

รายงานผลการประเมินสถานการณ์ ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568

2025

HUMAN

RIGHTS

Assessment Report of Thailand





รายงานผลการประเมินสถานการณ์ ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568

2025 Human Rights Assessment Report of Thailand

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
National Human Rights Commission of Thailand



รายงานผลการประเมินสถานการณ์ ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568

2025 Human Rights Assessment Report of Thailand

ชื่อหนังสือ

รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568

พิมพ์ครั้งแรก

มีนาคม 2569

จำนวนพิมพ์

2,000 เล่ม

ISBN

978-616-8274-43-9

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

120 หมู่ที่ 3 อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคารบี) ชั้น 6 - 7

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550

ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทรศัพท์ 0 2141 2004, 0 2141 3831

โทรสาร 0 2143 9568, 0 2143 9570

เว็บไซต์ www.nhrc.or.th



ออกแบบโดย

บริษัท ซอกเทล จำกัด

123/30 ซอยกรุงเทพนนท์ 12 ตำบลบางเขน อำเภอเมืองนนทบุรี

จังหวัดนนทบุรี 11000

โทรศัพท์ 0 2968 5475

พิมพ์ที่

บริษัท ไชเบอร์พริ้นท์ กรุ๊ป จำกัด

30/91,100 นิคมอุตสาหกรรมสินสาคร หมู่ที่ 1

ถนนเจริญาวีถี ตำบลโคกขาม อำเภอเมืองสมุทรสาคร

จังหวัดสมุทรสาคร 74000

โทรศัพท์ 0 2641 9135-8

โทรสาร 0 2641 9139

สงวนลิขสิทธิ์



ผลงานนี้ใช้สัญญาอนุญาตของครีเอทีฟคอมมอนส์ (Creative Commons License: CC)

แบบแสดงที่มา-ไม่ใช้เพื่อการค้า-อนุญาตแบบเดียวกับต้นฉบับ (CC-BY-NC-SA)

HUMAN RIGHTS FOR ALL





คำนำ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เป็นองค์กระอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และมีฐานะเป็นสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามหลักการว่าด้วยสถานะของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (Principles relating to the status of national institutions) หรือหลักการปารีส (Paris Principles) มีหน้าที่ในการส่งเสริม ค้ำครองสิทธิมนุษยชน เฝ้าระวังสถานการณ์สิทธิมนุษยชน การจัดทำรายงานเกี่ยวกับสถานการณ์ในประเทศที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและค้ำครองสิทธิมนุษยชน โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 247 (2) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 26 (2) ประกอบมาตรา 33 มาตรา 40 และมาตรา 44 บัญญัติให้ กสม. เฝ้าระวังและติดตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศอย่างต่อเนื่อง และให้จัดทำรายงานดังกล่าวเป็นประจำทุกปีให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน นับแต่วันสิ้นปีปฏิทิน เพื่อเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน โดยต้องคำนึงถึงความถูกต้อง เป็นธรรม และผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติเป็นสำคัญ

รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยฉบับนี้จัดทำขึ้นจากการเฝ้าระวัง ติดตาม และประเมินเหตุการณ์สิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในประเทศ ระหว่างเดือนมกราคม - ธันวาคม 2568 รวมถึงการติดตามผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลของปี 2567 โดยสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานสนับสนุนการดำเนินงานของ กสม. ได้จัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเปิดทั่วไป ฐานข้อมูลจากรายงานสถิติของหน่วยงานของรัฐ รวมถึงการปฏิบัติงานตามหน้าที่และอำนาจของ กสม. ทั้งการรับเรื่องร้องเรียน เพื่อตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน การให้ข้อเสนอแนะ แลกเปลี่ยนต่อเหตุการณ์สำคัญ การจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนในประเด็นสิทธิต่าง ๆ รวมทั้งการจัดเวทีสมัชชาสิทธิมนุษยชนในปี 2568 ซึ่งจัดขึ้นต่อเนื่องเป็นปีที่ 4 โดยเน้น 5 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี (2) สิทธิผู้สูงอายุ (3) สิทธิแรงงาน (4) ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน และ (5) ปัญญาประดิษฐ์กับสิทธิมนุษยชน และได้้นำข้อมูลทั้งหมดมาประมวลและวิเคราะห์เพื่อประเมินการดำเนินการของรัฐในการเคารพ ค้ำครองและส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญ กฎหมายภายในประเทศ สนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล ทั้งนี้ ภาพรวมของการตอบรับต่อข้อเสนอแนะของ กสม. ในปี 2567 พบว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการสอดคล้องตามข้อเสนอแนะของ กสม. โดยมีบางส่วนต้องติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องเนื่องจากจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ

รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนฉบับนี้ แบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) สิทธิตามกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) 2) สิทธิตามกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR) 3) สิทธิของกลุ่มบุคคล 7 กลุ่ม และ 4) สถานการณ์ สิทธิมนุษยชนในพื้นที่ชายแดน ซึ่งในแต่ละส่วนประกอบด้วย การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ทั้งความก้าวหน้า และปัญหาหรืออุปสรรค การตอบรับของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อข้อเสนอแนะของ กสม. ในปี 2567 การดำเนินการ ที่สำคัญของ กสม. และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้จะช่วยให้รัฐสภา คณะรัฐมนตรี และประชาชนได้รับทราบสถานการณ์ สิทธิมนุษยชน ความก้าวหน้าในการดำเนินการของรัฐ ปัญหาและข้อท้าทายในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เพื่อให้รัฐพิจารณาดำเนินการและมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล และเร่งปรับปรุงแก้ไขปัจจัยที่เป็นอุปสรรค และจัดการข้อท้าทายในการเข้าถึงสิทธิของประชาชน ตามข้อเสนอแนะของ กสม. เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองประชาชนทุกกลุ่มให้เข้าถึงสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในโอกาสที่ประเทศไทยได้รับเลือกเป็นสมาชิกคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (United Nations Human Rights Council: UNHRC) วาระปี 2568 - 2570

ในโอกาสนี้ กสม. ขอขอบคุณหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ภาคประชาสังคม ภาควิชาการทุกแห่งที่ให้ความร่วมมือ ในการให้ข้อมูล รวมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดทำรายงานฉบับนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือด้วยดีในโอกาสต่อไป

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ธันวาคม 2568





สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร
Executive Summary

9
18



บทที่ 1
บทนำ

28



บทที่ 2
สถานการณ์
ด้านสิทธิพลเมือง
และสิทธิทางการเมือง

34

2.1 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม	40
2.2 การกระทำทารุณและการบังคับบุคคลให้สูญหาย	47
2.3 สถานการณ์การคำมุขัย	54
2.4 นักปกป้องสิทธิมนุษยชน	60
2.5 เสรีภาพในการชุมนุม การแสดงออก การรวมตัวหรือสมาคม และเสรีภาพของสื่อมวลชน	65



บทที่ 3
สถานการณ์
ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ
สังคม และวัฒนธรรม

72

3.1 สิทธิแรงงาน	78
3.2 สิทธิในสุขภาพและการเข้าถึงบริการสาธารณสุข	86
3.3 สิทธิด้านการศึกษา	93
3.4 สิทธิชุมชนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	98
3.5 สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี	103
3.6 ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน	110

บทที่ 5
สถานการณ์
สิทธิมนุษยชน
ในพื้นที่ชายแดน

180



- 5.1 สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 186
- 5.2 สถานการณ์ความขัดแย้ง
บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา 193

บทที่ 4
สถานการณ์
สิทธิมนุษยชน
ของกลุ่มบุคคล

116



- 4.1 สิทธิเด็ก 122
- 4.2 สิทธิผู้สูงอายุ 131
- 4.3 สิทธิคนพิการ 137
- 4.4 สิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศ 146
- 4.5 ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติ 155
- 4.6 สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ 166
- 4.7 สิทธิของกลุ่มคนจนเมือง 173



บทที่ 6
บทสรุป

200

ภาคผนวก

- ประกาศแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4 206
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4 209
- ภาพเครื่องหมายราชการของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 210
- อักษรย่อและความหมาย 211
- เอกสารอ้างอิง 216

204



สารบัญแผนภาพ

ภาพที่ 1.1 :	แผนการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย	31
ภาพที่ 3.1 :	จำนวนบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่นำแนวทางการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้านมาใช้กับรายงาน 56-1 One Report ในปี 2565 - 2567	110
ภาพที่ 4.1 :	การดำเนินการแก้ไขปัญหาแก่ผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบทที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและการเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน	174





บทสรุปผู้บริหาร

ปี 2568 สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยและการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐมีพัฒนาการทั้งในด้านกฎหมาย นโยบาย และการเข้าถึงสิทธิของประชาชน อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดและข้อท้าทายในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเพื่อให้ประชาชนได้รับและเข้าถึงสิทธิตามที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน โดยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. สถานการณ์ด้านสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง

1.1 พัฒนาการที่สำคัญของรัฐ

- การจัดทำร่างกฎหมายเพื่อยกระดับการช่วยเหลือเยียวยาผู้ต้องหาและจำเลยให้ครอบคลุมมากขึ้น เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรม และมีความคืบหน้าการจัดทำร่างกฎหมายเพื่อป้องกันการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน (Strategic Lawsuit Against Public Participation: SLAPP) ต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน
- การขับเคลื่อนนโยบายการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีแยกจากผู้ต้องขังเด็ดขาดให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล โดยจัดตั้งเรือนจำใน 8 กลุ่มจังหวัด พื้นที่ละ 1 เรือนจำ
- การบังคับใช้กฎหมายต่อผู้กระทำความผิด โดยศาลมีคำพิพากษาลงโทษเจ้าหน้าที่ 13 นาย ที่กระทำความผิดในค่ายทหารเป็นเหตุให้พลทหารเสียชีวิต รวมถึงการเยียวยาแก่ครอบครัวผู้เสียหายตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นักพลสุญหายว่าด้วยการช่วยเหลือ เยียวยา และฟื้นฟูผู้เสียหาย พ.ศ. 2568
- การกำหนดให้การปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะขบวนการหลอกลวงออนไลน์เป็นวาระแห่งชาติ และสร้างเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

1.2 ปัญหาอุปสรรค

- การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญายังมีข้อท้าทายและอุปสรรค อาทิ การพิจารณาคดีในศาลทหารที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ผู้ต้องขังในคดีทางการเมืองหลายรายยังไม่ได้รับสิทธิในการปล่อยชั่วคราว ขาดแคลนทนายความและล่าม ในบางพื้นที่ และขาดหน่วยงานกลางในการบริหารจัดการล่ามในกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้มีเจ้าหน้าที่เรือนจำบางแห่งปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแตกต่างกันโดยเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ต้องขังบางกลุ่ม
- รัฐส่งกลับบุคคลบางกลุ่มที่อาจไม่สอดคล้องตามหลักการห้ามผลักดันกลับไปสู่อันตราย (non-refoulement) อาทิ ชาวอุยกูร์ 40 คน นักเคลื่อนไหวเพื่อเสรีภาพในการนับถือศาสนา ชาวเวียดนาม และนักกิจกรรมพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลกัมพูชา
- รูปแบบการค้ามนุษย์ผ่านการใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ทำให้เกิดขึ้นได้รวดเร็วเป็นวงกว้าง และการป้องกันและปราบปรามต้องใช้ความรู้และอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีขั้นสูง อีกทั้งยังพบการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในเด็กและเยาวชน การหลอกลวงคนไปทำงานที่ผิดกฎหมายในต่างประเทศ
- นักปกป้องสิทธิมนุษยชนยังถูกข่มขู่ คุกคามทั้งทางกายภาพและออนไลน์ ในขณะที่หน่วยงานรัฐมีคำสั่งการปฏิบัติการข่าวสาร (Information Operation: IO) ต่อผู้ที่แสดงออก

ทางการเมือง และการจัดทำบัญชีรายงานบุคคล
เผ่าละว้าง รวมถึงบางกรณีถูกคุกคามและติดตาม
โดยเจ้าหน้าที่รัฐ

1.3 ข้อเสนอแนะของ กสม.

- จัดทำและแก้ไขกฎหมายเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม รวมถึงการเร่งรัดตรวจสอบและดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกรณีเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ต้องขัง และกำหนดมาตรการกำกับติดตามและตรวจสอบเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดกรณีดังกล่าวขึ้นอีกในเรือนจำทุกแห่ง
- พัฒนาการดำเนินงานให้สอดคล้องตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการต่อต้านการทรมาน อาทิ การเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน (Optional Protocol to the Convention Against Torture: OPCAT) และการปฏิบัติตามหลักห้ามผลักดันกลับไปสู่อันตราย (non-refoulement)
- ให้ข้อมูลประชาชนในการป้องกันการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน สนับสนุนหน่วยงานในด้านงบประมาณ บุคลากร เครื่องมือและเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาศักยภาพให้สามารถจัดการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีในการกระทำความผิด รวมถึงการแสวงหา/พิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัลโดยใช้เครื่องมือที่ทันสมัยและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
- สร้างความเข้าใจบทบาทของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนให้แก่เจ้าหน้าที่ภาครัฐและภาคเอกชนอย่างต่อเนื่อง และให้การคุ้มครองจากการถูกข่มขู่คุกคาม มีมาตรการเพื่อป้องกันการสื่อสารที่สร้างความเกลียดชังหรือข้อเท็จจริงที่ไม่ถูกต้อง การข่มขู่คุกคามทางออนไลน์ต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน รวมถึงยกเลิกการใช้ปฏิบัติการ IO และบัญชีกลุ่มเป้าหมายบุคคลและองค์กรเผ่าละว้างที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ

2. สถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

2.1 พัฒนาการที่สำคัญของรัฐ

- การให้สัตยาบันอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization Conventions: ILO) ฉบับที่ 155 ว่าด้วยความปลอดภัยและอาชีวอนามัย การแก้ไขกฎหมายคุ้มครองแรงงานโดยเพิ่มจำนวนวันลาคลอดและลาต่อเนื่องกรณีที่บุตรมีภาวะเจ็บป่วย สิทธิลาเพื่อช่วยคู่สมรสซึ่งคลอดบุตร และเพิ่มการคุ้มครองแรงงานจ้างเหมาบริการให้ได้รับค่าตอบแทนในการทำงาน มีวันหยุด วันลา
- การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงบริการสาธารณสุขอย่างสะดวกและทั่วถึงมากยิ่งขึ้น การให้ความสำคัญเพื่อควบคุมและป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเด็กและเยาวชน การทบทวนการใช้กัญชาเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการมีสุขภาพที่ปลอดภัย และการพิจารณาเพิ่มบุคลากรทางการแพทย์ให้มากขึ้น
- การจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นโดยสะสมผลการเรียนผ่านธนาคารหน่วยกิตเพื่อเป็นทางเลือกให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามศักยภาพและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของแต่ละบุคคล รวมถึงการค้นหาเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- ความคืบหน้าในการปรับปรุงแนวเขตที่ดินเพื่อลดความขัดแย้งจากปัญหาที่ดินทับซ้อนระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้และที่ดินโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงคุ้มครองสิทธิของเกษตรกรจากปัญหาราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำจากสภาพภูมิอากาศแปรปรวน และปรับปรุงแก้ไขกฎหมายด้านการประมงเพื่อสร้างความเป็นธรรม
- การดำเนินการทางกฎหมายกับโรงงานที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มงวดหลายกรณี

ดำเนินมาตรการและกลไกเพื่อลดผลกระทบจากการแพร่ระบาดของพลาหมอการค้า ร่างกฎหมายการรายงานการปล่อยและเคลื่อนย้ายสารมลพิษ รวมถึงร่างกฎหมายว่าด้วยอากาศสะอาดได้รับการผลักดันเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา

- จำนวนบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่เปิดเผยรายงานผลการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้านในรายงาน 56-1 One Report เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีความพยายามในการจัดทำร่างกฎหมายส่งเสริมการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมที่สอดคล้องกับหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (UN Guiding Principles on Business and Human Rights: UNGPs)

2.2 ปัญหา Uclass

- การส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานยังไม่สอดคล้องตามการจ้างงานที่มีคุณค่า อาทิ แรงงานในระบบมีรูปแบบที่ไม่มั่นคงโดยการจ้างงานระยะสั้น นายจ้างไม่นำแรงงานเข้าสู่ระบบประกันสังคม การคุ้มครองตามมาตรา 40 ของแรงงานนอกระบบยังไม่เพียงพอ แรงงานแพลตฟอร์มยังคงไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ปัญหาการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติที่ซับซ้อน แรงงานไทยที่ไปทำงานต่างประเทศถูกหลอกลวง พนักงานบริการถูกเรียกรับผลประโยชน์โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและไม่ได้รับการคุ้มครองด้านแรงงานเนื่องจากการค้าประเวณียังเป็นความผิดทางอาญา รวมทั้งหน่วยงานรัฐยังคงใช้การจ้างงานแบบจ้างเหมาบริการส่งผลกระทบต่อสิทธิตามมาตรฐานแรงงาน
- ผู้ป่วยจากโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในปี 2568 เพิ่มสูงขึ้นเกือบ 3 เท่าจากปี 2564 การใช้บุหรี่ไฟฟ้าในเด็กและเยาวชนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้ป่วยเข้ารับการรักษาอาการเป็นพิษจากกัญชาเพิ่มขึ้น 6 - 7 เท่า รวมทั้งปัญหาการเข้าถึงบริการ

สาธารณสุขจากภาวะวิกฤตสภาพคล่องทางการเงินของโรงพยาบาลรัฐ

- ความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กและในพื้นที่ห่างไกล และพบนักเรียนในครอบครัวยากจนเข้าไม่ถึงข้อมูลแหล่งทุนการศึกษาและโอกาสในการศึกษาต่อ รวมถึงค่าครองชีพและค่าใช้จ่ายในการศึกษาที่สูง
- การจัดสรรที่ดินสำหรับการอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพให้ประชาชนมีความล่าช้า หลักเกณฑ์ของกฎหมายที่จะปรับปรุงแก้ไขไม่เอื้อต่อความมั่นคงในชีวิตตามวิถีหรือวัฒนธรรมชุมชน ปัญหาการจัดสรรทรัพยากรไม่ทั่วถึงส่งผลกระทบต่อการทำงานเกษตรที่ยั่งยืน รวมถึงกรณีผลกระทบต่อสิทธิจารีตประเพณีและวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน เนื่องจากบ้านหรือสิ่งปลูกสร้างที่อยู่ในพื้นที่ชายฝั่งเป็นสิ่งล่วงล้ำลำน้ำที่ผิดกฎหมายส่งผลกระทบต่อสิทธิจารีตประเพณีและวิถีชีวิต
- การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง เช่น การทำเหมืองแร่ การลักลอบฝังกลบหรือทำลายกากอุตสาหกรรม เป็นต้น ประชาชนยังคงเผชิญผลกระทบจากค่าฝุ่น PM 2.5 การแก้ไขสถานการณ์และผลกระทบจากน้ำท่วมสะท้อนปัญหาการจัดการภัยพิบัติที่ขาดประสิทธิภาพ ข้อจำกัดทางกฎหมายและความร่วมมือระดับภูมิภาคเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษข้ามพรมแดนจากการปนเปื้อนสารเคมีในแม่น้ำกก-แม่น้ำสาย
- องค์กรธุรกิจบางแห่งประกอบธุรกิจไม่สอดคล้องกับหลักการ UNGPs เช่น กรณีเลิกจ้างแรงงานโดยไม่จ่ายเงินชดเชย กรณีการทำเหมืองแร่โพแทชที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และผลกระทบข้ามพรมแดนจากธุรกิจเหมืองแร่ในเมียนมา ส่งผลให้สารพิษรั่วไหลลงแม่น้ำกกเข้าสู่ประเทศไทย

2.3 ข้อเสนอแนะของ กสท.

- ให้คุ้มครองแรงงาน โดยยกเลิกการจ้างงานที่ไม่มั่นคงทุกรูปแบบ เพิ่มสิทธิประโยชน์ให้กับผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ออกกฎกระทรวงเพื่อคุ้มครองแรงงานแพลตฟอร์ม เจริญหรือกับประเทศต้นทางเพื่อลดขั้นตอนและค่าธรรมเนียมในการขึ้นทะเบียนแรงงาน รวมถึงจัดทำระบบฐานข้อมูลแรงงานข้ามชาติ เจริญกับประเทศปลายทางเพื่อจัดส่งแรงงานไปทำงานเก็บผลไม้ป่าในรูปแบบรัฐต่อรัฐ ยกเลิกความผิดทางอาญาและออกกฎกระทรวงเพื่อคุ้มครองพนักงานบริการในการทำงาน การยกเลิกการจ้างงานที่ไม่มั่นคงในภาครัฐ
- เร่งแก้ไขปัญหาวิกฤตสภาพคล่องของโรงพยาบาลของรัฐ ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ให้ความรู้ด้านสุขภาพทางเพศและการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เฝ้าระวังและป้องกันการจำหน่ายบุหรี่ไฟฟ้าให้แก่เด็กและเยาวชนอย่างเข้มงวด มีมาตรการควบคุมการใช้กัญชาโดยให้ใช้เฉพาะเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์
- เร่งพัฒนาโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กเพื่อขยายโอกาสด้านการศึกษาให้แก่นักเรียนในพื้นที่ห่างไกลสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานทางการศึกษาเทียบเท่ากับโรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งทุนการศึกษาและให้การช่วยเหลือทางการเงินแก่นักเรียนที่อยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้น้อย
- เร่งจัดสรรและแก้ไขปัญหาดินให้ประชาชนอย่างต่อเนื่อง พิจารณาปรับปรุงกฎหมายโดยคำนึงถึงความมั่นคงในชีวิตตามวิถีหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดมาตรการส่งเสริมเกษตรกร พร้อมทั้งคุ้มครองสิทธิในการดำรงชีพและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ตลอดจนทบทวนหลักเกณฑ์การอนุญาตสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ชายฝั่งให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตชุมชน

- ตรวจสอบควบคุมโรงงานอุตสาหกรรมให้เข้มงวดควบคู่กับผลักดันกฎหมายการรายงานและเปิดเผยการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายมลพิษ (Pollutant Release and Transfer Register: PRTR) และกฎหมายว่าด้วยอากาศสะอาด เร่งสำรวจและช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วม รวมทั้งแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนสารเคมีในแม่น้ำกก-แม่น้ำสาย โดยส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการฟื้นฟูและป้องกันผลกระทบอย่างยั่งยืน
- เร่งผลักดันการออกกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการค้าเงินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบให้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ SMEs นำหลักการ UNGPs และกระบวนการตรวจสอบด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence: HRDD) มาปรับใช้ผ่านการจัดอบรมให้คำปรึกษาและพัฒนาเครื่องมือประเมินความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชนในการประกอบธุรกิจ

3. สถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล

3.1 พัฒนาการที่สำคัญของรัฐ

- ประกาศใช้กฎหมายเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เช่น การห้ามลงโทษบุตรด้วยวิธีรุนแรง เพิ่มสิทธิประโยชน์วันลาคลอดบุตรจากเดิม 98 วัน เป็น 120 วัน สิทธิในการสมรสของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ พ.ร.บ. การคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. 2568 และ พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 30) ในเรื่องการกระทำชำเราและการคุกคามทางเพศ
- จัดทำร่างกฎหมาย/ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อาทิ ร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก ร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และ ร่าง พ.ร.บ. กองทุนการออมแห่งชาติ เพื่อส่งเสริม

การยอมรับระยะยาวของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบและผู้มีรายได้น้อย

- ด้านนโยบายส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อาทิ การขับเคลื่อนตามมติคณะรัฐมนตรี (ครม.) เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567 โดยประกาศหลักเกณฑ์เร่งรัดการแก้ไขปัญหาสิทธิและสถานะบุคคลให้แก่บุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานและบุตรที่เกิดในไทย และมติ ครม. เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2568 เห็นชอบมาตรการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าวในพื้นที่พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้หนีภัยการสู้รบจากเมียนมา รวมทั้ง ครม. ได้มอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องศึกษาและพิจารณาดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. อาทิ ความปลอดภัยเพื่อคุ้มครองเด็กตามหลักสิทธิมนุษยชน จากโศกนาฏกรรมรถทัศนศึกษา และกรณีการปิดศูนย์การเรียนรู้เด็กต่างด้าว
- การยกระดับสวัสดิการสังคม เช่น สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) จัดสรรงบประมาณเพื่อการจ่ายค่าใช้จ่ายเพื่อบริการสาธารณสุข กรณีบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคสำหรับบริการฮอรัโมนเพื่อการยืนยันเพศสภาพ และการให้บริการคลินิกสุขภาพเพศหลากหลาย (BKK Pride Clinic) การจัดหาที่อยู่อาศัยชั่วคราวและจัดบริการสวัสดิการสังคมให้แก่กลุ่มคนไร้บ้าน นอกจากนี้มีการปรับปรุงศาลาที่พักผู้โดยสารให้เป็นรูปแบบอารยสถาปัตยกรรม (universal design) เพื่อรองรับการใช้งานสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ รวมทั้งจัดให้มีจุดรับส่งคนพิการในระบบขนส่งมวลชน พร้อมติดตั้งสัญญาณเสียงเมื่อข้ามถนน
- การพัฒนาโลกและบุคลากรในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เช่น จัดทำระบบฐานข้อมูลสารสนเทศการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานชาติ และการพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กปฐมวัย บุคลากรด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวและผู้บริหารและคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ

3.2 ปัญหาอุจาส

- การปรับปรุงและแก้ไขกฎหมาย/กฎระเบียบ เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคลยังล่าช้า เช่น ร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว และยังมีข้อจำกัดในด้านการนำกฎหมายไปปฏิบัติ เช่น ขาดแนวทางในการออกใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวอย่างเป็นระบบ รวมทั้ง พ.ร.บ. คุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. 2568 ยังขาดมาตรการคุ้มครองกรณีการเผยแพร่เนื้อหาที่ก่อให้เกิดความเกลียดชัง (hate speech) ต่อกลุ่มชาติพันธุ์
- ด้านนโยบายและการดำเนินการของรัฐ อาทิ สวัสดิการที่จัดสรรให้คนพิการและผู้สูงอายุยังไม่สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจปัจจุบัน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้หญิงในทุกระดับอยู่ในระดับต่ำ การขาดแคลนบุคลากรและทรัพยากรสนับสนุนการศึกษาของเด็กพิการ ปัญหาการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของคนจนเมือง การแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติมีความล่าช้า พบการเรียกรับผลประโยชน์มาตรฐานการปฏิบัติของแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน อีกทั้งยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาของเด็กข้ามชาติ โดยเฉพาะศูนย์การเรียนรู้ รวมถึงปัญหาที่ดินทำกินของกลุ่มชาติพันธุ์ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม
- การเพิ่มขึ้นของปัญหาคความรุนแรงต่อเด็ก ผู้หญิง ผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ คนพิการ และผู้สูงอายุ ทั้งความรุนแรงในครอบครัว พื้นที่สาธารณะ และโลกออนไลน์ โดยพบความรุนแรงทั้งทางด้านกาย จิตใจ และเพศเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมถึงยังพบการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล เช่น การถูกปฏิเสธการจ้างงานเนื่องจากความพิการ การตั้งครร์ และติดเชื่อเอชไอวี
- ปัญหาการเข้าถึงบริการที่จำเป็นของกลุ่มบุคคล เช่น กายอุปกรณ์และอุปกรณ์ช่วยเคลื่อนไหว

ยังไม่เหมาะสมกับการใช้งานของคนพิการ และการซ่อมบำรุงมีค่าใช้จ่ายสูง คนพิการประสบปัญหาการรับมือและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการแจ้งเตือนที่เหมาะสมในสถานการณ์ภัยพิบัติ รวมถึงขาดแคลนล่ามภาษามือในบริการต่างๆ ของภาครัฐ เด็กยังเผชิญกับความไม่ปลอดภัยในชีวิตหลายประการ อาทิ การเสียชีวิตจากการจมน้ำ อุบัติเหตุจากการเดินทาง ปัญหาเด็กหาย สุขภาพจิตของเด็กและเยาวชน การใช้บุหรี่ไฟฟ้า และกลิ่นแก๊สรั่วแก๊ว ผู้หญิงประสบปัญหาการเข้าถึงการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัย คนจนเมืองยังประสบปัญหาการเข้าถึงที่อยู่อาศัย และสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และกลุ่มชาติพันธุ์ยังเข้าไม่ถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน อาทิ เผชิญกับอุปสรรคด้านภาษาและวัฒนธรรมในระบบการศึกษา การเข้าถึงบริการสาธารณสุขยังถูกจำกัดด้วยระยะทาง ค่าใช้จ่าย หรือความแตกต่างทางวัฒนธรรม

3.3 ข้อเสนอแนะของ กสม.

- เร่งจัดทำกฎหมายลำดับรอง ระเบียบ และแนวปฏิบัติ รวมถึงปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อรองรับสิทธิต่าง ๆ ของกลุ่มบุคคล รวมถึงจัดสรรงบประมาณและการเตรียมความพร้อมสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายต่าง ๆ เพื่อให้คุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของกลุ่มบุคคล
- เร่งรัดและผลักดันร่างกฎหมาย เพื่อให้การคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และการคุ้มครองเด็ก การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของผู้หญิงและกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ และขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล
- ปรับปรุงสวัสดิการสังคมในด้านต่าง ๆ อาทิ เพิ่มจำนวนเงินสวัสดิการให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ ทั้งโครงการเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด

เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และเบี้ยความพิการ พร้อมทั้งให้ตั้ง “ธนาคารกายอุปกรณ์” เพื่อให้บริการซ่อมแซมอุปกรณ์โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ส่งเสริมให้คนจนเมืองได้เข้าถึงที่อยู่อาศัยที่มั่นคงเพียงพอ และปลอดภัยในราคาที่สามารถจ่ายได้ และสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม

- พัฒนากลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้มีประสิทธิภาพ อาทิ กำหนดมาตรการความปลอดภัยในโรงเรียนในทุกมิติทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และเพศ กำหนดมาตรการและกลไกที่ชัดเจนในการคุ้มครองบุคคลจากความรุนแรงทุกรูปแบบทั้งในครอบครัว พื้นที่สาธารณะ และบนโลกออนไลน์ ตลอดจนส่งเสริมความตระหนักเรื่องการคุกคามและการล่วงละเมิดทางเพศ ในสถานศึกษาและการทำงาน นอกจากนี้ควรมีกลไกคุ้มครองกลุ่มบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทับซ้อน ความรุนแรงในครอบครัวและอคติทางเพศ เช่น ผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้หญิงพิการ กลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ รวมถึงกำหนดนโยบายเพื่อขจัดความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศ ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว
- ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล อาทิ เพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการตัดสินใจทุกระดับ เร่งจ้างงานผู้สูงอายุและคนพิการ ในภาครัฐ จัดบริการเกี่ยวกับการคุมกำเนิดแก่เด็กและเยาวชนให้มากขึ้น รวมทั้งจัดการเรียนการสอนเพศศึกษาอย่างรอบด้าน (comprehensive sexuality education) และเตรียมการรองรับสิทธิของผู้มีความหลากหลายทางเพศตามกฎหมายใหม่ พร้อมทั้งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์และพัฒนากลไกให้เข้าถึงบริการ และสวัสดิการพื้นฐานได้อย่างเท่าเทียม
- พัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางที่เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานเพื่อใช้วางแผนและกำหนดนโยบาย เช่น ฐานข้อมูลคนพิการ ข้อมูลคนไร้บ้าน ข้อมูลความรุนแรงต่อสตรี ความรุนแรง

ด้วยเหตุแห่งเพศ และความรุนแรงในครอบครัว ข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงข้อมูลศูนย์เรียนรู้ เด็กข้ามชาติ เป็นต้น ตลอดจนพัฒนาระบบ ข้อมูลจำแนกเพศ (sex-disaggregated data)

- สร้างความมั่นคงปลอดภัยต่อชีวิตและร่างกาย อาทิ การแก้ไขปัญหาความปลอดภัยของ รถโดยสารนักเรียนและรถทัศนศึกษาอย่างต่อเนื่อง กำหนดมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาเด็กจมน้ำ และสร้างความตระหนักรู้ เกี่ยวกับผลกระทบและอันตรายของยาเสพติด และบุหรี่ไฟฟ้าที่มีต่อเด็กและเยาวชน การกำหนด ให้มีสถานพยาบาลที่สามารถให้บริการยุติ การตั้งครรภ์อย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่ง รวมถึง ระบบเครือข่ายบริการ และการส่งต่อบริการยุติ การตั้งครรภ์อย่างรวดเร็ว

การวัดและประเมินผลการศึกษาอย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน

4.2 ปัญหาอุปสรรค

- เหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น
- การขาดเสถียรภาพของรัฐบาลกระทบ ความต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กระบวนการ พุดคุยสันติสุขหยุดชะงักตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2567 ในขณะที่การบังคับใช้กฎหมายพิเศษ ด้านความมั่นคงกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ ของประชาชน พบการดำเนินคดีต่อนักกิจกรรม ในพื้นที่และข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการถูกทำร้าย ร่างกายในระหว่างการควบคุมตัว รวมถึง ผลกระทบด้านร่างกายและจิตใจของผู้ที่ ถูกดำเนินคดีความมั่นคงและบุคคลในครอบครัว
- เด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงมีภาวะ ทุพโภชนาการสูงและอัตราการได้รับวัคซีนพื้นฐาน ตามเกณฑ์อยู่ในระดับต่ำ รวมถึงมารดาเสียชีวิต หลังคลอดและหญิงตั้งครรภ์ติดสารเสพติด มีจำนวนสูง กระทบต่อพัฒนาการของเด็ก
- การโจมตีของทหารกัมพูชาบริเวณ ชายแดนไทย-กัมพูชา ส่งผลกระทบต่อสิทธิในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของพลเรือนและทหาร รวมทั้งการให้ข้อมูลหรือสื่อสารในภาวะ วิกฤตขาดประสิทธิภาพ การแพร่กระจาย ของข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือนในสื่อสังคม ออนไลน์ การบริหารจัดการสถานการณ์ และเตรียมความพร้อมของประชาชน ในภาวะวิกฤต การดูแลกลุ่มเปราะบางอย่าง เหมาะสม และการให้ความช่วยเหลือเยียวยา ที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความเสียหาย ที่เกิดขึ้นจริง

4. สถานการณ์สิทธิมนุษยชน ในพื้นที่ชายแดน

4.1 พัฒนาการที่สำคัญของรัฐ

- การปรับลดพื้นที่ประกาศใช้ พ.ร.ก. การบริหาร ราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่หมดความจำเป็น เพิ่มเติม
- การพัฒนาระเบียบช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับ ผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ เพื่อยกระดับการช่วยเหลือให้เป็นไป อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- ความพยายามพัฒนาระบบการให้บริการวัคซีน และดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพของเด็ก ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- ความพยายามคุ้มครองสิทธิในชีวิต ร่างกาย และ ทรัพย์สินของประชาชน รวมถึงให้การช่วยเหลือ เยียวยาด้านร่างกายและจิตใจแก่ประชาชน ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความขัดแย้ง บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ตลอดจนพยายาม ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิด้านการศึกษาของเด็ก โดยกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอน

4.3 ข้อเสนอแนะของ กสม.

- ขับเคลื่อนนโยบายการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและการรับฟังความเห็นของประชาชนอย่างครอบคลุม ควบคู่กับการทบทวนและยกเลิกการบังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เมื่อหมดความจำเป็น
- เร่งรัด จัดทำ และขับเคลื่อนให้ร่างระเบียบในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว เพื่อให้การช่วยเหลือเยียวยาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- ดำเนินงานเชิงรุกเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพของเด็กและสตรีในพื้นที่
- สร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชนในการจัดการปัญหาข้อพิพาทบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ควบคู่กับการพัฒนาและยกระดับการสื่อสารในภาวะวิกฤตอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ มีช่องทางการสื่อสารที่ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง รวมถึงการตรวจสอบจัดการ และควบคุมการเผยแพร่ข่าวปลอม (fake news) และการสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง (hate speech) ในช่องทางสื่อสารต่าง ๆ อย่างทันท่วงทีเพื่อป้องกันความตื่นตระหนกของประชาชน
- ทบทวนแผนเผชิญเหตุให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทในแต่ละพื้นที่เพื่อให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ควบคู่กับการเสริมสร้างองค์ความรู้และทักษะของประชาชนในพื้นที่บริเวณชายแดนและพื้นที่ใกล้เคียงในการรับมือกับสถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรง รวมถึงชักชวนความเข้าใจและการปฏิบัติตามแผนเผชิญเหตุอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งเร่งเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างครอบคลุม

5. ผลการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน ปี 2567

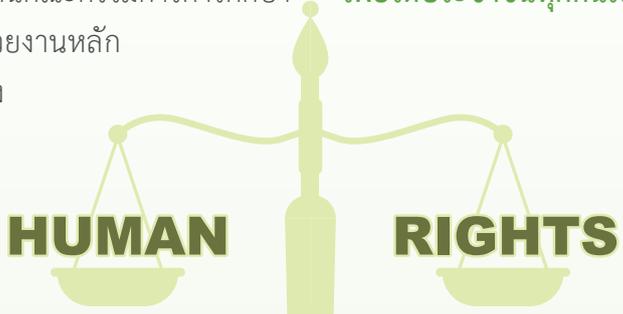
สืบเนื่องจากรายงานผลการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ปี 2567 ซึ่ง กสม. ได้มีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ 92 ข้อ ประกอบด้วย 160 ข้อย่อย โดย กสม. ได้ติดตามการดำเนินการตามข้อเสนอแนะฯ พบว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 26 หน่วยงาน ได้ดำเนินการสอดคล้องตามข้อเสนอแนะฯ แล้วเสร็จ 79 ข้อย่อย คิดเป็นร้อยละ 49.37 โดยมีผลดำเนินการที่สำคัญ อาทิ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ตร.) ขับเคลื่อนการปฏิบัติราชการตาม 15 นโยบายสำคัญของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ โดยเฉพาะการพัฒนางานสอบสวนและยกระดับมาตรฐานความยุติธรรม การบริหารจัดการบุคลากรและงบประมาณอย่างคุ้มค่า เพื่อให้การสอบสวนคดีมีความรวดเร็ว เป็นธรรม โปร่งใส และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมจัดทำแบบคัดกรองเพื่อหาข้อบ่งชี้จากการค้ามนุษย์และการบังคับใช้แรงงานหรือบริการตามกลไก NRM และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ได้จัดการอบรมหลักสูตรพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และจัดประชุมซักซ้อมความเข้าใจการใช้แบบคัดกรองฯ สิทธิด้านการศึกษา รัฐบาลได้ดำเนินการตามนโยบาย Thailand Zero Dropout เด็กทุกคนต้องได้เรียนอย่างต่อเนื่อง ด้านสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) กระจายการถือครองที่ดินให้แก่ประชาชนเป้าหมายรวม 1,579 พื้นที่ ใน 73 จังหวัด ครอบคลุมเนื้อที่รวมประมาณ 4.4 ล้านไร่ มีความก้าวหน้าร้อยละ 46 ด้านสถานการณ์

สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาลปรับลดพื้นที่ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงเพิ่มเติม โดยเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2568 ครม. มีมติยกเลิกการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในพื้นที่ อ. ยะหา จ. ยะลา

นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ระหว่างการดำเนินการหรือดำเนินการแล้วเสร็จบางส่วนจำนวน 6 ข้อย่อย คิดเป็นร้อยละ 3.75 อาทิ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม (ยธ.) ได้จัดทำร่าง พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. กรณีผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติ ครม. มีมติเห็นชอบมาตรการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าวในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ซึ่งกระทรวงมหาดไทย (มท.) และกระทรวงแรงงาน (รง.) ได้ออกประกาศผ่อนผันให้ผู้หนีภัยสามารถอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษเพื่อทำงานภายใต้เงื่อนไข ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ระหว่างหารือเพื่อกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนให้สามารถดำเนินการตามประกาศทั้งสองฉบับได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป และกรณีเด็กไม่มีหลักฐานทางทะเบียนหรือไม่มีสัญชาติไทย ครม. รับทราบข้อเสนอแนะดังกล่าว โดยมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เป็นหน่วยงานหลัก ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาศึกษาแนวทางและความเหมาะสมต่อไป

อย่างไรก็ตามยังมีข้อเสนอแนะจำนวน 75 ข้อย่อย คิดเป็นร้อยละ 46.88 ที่ยังไม่ปรากฏผลการดำเนินการที่ชัดเจน เช่น การปรับปรุงและพัฒนาสถานกักตัวคนต่างด้าวให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ และเร่งหามาตรการเพื่อยุติการกักตัวโดยไม่มีกำหนดระยะเวลาหรือให้มีมาตรการอื่น ๆ แทนการกักตัว การทบทวนนโยบายการอนุญาตเข้าเมืองในภาพรวมที่อาจทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการค้ามนุษย์ การปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการชุมนุมและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมให้สอดคล้องตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน การเพิ่มเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุและคนพิการ เพื่อให้สอดคล้องภายใต้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ การเร่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้หญิงในทุกกระดับ

ทั้งนี้ การดำเนินการตามข้อเสนอแนะในหลายประเด็นต้องใช้ระยะเวลาและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยจะติดตามความก้าวหน้าและผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะข้างต้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนให้รัฐปฏิบัติหน้าที่ในการเคารพ ค้ำจุน และส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของประชาชนตามรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนอย่างเต็มประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนทุกคนเข้าถึงสิทธิได้อย่างแท้จริง





Executive Summary

In 2025, Thailand's human rights situation demonstrated notable developments in legislation, public policy, and rights accessibility. However, persistent challenges continue to hinder the effective promotion and protection of human rights and the full realization of rights guaranteed under the Constitution and Thailand's international human rights obligations. This summary outlines key developments, ongoing challenges, and recommendations from the National Human Rights Commission of Thailand (NHRCT).

1. Civil and Political Rights

1.1 Key Developments

- The drafting of legislation to expand and strengthen assistance and remedies for suspects and defendants, thereby promoting broader public access to justice, and progress in drafting legislation to prevent Strategic Lawsuits Against Public Participation (SLAPP) targeting human rights defenders.
- Efforts to align detention practices with international standards through the establishment of separate facilities for pre-trial detainees and convicted prisoners in eight correctional institutions.
- Judicial accountability for acts of torture, including the conviction and sentencing of 13 military officers in connection with torture-related deaths; provision of compensation and rehabilitation assistance for victims' families in accordance with the 2025 Regulations of the Committee on the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance on Assistance, Remedies and Rehabilitation for Victims.

- Designation of technology-related crime suppression, particularly online fraud, as a national priority, and the strengthening of international cooperation to combat human trafficking.

1.2 Challenges and Obstacles

- Persistent barriers to equitable access to justice, including the continued use of military courts in certain cases; restrictions on bail in politically sensitive proceedings; shortages of legal aid services and qualified interpreters; the absence of a centralized interpretation system; and reports of differential treatment of detainees within some correctional facilities.
- Repatriation of certain groups potentially in violation of the principle of non-refoulement, including 40 Uyghurs, Vietnamese religious freedom activists, and Cambodian political opposition members.
- Rapid expansion of technology-facilitated cross-border human trafficking, underscoring the need for enhanced

investigative capacity and tools, reported cases include the sexual exploitation of children and adolescents, and the deception of Thai workers into illegal overseas employment.

- Reports of both in-person and online intimidation and harassment of human rights defenders; Information Operations (IO) conducted by government agencies targeting political activists, journalists, and academics; and a compilation of surveillance watch lists, with reported instances of individuals being monitored by government officials.

1.3 NHRCT's Recommendations

- Review and reform legislation to ensure equitable and timely access to justice for all; simultaneously expedite investigations into officials granting illicit privileges to inmates; and establish robust oversight framework to eliminate such systemic abuses across the correctional system.
- Implement the concluding observations of the Committee Against Torture (CAT), including accession to the Optional Protocol to the Convention Against Torture (OPCAT); and strict adherence to the principle of non-refoulement.
- Strengthen public awareness and preventive measures against fraud and deception; provide relevant agencies with adequate budgets, personnel, tools, and technology to enhance their capacity to address emerging and technology-driven forms of human trafficking; and build

capacity to identify and verify digital evidence through modern equipment and specialized expertise.

- Educate public and private sector actors on the role of human rights defenders; ensure effective protection against intimidation and harassment; formulate preventive measures addressing hate speech, disinformation, and online harassment targeting human rights defenders; and discontinue surveillance watchlists and information operations that undermine civil liberties.

2. Economic, Social and Cultural Rights

2.1 Key Developments

- Thailand's ratification of ILO Convention No. 155 on Occupational Safety and Health (1981); and amendments to labor protection laws to expand maternity leave; provide consecutive leave for child illness, introduce paternity leave; and enhance protections for outsourced workers, including entitlements to remuneration, rest, and leave.
- Utilization of digital technologies to enhance equitable and convenient access to public health services; priority efforts to control and prevent electronic cigarette use among children and adolescents; review of cannabis use regulations to protect the right to health; and implementation of measures to increase the number of medical and public health personnel.

- Promotion of flexible education pathways through credit accumulation systems as alternatives for self-development aligned with individual capacities and life circumstances; and identification and reintegration of out-of-school children into the education system.
- Revision of land demarcation processes to reduce conflicts arising from overlapping land claims between government agencies and the public; amendment of forestry and land management laws through public participation; introduction of protective measures to support farmers affected by declining agricultural prices caused by climate change; and amendment of fisheries legislation to promote fairness and equity.
- Enforcement of laws against factories causing environmental harm in several cases; adoption of measures and mechanisms to mitigate the impacts of the blackchin tilapia outbreak; and submission of the Pollutant Release and Transfer Register (PRTR) and Clean Air Bills to parliament for consideration.
- Continuous increase in the number of Stock Exchange of Thailand-listed companies disclosing comprehensive human rights due diligence information in their 56-1 One Reports, and development of draft legislation to promote responsible business conduct in accordance with the UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs).

2.2 Challenges and Obstacles

- Misalignment of labor rights protection with decent work principles, particularly the prevalence of precarious employment such as short-term contracts; employers' failure to register workers in the social security system; inadequate protection for informal workers under Section 40 of the Social Security Act; absence of legal protection for platform workers; complex migrant worker registration processes, exploitation of Thai workers abroad; criminalization of sex work resulting in lack of labor protection and increased risk of exploitation; and contract employment in the government sector undermining rights protection in accordance with international labor standards.
- Three-fold increase in sexually transmitted infection cases since 2021; sharp rise in electronic cigarette use among children and adolescents; escalation of hospital admissions related to cannabis intoxication by 6 - 7 times; and impact of financial liquidity crises in public hospitals on the right to access public health services.
- Persistence of unequal quality and standards of education, particularly in small schools and those in remote areas; and barriers preventing students from low-income households from accessing information on scholarships and educational funding opportunities, compounded by high living costs and education-related expenses.

- Delays in land allocation for housing and livelihoods; inadequacy of the proposed legal criteria and amendments for ensuring community security and customary rights; unequal allocation of natural resources undermining sustainable agricultural practices; and impacts of laws controlling encroachments on public waterways on customary rights of small-scale fisheries.
- Adverse impacts of projects and activities on natural resources and the environment, including mining, illegal dumping, and improper disposal of industrial waste; communities affected by high levels of PM 2.5 air pollution; gaps in disaster risk management reflected in responses to flooding and its impacts; and persistence of legal and regional cooperation constraints in addressing transboundary contamination in the Kok and Sai Rivers.
- Inconsistent business operations with UNGPs, including termination of workers without severance pay, environmental impacts from potash mining operations, and mining activities in Myanmar leading to transboundary water contamination in the Kok River.

2.3 NHRCT's Recommendations

- Enhance protection of workers' rights by eliminating all forms of precarious employment; expand benefits for insured persons under Section 40 of the Social Security Act, issue ministerial regulations to ensure legal protection for platform

workers; engage in dialogue with countries of origin to simplify procedures and reduce fees for migrant worker registration; establish a comprehensive migrant worker database, negotiate with destination countries to facilitate government-to-government recruitment for Thai workers engaged in forest product harvesting; decriminalize sex work and issue ministerial regulations to ensure protection of sex workers; and discontinue the use of contract employment in the public sector.

- Urgently address the financial liquidity crisis in public hospitals and ensure equitable access to health services; strengthen comprehensive sex education and prevent sexually transmitted infections; enforce strict controls to prevent the sale and use of electronic cigarettes among children and adolescents; and implement effective measures to ensure the use cannabis use exclusively for medical purposes.
- Accelerate the development of medium and small schools to expand educational opportunities for students in remote areas and ensure access to quality education comparable to that of large schools; disseminate information on scholarships and educational funding opportunities; and provide financial assistance to students from low-income households.
- Advance the allocation and resolution of land-related issues; review and amend relevant legislation by sensitizing to local

livelihood security, customary rights, and meaningful community participation; formulate measures to support farmers and protect the right to an adequate standard of living, reduce economic inequality; and revise criteria for authorizing construction in coastal areas to ensure customary rights.

- Rigorously monitor and regulate industrial facilities while advancing legislation on the Pollutant Release and Transfer Register (PRTR) and clean air; expedite impact assessments and provision of remedies for flooding; resolve chemical contamination in the Kok and Sai Rivers; and ensure active and meaningful participation of affected communities in sustainable recovery and preventive measures.
- Expedite enactment of legislation on the promotion of responsible business conduct; support Small and Medium Enterprises (SMEs) in integrating the UNGPs and Human Rights Due Diligence (HRDD) processes through training programs, advisory services, and development of human rights risk assessment tools for businesses.

3. Human Rights Situation of Specific Groups

3.1 Key Developments

- Adoption of new legislation advancing the rights of specific groups, including the prohibition of corporal punishment of children; the extension of maternity leave from 98 to 120 days; the recognition of

same-sex marriage rights; the protection and promotion of ethnic groups' way of life; and the criminalization of sexual assault and harassment.

- Review of existing laws to better promote and protect human rights, including the Child Protection Act, the Protection of Victims of Domestic Violence Act, and the National Savings Fund Act to encourage long-term savings among informal workers and low-income individuals.
- Adoption of policies and measures to further promote and protect human rights, such as the Cabinet Resolution of 29 October 2024 to accelerate nationality and legal status for long-term residents and their Thai-born children; the Cabinet Resolution of 26 August 2025 permitting Myanmar displaced persons in nine temporary shelters to engage in lawful employment; and the designation of relevant agencies to implement NHRCT's recommendations on child safety in school buses and migrant learning centers.
- Improvement of social welfare services, including expanded public health services and specialized clinics for LGBTQI+ persons, temporary housing for homeless persons, and the upgrade of passenger waiting areas, pick-up points, and audible pedestrian signals in accordance with universal design principles to enhance accessibility for persons with disabilities and older persons.

- Strengthening of mechanisms and human resources by related agencies for the promotion and protection of human rights, including the establishment of a national early childhood development database and capacity-building initiatives for early childhood practitioners, domestic violence response personnel, and caregivers for older persons.

3.2 Challenges and Obstacles

- Delays in legislative reforms aiming at ensuring human rights protection for specific groups, such as the draft law on the protection of victims of domestic violence; inefficient implementation of existing laws, including the absence of a systematic guideline for the issuance of identification documents to migrant workers; and the lack of explicit safeguards against hate speech targeting ethnic groups in the 2025 Protection and Promotion of the Way of Life of Ethnic Groups Act.
- Continuing challenges in policies and measures to protect the rights of specific groups; insufficient social welfare benefits for persons with disabilities and older persons relative to economic conditions; low participation of women in decision-making at all levels; personnel and resource deficiencies constraining inclusive education for children with disabilities; persistent barriers for the urban poor in accessing basic rights; delayed resolution of the legal status and rights of stateless persons; reported

corruption and inconsistent implementation across localities; lack of standard measures to ensure the right to education for migrant children; and substantively unsolved land tenure issues affecting ethnic groups.

- Continually increasing violence against children, women, ethnic minorities, LGBTQI+ persons, persons with disabilities, and older persons in physical, psychological, and sexual forms across private, public, and online spaces; persistent discriminatory practices, such as the denial of employment based on disability, pregnancy, and HIV status; challenges in accessing essential services, including limited access to assistive devices, information, and sign language interpreters for persons with disabilities; risks to the life, safety, and well-being of children from drowning, accidents, mental health issues, and bullying; obstacles in accessing safe abortion services for women; limited access to adequate housing for the urban poor; and language and cultural barriers, and high travel costs hindering access to education and healthcare for ethnic groups.

3.3 NHRCT's Recommendations

- Accelerate the adoption of by-laws, regulations, and operational guidelines; amend existing laws to ensure effective human rights protection of specific groups; ensure adequate budgetary allocations; and strengthen the capacity of frontline officials through training to enhance legal implementation.

- Advance the enactment of legislation to ensure effective protection for survivors of domestic violence and for children; promote and protect the rights of women and LGBTQI+ persons; promote gender equality; and eliminate all forms of discrimination.
- Enhance social welfare programs, including child support grants, old-age allowances, and disability benefits in line with economic conditions; establish “assistive device bank” to provide free maintenance services; and promote access for the urban poor to secure, adequate, safe, affordable housing, and essential basic utilities.
- Develop effective human rights protection mechanisms, such as implementing comprehensive school safety measures; adopt strong measures to prevent and respond to all forms of violence in private, public, and online spaces; raise awareness of sexual harassment in schools and workplaces; provide specific protection mechanisms for individuals facing intersecting forms of discrimination; and establish policies to eliminate gender-based violence in temporary shelters.
- Promote the rights of specific groups by increasing women’s participation in decision-making; accelerate the employment of older persons and persons with disabilities in the public sector; expand access to age-appropriate contraception and comprehensive sexuality education; prepare measures to accommodate LGBTQI+ rights under new legislation; and strengthen public awareness of ethnic rights while developing mechanisms for equal access to services.
- Develop central database systems across government agencies to support evidence-based policy-making, specifically regarding persons with disabilities, homeless persons, and victims of violence; and develop sex-disaggregated data systems.
- Ensure the protection of the right to life and security, such as enforcing safety standards for school vehicles; implement effective measures to prevent child drowning; promote awareness of the risks associated with narcotics and electronic cigarettes; ensure the availability of safe abortion services in every province; and establish referral networks to guarantee timely access to services.

4. Human Rights Situation in Border Areas

4.1 Key Developments

- Further reduction of areas under the 2005 Emergency Decree on Public Administration in Emergency Situations in the southern border provinces.
- Development of draft regulations regarding assistance and remedies for persons affected by unrest to enhance comprehensive, timely, and effective support.
- Strengthening of vaccine delivery system by relevant agencies and enhancement of child health services in the southern border provinces.

- Undertaking of measures by state agencies to protect the rights to life, physical integrity, and property of the population; provision of physical and psychosocial support and remedies to persons affected by the Thai–Cambodian conflict; and efforts to promote and protect children’s right to education through appropriate teaching and evaluation centered on the child’s best interests.

4.2 Challenges and Obstacles

- Escalating violence in the southern border provinces.
- Undermined continuity of efforts in the southern border provinces due to political instability; suspension of the peace dialogue process since August 2024; and rights-related consequences of the continued enforcement of special security laws, including the prosecution of activists, allegations of physical abuse during custody and detention, and the multi-dimensional impacts on former security-related detainees and their families.
- High malnutrition rates and low routine vaccination coverage among children in the southern border provinces; and rising maternal mortality and substance use among pregnant women, resulting in adverse effects on child development.
- Adverse impacts of military attacks along the Thai–Cambodian border on the rights to life, physical integrity, and property of both civilians and military personnel; ineffective crisis communication and

the spread of misinformation via social media; deficiencies in crisis management and public preparedness; inadequate protection of vulnerable groups; and insufficient provision of proportionate assistance and remedies.

4.3 NHRCT’s Recommendations

- Advance concrete, results-oriented policies to address the situation in the southern border provinces through inclusive participation and comprehensive public consultations; and concurrently review and repeal special security laws as they become unnecessary.
- Accelerate the adoption and implementation of draft regulations regarding assistance and remedies for persons affected by unrest in the southern border provinces to ensure comprehensive and equitable support.
- Undertake proactive measures to promote and protect the right to health for children and women.
- Build public trust in border dispute management by strengthening rapid, effective crisis communication at both national and international levels; ensuring accessible and inclusive public communication channels; promptly monitoring and countering misinformation, disinformation, and hate speech to prevent public panic.
- Review and strengthen contingency and emergency preparedness plans based on local contexts; enhance community resilience in border areas through

regular drills and incident action plans; and accelerate the provision of adequate remedies to all affected persons.

5. Implementation of the NHRCT's Recommendations in the 2024 Human Rights Assessment Report

In the 2024 Human Rights Assessment Report, the NHRCT issued 92 primary recommendations and 160 sub-recommendations designed to align national practices with international human rights standards. Subsequent monitoring and assessment by the NHRCT reveal that **26 agencies have successfully implemented 79 of these sub-recommendations, representing a completion rate of approximately 49.37 percent.** Notable progress has been observed in the area of **access to justice**, where the Royal Thai Police established core policies aimed at strengthening investigative procedures and elevating judicial standards. These reforms focus on optimizing budget and personnel management to ensure that criminal investigations are timely, fair, transparent, and responsive to public needs.

In the realm of **anti-trafficking**, relevant agencies collaborated to develop a specialized screening checklist to identify victims of human trafficking and forced labor under the National Referral Mechanism (NRM). Complementing this technical advancement, the Ministry of Social Development and Human Security conducted comprehensive training programs for competent officials under the 2008 Anti-Trafficking in Persons Act, fostering a consistent application of these screening protocols. Regarding the

right to education, the government launched the “Thailand Zero Drop-out” policy, a strategic initiative intended to secure continuous and inclusive educational access for every child.

Furthermore, significant efforts were made in **community rights** and natural resources management. The National Land Policy Committee and the Ministry of Natural Resources and Environment allocated land tenure to target populations across 1,579 areas in 73 provinces. This initiative covers roughly 4.4 million rai (7,040 square kilometers), achieving an overall implementation rate of 46 percent. Finally, addressing the human rights landscape in the **southern border provinces**, the Government adopted a resolution on 13 January 2025 to rescind the declaration of a severe state of emergency in the Yaha District of Yala Province. This move effectively lifted the application of special security laws in a region where such measures were no longer deemed necessary for public safety.

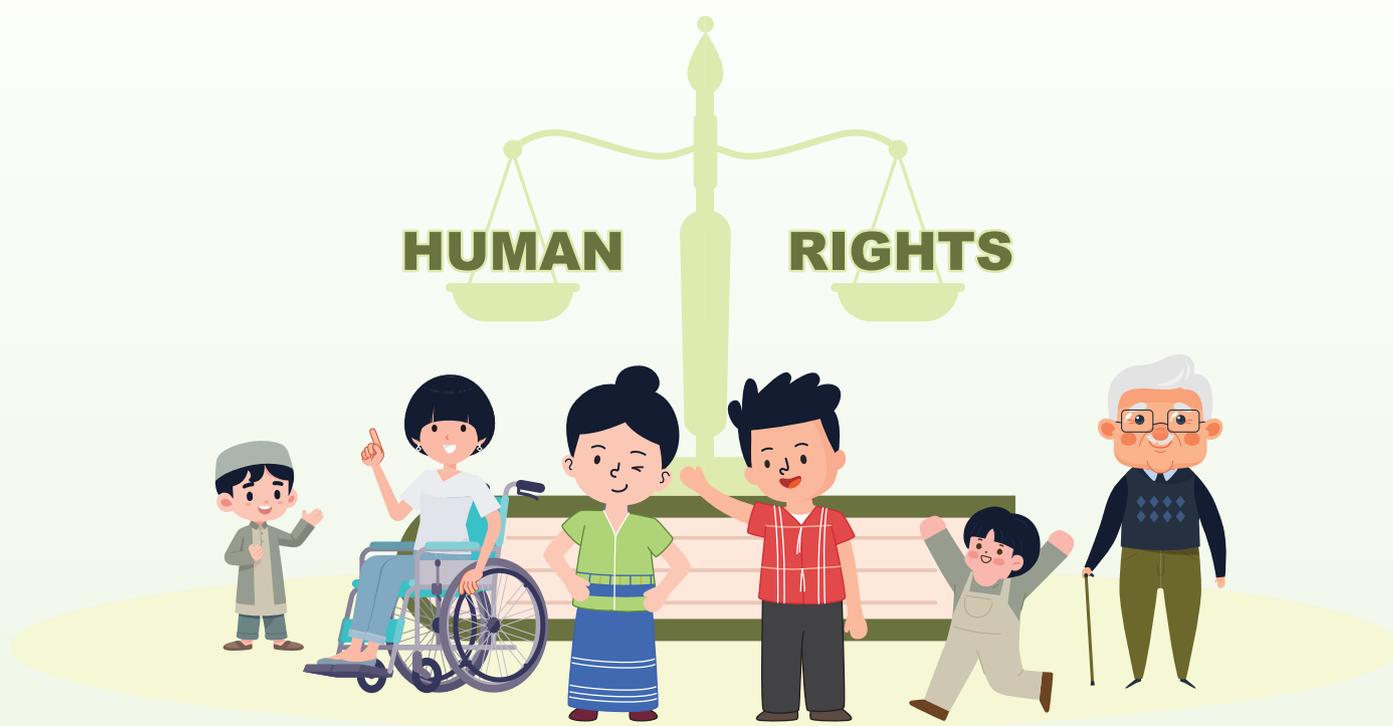
In addition, **relevant agencies are in the process of implementing and have partially fulfilled actions corresponding to six sub-recommendations, representing 3.75 percent.** Regarding the right to justice, the Ministry of Justice has prepared a draft amendment to the 2001 Damages for the Injured Person and Compensations and Expenses for the Accused in the Criminal Case Act. In the area of statelessness and migration, the Cabinet approved new management measures allowing Myanmar asylum seekers in nine designated shelters to remain in the Kingdom for employment under specific conditions. Relevant agencies are currently conducting consultations to establish

operational guidelines to ensure the effective implementation of these measures. Furthermore, regarding children lacking civil registration or Thai nationality, the Cabinet acknowledged the NHRCT’s recommendations and designated the Office of the Basic Education Commission under the Ministry of Education as the lead agency to coordinate a study on appropriate protective measures.

However, **75 critical sub-recommendations remain outstanding, accounting for 46.88 percent.** These include the necessity of upgrading immigration detention facilities to meet international standards and adoption of viable alternatives to indefinite detention. There is also a standing need to review immigration policies that may inadvertently increase the risk of human trafficking. Furthermore, the 2015 Public Assembly Act and related legislation

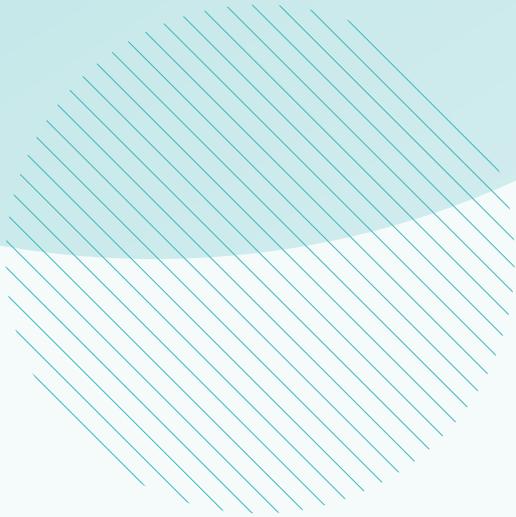
require amendments to ensure full compliance with international human rights obligations. Socio-economic recommendations also remain unfulfilled, specifically regarding the increase of allowances for older persons and persons with disabilities to reflect prevailing economic conditions, as well as the promotion of women’s participation in decision-making at all levels.

The implementation of these multifaceted recommendations requires significant time and sustained cooperation among all stakeholders. Continued monitoring of progress and outcomes remains essential to support the government in fulfilling its obligations to respect, protect, and fulfill human rights. Such efforts are vital to ensuring consistency with the Constitution and international human rights treaties, ultimately securing the full enjoyment of substantive rights for all persons.



01

ບຸກຄົນ



แนวทางการดำเนินงานและแผนงาน

30

กรอบแนวทางที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์

31





บทนำ

การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศเป็นหน้าที่และอำนาจของ กสม. ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 247 (2) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 26 (2) ประกอบมาตรา 33 ซึ่งกำหนดให้ กสม. เฝ้าระวังและติดตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศอย่างต่อเนื่อง และจัดทำรายงานเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน และให้คณะรัฐมนตรีดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสมโดยเร็ว กรณีไม่อาจดำเนินการได้หรือต้องใช้เวลาในการดำเนินการต้องแจ้งเหตุผลให้ กสม. ทราบโดยไม่ชักช้า

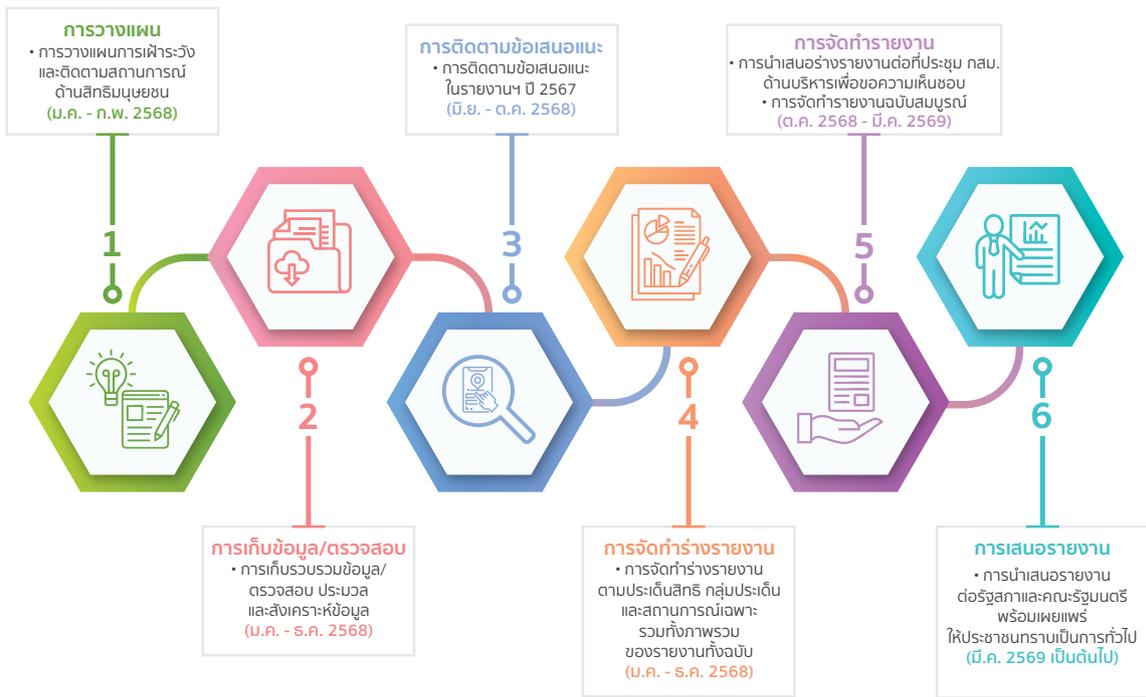
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน โดยมาตรา 40 ได้กำหนดกรอบเวลาให้ กสม. จัดทำรายงานให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทิน และให้จัดทำเป็นการสรุปประกอบด้วยปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยมีให้ระบุรายละเอียดอันเป็นการเปิดเผยความลับของบุคคลหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องโดยไม่จำเป็น และต้องคำนึงถึงความถูกต้อง เป็นธรรม และผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติเป็นสำคัญ โดยที่มาตรา 41 กำหนดให้ กสม. จัดให้มีแผนการดำเนินการเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปโดยไม่ชักช้าแล้วเสร็จในระยะเวลาที่กำหนด

เพื่อให้สอดคล้องตามบทบัญญัติของกฎหมายข้างต้น กสม. ได้จัดทำแผนการดำเนินการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยประจำปี 2568 ประกอบด้วย

1. แนวทางการดำเนินการและแผนงาน

ในการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนฉบับนี้ กสม. ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเหตุการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นระหว่างเดือนมกราคม - ธันวาคม 2568 โดยเป็นการดำเนินการของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ แหล่งข่าวที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ เรื่องร้องเรียนที่ กสม. ได้รับ รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน และข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของ กสม. การสอบถามข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐ ข้อมูลจากการประชุมสมัชชาสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการจัดให้มีการติดตามผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567 และรับฟังข้อมูลจากผู้แทนของภาคประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและสอบถามข้อมูลเพื่อความถูกต้อง นอกจากนี้ยังได้นำข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุมและชี้แจงต่อรัฐสภา ทั้งในส่วนวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมาพิจารณาร่วมด้วย จากนั้นได้นำข้อมูลทั้งหมดมาประมวลและวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักสิทธิมนุษยชนที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ กฎหมายภายใน และสนธิสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตาม ทั้งพันธกรณีในการเคารพการใช้สิทธิของประชาชน การคุ้มครองบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิ และการดำเนินการให้สิทธิเป็นจริง รวมทั้งข้อสังเกตและข้อเสนอแนะต่อประเทศไทยของคณะกรรมการประจําสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี โดยประกอบด้วย 6 ชั้นตอน ดังนี้

ภาพที่ 1.1 : แผนการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย



2. กรอบแนวทางที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์

2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และกฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง สิทธิและเสรีภาพที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ โดยปรากฏในหมวดที่ 1 บททั่วไป หมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หมวดที่ 5 หน้าที่ของรัฐ และหมวดที่ 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ

2.2 สนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนภายใต้กรอบสหประชาชาติที่ประเทศไทยเป็นภาคีแล้ว 8 ฉบับ ดังนี้

- 1) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2540
- 2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2542

3) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1966 (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination: CERD) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2546

4) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979 (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women: CEDAW) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2528 และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาฯ เกี่ยวกับกระบวนการรับเรื่องร้องเรียน ซึ่งประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2543

5) อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. 1984 (Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2550

6) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 (Convention on the Rights of the Child: CRC) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญา จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ พิธีสารเลือกรับว่าด้วยการขายเด็ก โสเภณีเด็ก และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2549 พิธีสารเลือกรับว่าด้วยสถานะความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธ ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2549 และพิธีสารเลือกรับว่าด้วยกระบวนการรับเรื่องร้องเรียน ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2555

7) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ค.ศ. 2006 (Convention on the Rights of Persons with Disabilities: CRPD) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2551 และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญา เกี่ยวกับกระบวนการรับเรื่องร้องเรียน โดยมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2559

8) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance: CPED) ค.ศ. 2006 มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2567

ตราสารระหว่างประเทศข้างต้นกำหนดหลักความเสมอภาค ความเท่าเทียม และการไม่เลือกปฏิบัติ เป็นหลักการสำคัญไว้ในตราสารดังกล่าว ซึ่งประเทศไทยยังเหลืออนุสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนอีก 1 ฉบับที่ยังไม่ได้เข้าเป็นภาคี คือ อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกในครอบครัว ค.ศ. 1990 (Convention on the Protection of the Rights of Migrants Workers and Member of their Families: CMW) ทั้งนี้ การจัดทำรายงานยังได้คำนึงถึงปฏิญญา ข้อมติ มาตรฐาน แนวทางข้อกำหนดระหว่างประเทศ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับสากลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ตลอดจนคำมั่นต่าง ๆ ที่รัฐบาลไทยได้ให้ และ/หรือ รับรองไว้ต่อประชาคมระหว่างประเทศ เช่น ข้อสังเกต และข้อเสนอแนะต่อประเทศไทยของคณะกรรมการประจำสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี ข้อเสนอแนะต่อประเทศไทยในการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชน (Universal Periodic Review: UPR) ภายใต้คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights Council) และหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

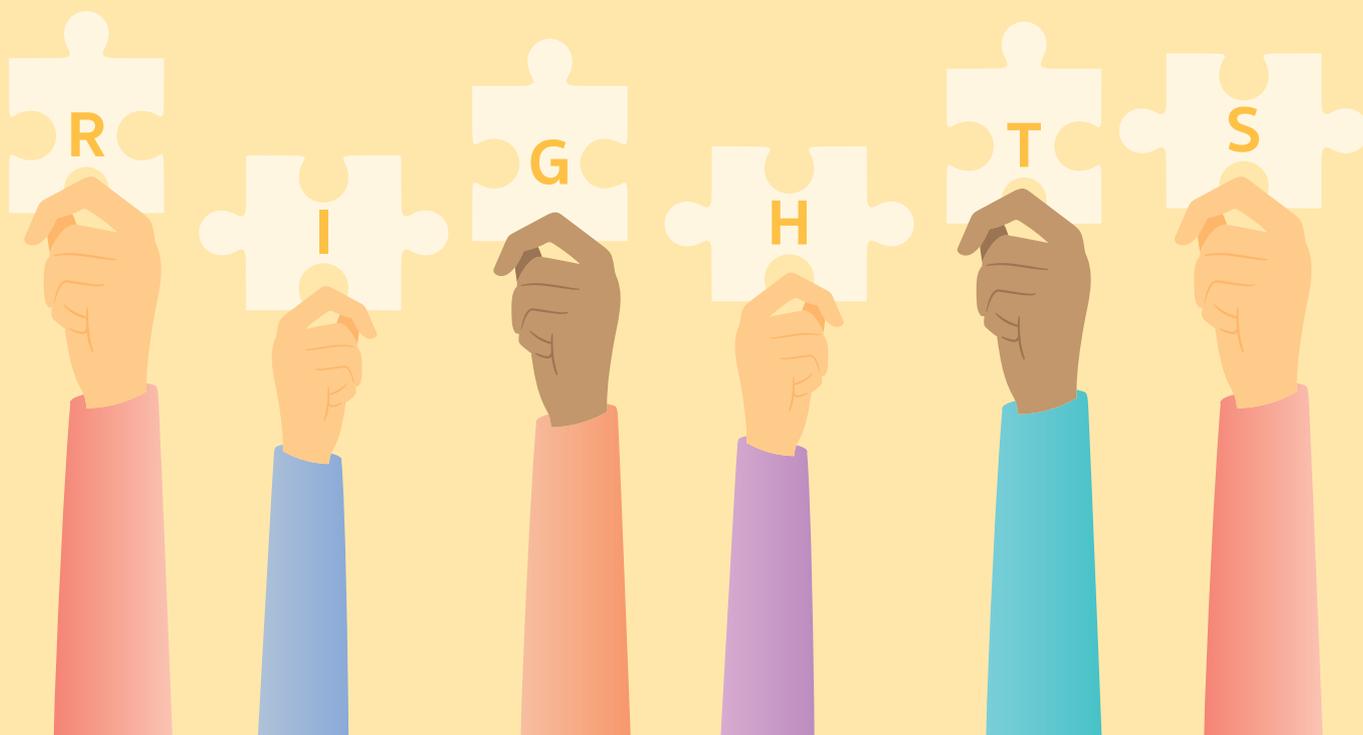
โดยรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนประเทศไทย ปี 2568 ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) สิทธิตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) 2) สิทธิตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR) 3) สิทธิของกลุ่มบุคคล 7 กลุ่ม และ 4) สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในพื้นที่ชายแดน ซึ่งในแต่ละส่วนประกอบด้วย การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนทั้งความก้าวหน้าและปัญหาหรืออุปสรรค การตอบรับของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อข้อเสนอแนะของ กสม. ในปี 2567 การดำเนินการที่สำคัญของ กสม. และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน





สังคมที่เคารพในศักดิ์ศรี
เสรีภาพและความยุติธรรม
สำหรับทุกคน

H U M A N



02

สถานการณ์ด้านสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

40

การกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย

47

สถานการณ์การค้ามนุษย์

54



นักปกป้องสิทธิมนุษยชน

60

เสรีภาพในการชุมนุม การแสดงออก การรวมตัวหรือสมาคม
และเสรีภาพของสื่อมวลชน

65



เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร
BANGKOK REMAND PRISON



สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง



พัฒนาการ

รัฐบาลจัดทำร่าง พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และร่าง พ.ร.บ. ป้องกันการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน พ.ศ.

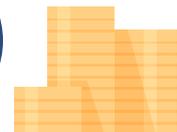
ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบภาค 2 มีคำพิพากษาลงโทษจำคุก 13 นาย ที่กระทำความผิดในคดีอาญา รวมถึงการเยียวยาแก่ครอบครัวผู้เสียหาย



รัฐให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายหรือจำเลย ในคดีอาญา



10,407 ราย



เป็นเงิน 569,999,946.44 บาท



กรมราชทัณฑ์แยกควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี แยกออกจากผู้ต้องขังเด็ดขาดในเรือนจำ 8 พื้นที่กลุ่มจังหวัด พื้นที่ละ 1 เรือนจำ



รัฐได้กำหนดให้การปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะขบวนการสแกมเมอร์เป็นวาระแห่งชาติ

ประเทศไทยได้ลงนามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมไซเบอร์ (United Nations Convention against Cybercrime)

การดำเนินคดีตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

ปี 2568

จำนวนคดี

278

จำนวนผู้ต้องหา (คน) 449

จำนวนผู้เสียหายในคดี (คน) 348

ปี 2567

จำนวนคดี

384

จำนวนผู้ต้องหา (คน) 707

จำนวนผู้เสียหายในคดี (คน) 518

ด้านการช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

ปี 2568

จำนวนผู้เสียหายที่ได้รับการช่วยเหลือคุ้มครอง

592

จำนวนผู้เสียหายที่ได้รับการช่วยเหลือคุ้มครองฯ สังกัด พ.ม. (คน) 404

จำนวนผู้เสียหายที่ได้รับการช่วยเหลือคุ้มครองในสถานคุ้มครองเอกชน (คน) 21

จำนวนผู้เสียหายที่ไม่ประสงค์เข้ารับการคุ้มครองในสถานคุ้มครองฯ (คน) 167

ปี 2567

จำนวนผู้เสียหายที่ได้รับการช่วยเหลือคุ้มครอง

623

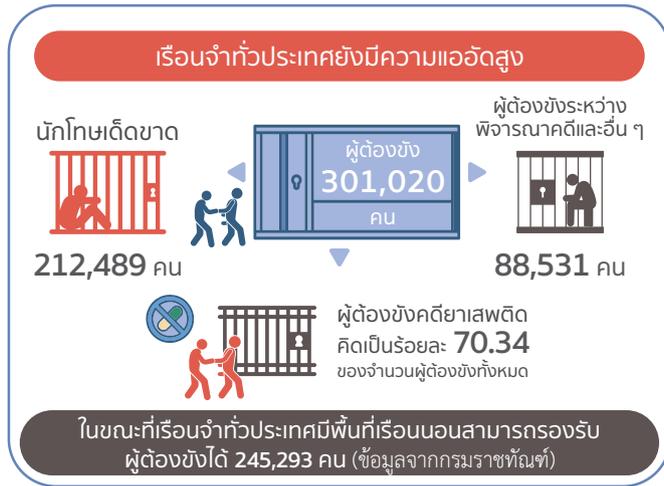
จำนวนผู้เสียหายที่ได้รับการช่วยเหลือคุ้มครองฯ สังกัด พ.ม. (คน) 449

จำนวนผู้เสียหายที่ได้รับการช่วยเหลือคุ้มครองในสถานคุ้มครองเอกชน (คน) 24

จำนวนผู้เสียหายที่ไม่ประสงค์เข้ารับการคุ้มครองในสถานคุ้มครองฯ (คน) 150

ที่มา ข้อมูลจากกองต่อต้านการค้ามนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (ข้อมูล ณ วันที่ 15 มกราคม 2569)

ปัญหาและอุปสรรค



กรม. มีมติเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2568 เห็นว่าประเทศไทยยังไม่พร้อมเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน (OPCAT)



รัฐส่งกลับชาวอุยกูร์ 40 คน ขัดต่อหลักการห้ามพลักดันกลับไปสู่อันตราย (non-refoulement) รวมถึงส่งกลับนักเคลื่อนไหวชาวเวียดนาม และนักกิจกรรมพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลกัมพูชาซึ่งอาจไม่สอดคล้องตามหลักการห้ามพลักดันกลับไปสู่อันตราย (non-refoulement)



ขบวนการคำมุนุษย์และรูปแบบการคำมุนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไปโดยการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ

ข้อจำกัดด้านข้อมูล และประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (NRM) รวมถึงข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีงบประมาณ บุคลากรและฐานข้อมูลกลาง

นักปกป้องสิทธิมนุษยชนยังถูกข่มขู่ คุกคาม ทั้งทางกายภาพและออนไลน์ ในขณะที่หน่วยงานรัฐมีคำสั่งปฏิบัติการข่าวสารต่อผู้เห็นต่างทางการเมือง และการจัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลฝ่ายร้ายรวมถึงบางกรณีถูกคุกคามและติดตามโดยเจ้าหน้าที่รัฐ



เจ้าหน้าที่เรือนจำบางแห่งปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแตกต่างกันโดยเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ต้องขังบางกลุ่ม



ผู้ต้องขังคดีทางการเมือง 29 คน ไม่ได้รับสิทธิในการปล่อยชั่วคราวในระหว่างการต่อสู้คดี (ข้อมูลจากศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน)



การพิจารณาคดีในศาลทหารส่งผลต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

สถิติคดีตามความผิด พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมาน และการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

จำนวน
141 คดี

ประกอบด้วย

การอุทธรณ์ **มาตรา 5** 58 คดี

การกระทำโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม **มาตรา 6** 45 คดี

การบังคับสูญหาย **มาตรา 7** 17 คดี

กรณีมีความผิด 2 ฐานขึ้นไป 21 คดี

กรณีการเสียชีวิตในระหว่างการควบคุมตัวตามมาตรา 28 ตั้งแต่ปี 2566 - ปัจจุบัน 983 ราย

(ที่มา: กระทรวงยุติธรรม)

ข้อเสนอแนะ

-  จัดทำและแก้ไขกฎหมายเพื่อให้คุ้มครองและส่งเสริมประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม
-  เร่งรัดตรวจสอบและดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกรณีเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ต้องขังและกำหนดมาตรการกำกับติดตามและตรวจสอบเพื่อป้องกัน
-  เข้าเป็นภาคี OPCAT และการปฏิบัติตามหลักห้ามพลักดันกลับไปสู่อันตราย (non-refoulement)
-  ให้ข้อมูลประชาชนในการป้องกันการถูกละเมิด สนับสนุนหน่วยงานในด้านงบประมาณ บุคลากร เครื่องมือและเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาศักยภาพให้สามารถจัดการแก้ไขปัญหา รวมถึงการแสวงหา/พิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัลโดยใช้เครื่องมือที่ทันสมัยและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
-  สร้างความเข้าใจบทบาทของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและให้การคุ้มครองจากการถูกข่มขู่ คุกคาม
-  มีมาตรการเพื่อป้องกันการสื่อสารที่สร้างความเกลียดชังหรือข้อเท็จจริงที่ไม่ถูกต้อง การข่มขู่คุกคามทางออนไลน์ต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน
-  ยกเลิกการใช้ปฏิบัติการ IO และบัญชีกลุ่มเป้าหมายบุคคลและองค์กรเฟิร์มแวร์ที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ
-  ดำเนินมาตรการเชิงรุกให้ความรู้และข้อมูลประชาชนในการป้องกันการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์
-  สนับสนุนหน่วยงานในด้านงบประมาณ บุคลากร เครื่องมือและเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาศักยภาพให้สามารถจัดการแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ในรูปแบบใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีในการกระทำความผิด







2.1 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

1. การประเมินสถานการณ์

รัฐมีความพยายามให้ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรม แต่ยังคงพบปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนที่ยังไม่สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 68 ICCPR ข้อ 9 ข้อ 10 และ ข้อ 14 อาทิ การจับกุมและควบคุมตัวที่อาจกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกินสมควร ความล่าช้าของการพิจารณาคดีในชั้นสอบสวนและคดีที่มีการอายัดตัว การพิจารณาคดีในศาลทหารที่อาจกระทบสิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม ผู้ต้องหาไม่ได้รับสิทธิในการปล่อยชั่วคราว การช่วยเหลือเยียวยาที่ไม่ครอบคลุมผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกควบคุมตัวในชั้นสอบสวน สภาพเรือนจำแออัด และสถานการณ์การกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังหลังได้รับการปล่อยตัว โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

รัฐได้พยายามปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมได้สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ อาทิ การจัดทำร่าง พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. เพื่อให้การช่วยเหลือเยียวยามีความครอบคลุมผู้ต้องหาและจำเลยที่ถูกควบคุมตัวในชั้นก่อนและระหว่างสอบสวน ซึ่งพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง การกำหนดระยะเวลาการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมให้มีความเหมาะสม¹ และการส่งเสริมบทบาทศาลยุติธรรมในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยกำหนดมาตรการให้ได้สัดส่วนกับพฤติการณ์ที่ถูกกล่าวหาและเหมาะสมกับผู้ต้องหาหรือจำเลย รวมถึงความปลอดภัยของสังคม² นอกจากนี้ ยศ. ได้จัดทำลุ่มในกระบวนการ

ยุติธรรมและพัฒนาศักยภาพล่ามภาษามือให้มีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อช่วยเหลือคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย รวมถึงการขับเคลื่อนนโยบายการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล โดยกำหนดให้มีเรือนจำสำหรับควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีแยกออกจากการควบคุมผู้ต้องขังเด็ดขาด

สาระสำคัญของร่าง พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่..) พ.ศ.

2 ขยาย

ขยาย การช่วยเหลือจำเลยในชั้นสอบสวนซึ่งกฎหมายฉบับเดิมช่วยเหลือแค่ชั้นพิจารณาคดี/ขยายการช่วยเหลือจำเลยที่ศาลตัดสินยกฟ้องให้ได้รับการช่วยเหลือมากขึ้น

ขยาย ระยะเวลาการยื่นคำขอ จาก 1 ปี เป็น 2 ปี

2 เพิ่ม

เพิ่ม การช่วยเหลือผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนที่อัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องและไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด

เพิ่ม การบริการผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์

1 ลด

ลด ขั้นตอนการช่วยเหลือเยียวยาให้สั้นลง



อย่างไรก็ตาม พบข้อท้าทายด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน ดังนี้

1.1.1 ชั้นก่อนพิจารณาคดี ปรากฏเหตุการณ์การจับกุมและควบคุมตัวที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและอาจไม่สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 ICCPR ข้อ 6 และข้อ 7 อาทิ กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจวิสามัญผู้ต้องสงสัยคดีโจรกรรมรถจักรยานยนต์ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร (กทม.) และคดียาเสพติดในพื้นที่ จ. บุรีรัมย์ โดยญาติของผู้ถูกวิสามัญทั้ง 2 เหตุการณ์ยังมีข้อสงสัยต่อการปฏิบัติงาน

¹จาก ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์การกำหนดระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม พ.ศ. 2568. (2568, 19 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, 142(41 ก), 13 - 15.

²คำแนะนำของอดีตผู้พิพากษาศาลอาญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการออกหมายค้น หมายจับ และพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราว เพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พ.ศ. 2565 และข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568.



ของเจ้าหน้าที่ และกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจตามจับกุมผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้างที่กระทำผิดกฎจราจรเป็นเหตุให้ผู้โดยสารได้รับบาดเจ็บในพื้นที่ กทม. รวมถึงมีเรื่องร้องเรียนต่อ กสม. กรณีการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในขั้นตอนจับกุมหรือควบคุมตัวที่อาจไม่เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน (รายละเอียดในหัวข้อการดำเนินการของ กสม.)

1.1.2 ชั้นระหว่างพิจารณาคดี ปรากฏเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

สิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีโดยไม่ชักช้า จากสถิติคดีอาญาปีงบประมาณ พ.ศ. 2565-2567 จำนวน 2,289,743 คดี พบว่า ร้อยละ 93.30 เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้เวลาสอบสวนน้อยกว่า 6 เดือน และมีคดีร้อยละ 4.06 ที่ใช้เวลามากกว่า 1 ปี³ โดย ตร. ได้กำหนดมาตรการเพื่อเร่งรัดการดำเนินคดีอาญาพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงกำชับและเร่งรัดการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชน⁴ อย่างไรก็ตาม ยังพบการดำเนินคดีล่าช้าซึ่งไม่สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 ICCPR ข้อ 9 และข้อ 14 (3) โดยปี 2568 กสม. รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาล่าช้าและการอายัดตัว 63 เรื่อง และบางกรณีพบการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

สิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและเปิดเผย พบกรณีศาลทหารมีคำพิพากษาคดีนักเรียนเตรียมทหารรายหนึ่งถูกรุ่นพี่ลงโทษและทำร้ายร่างกายจนเสียชีวิต แต่โทษจำคุกให้รอลงอาญา เนื่องจากจำเลยไม่เคยได้รับโทษ การลงโทษไม่เป็นประโยชน์จึงให้จำเลยปรับปรุงตัวและรับราชการต่อไป คำพิพากษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า

“การพิจารณาคดีในศาลทหาร อาจทำให้พลเรือนที่ต่อสู้คดีไม่ได้รับความเป็นธรรม เนื่องจากความแตกต่างของสถานะความเป็นพลเรือนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ”

รวมถึงข้อถกเถียงในความเป็นกลางและความเป็นอิสระของตุลาการศาลทหาร ซึ่งอาจมีผลให้กระบวนการพิจารณาคดีไม่สอดคล้องตาม ICCPR ข้อ 14 (1)



ที่มา : เดอะ สแตนดาร์ด

สิทธิในการได้รับการปล่อยชั่วคราวตามหลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ยังพบปัญหาในกลุ่มผู้ต้องขังคดีทางการเมือง 29 คน⁵ ไม่ได้รับสิทธิในการปล่อยชั่วคราว⁶ ส่งผลให้ผู้ต้องขังรายหนึ่งได้รับผลกระทบด้านสิทธิในการศึกษา ไม่สามารถออกไปสอบที่มหาวิทยาลัยและไม่ได้รับอนุญาตให้จัดสอบภายในเรือนจำ

³จาก หนังสือกองคดีอาญา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ ดช 0011.24/2735 ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2568 เรื่อง จัดส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

⁴คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 เรื่อง การอำนวยความสะดวกยุติธรรมในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวนและมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา และคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 138/2567 ลงวันที่ 20 มีนาคม 2567 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและเร่งรัดการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกอายัดโดยพนักงานสอบสวน.

⁵ส่วนใหญ่เป็นคดีในฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 110 (การประทุษร้ายต่อองค์พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์) และมาตรา 112 (การดูหมิ่น หมิ่นประมาท หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์).

⁶จาก รวมผู้ต้องขัง ‘คดีการเมือง’ สิ้นปี 2568 อย่างน้อย 56 คน, โดย ประชาไท, 29 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2025/12/116130>

สิทธิในการเข้าถึงทนายความและล่าม พบข้อจำกัดด้านประสิทธิภาพและความเชี่ยวชาญของทนายความที่รัฐจัดหาให้ อันอาจส่งผลกระทบต่อความช่วยเหลือทางกฎหมายให้แก่ผู้ต้องหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 และ ICCPR ข้อ 14 (3) บางกรณีผู้ต้องหาไม่ทราบสิทธิการขอใช้ทนายความอาสา และพนักงานสอบสวนไม่แจ้งสิทธิดังกล่าวแก่ผู้ต้องหา ปัญหาการขาดแคลนทนายความและล่ามในบางพื้นที่ การขาดแคลนล่ามเพื่อสื่อสารในบางภาษา การขาดงบประมาณสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการทำหน้าที่ของล่ามอย่างเหมาะสม เพียงพอ และยังไม่มียุติธรรมกลางในการบริหารจัดการล่ามในกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นระบบ รวมถึงการประสานขอใช้ล่ามในระยะเวลา กระชั้นชิด ทำให้บางกรณีล่ามไม่สามารถเดินทางไปทำหน้าที่ได้ทันเวลา⁷

1.1.3 ชั้นหลังพิจารณาคดี สถิติของกรมราชทัณฑ์ แสดงให้เห็นอัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ปล่อยตัว ปี 2566 - 2568 โดยมีระยะเวลาติดตามพฤติกรรม 1 ปี อยู่ที่ร้อยละ 20.53 ร้อยละ 20.64 และร้อยละ 14.48 ตามลำดับ โดยประเภทคดีที่มีอัตราการกระทำผิดซ้ำมากที่สุด คือ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย และความผิดเกี่ยวกับเพศ⁸ แม้ว่ากรมราชทัณฑ์ได้ร่วมกับภาคประชาสังคม และภาคเอกชนให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังในการปรับปรุงพฤติกรรมและฟื้นฟูให้กลับเข้าสู่สังคม เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำและให้ผู้พ้นโทษได้ประกอบอาชีพ สามารถใช้ชีวิตอย่างปกติ อาทิ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การอบรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย การฝึกอาชีพ การสร้างงาน การสนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพ ที่พักอาศัย การติดตามและช่วยเหลือผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ

1.1.4 การช่วยเหลือเยียวยา

1) การขอรับการช่วยเหลือเยียวยา ตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มีผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ลดลงจากปีที่ผ่านมา ในขณะที่ผู้ได้รับอนุมัติเพิ่มขึ้นเล็กน้อย โดยรัฐให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประชาชนที่ตกเป็น ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญา 10,407 ราย เป็นเงิน 569,999,946.44 บาท แบ่งเป็นผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด 10,343 ราย และจำเลยที่ถูกคุมขังระหว่างพิจารณาคดีที่มีคำพิพากษาว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดหรือการกระทำไม่เป็นความผิด 64 ราย⁹

2) การขอรับการช่วยเหลือเยียวยา ตาม พ.ร.บ. กองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ซึ่งครอบคลุมการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี หลักประกันในการขอปล่อยชั่วคราว การช่วยเหลือด้านการเงินแก่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ด้านกฎหมายแก่ประชาชน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 มีผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือ 5,218 คน ได้รับการอนุมัติ 3,101 คน การช่วยเหลือด้านการเงินแก่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน มีผู้ยื่นคำขอลดลง ในขณะที่สัดส่วนของผู้ยื่นคำขอและผู้ได้รับอนุมัติเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 14.63 เป็นร้อยละ 20.31 ทั้งนี้ พบปัญหาในกรณีผู้ต้องหาที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวน ซึ่งต่อมาพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องและไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด แต่ไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาตามกฎหมาย¹⁰ ซึ่งรัฐสภาอยู่ระหว่างการพิจารณาแก้ไขกฎหมายให้การเยียวยาในกระบวนการยุติธรรมครอบคลุมยิ่งขึ้น¹¹

⁷จากหนังสือกระทรวงยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ยธ 0401/10584 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2568 เรื่อง ขอจัดส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ประจำปี 2568.

⁸จาก สถิติการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง, โดย กรมราชทัณฑ์, 27 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <http://www.correct.go.th/recstats/index.php/th/Home> จาก อัตราการกระทำผิดซ้ำแยกตามการค้นหาคณะ, โดย กรมราชทัณฑ์, 7 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <http://www.correct.go.th/recstats/index.php/th/searchAdvance>

⁹จาก หนังสือกระทรวงยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ยธ 0401/10584 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

¹⁰กรณีกองทุนยุติธรรมไม่อนุมัติเงินช่วยเหลือนักกิจกรรมทางการเมืองรายหนึ่งซึ่งถูกควบคุมตัวเป็นเวลา 7 วัน และต่อมาพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องและยุติการดำเนินคดี เนื่องจากไม่เข้าเงื่อนไขตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนตาม พ.ร.บ. กองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558.

¹¹การประกาศพระราชกฤษฎีกาบัญญัติร่างกฎหมายเป็นอันตกไป โดยร่างกฎหมายดังกล่าวยังถูกนำกลับมาพิจารณาได้ หาก ครม. ที่ตั้งขึ้นใหม่ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปร้องขอต่อรัฐสภาภายใน 60 วัน เพื่อให้รัฐสภา สมาชิกวุฒิสภา หรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี พิจารณาต่อไปตามรัฐธรรมนูญ 2560 มาตรา 147 วรรคสอง.



1.2 มาตรฐานและคุณภาพชีวิตในสถานที่ควบคุมตัวบุคคล

ปัญหาเรือนจำแออัดยังเป็นข้อท้าทายสำคัญ แม้ว่ารัฐพยายามดำเนินการแก้ไขและบรรเทาปัญหาดังกล่าวผ่านมาตรการลดวันต้องโทษ การปรับแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาเสพติด และการพักโทษ โดยใช้อุปกรณ์ควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์ แต่ข้อมูลจากกรมราชทัณฑ์แสดงให้เห็นว่าเรือนจำทั่วประเทศยังคงมีความแออัดสูงและมีแนวโน้มผู้ต้องขังเพิ่มขึ้น ปี 2568 มีผู้ต้องขัง 301,020 คน¹² แบ่งเป็นนักโทษเด็ดขาด 212,489 คน ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและอื่น ๆ 88,531 คน มีผู้ต้องขังคดีอาญาเสพติดคิดเป็นร้อยละ 70.34 ของจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด ในขณะที่เรือนจำทั่วประเทศมีพื้นที่เรือนนอนสามารถรองรับผู้ต้องขังได้ 245,293 คน¹³

ด้านบุคลากร เจ้าหน้าที่เรือนจำที่ไม่เพียงพอส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานทั้งด้านการควบคุมดูแลและแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง **ด้านมาตรฐานและคุณภาพชีวิตของผู้ที่อยู่ในสถานที่คุมตัว** พบข้อห่วงกังวล เช่น คุณภาพน้ำดื่มในเรือนจำที่อาจเสี่ยงต่อการปนเปื้อนของโลหะหนักในพื้นที่ จ. เชียงราย ผู้ต้องขังเสียชีวิตจากเหตุทะเลาะวิวาทและการฆ่าตัวตาย ความปลอดภัยและความเป็นอิสระในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานรัฐของผู้ต้องขัง รวมถึงมาตรฐานและคุณภาพชีวิตของผู้ถูกควบคุมตัวในสถานกักตัวคนต่างด้าวของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด (รายละเอียดปรากฏอยู่ในประเด็นผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติ



ที่มา : เดอะ สแตนดาร์ด

และการกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย) **ด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง** ปราบกฏกรณีเจ้าหน้าที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแตกต่างกัน โดยเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ต้องขังบางกลุ่มซึ่ง ยศ. ได้มีคำสั่งย้ายเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่เกี่ยวข้องจำนวน 20 ราย โดยในจำนวนนี้มีข้าราชการจำนวน 6 ราย ถูกให้ออกจากราชการไว้ก่อนระหว่างการสอบสวน¹⁴ นอกจากนี้ **ด้านการคำนึงถึงความต้องการจำเพาะของผู้ต้องขัง** รายงานสถานการณ์สภาพเรือนจำไทยประจำปี 2568 พบว่า ผู้ต้องขังหญิงสามารถเข้าถึงสื่อและกางเกงชั้นใน รวมถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยในช่วงมีประจำเดือน มีบริการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน รวมถึงการตรวจทางนรีเวชสำหรับผู้ต้องขังหญิงซึ่งเป็นความพยายามเพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง

¹²จาก รายงานติดตามสถานการณ์กรมราชทัณฑ์ ข้อมูล ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2568, โดย กรมราชทัณฑ์, 7 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <http://www.correct.go.th/stathomepage/warroom.php?date=2025-12-01>

¹³จาก กองทัพบกวิทยา กลุ่มงานมาตรการควบคุมผู้ต้องขัง (การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 พฤศจิกายน 2568).

¹⁴จาก *สั่งย้ายล็อตใหญ่ 20 জনท.เรือนจำ เช่นปมเอื้อประโยชน์นักโทษเงินเทา VIP*, โดย พีพีทีวี, 23 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.pptvhd36.com/news/สังคม/262108>

จาก *เปิดรายชื่อ 20 เจ้าหน้าที่ ‘เรือนจำพิเศษฯ’ โดนสั่งย้ายเช่น ‘คุกVIP’*, โดย เดลินิวส์, 23 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/news/5329264/>

และมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-Custodial Measures for Women Offenders) ในขณะที่ผู้ต้องขังกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศยังพบอุปสรรคด้านความปลอดภัย ความเป็นส่วนตัว การเข้าถึงชุดชั้นใน และการเข้าถึงฮอร์โมน



ที่มา : แนวหน้า

1.3 โทษประหารชีวิต

ปี 2568 มีรายงานผู้ต้องโทษที่ถูกพิพากษาประหารชีวิต จำนวน 429 คน เป็นคดีอาชญากรรมร้อยละ 72.96 โดยพบการขับเคลื่อนของภาคประชาสังคมเพื่อยุติโทษประหารชีวิตอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีแนวทางในการเปลี่ยนแปลงโทษประหารชีวิตตามมติกรม เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2559 ระยะที่ 2 ในการยกเลิกโทษประหารชีวิตในบางฐานความผิด โดยเฉพาะฐานความผิดที่ไม่ใช่คดีอุกฉกรรจ์ตาม ICCPR ทั้งนี้ ประเทศไทยมีการประหารชีวิตครั้งสุดท้ายเมื่อปี 2561

2. การตอบรับข้อเสนอแนะในรายงานปี 2567

มีความก้าวหน้าในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 กรมราชทัณฑ์ขับเคลื่อนนโยบายในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีแยกออกจากผู้ต้องขังเด็ดขาดให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล มีเรือนจำในพื้นที่ 8 กลุ่มจังหวัดพื้นที่ละ 1 เรือนจำ เพื่อควบคุมตัวผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี

2.2 กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

จัดอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพล่ามในกระบวนการยุติธรรม (ล่ามภาษามือชุมชน) ให้มีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ล่ามในกระบวนการยุติธรรม ในการช่วยเหลือคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมายที่มีความจำเป็นต้องใช้ล่ามภาษามือเพื่อคุ้มครองสิทธิคนพิการในกระบวนการยุติธรรม

2.3 ตร. ขับเคลื่อนการปฏิบัติราชการตามนโยบายสำคัญของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ โดยพัฒนางานสอบสวน ยกกระดับมาตรฐานความยุติธรรม บริหารจัดการบุคลากร และงบประมาณอย่างคุ้มค่า เพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนเพื่อให้การสอบสวนคดีมีความรวดเร็วเป็นธรรม โปร่งใส และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2568 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนประเด็นสิทธิในกระบวนการยุติธรรม 238 เรื่อง โดยประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ การเร่งรัดดำเนินคดี การตรวจค้นและจับกุมผู้เข้าร่วมกิจกรรมสังสรรค์ของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยไม่เหมาะสมและไม่คำนึงถึงมิติด้านสิทธิมนุษยชน กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจคืนของกลางไม่ครบถ้วน และกรณีนำอุปโภคบริโภคภายในเรือนจำในพื้นที่ จ. เชียงราย อาจปนเปื้อนโลหะหนัก และรับไว้ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน 38 เรื่อง เช่น กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมโดยมิชอบ กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจกระทำเกินกว่าเหตุในการตรวจค้นและทำร้ายร่างกายผู้ต้องหาในระหว่างการควบคุมตัว เป็นต้น นอกจากนี้ กสม. ได้หยิบยกกรณีเจ้าหน้าที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ เอื้อประโยชน์ให้นักโทษขึ้นตรวจสอบเนื่องจากเกี่ยวข้องกับการเลือกปฏิบัติและสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

ด้านรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ เช่น

1) กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจพิจารณาคดีล่าช้าเป็นเวลา 4 ปี กสม. เห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนจึงเสนอแนะให้ ตร. ดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมถึงเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตำรวจ (ก.ร.ตร.) กำหนดมาตรการ



หรือแนวทางในการป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์
ในลักษณะนี้อีก รวมถึงเร่งรัดการดำเนินคดีดังกล่าว
ให้แล้วเสร็จโดยไม่ชักช้า¹⁵

2) กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวผู้ต้องหาหญิง
ในยามวิกาลและไม่อนุญาตปล่อยชั่วคราว กสม. เห็นว่า
เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงเสนอแนะให้ ตร.
สอบสวนผู้ที่เกี่ยวข้องในการละเมิดสิทธิมนุษยชน จัดหา
เจ้าหน้าที่หญิงร่วมทำหน้าที่ในการควบคุมตัวผู้ต้องหา
ที่เป็นหญิงหรือบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ
และไม่ควรเดินทางข้ามเขตจังหวัดระยะไกลในยามวิกาล
ให้นำรูปแบบธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ (Internet Banking)
มาใช้ในกระบวนการขอปล่อยชั่วคราวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน การปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ป้องกัน
และปราบปรามการทรมานฯ รวมถึงให้กำชับการปฏิบัติ
หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจนอกเครื่องแบบให้เป็นไป
ตามคำสั่ง ตร. ที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556
และหนังสือ ตร. ที่ ตช 0011.13/ว 52 ลงวันที่ 2
กรกฎาคม 2558¹⁶

3) กรณีการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่
ในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช ส่งผลให้ผู้ต้องขัง
เสียชีวิต 2 ราย ซึ่ง กสม. เสนอแนะให้กรมราชทัณฑ์
และกระทรวงสาธารณสุข (สธ.) ร่วมกันพัฒนาระบบ
การเฝ้าระวังโรคติดต่อในเรือนจำ และอบรมเจ้าหน้าที่ให้มี
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคติดต่อต่าง ๆ และวิธีการ
ป้องกันรวมถึงการบันทึกสัญญาณชีพของผู้ป่วยทุกราย
เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์อาการของผู้ป่วยเมื่อต้อง
ส่งผู้ป่วยออกไปรักษาภายนอกเรือนจำ¹⁷

4) กรณีผู้ต้องขังซึ่งเป็นผู้บริหารบริษัทแห่งหนึ่ง
ได้รับการรักษาพยาบาลและการปฏิบัติดีกว่าผู้ต้องขัง

รายอื่น กสม. เห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน
จึงเสนอแนะให้กรมราชทัณฑ์และ ตร. ตรวจสอบข้อเท็จจริง
จัดหาสถานที่เพื่อใช้เป็นห้องรักษาพยาบาลสำหรับ
ผู้ป่วยคดีให้เพียงพอ รวมถึงสำหรับผู้ป่วยคดีที่เป็น
เพศหญิงเป็นการเฉพาะ เพื่อให้เกิดความสะดวกในการ
รักษาพยาบาล และให้การควบคุมผู้ต้องขังป่วย
ของเจ้าพนักงานเรือนจำเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด¹⁸

นอกจากนี้ กสม. มีข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริม
และคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรม 3 เรื่อง ได้แก่
1) ข้อเสนอแนะให้กองทุนยุติธรรมปรับปรุงแก้ไขคู่มือ
มาตรฐานการปฏิบัติงานกองทุนยุติธรรมให้มีบรรทัดฐาน
ประกอบการพิจารณาในทิศทางเดียวกัน การปรับปรุง
หลักเกณฑ์พิจารณาฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ยื่นคำขอ
รับความช่วยเหลือให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น การแยกประเภท
บัญชีนายความตามความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อให้
เหมาะสมตามประเภทคดีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยร้องขอ¹⁹
2) ข้อเสนอแนะให้กรมราชทัณฑ์กำหนดสถานที่สำหรับ
ควบคุมบุคคลแยกตามสถานะตามกฎหมาย โดยแยก
ผู้ต้องขัง ผู้ถูกกักกัน และผู้ถูกควบคุมตัวภายหลังพ้นโทษ
ให้มีความชัดเจนตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การจัดสรร
อัตรากำลังที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการบริหารจัดการ
สถานกักกัน รวมถึงเสนอแนะให้สำนักงานศาลยุติธรรม
และสำนักงานอัยการสูงสุดพิจารณาการกำหนดวิธีการ
เพื่อความปลอดภัยด้วยการกักกันให้เป็นไปตามหลัก
สิทธิมนุษยชน และให้ ยธ. ออกกฎระเบียบเกี่ยวกับ
สิทธิประโยชน์ของผู้ถูกกักกันที่ต้องไม่น้อยกว่าสิทธิของ
ผู้ต้องขัง²⁰ และ 3) ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินคดี
ในศาลทหารให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน อาทิ
การให้ศาลทหารในเวลาปกติมีอำนาจพิจารณาคดี

¹⁵จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 125/2568 เรื่อง สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีขอให้พนักงานสอบสวน
สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ เร่งรัดการดำเนินคดี.

¹⁶จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 67/2568 เรื่อง สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีร้องเรียนว่า การปฏิบัติหน้าที่
ของเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ชอบด้วยกฎหมาย.

¹⁷จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 27/2568 เรื่อง กรณีเหตุการณ์แพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ในเรือนจำกลาง
นครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช.

¹⁸จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 187/2568 เรื่อง การเลือกปฏิบัติ กรณีร้องเรียนว่า ผู้ต้องขังคดีทุจริตและฉ้อโกงหุ้น
ของบริษัทสตาร์ค คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ได้รับการรักษาและการปฏิบัติที่ดีกว่าผู้ต้องขังรายอื่น.

¹⁹จาก รายงานข้อเสนอแนะ ที่ 88/2568 เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อเสนอแนะ
ในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง กรณีกองทุนยุติธรรม.

²⁰จาก รายงานข้อเสนอแนะ ที่ 158/2568 เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อเสนอแนะ
ในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง กรณีขอจำกัดของการกักกันตามประมวลกฎหมายอาญา.

สำหรับบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหารในขณะกระทำผิดเท่านั้น การให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญาตามบัญชีแนบท้ายเฉพาะกรณีการประกาศใช้กฎอัยการศึกในภาวะสงครามเท่านั้นและให้สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารในเวลาไม่ปกติ กรณีที่มีการประกาศใช้กฎอัยการศึกซึ่งไม่อยู่ในเวลาที่มีการรบหรือสถานะสงคราม²¹

ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน กสม. ขับเคลื่อนเพื่อส่งเสริมสิทธิในกระบวนการยุติธรรม อาทิ การผลักดันให้มีกลไกช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพยกระดับความช่วยเหลือทางกฎหมาย สร้างหลักประกันการเข้าถึงความยุติธรรมสำหรับทุกคน (Access to Justice for All) การกำหนดแนวทางเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และการขับเคลื่อนแผนพัฒนาสถานีตำรวจเพื่อป้องกันการทรมานและการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม พ.ศ. 2568-2570 โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อขยายผลสู่สถานีตำรวจ 1,484 แห่งทั่วประเทศ²² การตรวจเยี่ยมเชิงป้องกันในสถานีตำรวจเพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชนและป้องกันการทรมาน การตรวจเยี่ยมเชิงป้องกันในทัณฑสถานโรงพยาบาลราชทัณฑ์เพื่อประเมินสภาพแวดล้อม ระบบการให้บริการและการบริหารจัดการด้านสุขภาพของผู้ต้องขังให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน รวมถึงการพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติ (Standard Operating Procedure: SOP) การตรวจเยี่ยมเชิงป้องกันในเรือนจำ และสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด รวมถึงการพบปะหรือผู้นำทุกเหล่าทัพเพื่อพัฒนาแนวทางการป้องกันการกระทำความผิดและการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม

4. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4.1 รัฐสภาควรเร่งพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ให้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว

เพื่อยกระดับการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรมให้ครอบคลุม มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องตามมาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชน

4.2 รัฐบาลควรมอบหมายให้มีหน่วยงานกลางเพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการล่ามในกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นระบบ รวมถึงนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกกรณีขาดแคลนล่ามในพื้นที่และการขอใช้บริการในระยะเวลาระยะสั้น

4.3 รัฐบาล โดย ดร. ควรเน้นย้ำ กำกับดูแล และติดตามการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เป็นไปตามคำสั่ง ดร. ที่ 419/2556 อย่างเคร่งครัด จัดตั้งกลไกการติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงานด้านการสืบสวนและสอบสวนอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและมีความโปร่งใส รวมถึงนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบความคืบหน้าของคดีได้

4.4 รัฐบาล โดยกระทรวงกลาโหม (กท.) ควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติบางประการเพื่อสร้างหลักประกันด้านสิทธิมนุษยชนและยกระดับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการดำเนินคดีตาม พ.ร.บ. ธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 โดยเฉพาะประเด็นขอบเขตอำนาจพิจารณาตีของศาลทหารในสถานการณ์ปกติ ซึ่งไม่อยู่ในเวลาที่มีการรบหรือสถานะสงคราม

4.5 รัฐบาล โดย ยธ. ควรพัฒนาเรือนจำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และข้อกำหนดว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิงให้เป็นมาตรฐานมากยิ่งขึ้น รวมถึงกำหนดให้มีสถานที่ควบคุมตัวสำหรับผู้ถูกกักกันแยกจากผู้ต้องขังและปฏิบัติต่อผู้ถูกกักกันให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน

4.6 รัฐบาล โดย ยธ. ควรเร่งรัดตรวจสอบและดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกรณีเอื้อประโยชน์ให้แก่นักโทษ รวมทั้งมีกลไกและมาตรการกำกับติดตามและตรวจสอบเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดกรณีดังกล่าวขึ้นในเรือนจำทุกแห่ง

²¹จาก รายงานข้อเสนอแนะ ที่ 175/2568 เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน กรณีการดำเนินคดีในศาลทหาร.

²²ปัจจุบันมีสถานีตำรวจนำร่องเป็นสถานีตำรวจต้นแบบด้านสิทธิมนุษยชนและการป้องกันการทรมานจากทั่วประเทศ จำนวน 26 สถานี.



2.2 การกระทำทรมาน และการบังคับบุคคลให้สูญหาย

1. การประเมินสถานการณ์

รัฐมีความพยายามในการดำเนินการตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 โดยนับตั้งแต่มีผลบังคับใช้มีรายงานสถิติคดีตามความผิด พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ 141 คดี ประกอบด้วย การถูกทรมาน (มาตรา 5) 58 คดี การกระทำโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม (มาตรา 6) 45 คดี การบังคับสูญหาย (มาตรา 7) 17 คดี และกรณีมีความผิด 2 ฐานขึ้นไป 21 คดี²³ และพบกรณีการเสียชีวิตในระหว่างการควบคุมตัว ตามมาตรา 28²⁴ ตั้งแต่ปี 2566 - ปัจจุบัน จำนวน 983 ราย²⁵ โดยสาเหตุการเสียชีวิตส่วนใหญ่เกิดจากโรคประจำตัว²⁶ นอกจากนี้ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย โดยคณะอนุกรรมการพัฒนากฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย ได้พิจารณาประเด็นหลักการห้ามผลักดันกลับสู่อันตราย (non-refoulement)²⁷ ตามข้อเสนอแนะของ กสม. รวมถึงคู่มือการตีความและแนวทางการดำเนินการเพื่อให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง²⁸

อย่างไรก็ตาม ครม. มีมติเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2568 เห็นว่าประเทศไทยยังไม่พร้อมเข้าเป็นภาคี OPCAT และให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้ความรู้หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมต่อการเข้าเป็นภาคีพิธีสาร

ดังกล่าวต่อไป นอกจากนี้ ครม. รับทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ และการพิจารณาเข้าเป็นภาคี OPCAT และเห็นควรให้ กสม. ในฐานะองค์กรอิสระและสถาบันสิทธิมนุษยชนระดับชาติ ทำหน้าที่เป็นกลไกป้องกันการทรมานระดับชาติ (National Preventive Mechanism: NPM) เมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคี OPCAT แล้ว เพื่อตรวจสอบและเข้าถึงสถานที่ควบคุมตัวของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นอิสระ และสม่ำเสมอ

ในปี 2568 ปรากฏสถานการณ์และข้อท้าทายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย ดังนี้

1.1 การกระทำทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์

ปรากฏรายงานเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อาทิ ผู้ต้องขังชาวจีนที่ถูกควบคุมตัวที่เรือนจำกลางคลองเปรม ร้องเรียนว่าถูกปฏิบัติแบบไร้มนุษยธรรม ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้ชี้แจงว่า ผู้ต้องขังรายดังกล่าวกระทำผิดวินัยเรือนจำ จึงต้องมีมาตรการควบคุมที่เข้มงวดขึ้นเพื่อให้อยู่ในระเบียบวินัย และข้อบังคับของเรือนจำโดยเป็นไปตามมาตรฐานสากล²⁹

²³จาก เฝยสถิติร้องเรียน เจ้าหน้าที่รัฐซ้อมทรมาน-อุ้มหายลดลง หลังครบรอบ 2 ปี กม. บังคับใช้, โดย มติชน, 24 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/crime/news_5063509

²⁴พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ มาตรา 28 กำหนดว่า กรณีที่ผู้ถูกควบคุมตัวถึงแก่ความตาย ให้เจ้าหน้าที่แจ้งคณะกรรมการฯ ทราบเพื่อให้มีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทรมานในระหว่างควบคุมตัวโดยพลัน.

²⁵จาก หนังสือกระทรวงยุติธรรม ส่วนที่สุด ที่ ยธ 0401/10584 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

²⁶จาก เฝยสถิติร้องเรียน เจ้าหน้าที่รัฐซ้อมทรมาน-อุ้มหายลดลง หลังครบรอบ 2 ปี กม. บังคับใช้, งานเดิม.

²⁷พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ มาตรา 13 กำหนดว่า ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐขับไล่ ส่งกลับ หรือส่งบุคคลเป็นผู้ร้ายข้ามแดนไปยังอีกรัฐหนึ่ง หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า บุคคลนั้นจะไปตกอยู่ในอันตรายที่จะถูกกระทำทรมาน ถูกกระทำการที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือถูกกระทำให้สูญหาย.

²⁸จาก ฉบับที่ 957/2568 คู่มือกรมสิทธิฯ ประชุมคณะอนุกรรมการพัฒนากฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย ครั้งที่ 3/2568, โดย กระทรวงยุติธรรม, 17 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.moj.go.th/view/108687>

²⁹จาก ราชทัณฑ์ แจงคุมเข้ม เลอจ้อเจียง เจ้าพ่อขเวกโกก เหตุกระทำผิดวินัย ยันยึดตาม กม. - ระเบียบ, โดย มติชน, 28 มกราคม 2568. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/news_5022214

กรณีอดีตข้าราชการตำรวจเสียชีวิตในเรือนจำกลางคลองเปรม คณะอนุกรรมการกลั่นกรองข้อเท็จจริงกรณีการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย ได้สรุปสาเหตุของการเสียชีวิตว่าเกิดจากการขาดอากาศเนื่องจากการผูกคอตายตนเอง และกรณีมารดาของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางเขาบิน จ. ราชบุรี ร้องเรียนต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) ว่าบุตรชายถูกเจ้าหน้าที่เรือนจำ 6 นาย รุมทำร้ายร่างกาย และให้ดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่เรือนจำในความผิดตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ซึ่ง DSI ได้ตรวจสอบแล้วไม่พบการทำร้ายผู้ต้องขังรายดังกล่าว จึงไม่ได้รับเรื่องไว้เป็นคดีพิเศษ³⁰

รัฐมีความก้าวหน้าในการดำเนินการตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ รัฐธรรมนูญ มาตรา 4 และมาตรา 28 ICCPR ข้อ 6 ข้อ 7 และข้อ 10 และ CAT โดยศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบมีคำพิพากษา 2 คดี ได้แก่

1) กรณีการเสียชีวิตของพลทหารวรปรัชญ์ พัฒมาสกุลค่ายนวมินทร์ จ. ชลบุรี เป็นการพิพากษาคดีแรกภายใต้ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ โดยศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบภาค 2 พิพากษาลงโทษจำเลย (ทหาร 13 นาย) ในความผิดฐานร่วมกันทำร้ายผู้อื่นจนถึงแก่ความตาย และ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ มาตรา 5 (กระทำความผิด) โดยให้จำคุกจำเลยที่ 1 (ครูฝึกทหาร) 20 ปี จำเลยที่ 2 (ครูฝึกทหาร) 15 ปี และจำเลยที่ 3 ถึง 13 (ทหารเกณฑ์ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยครูฝึกทหาร) คนละ 10 ปี ในส่วนของคดีแพ่ง ญาติได้ยื่นฟ้องกองทัพบกเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนซึ่งอยู่ในระหว่างการพิจารณา

ของศาลแพ่ง³¹ และได้แจ้งความดำเนินคดีตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ มาตรา 42³² กับผู้บังคับบัญชาการฝึกทหารเนื่องจากทราบว่า มีเหตุทำร้ายร่างกาย แต่กลับไม่ป้องกันหรือระงับการกระทำดังกล่าว จนเป็นเหตุให้พลทหารวรปรัชญ์เสียชีวิต³³



ที่มา : เรื่องเล่าเช้านี้

2) กรณีการเสียชีวิตของพลทหารกิตติธร เวียงบรรพต ค่ายเม็งรายมหาราช จ. เชียงราย เป็นกรณีที่ครูฝึกทหารใหม่ 2 นาย ยื่นคำร้องขอวินิจฉัยให้คดีดังกล่าวอยู่ในเขตอำนาจศาลทหาร ซึ่งคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล วินิจฉัยว่าศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ โดยตัดอำนาจศาลอื่นไม่ให้พิจารณาคดีอาญา³⁴ ต่อมาศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาค 5 พิพากษาจำคุกครูฝึกทั้ง 2 นาย คนละ 1 ปี แต่จำเลยให้การเป็นประโยชน์ จึงลดโทษเหลือโทษจำคุก 8 เดือน โดยไม่รอลงอาญา ในฐานความผิดร่วมกันกระทำการที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ มาตรา 6³⁵

³⁰จาก DSI ซีแจ้งกรณีหนังสือแจ้งญาติผู้ต้องขังเขาบิน-พร้อมให้ความเป็นธรรม หากพบความผิดเข้าข่ายเป็นคดีพิเศษพร้อมดำเนินการ !!, โดย กรมสอบสวนคดีพิเศษ, 26 พฤษภาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.dsi.go.th/th/Detail/2984e5f0f324a9bf7d350bcbda666b81>

³¹จาก คดีแรกข้อหมิ่นทรมานฯ จำคุก ครูฝึก-ทหารรุ่นพี่ ข้อหมิ่นพลทหารเสียชีวิต, โดย ข่าวช่อง 7 HD, 27 พฤษภาคม 2568. สืบค้นจาก <https://news.ch7.com/detail/805142>

³²มาตรา 42 กำหนดว่า ผู้บังคับบัญชาผู้ใดทราบว่าผู้ใดกระทำความผิดซึ่งอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของตน จะกระทำการหรือได้กระทำความผิดแต่ไม่ดำเนินการป้องกันหรือระงับ ต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้.

³³จาก ครอบครัวพลทหารวรปรัชญ์แจ้งความเอาผิดผู้บังคับบัญชา ตาม พ.ร.บ. ทรมานฯ, โดย มูลนิธิสถานวัฒนธรรม, 25 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://crcthailand.org/2025/11/25/61678/>

³⁴จาก คกก. ชี้ขาด ตัดสินคดี 'พลทหารกิตติธร' ขึ้น 'ศาลพลเรือน' ไม่ใช่ 'ศาลทหาร', โดย ประชาไท, 20 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2025/10/115148>

³⁵จาก พิพากษาจำคุก 2 ครูฝึกคนละ 1 ปี คดี "พลทหารกิตติธร" เสียชีวิต, โดย ไทยพีบีเอส, 18 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/500216>



ในด้านการดำเนินการทางวินัยต่อเจ้าหน้าที่รัฐ อาทิ ป.ป.ช. ได้ส่งเรื่องให้สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (สตม.) เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการภายในตรวจสอบข้อเท็จจริง หรือดำเนินการทางวินัยต่อเจ้าหน้าที่ กรณีจับกุม นาย Thol Samnang นักกิจกรรมพรรคการเมือง ฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลกัมพูชา โดยไม่แจ้งการจับกุมไปยัง พนักงานอัยการหรือกรมการปกครอง และเตรียมการ ส่งกลับผู้ลี้ภัยคนดังกล่าวไปยังประเทศต้นทาง³⁶ ซึ่งอาจ ขัดต่อหลักไม่ส่งกลับไปสู่อันตราย (non-refoulement) และกรณีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กพฐ.) ได้มี คำสั่งย้ายครูออกจากโรงเรียนและแต่งตั้งคณะกรรมการ สอบสวนทางวินัย กรณีครูลงโทษนักเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลายด้วยการให้ลูกนั่ง 200 ครั้งติดต่อกันจน กล้ามเนื้อสลาย และของเสียในเซลล์ออกมาสู่กระแสเลือด ทำให้เกิดการไตวาย ทั้งนี้ มูลนิธิผสานวัฒนธรรม ได้แจ้งเหตุการณ์ตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปราม การทรมานฯ มาตรา 29³⁷ ไปยังพนักงานอัยการและ ศูนย์ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ แล้ว ซึ่งจะเป็น คดีแรกที่มีการวินิจฉัยความแตกต่างระหว่าง “การกระทำ ทรมาน” และ “การกระทำที่โหดร้าย” โดยใช้หลักเกณฑ์ “ความร้ายแรงของความทุกข์ทรมาน”³⁸

ด้านการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหาย ยช. ได้ดำเนินการ ตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทรมานและการกระทำให้นักพลผู้เสียหายว่าด้วย การช่วยเหลือเยียวยา และฟื้นฟูผู้เสียหาย พ.ศ. 2568 โดยจ่ายเงินเยียวยาให้แก่ครอบครัวของพลทหารวรปรัชญ์

(ผู้เสียหายตามมาตรา 5 ถูกกระทำทรมาน) จำนวน 500,000 บาท และครอบครัวของพลทหารกิตติธร (ผู้เสียหายตามมาตรา 6 ถูกกระทำที่โหดร้าย) จำนวน 250,000 บาท³⁹ ซึ่งนับเป็นครั้งแรกของประเทศไทย ที่มีการมอบเงินช่วยเหลือเยียวยาแก่ครอบครัวผู้เสียหาย ตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ

แม้ว่าประเทศไทยจะมีความก้าวหน้าหลายด้าน ข้างต้น

“ แต่ยังคงปรากฏกรณีการกระทำ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และหลักการห้ามผลักดัน กลับไปสู่อันตราย (non-refoulement) ตาม ICCPR ข้อ 7 CAT ข้อ 3 และ พ.ร.บ. ป้องกันและ ปราบปรามการทรมานฯ มาตรา 13 ”

โดยรัฐบาลไทยส่งชาวอุยกูร์ 40 คน ให้แก่ประเทศจีน ซึ่งกระบวนการในการส่งกลับไม่เป็นไปตาม พ.ร.บ. ป้องกัน และปราบปรามการทรมานฯ มาตรา 22 เนื่องจาก ไม่บันทึกภาพและเสียงในขณะควบคุมตัว (รายละเอียด ปรากฏอยู่ในประเด็นผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ) นอกจากนี้ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์และตุลาคม เจ้าหน้าที่ตำรวจได้จับกุมชาวมองตานญาด (Montagnards)⁴⁰ 68 คน⁴¹ และกว่า 70 คน⁴² ตามลำดับ รวมถึงกรณี ศาลอุทธรณ์พิพากษาอนุญาตให้ส่งตัว อี ควิน เบตบี

³⁶จาก ป.ป.ช. *สั่งสอบเจ้าหน้าที่ ตม. กรณีไม่ปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ป้องกันการทรมานฯ เหตุจับกุมผู้ลี้ภัยทางการเมืองกัมพูชา 2 ปีก่อน*, โดย มูลนิธิผสานวัฒนธรรม, 9 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://crcfthailand.org/2025/08/09/60376/>

³⁷มาตรา 29 กำหนดว่า ผู้ที่พบเห็นหรือทราบการทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือการกระทำ ให้นักพลผู้เสียหาย ต้องแจ้งต่อพนักงานฝ่ายปกครอง พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน คณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการที่ได้รับมอบหมายโดยไม่ชักช้า.

³⁸จาก 23 ก.ย. 68 *มูลนิธิผสานวัฒนธรรมเข้าให้ข้อเท็จจริงต่ออัยการ สนง. อัยการสูงสุด ตีลั้งชั้น กรณีครูสั่งให้นักเรียนนั่งกว่า 200 ครั้ง จนกล้ามเนื้อสลาย*, โดย มูลนิธิผสานวัฒนธรรม, 24 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://crcfthailand.org/2025/09/24/60858/>

³⁹กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการช่วยเหลือ เยียวยา และฟื้นฟูผู้เสียหายจากการถูกทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ รวมถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำให้นักพลผู้เสียหาย โดยครอบคลุมทั้งการเยียวยาด้านการเงิน (ได้รับเงินช่วยเหลือจำนวน 100,000 - 500,000 บาท) การฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ (อาทิ การประสานให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์) การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและสังคม การป้องกันมิให้ผู้เสียหายต้องถูกกระทำทรมาน ถูกกระทำการที่โหดร้าย หรือถูกกระทำให้สูญหายซ้ำ และการประสานเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำความผิดหรือหน่วยงานของรัฐที่ผู้ยื่นสังกัดขอโทษผู้เสียหายโดยเปิดเผยต่อสาธารณะ.

⁴⁰มองตานญาด เป็นชื่อที่ชาวฝรั่งเศสใช้เรียกชนพื้นเมืองที่อาศัยในภูมิภาคที่ราบสูงและเขตภูเขาตอนกลางของเวียดนาม ส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ ที่ไม่ได้รับการรับรองจากรัฐบาลเวียดนาม.

⁴¹จาก *จนท. ไทยบุกจับชาวมองตานญาด 68 รายเตรียมส่งกลับเวียดนาม*, โดย วีโอเอไทย, 27 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://www.voathai.com/a/thai-authorities-detain-68-montagnards-during-raid-on-funeral-service/7989342.html>

⁴²จาก *จนท. ฆาตกรรม ตม. จับกุมผู้ลี้ภัย ชาวคริสต์เวียดนาม ‘มองตานญาด’ กว่า 70 คน บางคนมีบัตร UNHCR*, โดย ประชาไท, 29 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2025/10/115294>

(Y Quynh Bdap)⁴³ กลับประเทศเวียดนาม⁴⁴ ซึ่งการส่งตัวชาวมองตานญาดกลับประเทศต้นทางอาจมีความเสี่ยงที่จะถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง⁴⁵

นอกจากนี้ มีข้อสังเกตเกี่ยวกับคำวินิจฉัยหรือคำพิพากษาของศาลใน 3 กรณี ได้แก่

1) ศาลจังหวัดยะลา ยกคำร้องของญาติผู้ถูกควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่ของศูนย์พิทักษ์สันติ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศปกตจ.) จ. ยะลา เนื่องจากการเจรจาและผลลัพธ์ที่ยังมีอาจถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ทรมาณ ซึ่งการทรมาณต้องทำให้เกิดความเจ็บปวดถึงระบบประสาท และการควบคุมตัวตามหมายอุกฉินทำให้สิทธิบางประการถูกจำกัด แต่ไม่ถึงขั้นละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานหรืออำยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์⁴⁶ อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า หากกรณีดังกล่าวเกิดขึ้นทั่วไปอาจเข้าข่ายความผิดทางอาญา แต่เมื่อเกิดขึ้นภายใต้การควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ที่ใช้กฎหมายพิเศษกลับไม่เป็นความผิดทางอาญา⁴⁷

2) ศาลทหารชั้นฎีกามีคำพิพากษากรณีนักเรียนเตรียมทหารที่เสียชีวิตจากการถูกจู่โจมวินัยเมื่อปี 2560 โดยจำคุกผู้กระทำผิด 4 เดือน 16 วัน แต่ให้รอลงอาญา 2 ปี เพื่อให้ปรับปรุงตัวและรับราชการต่อซึ่งเป็นประโยชน์กว่าการรับโทษจำคุก ทั้งนี้ เหตุการณ์จู่โจมวินัยเกิดขึ้นก่อนการประกาศใช้ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ จึงไม่สามารถดำเนินคดีอาญาตาม พ.ร.บ. ดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า การกำหนดโทษให้รอลงอาญาอาจไม่สอดคล้องและไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด⁴⁸

3) ศาลอาญายกคำร้องขอให้ไต่สวนโดยพลันเนื่องจากมีผู้ร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ไม่อนุญาตให้ผู้ต้องขังเข้าห้องน้ำในระหว่างเดินทางจากเรือนจำ อ. ภูเขียว จ. ชัยภูมิ ไปยังศาลอาญา กทม. โดยใช้เวลาเดินทางประมาณ 8 ชั่วโมง อาจเข้าข่ายการกระทำโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรืออำยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งศาลเห็นว่า คำร้องไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ร้องเป็นผู้เสียหายหรือมีส่วนได้ส่วนเสียตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ มาตรา 26⁴⁹ จึงไม่อาจยื่นคำร้องต่อศาลได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ร้องมีข้อสังเกตว่า “บุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย” ตามมาตรา 26 (6) เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลที่รู้เห็นเกี่ยวกับการทรมาน การปฏิบัติที่โหดร้ายฯ และการบังคับบุคคลให้สูญหายสามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ตรวจสอบการละเมิดและส่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยุติการกระทำดังกล่าว⁵⁰



ที่มา : มูลนิธิผสานวัฒนธรรม

⁴³ เบต็บเป็นผู้ร่วมก่อตั้ง “กลุ่มมองตานญาดสู่เพื่อความยุติธรรม” (Montagnards Stand for Justice) เพื่อสนับสนุนสิทธิด้านศาสนา (คริสต์) และวัฒนธรรม ซึ่งทางการเวียดนามกล่าวหาว่าเบต็บเกี่ยวข้องกับการโจมตีอาคารของรัฐบาลเมื่อเดือนมิถุนายน 2566 แต่เบต็บปฏิเสธข้อกล่าวหาดังกล่าว.

⁴⁴ จาก แถลงการณ์ ขอเรียกร้องให้รัฐไทยไม่ส่งกลับ ‘อี ควิน เบต็บ’ ผู้ลี้ภัยชาวเวียดนาม ไปเผชิญอันตราย Crcf ซี ประเทศไทยอาจละเมิด ม. 13 พ.ร.บ.ทรมานฯ และหลักการห้ามผลักดันกลับ, โดย มูลนิธิผสานวัฒนธรรม, 26 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://cfcfthailand.org/2025/11/26/61702/>

⁴⁵ จาก ไทยส่งผู้ร้ายข้ามแดนนักกิจกรรมมองตานญาดกลับเวียดนามเสี่ยงที่จะถูกทรมาน, โดย แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย, 28 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.amnesty.or.th/news/2025/11/thailand-extradition-of-montagnard-activist-to-viet-nam-places-him-at-grave-risk-of-torture/>

⁴⁶ จาก ศาลยะลาเรียกไต่สวนครั้งแรก หลังครอบครัวผู้ถูกควบคุมตัวยื่นคำร้องขอให้สั่งยุติการทรมาน ตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ, โดย มูลนิธิผสานวัฒนธรรม, 10 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://cfcfthailand.org/2025/09/10/60739/>

⁴⁷ จาก อัยการมองตา! ไม่ต้องทำร้ายรุนแรงก็เข้าข่าย “ทรมาน-ละเมิดศักดิ์ศรี”, โดย สำนักข่าวอิสรา, 27 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.isranews.org/article/south-news/south-slide/141850-torturecaseyala.html>

⁴⁸ จาก 3 สส. สัมภาษณ์สนทนาคติ ‘น้องเมย์’ ความลึกลับกระบวนกฤษฎีธรรม, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 22 กรกฎาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/politics/1190719>

⁴⁹ มาตรา 26 กำหนดประเภทของบุคคลที่สามารถร้องขอให้ศาลไต่สวนโดยพลัน เมื่อมีการรู้เห็นว่ามีบุคคลถูกกระทำทรมาน กระทำการที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรืออำยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือกระทำให้สูญหาย และให้อำนาจศาลเรียกเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลใดมาให้อภัยค่าหรือให้ส่งเอกสารหรือวัตถุอื่นใดประกอบการไต่สวน.

⁵⁰ จาก ผลสนวัฒนธรรมยื่นอุทธรณ์ ยืนยันเป็นบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ผู้เสียหาย กรณีปฏิบัติโหดร้ายฯ ต่อผู้ต้องขัง “ไม่-ครูใหญ่”, โดย มูลนิธิผสานวัฒนธรรม, 30 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://cfcfthailand.org/2025/10/30/61301/>

1.2 การบังคับบุคคลให้สูญหาย

พบรายงานสถานการณ์ที่เกี่ยวเนื่องกับการบังคับให้สูญหาย ได้แก่ คดีที่ครอบครัวของพลละจี รักรงเจริญ เป็นโจทก์ยื่นฟ้องกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ต่อศาลแพ่ง เพื่อให้ชดใช้เยียวยา โดยทนายโจทก์ร้องขอให้สืบพยานผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศเกี่ยวกับการบังคับให้บุคคลสูญหาย และการฆ่านอกระบบ โดยศาลให้จำหน่ายคดีชั่วคราวเพื่อรอฟังคำพิพากษาในคดีอาญาของศาลอาญาคดีทุจริต และประพฤตินิยมข้อถึงที่สุดก่อน⁵¹ ต่อมากรรยาของพลละจี พร้อมด้วยทนายความยื่นคำแถลงคัดค้านดุลพินิจและคำสั่งศาลแพ่งเนื่องจากเห็นว่าขัดต่อหลักการอำนวยความยุติธรรม⁵² อีกทั้งมูลนิธิสืบนาคะเสถียรได้ยื่นหนังสือต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ เกี่ยวกับการบังคับบุคคลให้สูญหาย 2 กรณี ได้แก่ 1) กรณีดี แซ ยยั้งยืนยง ชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ถูกจับกุมและควบคุมตัวไปโดยไม่แจ้งรายละเอียดการจับกุมและสถานที่ควบคุมตัว จนกระทั่งพบเป็นศพหลังจากที่หายตัวไปโดยไม่ทราบชะตากรรมเป็นเวลากว่า 2 เดือน และ 2) กรณีประชาชนในพื้นที่ อ. ผาง จ. เชียงใหม่ และพื้นที่ใกล้เคียง อย่างน้อย 10 ราย ถูกเจ้าหน้าที่รัฐใช้ความรุนแรง กระทบทรมาน และบังคับให้สูญหาย ในขณะที่มีการประกาศใช้นโยบายปราบปรามยาเสพติดอย่างเด็ดขาด (สงครามยาเสพติด) เมื่อปี 2546 นอกจากนี้ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ โดยคณะอนุกรรมการติดตามและตรวจสอบการกระทำที่บุคคลสูญหาย ในต่างประเทศ⁵³ อยู่ระหว่างตรวจสอบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมกรณีบุคคลสัญชาติไทยซึ่งสูญหายในต่างประเทศ 9 ราย ได้แก่ ผู้ที่สูญหายในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) 5 ราย เวียดนาม 3 ราย และกัมพูชา 1 ราย รวมทั้งสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นในการติดตามข้างต้น ซึ่งสะท้อนถึงข้อท้าทาย

ในการดำเนินการของรัฐเพื่อให้สอดคล้องตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ มาตรา 10 ICCPR และ ICPPED

2. การตอบรับข้อเสนอแนะในรายงานปี 2567

มีความก้าวหน้าในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. โดย ยช. จัดทำระเบียบว่าด้วยการช่วยเหลือเยียวยา และฟื้นฟูผู้เสียหาย พ.ศ. 2568 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2568 และอยู่ระหว่างการจัดทำร่างระเบียบว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติหน้าที่ และค่าใช้จ่ายอื่น พ.ศ.⁵⁴

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2568 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการกระทําทรมานและการบังคับให้บุคคลสูญหาย 26 เรื่อง โดยได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นกรณีเร่งด่วน (fast track) ให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์มองตาดานญาต และนักกิจกรรมทางการเมืองชาวเมียนมา ซึ่งมีความเสี่ยงที่จะตกอยู่ในอันตราย หากถูกส่งตัวกลับไปยังประเทศต้นทาง รวมทั้งรับเรื่องไว้ตรวจสอบ อาทิ กรณีเจ้าหน้าที่ของหน่วยเฉพาะกิจ กรมทหารพรานที่ 43 ค่ายอิงคยุทธบริหาร กระทําทรมานบุคคลในระหว่างควบคุมตัว โดยข่มขู่หรือบังคับให้รับสารภาพในการแจ้งข้อกล่าวหาว่ากระทําความผิด

ด้านรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ อาทิ กรณีมูลนิธิแห่งหนึ่งบำบัดผู้ติดยาเสพติดโดยละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กสม. จึงมีข้อเสนอแนะให้ สธ. พิจารณาสับสนุนให้มูลนิธิขึ้นทะเบียนเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และใช้กลไกคณะกรรมการขับเคลื่อนสนับสนุนด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้ติดยาเสพติด โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดี

⁵¹จาก ศาลแพ่งสั่งงดสืบพยาน จำหน่ายคดีคดีครอบครัว ‘บิลลี่’ ฟ้องแพ่งกรมอุทยานฯ รอคดีอาญาสิ้นสุด, โดยมูลนิธิสืบนาคะเสถียร, 21 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://csrcfthailand.org/2025/02/21/58214/>

⁵²จาก กรรยาบิลลี่-ทนายความยื่นคัดค้านดุลพินิจและคำสั่งศาล คดี จนท. กรมอุทยานฯ ทำละเมิดต่อชีวิตและร่างกายของบิลลี่ พลละจี ตาม พ.ร.บ. ความรับผิดทางละเมิดฯ, โดย มูลนิธิสืบนาคะเสถียร, 5 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://csrcfthailand.org/2025/03/05/58431/>

⁵³จาก เผยสถิติร้องเรียน เจ้าหน้าที่รัฐซ้อมทรมาน-อุ้มหายลดลง หลังครบรอบ 2 ปี กม. บังคับใช้, งานเดิม.

⁵⁴จาก หนังสือกระทรวงยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ยช 0401/10584 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2568. งานเดิม.



เพื่อให้สอดคล้องกับพื้นที่⁵⁵ กรณีเจ้าหน้าที่ทหารลงโทษเกินกว่าเหตุและทำร้ายร่างกายพลทหาร โดย กสม. เห็นว่าเจ้าหน้าที่ทหารใช้อำนาจลงโทษพลทหารด้วยวิธีการอื่นนอกเหนือจากระเบียบว่าด้วยการลงทัณฑ์ ซึ่งกระทบต่อสิทธิในชีวิตและร่างกายและเป็นการย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์⁵⁶ รวมถึงกรณีการส่งชาวอุยกูร์ 40 คน กลับไปยังประเทศจีน ซึ่ง กสม. เห็นว่าขัดต่อหลักห้ามผลักดันกลับไปสู่อันตราย (non-refoulement) ตามมาตรา 13 ของ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ และอนุสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี จึงเป็นการกระทำอันละเมิดสิทธิมนุษยชน⁵⁷ ทั้งนี้ กสม. มีหนังสือด่วนที่สุดถึงนายกรัฐมนตรีแจ้งข้อห่วงกังวลต่อการส่งชาวอุยกูร์กลับประเทศจีน โดยขอให้พิจารณาประเด็นสำคัญต่าง ๆ อาทิ ความน่าเชื่อถือของไทยในฐานะสมาชิกคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (HRC) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศมุสลิมทั้งในอาเซียนและตะวันออกกลาง และความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างไทยกับประเทศตะวันตก⁵⁸ นอกจากนี้ กสม. ได้ออกแถลงการณ์แสดงความห่วงใยต่อการส่งอี ควิน เบตซ์ กลับประเทศเวียดนาม เนื่องจากอาจไม่สอดคล้องกับหลักการห้ามผลักดันกลับไปสู่อันตราย (non-refoulement) และขอให้รัฐบาลไทยติดตามการส่งกลับดังกล่าว เพื่อให้นั้นใจว่าเบตซ์จะได้รับความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล



ที่มา : สำนักงาน กสม.

“

ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน
 ปังประมาณ พ.ศ. 2567 - 2568
**กสม. ได้ตรวจเยี่ยมเชิงป้องกัน
 สถานที่ควบคุมตัว รวม 36 แห่ง**
ได้แก่ สถานีตำรวจ 15 แห่ง
สถานที่ควบคุมตัวในการกำกับดูแลของ
หน่วยงานด้านความมั่นคง 1 แห่ง
เรือนจำ 4 แห่ง สถานฟื้นฟู
สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
13 แห่ง และศูนย์ฝึกทหารใหม่ 3 แห่ง
 เพื่อสนับสนุนให้เกิดแนวปฏิบัติที่ดี
 ในการป้องกันการทรมาน ”

ซึ่งผลการตรวจเยี่ยมพบว่าสถานที่ควบคุมตัวหลายแห่งริเริ่มแนวปฏิบัติที่ดีและสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนมากขึ้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 กสม. ร่วมกับ ตร. และสถานเอกอัครราชทูตอังกฤษประจำประเทศไทย

⁵⁵จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 207/2568 เรื่อง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีร้องเรียนว่า มูลนิธิการละเมิดสิทธิและการศึกษาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส บำบัดผู้ติดยาเสพติดโดยละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์.

⁵⁶จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 304/2568 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีเจ้าหน้าที่ทหารในพื้นที่จังหวัดลพบุรีลงโทษเกินกว่าเหตุและทำร้ายร่างกายพลทหารเป็นเหตุให้ได้รับบาดเจ็บ.

⁵⁷จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 272 - 275/2568 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีร้องเรียนว่า การส่งตัวชาวอุยกูร์กลับสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจะตกอยู่ในอันตราย เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน.

⁵⁸จาก *ประธาน กสม. มีหนังสือด่วนถึงนายกรัฐมนตรี แจ้งข้อห่วงกังวลต่อการส่งชาวอุยกูร์กลับประเทศต้นทาง* [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก]. โดย สำนักงาน กสม., 27 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/nhrct/photos/ประธาน-กสม-มีหนังสือด่วนถึงนายกรัฐมนตรี-แจ้งข้อห่วงกังวลต่อการส่งชาวอุยกูร์กลับ/961289452858117/>



จัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพสถานีตำรวจเครือข่าย ร่วมกับสถานีตำรวจต้นแบบเพื่อให้สอดคล้องตามหลักสิทธิมนุษยชน ภายใต้โครงการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบงานการตรวจเยี่ยมสถานี ลิตรอนเสรีภาพและสถานที่ควบคุมตัวบุคคลเพื่อป้องกันการทรมาน

ปี 2568 กสม. ได้จัดทำข้อเสนอแนะตามรายงาน คู่ขนานการปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญา CAT และ ข้อเสนอแนะเชิงสรุปของคณะกรรมการต่อต้านการทรมาน ต่อรายงานประเทศ ฉบับที่ 2 เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติตาม อนุสัญญา CAT ของประเทศไทย อาทิ การเข้าเป็นภาคี OPCAT การเพิ่มโทษกรณีกระทำความผิดตามมาตรา 6 ของ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ การเร่งรัดให้ผู้ต้องกักโดยเฉพาะชาวอุยกูร์และโรฮิงจา ได้รับสถานะ “ผู้ได้รับการคุ้มครอง” ระหว่างพำนักอยู่ใน ประเทศไทย การนำความเห็นทางการแพทย์ (medical opinion) เพื่อสนับสนุนการตรวจและเยียวยาผู้เสียหาย จากการทรมาน และการกำหนดแนวปฏิบัติของศาล เพื่อให้ความชัดเจนว่าจะไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้จากการทรมานไม่ว่าในกรณีใด ๆ รวมถึงการบังคับใช้ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ให้มีประสิทธิภาพ⁵⁹

4. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4.1 รัฐบาล โดย ยช. ในฐานะฝ่ายเลขานุการ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ

ควรเร่งรัดการติดตามตรวจสอบข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการกระทำทรมาน การกระทำโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ และการกระทำที่บุคคลสูญหาย เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนโดยเร็ว รวมถึง การรายงานสถิติและความคืบหน้าเกี่ยวกับการกระทำ ทรมานและการติดตามตัวบุคคลที่สูญหายอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้

4.2 รัฐบาล โดย ยช. ควรเน้นย้ำการปรับปรุงและ พัฒนาการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องตามข้อเสนอแนะ ของคณะกรรมการต่อต้านการทรมานและข้อเสนอแนะ ของ กสม. อาทิ การเข้าเป็นภาคี OPCAT การปฏิบัติตาม หลักห้ามผลักดันกลับไปสู่อันตราย (non-refoulement) การตรวจสอบและติดตามข้อมูลของผู้ถูกกระทำ ให้สูญหายจนกว่าจะทราบที่อยู่และชะตากรรม รวมถึง การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานให้แก่เจ้าหน้าที่ ของรัฐเพื่อให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

4.3 รัฐบาล โดย ยช. ควรฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อป้องกันการกระทำทรมาน เพิ่มประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปราม การทรมานฯ และประชาสัมพันธ์สาระสำคัญของ กฎหมายให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจโดยเฉพาะ วิธีการแจ้งเหตุตามมาตรา 29 เพื่อสอดส่องและระงับยับยั้ง การกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย



⁵⁹จาก หนังสือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ สม 0802/10 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2568 เรื่อง ข้อเสนอแนะตามรายงานคู่ขนานการปฏิบัติตาม พันธกรณีของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และข้อเสนอแนะเชิงสรุปของ คณะกรรมการต่อต้านการทรมานต่อรายงานประเทศ ฉบับที่ 2.



2.3 สถานการณ์การค้ำมนุษย์

1. การประเมินสถานการณ์

รัฐบาลมีความพยายามในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาการค้ำมนุษย์ โดยมีการดำเนินการด้านนโยบาย การดำเนินคดีและบังคับใช้กฎหมาย การช่วยเหลือ คຸ່ມครอง การป้องกันการค้ำมนุษย์ และการสร้าง ความร่วมมือระหว่างประเทศ ดังนี้

ด้านนโยบาย รัฐบาลได้กำหนดให้การปราบปราม อาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะขบวนการ สแกมเมอร์เป็นวาระแห่งชาติ โดยหนึ่งในภารกิจเร่งด่วน คือการป้องกันและปราบปรามภัยทางสังคมทุกรูปแบบ ทั้งการพนันผิดกฎหมาย ยาเสพติด อาชญากรรมข้ามชาติ ภัยไซเบอร์ ขบวนการ และ การหลอกลวง และได้แต่งตั้ง คณะกรรมการอำนวยการป้องกันและปราบปราม การกระทำความผิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เพื่อกำหนดนโยบาย มาตรการ และแนวทางปฏิบัติ ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี⁶⁰

ด้านการดำเนินคดีและบังคับใช้กฎหมาย จากระบบ ฐานข้อมูลของประเทศไทยด้านการดำเนินคดีและ การช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ (E-AHT) พบว่า มีการดำเนินคดีตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปราม การค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 จำนวน 278 คดี ผู้ต้องหา 449 คน ผู้เสียหายในคดี 348 คน⁶¹ (ข้อมูล ณ วันที่ 15 มกราคม 2569) ในชั้นพนักงานอัยการมีคดีค้ำมนุษย์จำนวน



ที่มา : ประชาชาติ

324 คดี⁶² ในชั้นการพิจารณาคดีของศาลพบว่า มีคดีเข้าสู่ การพิจารณาของศาลทั้งหมด 803 คดี พิพากษาแล้วเสร็จ 404 คดี แบ่งเป็นลงโทษ 367 คดี ยกฟ้อง 3 คดี และมีคำสั่งจำคุก 34 คดี⁶³ และได้จัดอบรมหลักสูตร พนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปราม

⁶⁰จาก นายกฯ เร่งปราบสแกมเมอร์เป็นวาระแห่งชาติ ปิดระบบ-ตัดสัญญาณได้ทันที ไม่ต้องรอมติ สมช. สั่งทุกหน่วยบูรณาการความร่วมมือ สร้างความเชื่อมั่น ให้ประเทศ, โดย กรมประชาสัมพันธ์, 21 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.prd.go.th/content/category/detail/id/39/uid/433266>

⁶¹จำแนกเป็นแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการค้าประเวณี 157 คดี ผลิตรหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก 47 คดี การแสวงหาประโยชน์ทางเพศ ในรูปแบบอื่น 24 คดี การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ (ไม่เกี่ยวกับประมง) 21 คดี การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ ตามมาตรา 6/1 จำนวน 6 คดี ไม่ผิด พ.ร.บ. ค้ำมนุษย์แต่ผิด พ.ร.บ. อื่น 3 คดี นำคนมาขอราน 2 คดี เอาคนลงเป็นทาส 2 คดี การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ (เกี่ยวกับประมง) 1 คดี ทั้งนี้ ยังมีอีก จำนวน 15 คดีที่ไม่ได้มีการจำแนกรูปแบบการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ (ข้อมูล ณ วันที่ 15 มกราคม 2569).

จาก ระบบฐานข้อมูลของประเทศไทยด้านการดำเนินคดีและการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ (E-AHT) ข้อมูลประจำปี 2568, โดย กองต่อต้าน การค้ำมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 15 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://e-aht.com/startup/gotoPowerBIBoard>

⁶²จำแนกประเภทความผิดเป็นการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการค้าประเวณี 197 คดี การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ (scammer) 44 คดี การผลิต หรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก 43 คดี การแสวงหาประโยชน์ทางเพศรูปแบบอื่น 24 คดี การบังคับใช้แรงงานเด็ก มาตรา 56/1 จำนวน 6 คดี การเอาคนลงเป็นทาส (scammer) 3 คดี การนำคนมาขอราน 2 คดี การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ มาตรา 6/1 จำนวน 2 คดี ชัดขวางการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ มาตรา 54 จำนวน 2 คดี การบังคับใช้แรงงานประมง 1 คดี.

จาก สถิติคดีค้ำมนุษย์ในชั้นการพิจารณาของพนักงานอัยการ จำแนกประเภทความผิด, โดย สำนักงานคดีค้ำมนุษย์ สำนักงานอัยการสูงสุด, 30 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <https://caht.ago.go.th/>

⁶³จาก 33.สถิติคดีความผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 ประจำปี พ.ศ. 2568 (ม.ค. - พ.ย.68), โดย สำนักแผนงาน และงบประมาณ ศาลยุติธรรม, 16 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <https://oppb.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/2097/uid/528723>

การคุ้มครอง พ.ศ. 2551 ทำให้มีจำนวนพนักงานเจ้าหน้าที่เพิ่มมากขึ้น การพัฒนาหลักสูตรอบรมข้าราชการฝ่ายตุลาการตามกฎหมายคุ้มครอง รวมทั้งแนวทางการพิจารณาคดีที่มีผลกระทบต่อบุคคลที่มีความเปราะบาง⁶⁴

ด้านการช่วยเหลือคุ้มครอง มีจำนวนผู้เสียหายได้รับการช่วยเหลือคุ้มครอง 592 คน แบ่งเป็นในสถานคุ้มครองของรัฐ สังกัด พ.ม. 404 คน และในสถานคุ้มครองเอกชน 21 คน และมีผู้ไม่ประสงค์เข้ารับการคุ้มครองในสถานคุ้มครอง 167 คน⁶⁵ (ข้อมูล ณ วันที่ 15 มกราคม 2569) นอกจากนี้ ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานคุ้มครองและผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 6 และมาตรา 6/1 ได้รับการเยียวยาทั้งสิ้น 69 คน เป็นเงินทั้งสิ้น 168,793.50 บาท⁶⁶ และได้รับการช่วยเหลือเยียวยาตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 จำนวน 96 ราย เป็นเงิน 3,434,801 บาท⁶⁷ สำหรับผู้ที่ถูกหลอกลวงไปทำงานต่างประเทศ กรมการกงสุลได้ให้ความช่วยเหลือ 357 คน ทั้งนี้ เมื่อเข้าสู่กลไกการส่งต่อระดับชาติ(National Referral Mechanism: NRM) แล้วพบว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ 5 คน⁶⁸ อีกทั้ง รง. ได้ใช้มาตรฐานการปฏิบัติงานสำหรับการคัดกรองแรงงานตามกลไก NRM และอบรมเจ้าหน้าที่ในการคัดกรองกรณีแรงงานบังคับและการค้ามนุษย์ด้านแรงงานหรือบริการ⁶⁹ และ พ.ม. ได้มีการประชุมซักซ้อมความเข้าใจการใช้แบบคัดกรองเพื่อหาข้อบ่งชี้การค้ามนุษย์และการบังคับใช้

แรงงานหรือบริการตามกลไกส่งต่อระดับชาติให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน⁷⁰



ที่มา : กองต่อต้านการค้ามนุษย์ สป.พ.ม.

ด้านการป้องกันการค้ามนุษย์ รง. ได้ตรวจคัดกรองสถานประกอบการ 1,669 แห่ง แรงงานจำนวน 37,035 คน พบว่าแรงงานที่เข้าข่ายอาจถูกบังคับใช้แรงงานหรือบริการและการค้ามนุษย์ด้านแรงงานและได้ส่งต่อกลไก NRM จำนวน 1,507 คน โดยเป็นแรงงานข้ามชาติมากถึง 1,492 คน⁷¹ และได้ออกประกาศเพื่อให้สถานประกอบ

⁶⁴จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ด่วนที่สุด ที่ พ.ม 0209/20018 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2568 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

⁶⁵จาก ระบบฐานข้อมูลของประเทศไทยด้านการดำเนินคดีและการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (E-AHT) ข้อมูลประจำปี 2568. งานเดิม.

⁶⁶จาก ฉบับที่ 978/2568 คัดค้านมติฯ เข้าร่วมประชุมคณะอนุกรรมการพิจารณาให้ความช่วยเหลือเหยื่อที่ถูกกระทำจากการค้ามนุษย์และการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ ครั้งที่ 6/2568, โดย กระทรวงยุติธรรม, 20 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.moj.go.th/view/108884>

⁶⁷จาก หนังสือกระทรวงยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ยช 0401/10584 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁶⁸จาก หนังสือกรมการกงสุล ด่วนที่สุด ที่ กต 0302/12630 ลงวันที่ 15 ตุลาคม 2568 เรื่อง ข้อมูลสถิติการให้ความช่วยเหลือคนไทยในต่างประเทศ ปี 2568.

⁶⁹จาก หนังสือกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ด่วนที่สุด ที่ รง 0502/9670 ลงวันที่ 16 ตุลาคม 2568 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

⁷⁰จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ด่วนที่สุด ที่ พ.ม 0209/20018 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁷¹จาก หนังสือกระทรวงแรงงาน ด่วนที่สุด ที่ รง 0206.1/3712 ลงวันที่ 15 ตุลาคม 2568 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

กิจการชี้แจงและให้ความรู้แก่ลูกจ้างเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์และการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ⁷² รวมถึงให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีไปทำงานต่างประเทศถูกกฎหมาย แจ้งเตือนการหลอกลวงไปทำงานต่างประเทศ รูปแบบการค้ามนุษย์ วิธีป้องกันตนเองจากการค้ามนุษย์ ช่องทางในการแจ้งเหตุเพื่อขอความช่วยเหลือผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของรัฐ⁷³ และตรวจสอบแพลตฟอร์มออนไลน์กรณีผู้ที่มีพฤติกรรมชักชวนบุคคลไปทำงานต่างประเทศโดยผิดกฎหมาย⁷⁴ รวมถึงปิดเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีเด็ก⁷⁵

ด้านเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ
ประเทศไทยได้ลงนามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมไซเบอร์ (United Nations Convention against Cybercrime) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมไซเบอร์ที่ทวีความซับซ้อน⁷⁶ และมีความร่วมมือทั้งในระดับทวิภาคี ไตรภาคี และพหุภาคี เช่น การประชุมหารือเกี่ยวกับการคุ้มครองและช่วยเหลือผู้เสียหาย

จากการค้ามนุษย์กับประเทศลาว⁷⁷ การประชุมทวิภาคีด้านความร่วมมือระหว่างประเทศในการสืบสวนสอบสวนคดีค้ามนุษย์ระหว่าง DSI ร่วมกับกรมตำรวจแห่งชาติประเทศกัมพูชาเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในการสืบสวนสอบสวนคดีค้ามนุษย์และบังคับใช้แรงงาน⁷⁸ การประชุมทวิภาคีไทย-เมียนมาด้านการบริหารจัดการรายกรณี ส่งกลับและคืนผู้เสียหายผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์⁷⁹ การประชุมไตรภาคีระหว่างประเทศไทย จีน และเมียนมา เพื่อกำหนดรูปแบบการแก้ปัญหาขบวนการอาชญากรรมข้ามชาติให้เป็นรูปธรรม⁸⁰ การประชุมขับเคลื่อนศูนย์ประสานงานป้องกันปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีและการค้ามนุษย์ระหว่างประเทศ เพื่อติดตามสถานการณ์ และช่วยเหลือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ ตลอดจนการสืบสวนสอบสวนการค้ามนุษย์⁸¹ การตั้งศูนย์บริหารเหตุการณ์แก๊งคอลเซ็นเตอร์และค้ามนุษย์ของประเทศไทย (War Room) เพื่อเป็นศูนย์กลางประสานงานและขับเคลื่อนการปราบปรามร่วมกับนานาชาติ⁸²

⁷²จาก ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และกระทรวงแรงงาน ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2568 เรื่อง การชี้แจงหรือให้ความรู้แก่ลูกจ้างเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์และการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ.

⁷³จาก *รู้ทัน เลี้ยงภัย ไม่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์*, โดย กรมประชาสัมพันธ์, 24 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.prd.go.th/content/category/detail/id/31/iid/375405>

จาก *เตือน! คนทำงาน ระวังถูกหลอก เนะ 5 วิธีไปทำงานต่างประเทศถูกกฎหมาย* [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย ไทยคู่ฟ้า, 26 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/ThaiGovSpokesman/posts/เตือน-คนทำงาน-ระวังถูกหลอก-เนะ-5-วิธีไปทำงานต่างประเทศถูกกฎหมาย-รัฐบาล-โดยกรมการจ/1033099858852745/>

⁷⁴จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่วนที่ 2 พม 0209/20018 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁷⁵จาก *‘ปิดจบบทพิวแฟน’ เว็บค้ามนุษย์เด็ก เงินหมื่นเวียน 3 พันล้าน ผู้หญิงค้าประเวณี 4.6 หมื่นราย*, โดย สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก, 25 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaitv5hd.com/web/content.php?id=44778>

⁷⁶จาก *ไทยร่วมลงนามอนุสัญญา UN “ไซเบอร์” จับมือนานาชาติ 68 ประเทศ สกัดภัยสแกมโลก*, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 26 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/tech/gadget/1204754>

⁷⁷จาก พม. พร้อมคณะ ร่วมประชุมทวิภาคี ไทย - สปป.ลาว มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพ คุ้มครอง-ช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์, โดย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 13 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก https://www.m-society.go.th/ewtadmin/news_view.php?id=42155

⁷⁸จาก *DSI – ตร.กัมพูชา ประชุมทวิภาคีเดินทางข้อตกลง SOP ร่วมมือคดีค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามชาติในยุคดิจิทัล*, โดย แนวหน้า, 7 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.naewna.com/local/889994>

⁷⁹จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่วนที่ 2 พม 0209/20018 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁸⁰จาก *ไทย-ประเทศเพื่อนบ้าน เปิดปฏิบัติการกวาดล้าง “แก๊งคอลเซ็นเตอร์” ต่อเนื่อง*, โดย กรมประชาสัมพันธ์, 24 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://www.prd.go.th/content/category/detail/id/39/iid/367377>

⁸¹จาก *ผอ.ศตคม.ตร. ประชุมผู้แทนทูตนานาชาติ ขับเคลื่อนศูนย์ประสานงานป้องกันปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีและการค้ามนุษย์ระหว่างประเทศ*, โดย ศูนย์ต่อต้านการค้ามนุษย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 26 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://humantrafficking.police.go.th/ผอ-ศตคม-ตร-ประชุมผู้แทนท/>

⁸²จาก *ไทยผนึก Interpol ลุยปราบแก๊งคอลเซ็นเตอร์ในกัมพูชา! ตั้งเป้าลดอาชญากรรม 50% ใน 3 เดือน จับดาตูกวาดล้างครั้งใหญ่ที่ประเทศไทย เป็นแกนนำ!* [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย กองบัญชาการกองทัพไทย Royal Thai Armed Forces Headquarters, 7 กรกฎาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/rtarfhq.pr/posts/ไทยผนึก-interpol-ลุยปราบแก๊งคอลเซ็นเตอร์ในกัมพูชา-ตั้งเป้าลดอาชญากรรม-50-ใน-3-เด/1143876124438781/>



ซึ่งความพยายามในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ข้างต้นเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องดำเนินการให้เป็นรูปธรรมสอดคล้องกับ ICCPR ข้อ 8 ที่กำหนดห้ามการเอาคนลงเป็นทาส ห้ามการถูกเกณฑ์แรงงานหรือบังคับใช้แรงงาน และข้อ 9 สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย

อย่างไรก็ตาม พบข้อท้าทายคือประเทศไทยเป็นทางผ่านของขบวนการค้ามนุษย์ ซึ่งมีผู้เสียหายจากหลายประเทศ⁸³ อีกทั้งการค้ามนุษย์ในปัจจุบันมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น

“การใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือทำให้การค้ามนุษย์เกิดขึ้นได้รวดเร็ว ยากต่อการปราบปราม ขบวนการล่อลวงคนไปทำงานที่ผิดกฎหมายในต่างประเทศ⁸⁴”

โดยในปี 2568 ปรากฏกรณีมิฉฉาซีพอนไลน์ (scammer) ในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ในพื้นที่เคเคปาร์คและเขตเศรษฐกิจจเวกโก เมืองเมียวดี ประเทศเมียนมา และประเทศกัมพูชา โดยพบทั้งคนไทยและคนต่างชาติ ถูกล่อลวงไปทำงานผิดกฎหมายประมาณ 3,000 คน

จาก 36 สัญชาติ และบางส่วนเข้าข่ายเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์⁸⁵

นอกจากนี้พบอุปสรรคต่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ อาทิ

ด้านการดำเนินคดี พบว่า พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ไม่ทันต่อสถานการณ์การค้ามนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไป และการบังคับใช้กฎหมายไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เช่น มาตรา 29⁸⁶ มาตรา 41⁸⁷ มาตรา 51⁸⁸ และมาตรา 56/1⁸⁹ และไม่มีการบัญญัติกลไก NRM ใน พ.ร.บ.ฯ ทำให้ผู้ปฏิบัติไม่มั่นใจในการปฏิบัติตามกลไกดังกล่าว⁹⁰ กฎหมายเกี่ยวกับการล่อลวงทางไซเบอร์ที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ⁹¹ และเหตุที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรส่งผลต่อการรวบรวมพยานหลักฐาน การแสวงหาข้อเท็จจริง⁹² รวมถึงผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือไม่ประสงค์แจ้งความดำเนินคดีกับผู้ชักชวนหรือนายหน้า เนื่องจากกังวลต่อความปลอดภัย⁹³ และในบางพื้นที่ของเมียนมาที่มีความขัดแย้ง ทำให้การให้ความช่วยเหลือมีอุปสรรค ต้องใช้ระยะเวลาในการประสานงาน⁹⁴

ด้านเทคโนโลยี ที่พัฒนามากขึ้นทำให้ติดตามตัวผู้กระทำความผิดได้ยาก การเข้าถึงข้อมูลต้องขออนุญาตจากหน่วยงานต่างประเทศ อีกทั้งหลักฐานทางดิจิทัลหากไม่เก็บทันทีอาจถูกลบหรือเปลี่ยนแปลงได้ รวมถึงเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีขั้นสูงและอุปกรณ์ที่ทันสมัย⁹⁵

⁸³จาก รายได้ขบวนการล่อลวง-ค้ามนุษย์ใน 3 ประเทศอาเซียนมากแค่ไหน?, โดย เดอะ สแตนดาร์ด, 14 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/human-trafficking-scam-revenue-2024/>

⁸⁴จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่วนที่ 2 ตอนที่ พม 0209/20018 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁸⁵จาก เผยคัดกรองต่างชาติหนีเข้าไทยจาก KK Park ไปแล้ว 124 คน เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ 2 คน, โดย ประชาไท, 26 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2025/10/115253>

⁸⁶มีสาระสำคัญคือ กรณีที่มีเหตุจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการค้ามนุษย์และเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายเจ้าหน้าที่อาจจัดให้มีการคุ้มครองชั่วคราวไม่เกิน 24 ชั่วโมง หากเกินกว่านั้นต้องยื่นคำร้องต่อศาล และต้องจัดสถานที่ที่ไม่ใช่ห้องขังหรือสถานคุมขัง โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนโดยเคร่งครัด.

⁸⁷มีสาระสำคัญคือ ห้ามมิให้ดำเนินคดีกับผู้เสียหายในความผิดฐานเข้ามา ออกไป หรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน ฐานปลอมหรือใช้หนังสือเดินทางปลอมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายค่าประณ.

⁸⁸มีสาระสำคัญคือ การกำหนดให้คณะกรรมการบริหารกองทุนจัดทำงบดุลและบัญชีทำการส่งสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน.

⁸⁹มีสาระสำคัญคือ ความผิดฐานการบังคับใช้แรงงานเด็ก.

⁹⁰จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่วนที่ 2 ตอนที่ พม 0209/20018 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁹¹จาก หนังสือกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ส่วนที่ 2 ตอนที่ ดช 0039.12/4338 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2568 เรื่อง ส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

⁹²จาก หนังสือกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง ที่ ดช 0026.807/5247 ลงวันที่ 2 ตุลาคม 2568 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

⁹³จาก หนังสือกรมการกงสุล ส่วนที่ 2 ตอนที่ กต 0302/12630 ลงวันที่ 15 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁹⁴แหล่งเดิม.

⁹⁵จาก หนังสือกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ส่วนที่ 2 ตอนที่ ดช 0039.12/4338 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

ด้านการปฏิบัติงาน บางหน่วยงานยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำกลไก NRM ไปใช้ในพื้นที่และขาดประสบการณ์ในการปฏิบัติ อุปสรรคการประสานงานระหว่างหน่วยงานทำให้การส่งต่อผู้เสียหายยังมีความล่าช้า การไม่มีที่พัก หรือการดูแลเฉพาะทางที่เพียงพอ การไม่มีระบบการติดตามผลการช่วยเหลือผู้เสียหายในระยะยาวอย่างเป็นระบบ⁹⁶ รวมถึงมีกรณีที่ส่งคนกลับประเทศต้นทางโดยไม่ผ่านกลไก NRM อาจทำให้ไม่ได้ข้อมูลสำคัญในการสืบสวนอาชญากรรมคอลเซ็นเตอร์⁹⁷ มีข้อจำกัดด้านงบประมาณในการป้องกันการค้ามนุษย์และคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เจ้าหน้าที่ประจำที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านไม่เพียงพอ อีกทั้งการไม่มีฐานข้อมูลกลางระหว่างหน่วยงานเพื่อนำมาวิเคราะห์ความเสี่ยงของการค้ามนุษย์ การเข้าถึงแรงงานกลุ่มเสี่ยงมีปัญหาอุปสรรคทั้งด้านภาษา กลัวถูกจับและไม่รู้สิทธิของตน⁹⁸ เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายค้ามนุษย์ยังไม่มี ความเข้าใจใน พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ รวมถึงกรณีที่ผู้เสียหายถูกส่งกลับประเทศก่อนได้รับค่าตอบแทนอาจทำให้เงินช่วยเหลือไม่สามารถจ่ายถึงตัวผู้เสียหายได้จริง⁹⁹

ข้อท้าทายและอุปสรรคข้างต้นส่งผลให้ยังพบสถานการณ์การค้ามนุษย์ การหลอกลวงคนไปทำงานที่ผิดกฎหมายในต่างประเทศที่สร้างความเสียหายให้กับประชาชนและประเทศต่าง ๆ นอกจากนี้

“การที่มีรายงานว่าเจ้าหน้าที่รัฐอาจมีส่วนเกี่ยวข้องในขบวนการค้ามนุษย์ ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนและประเทศต่าง ๆ”

ซึ่งรัฐควรเร่งรัดดำเนินการได้อย่างจริงจัง อันเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องดำเนินการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตาม ICCPR ข้อ 8 ที่กำหนดห้ามการเอาคนลงเป็นทาส ห้ามการถูกเกณฑ์แรงงานหรือบังคับใช้แรงงาน ข้อ 9 สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย และ CRC ข้อ 6 โดยต้องทำให้เด็กอยู่รอดและได้รับการพัฒนา และข้อ 34 ต้องคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ

2. การตอบรับข้อเสนอแนะในรายงานปี 2567

มีความก้าวหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 พม. ร่วมกับคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนกลไก NRM รง. สธ. ตร. ผนวกรรมและจัดทำ “แบบคัดกรองเพื่อหาข้อบ่งชี้จากการค้ามนุษย์และการบังคับใช้แรงงานหรือบริการตามกลไก NRM”

2.2 รง. ได้เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีไปทำงานต่างประเทศถูกกฎหมาย และแจ้งเตือนการหลอกลวงไปทำงานต่างประเทศ รูปแบบการค้ามนุษย์ และวิธีป้องกันตนเองจากการค้ามนุษย์ รวมถึงช่องทางในการแจ้งเหตุเพื่อขอความช่วยเหลือผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของรัฐและออกประกาศเพื่อให้สถานประกอบกิจการชี้แจงและให้ความรู้แก่ลูกจ้างเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์และการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2568 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการค้ามนุษย์หลายกรณี อาทิ กรณีผู้ร้องได้ร้องเรียนขอความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่ตกค้างอยู่ในเมืองเมียวดีในเขตกองกำลังพิทักษ์ชายแดน (Border Guard Force – BGF) และกองกำลังพิทักษ์ประชาชนกะเหรี่ยง (Democratic Karen Buddhist Army – DKBA)¹⁰⁰

⁹⁶จาก หนังสือกระทรวงแรงงาน ด่วนที่สุด ที่ รง 0206.1/3712 ลงวันที่ 15 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁹⁷จาก สส. กัณวีร์ ชีร์ฐบาลไทยล้มเหลวในการช่วยเหลือเหยื่อค้ามนุษย์แก๊งคอลเซ็นเตอร์ในพม่า, โดย ประชาไท, 15 เมษายน 2568. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2025/04/112624>

⁹⁸จาก หนังสือกระทรวงแรงงาน ด่วนที่สุด ที่ รง 0206.1/3712 ลงวันที่ 15 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁹⁹จาก หนังสือกระทรวงยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ยธ 0401/10584 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

¹⁰⁰จาก คำร้อง (ช) ที่ 165/2568 เรื่อง กรณีขอให้ประสานการจัดประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อติดตามความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในเมืองเมียวดี ประเทศเมียนมา.



และกรณีผู้เสียหายชาวต่างชาติจากการค้ามนุษย์ในเมืองเมียวดี ประเทศเมียนมา ขอความช่วยเหลือเนื่องจากถูกหลอกให้เข้ามาทำงานที่ประเทศไทย แต่กลับถูกส่งตัวไปทำงานผิดกฎหมายที่เมืองเมียวดี ประเทศเมียนมา โดยบริษัทดังกล่าวได้บังคับให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ทำงานวันละ 18 ชั่วโมง และหากทำงานไม่ได้ตามเป้าหมายที่บริษัทตั้งไว้จะถูกทำร้าย¹⁰¹ ซึ่ง กสม. ได้ประสานการช่วยเหลือโดยส่งข้อมูลไปยังกระทรวงการต่างประเทศ (กต.) เพื่อให้การช่วยเหลือผู้เสียหายกลับประเทศต้นทาง¹⁰²



ที่มา : สำนักข่าวชายขอบ

4. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4.1 รัฐบาล โดยกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดศ.) พม. ศธ. ควรดำเนินมาตรการเชิงรุกในการให้ข้อมูลประชาชนในการป้องกันการถูกหลอกลวงและลดความเสี่ยงในการตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์ ทั้งการแสวงประโยชน์ทางเพศจากการค้าประเวณี โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชน และการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ

4.2 รัฐบาลควรสนับสนุนหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ อาทิ พม. ตร. รง. ดศ. ในด้านงบประมาณ กำลังคน

เครื่องมือ และเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาศักยภาพให้สามารถรับมือกับการค้ามนุษย์ในรูปแบบใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีในการกระทำความผิด รวมถึงการแสวงหา/พิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัลที่ต้องใช้เครื่องมือและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

4.3 รัฐบาลควรประสานความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ในการป้องกันและปราบปรามขบวนการค้ามนุษย์อย่างต่อเนื่อง จริงจัง และดำเนินการตามกฎหมายและนโยบายให้มีผลเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะกรณีที่มีเจ้าหน้าที่รัฐเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนและประเทศต่าง ๆ

4.4 รัฐบาล โดย พม. รง. ตร. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนากลไก NRM ให้มีระบบติดตามผลการช่วยเหลือในระยะยาวอย่างเป็นระบบ และฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานตามกลไก NRM รวมถึงการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

4.5 รัฐบาล โดย พม. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรบัญญัติกลไก NRM ใน พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และควรจัดทำแนวปฏิบัติในการบังคับใช้ พ.ร.บ. สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ให้ชัดเจน เช่น มาตรา 29 มาตรา 41 มาตรา 51 และมาตรา 56/1 เป็นต้น

4.6 รัฐบาลเน้นย้ำให้สำนักงบประมาณควรพิจารณาปรับปรุงระเบียบและเงื่อนไขการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ได้แก่ การปรับอัตราค่าใช้จ่ายในงานส่งเสริมและพัฒนาสถาบันครอบครัว เด็ก เยาวชน สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการคุ้มครองและการจัดหาบริการปัจจัยสี่อย่างมีคุณภาพตามหลักสิทธิมนุษยชน และจัดสรรงบประมาณการจัดตั้งศูนย์บูรณาการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ทุกจังหวัด

¹⁰¹จาก คำร้อง (ช) ที่ 170 - 173/2568 เรื่อง กรณีขอให้ช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศเมียนมา 17 คน ไม่ให้ถูกกระทำทรมานและสามารถกลับประเทศต้นทางได้อย่างปลอดภัย.

จาก คำร้อง ที่ 192/2568 เรื่อง กรณีขอให้ช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศเมียนมา 20 คน ไม่ให้ถูกกระทำทรมานและสามารถกลับประเทศต้นทางได้อย่างปลอดภัย.

¹⁰²จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ สม 0402/3867 เรื่อง ขอส่งข้อมูลผู้เสียหายชาวต่างชาติจากการค้ามนุษย์ในเมืองเมียวดี ประเทศเมียนมา.



2.4 นักปกป้องสิทธิมนุษยชน

1. การประเมินสถานการณ์

สถานการณ์นักปกป้องสิทธิมนุษยชน¹⁰³ ถูกข่มขู่ คุกคามทั้งทางกายภาพและทางออนไลน์ปรากฏอยู่เป็นระยะ องค์การโพรเทคชั่น อินเตอร์เนชันแนลรายงานว่า

“ผู้หญิงและนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ในประเทศไทยถูกดำเนินคดี SLAPP มากที่สุดในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2557 - กุมภาพันธ์ 2568 มีจำนวน 595 คดี จาก 13 ฐานความผิด”

อีกทั้งผู้หญิงและนักปกป้องสิทธิมนุษยชนยังต้องเผชิญกับอุปสรรคในการเข้าถึงการขอรับการช่วยเหลือจากรัฐ¹⁰⁴

ปี 2568 ปรากฏรายงานนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีที่อาจเข้าข่าย SLAPP เช่น นักกิจกรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 9 คน ในข้อหาขู่มขู่ปลุกปั่น อังยี ช่งโจร จากการจัดกิจกรรม Melayu Raya 2022¹⁰⁵ และผู้ทำงานภาคประชาสังคมในข้อหาหมิ่นประมาท โดยการโฆษณาจากการเผยแพร่ข้อมูลการแพร่ระบาดของปลาหมอคางดำ ในขณะที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง นักปกป้องสิทธิมนุษยชน 2 คดี ได้แก่ กรณีนักปกป้องสิทธิมนุษยชนผู้หญิงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถูกกองทัพเรือดำเนินคดี และกรณีนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

กลุ่มคนรักบ้านเกิดด้านขุนทด 6 คน ถูกนายกองดีการ บริหารส่วนตำบลฟ้องร้องดำเนินคดี รวมถึงมีคดีที่ ศาลพิพากษาลงโทษปรับผู้ที่ออกมาเคลื่อนไหวให้รัฐ แก้ไขปัญหาที่ดินเมื่อเดือนตุลาคม 2566 ในข้อหา ฝ่าฝืน พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558



ที่มา : Wartani

นอกจากนี้ นักปกป้องสิทธิมนุษยชนถูกข่มขู่ คุกคามจากการเคลื่อนไหวและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ผลกระทบจากธุรกิจด้านพลังงานในพื้นที่ภาคตะวันออก¹⁰⁶ และการข่มขู่ คุกคามทางออนไลน์ต่อสมาชิกวุฒิสภา และ ที่ปรึกษาองค์กรฮิวแมนไรท์ วอทช์ ประจำประเทศไทย จากการแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการปัญหาสถานการณ์ ชายแดนไทย-กัมพูชา¹⁰⁷

¹⁰³ ปฏิญญาว่าด้วยนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ให้การรับรองสิทธิของบุคคลทุกคนที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ทั้งโดยส่วนตัวและโดยร่วมกับบุคคลอื่น ในการดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว บุคคลมีสิทธิที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงความคิดเห็น และเข้าถึงการมีส่วนร่วม ในการบริหารกิจการสาธารณะ รวมถึงการเสนอปัญหาการดำเนินงานของรัฐที่เป็นอุปสรรคหรือมีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน และแนวทางปรับปรุงการทำงานของหน่วยงานของรัฐเพื่อขจัดปัจจัยที่เป็นอุปสรรคดังกล่าว โดยรัฐมีหน้าที่ในการประกันสิทธิมนุษยชนของทุกคน รวมทั้งคุ้มครองบุคคลจากความรุนแรง การถูกข่มขู่คุกคาม.

¹⁰⁴ จาก ไทยขึ้นแท่น ที่ 1 เอเชีย นื่องปิดปาก นักปกป้องสิทธิ, โดย ไทยโพสต์, 24 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipost.net/x-cite-news/760700/>

¹⁰⁵ กิจกรรมรวมตัวของเยาวชนและประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อแสดงออกถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมมลายูด้วยการแต่งกายชุดมลายู ณ หาดวาสุกรี จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2565.

¹⁰⁶ จาก สององค์กรสิทธิฯ ร้องสหประชาชาติและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คุ้มครองนักปกป้องสิทธิฯ ภาคตะวันออก หลังพบความเคลื่อนไหว มีปืนมุ่งสังหารแกนนำคัดค้านโรงงานขยะ เผยรัฐและกฎหมายเอื้อทุนใหญ่ ขณะที่ กสม. เตรียมทบทวนการคุ้มครองตัว, โดย The Active, 5 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://theactive.thaibps.or.th/news/law-rights-20251019>

¹⁰⁷ จาก เปิด 3 ข้อเรียกร้อง อังคณา-สุณีย์ กรณีถูกข่มขู่ถึงชีวิต, โดย The Active, 19 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://theactive.thaibps.or.th/news/law-rights-20251019>



ที่มา : TODAY

รวมถึงปรากฏการณ์เกี่ยวกับเอกสารคำสั่งของกองทัพบก ให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ IO ต่อประชาชนผู้เห็นต่างทางการเมือง¹⁰⁸ ทั้งนี้ กลไกพิเศษแห่งสหประชาชาติ¹⁰⁹ ได้แสดงความห่วงกังวลต่อการดำเนินคดี SLAPP และการคุกคามนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นหลายกรณี¹¹⁰ รวมถึงส่งหนังสือร้องเรียนถึงรัฐบาลไทยต่อการดำเนินคดีนักกิจกรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้



ถึงแม้ว่ารัฐได้กำหนดประเด็นนักปกป้องสิทธิมนุษยชนไว้ในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 และมีกลไกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161/1 และมาตรา 165/2 เพื่อคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนและการดำเนินคดี SLAPP แต่พบข้อท้าทายในทางปฏิบัติโดยนับตั้งแต่ประกาศใช้ประมวลกฎหมายดังกล่าวในปี 2562 - ปัจจุบัน ยังไม่ปรากฏกรณีเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรมดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161/1 และมาตรา 165/2 ที่ชัดเจน โดยส่วนหนึ่งเนื่องจากยังไม่มีข้อกำหนดนิยามที่ชัดเจนของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในกฎหมายและแนวทางการดำเนินคดี SLAPP สำหรับเจ้าหน้าที่รัฐ¹¹¹



ที่มา : The Story of แม่หญิงฟ้าฟ้า

¹⁰⁸จาก ตุลาการศาลคดี เชื่อว่าเอกสารสั่งการไอโอของจริง แต่ทหารอาจโพสต์แสดงความเห็นส่วนตัวบนโซเชียล, โดย โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน, 15 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.ilaw.or.th/articles/55512>

¹⁰⁹ประกอบด้วย ผู้รายงานพิเศษเรื่องเสรีภาพทางความคิดและการแสดงออก ผู้รายงานพิเศษเรื่องเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและการรวมกลุ่ม ผู้รายงานพิเศษเรื่องสถานการณ์ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ผู้รายงานพิเศษเรื่องเสรีภาพทางศาสนาและทางความคิด และผู้รายงานพิเศษเรื่องชนกลุ่มน้อย.

¹¹⁰ได้แก่ กรณีนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกกองทัพเรือดำเนินคดี กรณีการดำเนินคดีต่อผู้ทำงานภาคประชาสังคมจากการเผยแพร่ข้อมูลการแพร่ระบาดของปลาหมอคางดำ กรณีการข่มขู่ คุกคามต่อชีวิตของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ภาคตะวันออก กรณีการโจมตีและคุกคามทางออนไลน์ต่อผู้แสดงความเห็นต่อการจัดการปัญหาสถานการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา.

¹¹¹จาก หนังสือกระทรวงยุติธรรม ตอนที่ 100401/10584 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

จาก การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง "กฎหมาย Anti - SLAPP กับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล อนาคต ความหวัง เสรีภาพในการแสดงออก", 17 ตุลาคม 2568. คณะกรรมการการพัฒนาการเมือง การสื่อสารมวลชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน, กรุงเทพฯ: สภาผู้แทนราษฎร.

อย่างไรก็ตาม รัฐมีพัฒนาการที่จะส่งเสริมและคุ้มครองการทำหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน โดย ยธ. ได้จัดทำร่าง พ.ร.บ. ป้องกันการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน พ.ศ. มีสาระสำคัญ อาทิ การกำหนดนิยามของ “ประโยชน์สาธารณะ”¹¹² การกำหนดแนวทางการดำเนินคดี SLAPP ของเจ้าหน้าที่รัฐ อาทิ การรวบรวมพยานหลักฐาน การพิจารณาคดีในชั้นพนักงานอัยการและศาล และการจ่ายค่าเสียหายจากกรณีฟ้องคดีโดยไม่สุจริต นอกจากนี้ ยธ. มีกลไกรับเรื่องร้องเรียนกรณีนักปกป้องสิทธิมนุษยชนถูกข่มขู่ คุกคาม และการดำเนินคดี SLAPP ซึ่งปี 2568 กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ รับเรื่องร้องเรียนไว้จำนวน 4 เรื่อง¹¹³



ที่มา : ไทยพีบีเอส

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นสะท้อนถึงความเสี่ยงและข้อท้าทายการทำหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน รวมถึงอุปสรรคในการใช้เสรีภาพในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็นซึ่งได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 34 และ ICCPR ข้อ 19 ทั้งกรณีการถูกข่มขู่ คุกคามที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ตามที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 และ ICCPR ข้อ 6 และกรณีนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ถูกดำเนินคดี SLAPP

“แม้ว่าคำพิพากษาบางคดีจะยกฟ้อง แต่สร้างภาระด้านเวลาและค่าใช้จ่าย ในระหว่างการต่อสู้คดี ตลอดจนผลกระทบต่อด้านสุขภาพ และจิตใจต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและผู้ที่ออกมาใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเพื่อปกป้องประโยชน์สาธารณะ”

อีกทั้งกฎหมายและกลไกในการคุ้มครองและช่วยเหลือนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถสนับสนุนการทำหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนได้อย่างแท้จริง

2. การตอบรับข้อเสนอแนะในรายงานปี 2567

มีความก้าวหน้าในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 ยธ. โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้จัดทำร่าง พ.ร.บ. ป้องกันการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน พ.ศ. ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการป้องกันการดำเนินคดี SLAPP ทั้งคดีอาญา คดีแพ่ง และคุ้มครองประชาชนที่ทำหน้าที่ปกป้องประโยชน์สาธารณะ รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาประโยชน์สาธารณะและสร้างสังคมที่เคารพสิทธิมนุษยชน¹¹⁴

2.2 ยธ. โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ดำเนินการตามข้อเสนอแนะในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 อย่างต่อเนื่อง¹¹⁵ และให้ความช่วยเหลือนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่ถูกข่มขู่ คุกคาม รวมทั้งจัดทำโครงการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายและการจัดการเรื่องราวร้องทุกข์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 เพื่ออำนวยความสะดวกให้ช่วยเหลือทางกฎหมาย และคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนและนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

¹¹² ครอบคลุมประเด็นเรื่องการทุจริต การคุ้มครองผู้บริโภค การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และประเด็นที่กระทบต่อประชาชนหรือสังคมเป็นวงกว้าง.

¹¹³ จาก หนังสือกระทรวงยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ยธ 0401/10584 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

¹¹⁴ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาของคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ก่อนเสนอเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี.

¹¹⁵ จาก หนังสือกระทรวงยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ยธ 0401/10584 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2568. งานเดิม.



2.3 พ.ร.ป. ว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 มีผลบังคับใช้ เพื่อป้องกันการดำเนินคดี SLAPP และคุ้มครองผู้ที่แจ้งข้อมูลหรือเบาะแสเกี่ยวกับการทุจริตที่กระทำโดยสุจริต รวมถึงช่วยเหลือผู้ให้ถ้อยคำ แจ้งข้อมูลหรือเบาะแส หรือแสดงความคิดเห็น

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2568 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนประเด็น นักปกป้องสิทธิมนุษยชนจำนวน 15 เรื่อง โดยได้ประสาน การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน 14 เรื่อง เช่น กรณีนักปกป้อง สิทธิมนุษยชนในพื้นที่ อ. ด่านขุนทด จ. นครราชสีมา โดยเฉพาะผู้หญิงถูกข่มขู่ คุกคาม กรณีการติดตาม มาตรการของหน่วยงานภาครัฐในการคุ้มครอง นักปกป้องสิทธิมนุษยชนกลุ่มคนรักรัศน์หนองหอย จ. ปราจีนบุรี กรณีนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่เป็นผู้หญิง และบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศถูกสอดแนมและ คุกคามผ่านการใช้เทคโนโลยี กรณีนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ใน จ. พัทลุง ถูกข่มขู่คุกคาม และกรณีนักปกป้อง สิทธิมนุษยชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงต่อการถูก ลอบสังหาร และรับไว้ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน 1 เรื่อง ได้แก่ กรณีการจัดทำบัญชีกลุ่มเป้าหมายและ การจัดทำข้อมูลเพื่อโจมตีบุคคล ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับ บัญชีบุคคลเผด็จการ

ด้านผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน มี 2 เรื่อง ได้แก่ 1) กรณีนักปกป้องสิทธิมนุษยชนถูกจัดเก็บ ข้อมูลส่วนบุคคลในบัญชี “กลุ่มบุคคลเผด็จการ (ระดับแดง)” จากการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง กสม. เห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงเสนอแนะให้ ตร. ตรวจสอบข้อเท็จจริงและดำเนินการตามกฎหมาย และระบียบต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสั่งการ และกำชับหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ในสังกัดเกี่ยวกับการ กำหนดมาตรการหรือวิธีการรักษาความสงบเรียบร้อย

ของสังคมหรือการรักษาความปลอดภัยที่ต้องคำนึงถึง การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ควบคู่ด้วย¹¹⁶ และ 2) กรณีหน่วยงานฝ่ายความมั่นคง จัดทำบัญชีกลุ่มเป้าหมายบุคคลและองค์กรเผด็จการ และ ใช้ข้อมูลโจมตีบุคคลและองค์กรดังกล่าว กสม. เห็นว่า เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และเสนอแนะให้ กท. ตรวจสอบข้อเท็จจริง สั่งการและกำชับหน่วยงานและ เจ้าหน้าที่ในสังกัดเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการหรือ วิธีการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมหรือการรักษา ความปลอดภัยโดยคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพของประชาชน รวมถึงให้ยกเลิกการจัดทำบัญชี บุคคลและองค์กรเผด็จการ หรือปฏิบัติการในลักษณะ เผด็จการและติดตามความเคลื่อนไหวของบุคคล ที่แสดงความคิดเห็นหรือแสดงออกทางการเมือง¹¹⁷

ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน กสม. ได้จัดทำคู่มือ แนวปฏิบัติและหลักสูตรอบรมนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ด้านสิ่งแวดล้อม การลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (Memorandum of Understanding: MOU) ร่วมกับ สภาองค์กรชุมชน และจัดอบรมหลักสูตรนักปกป้อง สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่เครือข่ายสภาองค์กร ชุมชนจาก 5 ภูมิภาคทั่วประเทศ การพัฒนาศักยภาพ นักปกป้องสิทธิมนุษยชนร่วมกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (United Nations Human Rights Office of the High Commissioner: OHCHR) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความรู้ ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนประเด็นสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมถึงอยู่ระหว่างการพัฒนา กลไกการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน เพื่อส่งต่อ เรื่องร้องเรียนและประสานการคุ้มครองนักปกป้อง สิทธิมนุษยชนแบบเร่งด่วน ระหว่าง กสม. กับหน่วยงานรัฐ ที่เกี่ยวข้อง (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สำนักปลัด สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานยุติธรรมจังหวัด และ สำนักงานอัยการสูงสุด)

¹¹⁶ จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 30/2568 เรื่อง สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิเด็ก กรณีร้องเรียนว่าผู้ร้องและครอบครัวถูกจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลในบัญชี “กลุ่มบุคคลเผด็จการ (ระดับแดง)”.

¹¹⁷ จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 232/2568 เรื่อง สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว และเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น กรณี ร้องเรียนว่าหน่วยงานของรัฐฝ่ายความมั่นคงได้จัดทำบัญชีกลุ่มเป้าหมายบุคคลและองค์กรเผด็จการ และใช้ข้อมูลโจมตีบุคคลและองค์กรดังกล่าว.

4. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4.1 รัฐบาล โดยคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย ยศ. ควรเร่งจัดทำร่าง พ.ร.บ. ป้องกันการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน พ.ศ. เพื่อเสนอต่อ ครม. และรัฐสภา ให้มีผลใช้บังคับโดยเร็ว โดยคำนึงถึงการกำหนดขอบเขตการทำหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนภายใต้หลักการตามปฏิญญาว่าด้วยนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและการดำเนินคดี SLAPP ให้ชัดเจน ควบคู่กับการสร้างความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับการดำเนินคดี SLAPP รวมถึงขับเคลื่อนให้หน่วยงานรัฐที่มีกลไกรับเรื่องร้องเรียนจัดทำฐานข้อมูลเรื่องร้องเรียนของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

4.2 รัฐบาล โดย ยศ. ควรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดนิยามนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของนักปกป้อง

สิทธิมนุษยชนในการทำหน้าที่เพื่อปกป้องประโยชน์สาธารณะด้านต่าง ๆ ให้แก่เจ้าหน้าที่ภาครัฐและภาคเอกชนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงผลกระทบจากการใช้กระบวนการทางกฎหมายเป็นเครื่องมือในการดำเนินคดี SLAPP

4.3 รัฐบาล โดย ดศ. สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) และ ตร. ควรสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง (hate speech) ไม่ถูกต้องตามข้อเท็จจริง การข่มขู่ หรือคุกคามทางออนไลน์ รวมถึงมีแนวทางหรือมาตรการเพื่อป้องกันการสื่อสารลักษณะดังกล่าวต่อการทำหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และ ตร. ควรเร่งสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงหากมีการข่มขู่ คุกคามต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงทางออนไลน์





2.5 เสรีภาพในการชุมนุม การแสดงออก การรวมตัวหรือการสมาคม และเสรีภาพของสื่อมวลชน

1. การประเมินสถานการณ์

ปี 2568 ปราบกฏสถานการณ์การใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชน รวมทั้งมาตรการของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ดังนี้

1.1 เสรีภาพในการชุมนุม

1.1.1 การใช้เสรีภาพในการชุมนุมของประชาชน

โดยทั่วไปประชาชนสามารถชุมนุมเพื่อแสดงความคิดเห็นหรือเรียกร้องสิทธิบางประการในพื้นที่สาธารณะ อาทิ การเรียกร้องสิทธิการปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยคดีทางการเมืองต่อเนื่องในทุกสัปดาห์ การคัดค้านการแทรกแซงมติของแพทยสภา กรณีส่งตัวอดีตนายกรัฐมนตรีก่อนไปรักษาพยาบาลนอกเรือนจำ การชุมนุมกรณีชายแดนไทย-กัมพูชาเมื่อเดือนสิงหาคม และการจัดชุมนุมเนื่องในวันสำคัญหรือบางช่วงเวลาของทุกปี เช่น การเดินขบวนในวันสตรีสากล การชุมนุมของกลุ่มแรงงานในวันที่ 1 พฤษภาคม และการเดินขบวน “ไพรด์” ในเดือนมิถุนายน เป็นต้น นอกจากนี้พบการชุมนุมเกี่ยวกับประเด็นสิทธิด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เช่น การคัดค้านเหมืองแร่ใน จ. นครราชสีมา การชุมนุมของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของปลาหมอหางดำ การชุมนุมของขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (P-move) เพื่อเรียกร้องให้แก้ไขปัญหาลิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ กลุ่มแรงงานยานยนต์ที่เรียกร้องการชดเชยจากการถูกเลิกจ้าง เป็นต้น ซึ่งในการชุมนุมบางกรณีมีเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดควบคุมฝูงชน (คฝ.) ลงพื้นที่เฝ้าระวังสถานการณ์ รวมถึงแจ้งข้อกำหนดตาม พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ให้ผู้ชุมนุมระมัดระวังการกระทำ

ที่ผิดกฎหมาย แต่มีบางกรณีที่พนักงานสอบสวนได้แจ้งข้อกล่าวหากรณีฝ่าฝืนคำสั่งห้ามชุมนุมในรัศมีไม่เกิน 50 เมตร รอบทำเนียบรัฐบาล เช่น การชุมนุมของกลุ่มแรงงานยานยนต์ สมัชชาชุมชนคนอยู่กับป่า (สขป.) และสหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ (สกน.) เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2568¹¹⁸



ที่มา : ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน

นอกจากนี้ ในเดือนตุลาคม สภาผู้แทนราษฎร ได้ให้ความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. สร้างเสริมสังคมสันติสุข พ.ศ. โดยให้ผู้ที่กระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมืองและการแสดงออกทางการเมืองระหว่าง

¹¹⁸จาก พิณพ - แรงงานยานยนต์ ถูกตำรวจแจ้งข้อหา พ.ร.บ.ชุมนุมฯ ชุมนุมในรัศมีไม่เกิน 50 เมตร จากทำเนียบรัฐบาล รวม 6 คดีรวด, โดย แอดมิน010 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 26 พฤษภาคม 2568. สืบค้นจาก <https://thr2014.com/archives/75626>

ปี 2548 - 2565 พันจากความรับผิดชอบตามกฎหมาย รวมทั้ง เยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำดังกล่าว แต่ไม่รวมถึงความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 การกระทำทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมถึง การทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายหรือได้รับอันตรายสาหัส อย่างไม่รู้ตัว มีการประกาศ พ.ร.ฎ. ยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2568 ในเดือนธันวาคม จึงส่งผลให้ร่างกฎหมายดังกล่าว ที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวุฒิสภาเป็นอันตกไป¹¹⁹

1.1.2 ผลกระทบจากการใช้เสรีภาพในการชุมนุม

หลายเหตุการณ์สะท้อนให้เห็นว่าประชาชน ได้รับผลกระทบต่อชีวิตและสิทธิความเป็นส่วนตัว เนื่องจากการใช้เสรีภาพในการชุมนุม โดยข้อมูลจาก ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนพบกรณีคุกคาม ประชาชนและปิดกั้นแทรกแซงกิจกรรมโดยเจ้าหน้าที่รัฐ 58 กรณี แบ่งเป็นการติดตามคุกคามนักกิจกรรม 34 ราย และการปิดกั้น แทรกแซง คุกคามกิจกรรมหรือการชุมนุม สาธารณะ 24 ราย รวมทั้งมีการจัดทำรายชื่อบุคคล เฝ้าระวัง¹²⁰ อีกทั้งมีกรณีผู้ที่เคยเข้าร่วมการชุมนุม ทางการเมืองในปี 2563 และถูกดำเนินคดีตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 112 ไม่ได้รับอนุญาตให้ออก นอกประเทศเพื่อไปปรับทุนศึกษาต่อในต่างประเทศ โดยศาล ให้เหตุผลว่าการเดินทางไปศึกษาต่อมีระยะเวลาาน อาจกระทบกับกระบวนการสืบพยาน¹²¹

1.1.3 การดำเนินคดีและการเยียวยาเกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการชุมนุม

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนรายงาน กรณีศาลมีคำพิพากษาลงโทษผู้ชุมนุมในความผิด

ฐานฝ่าฝืนคำสั่งห้ามชุมนุมในระหว่างการประกาศ สถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โควิด-19 ตั้งแต่ปี 2563 - 2568 จำนวน 80 คดี (เป็นคดีที่เกิดขึ้นในระหว่างปี 2563 - 2564) เช่น คดีการชุมนุมหน้าสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2563 คดีการชุมนุมที่บริเวณ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2564 และคดีการจัดกิจกรรมที่บริเวณห้าแยกลาดพร้าว เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2564 เป็นต้น โดยศาลให้เหตุผลว่า คดีดังกล่าวมีเจตนาก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย หรือเป็นการชุมนุมที่อาจก่อให้เกิดการแพร่ระบาดของ โควิด-19 เนื่องจากไม่มีมาตรการป้องกันอย่างเพียงพอ¹²² โดยในปี 2568 มีจำนวนคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของ ศาลชั้นต้น 6 คดี¹²³

อย่างไรก็ตาม ในบางคดีศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง ด้วยเหตุต่าง ๆ กัน อาทิ คดีการชุมนุมแบบคาร์ม็อบ ที่ จ. อุบลราชธานี เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2564 ศาลอุทธรณ์ พิพากษายืนให้ยกฟ้อง โดยเห็นว่าการกระทำของผู้ชุมนุม ไม่ได้แสดงกิริยาวาจาดูหมิ่นเหยียดหยามผู้อื่นหรือ พระมหากษัตริย์และไม่มีลักษณะเป็นการดูถูกเหยียดหยาม พระเกียรติยศ¹²⁴ หรือคดีที่มิรักษาความปลอดภัย ของการชุมนุมถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอั้งยี่-ช่องโจร ศาลอาญาพิพากษายกฟ้องเนื่องจากกลุ่มรักษา ความปลอดภัยของการชุมนุมเปิดรับสมัครสมาชิก เป็นการทั่วไป มีการจัดฝึกอบรมที่มีเนื้อหาชัดเจน อีกทั้ง เหตุการณ์ความรุนแรงที่ทางกลุ่มเข้าไปเกี่ยวข้อง เป็นเหตุการณ์เฉพาะหน้าที่ไม่ได้เตรียมการมาก่อน¹²⁵

¹¹⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 147 กำหนดให้เมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังไม่ได้ ให้ความเห็นชอบเป็นอันตกไป.

¹²⁰ จาก *ครึ่งปี 2568 ยังพบสถานการณ์เจ้าหน้าที่รัฐติดตามคุกคามประชาชน-แทรกแซงปิดกั้นกิจกรรม ไม่น้อยกว่า 58 กรณี*, โดย แอดมิน010 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 1 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/77200>

¹²¹ จาก *ศาลไม่อนุญาตให้ “ฟ้า สุธิณี” จำเลยคดี ม.112 เดินทางไปศึกษาต่อในระดับ ป.โท ที่ต่างประเทศ หลังได้รับทุน Erasmus สาขารัฐธรรมนูญเด็ก*, โดย แอดมิน20 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 9 กรกฎาคม 2568. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/76800>

¹²² จาก *สถิติคดี พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ ที่ศาลยกฟ้อง-อัยการสั่งไม่ฟ้อง*, โดย แอดมิน010 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 12 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/41328>

¹²³ จาก *หนังสือสำนักงานศาลยุติธรรม ที่ ศย 015/19976 ลงวันที่ 24 ตุลาคม 2568 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลสถิติคดีเกี่ยวกับการคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.*

¹²⁴ จาก *ศาลอุทธรณ์ยกฟ้อง “ฟลุค” คดี ‘112’ ชูป้าย “ไม่มีจะแตกในรัชกาลที่ 10” ซ้ำจำเลยใช้เสรีภาพแสดงความคิดเห็นประชดประชันสังคม ไม่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์*, โดย แอดมิน07 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 13 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/72887>

¹²⁵ จาก *ยกฟ้อง Wevo ข้อหา “อั้งยี่ - ช่องโจร” ไม่พบเตรียมการทำผิดกฎหมาย แต่รอลงอาญา - ปรับ 12 ราย ฐานมีเหตุอันน่าสงสัย - วิฑูรย์คนาคม โดยไม่ได้รับอนุญาต*, 27 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/72538>

อย่างไรก็ตาม ศาลพิพากษาลงโทษสมาชิกบางคนในฐานความผิดครอบครองวิทยุสื่อสารและ/หรือเสื้อเกราะโดยไม่ได้รับอนุญาต.

ทั้งนี้ ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 - 2568 ไม่มีผู้ยื่นคำขอรับการเยียวยาจากสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา (สชง.) ในกรณีที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดูแลการชุมนุม¹²⁶

จากสถานการณ์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า โดยทั่วไปประชาชนสามารถใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 44 แต่ในบางกรณีรัฐได้จำกัดพื้นที่การชุมนุม มีการคุกคามและติดตามโดยเจ้าหน้าที่รัฐ จัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลเฝ้าระวัง รวมทั้งมีผู้ชุมนุมถูกดำเนินคดีจากการเข้าร่วมชุมนุมในปีก่อนหน้า ซึ่งยังไม่สอดคล้องตาม ICCPR ข้อ 21

1.2 เสรีภาพในการรวมตัวหรือการสมาคม

สืบเนื่องจากปี 2567 มท. จัดทำร่าง พ.ร.บ. ว่าด้วยสมาคมและมูลนิธิ พ.ศ. เพื่อเพิ่มความเข้มงวดในการจัดตั้งสมาคมและมูลนิธิ การตรวจสอบที่มาของทุน การเพิ่มวงรอบในการตรวจสอบ และการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้นำสมาคมหรือมูลนิธิที่กระทำความผิด ป้องกันไม่ให้สมาคมหรือมูลนิธิถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด ส่งผลให้ภาคประชาสังคมมีข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับกฎหมายฉบับดังกล่าวจะเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาตรวจสอบ กำกับ และควบคุมสมาคมและมูลนิธิเกินสมควรแก่เหตุอันขัดต่อหลักเสรีภาพในการรวมตัวหรือสมาคมตามระบอบประชาธิปไตย สำนักงาน กสม. ได้จัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องและเสนอแนะให้ มท. ทบทวนร่างกฎหมายดังกล่าว โดยต้องเป็นไปตามหลักความเหมาะสม จำเป็น และได้สัดส่วน อาทิ การให้อำนาจเข้าไปในอาคารสถานที่ หรือบริเวณที่ทำการของสมาคมหรือมูลนิธิเพื่อตรวจสอบ การรายงานทางการเงินที่ได้รับอุดหนุนหรือบริจาคจากต่างประเทศ และการกำหนดบทลงโทษเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เสรีภาพในการรวมตัว

หรือสมาคมตามที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 42 และ ICCPR ข้อ 22¹²⁷

1.3 เสรีภาพในการแสดงออก

1.3.1 เสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง

ปี 2568 ภาคประชาสังคมรายงานการดำเนินคดีในชั้นของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 จำนวน 7 คดี¹²⁸ ในขณะที่มีผู้ถูกคุมขังในเรือนจำเนื่องจากคดีที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกทางการเมือง หรือมีมูลเหตุจากแรงจูงใจทางการเมือง แบ่งเป็นคดีที่ศาลยังมีคำพิพากษาไม่ถึงที่สุด 55 คน และเป็นผู้ต้องขังที่คดีถึงที่สุดแล้วและถูกคุมขังในเรือนจำ 23 คน นอกจากนี้ มีผู้รับโทษที่เป็นเยาวชน 1 คน จากกรณีถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้วางเพลิงตู้จราจรและขว้างปาวัตถุระเบิด พลุ่ หนังสือตี๊ก และสิ่งของต่าง ๆ ในระหว่างการชุมนุมเมื่อเดือนตุลาคม 2564 โดยผู้ถูกกล่าวหาปฏิเสธการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน ศาลอุทธรณ์จึงพิพากษาให้เข้ารับการฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนชาย บ้านกรุณา จ. สมุทรปราการ ชั้นต่ำ 2 ปี ชั้นสูงไม่เกิน 3 ปี แทนการรับโทษจำคุก¹²⁹

นอกจากนี้ยังพบการติดตามประชาชนที่โพสต์หรือแชร์ข้อความที่อาจเข้าข่ายความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 เมื่อปี 2564 โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจและฝ่ายปกครองไปติดตามตัวที่บ้าน และขอให้ลบโพสต์ต่าง ๆ รวมทั้งขอให้ยุติการโพสต์ หากไม่ปฏิบัติตามจะดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 112¹³⁰ อย่างไรก็ตาม ผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติเรียกร้องให้รัฐบาลไทยยกเลิกหรือแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ให้สอดคล้องกับมาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชนและหลักกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อไม่ให้เกิดการใช้ดุลยพินิจตีความอย่างกว้างขวาง จนนำไปสู่การคุมขังดำเนินคดี และลงโทษผู้กระทำความผิดหลายราย ซึ่งบางรายได้รับโทษติดต่อกันหลายกระทงความผิด¹³¹

¹²⁶จาก หนังสือกระทรวงยุติธรรม ตอนที่ 17 ที่ ๐๔๐๑/๑๐๕๘๔ ลงวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๘. งานเดิม.

¹²⁷จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ สม ๐๙๐๔/๕๙๒๙ ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ เรื่อง ความเห็นและข้อเสนอแนะต่อร่าง พ.ร.บ. สมาคมและมูลนิธิ พ.ศ.

¹²⁸จาก สถิติผู้ถูกดำเนินคดีมาตรา 112 “หมิ่นประมาทฯ” ปี 2563 - 67, โดย ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 1 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/23983>

¹²⁹จาก รายชื่อผู้ต้องขังทางการเมือง 2568, โดย แอดมิน๐10 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 5 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/72122>

¹³⁰จาก ครึ่งปี 2568 ยังพบสถานการณ์เจ้าหน้าที่รัฐติดตามคุกคามประชาชน-แทรกแซงปิดกั้นกิจกรรม ไม่น้อยกว่า 58 กรณี. งานเดิม.

¹³¹จาก ผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิฯ จาก UN เรียกร้องไทยต้องยกเลิกมาตรา 112 ทันที, โดย ประชาไท, 30 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2025/01/112051>

ในการอธิบายไม่ไว้ว่างใจนายกรัฐมนตรี เมื่อเดือนมีนาคม 2568 พรรคการเมืองฝ่ายค้านให้ข้อมูลว่า หน่วยงานด้านความมั่นคงใช้ปฏิบัติการ IO กับผู้ที่แสดงออกทางการเมือง รวมถึงสื่อมวลชนและนักวิชาการ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกองทัพหรือสถาบันพระมหากษัตริย์ รวมไปถึงความพยายามในการเข้าถึงบัญชีสื่อสังคมออนไลน์ด้วยการสุมรหัสผ่าน¹³² ซึ่งโฆษกกองทัพบอกได้ชี้แจงว่าหน่วยงานด้านความมั่นคงไม่ได้ใช้ปฏิบัติการ IO แต่ได้กำหนดกลุ่มบุคคลเป้าหมายเพื่อประชาสัมพันธ์งานสารนิเทศของกองทัพ ได้แก่ กลุ่มที่มีผู้ติดตามจำนวนมากในสื่อสังคมออนไลน์ อันอาจรวมถึงนักวิชาการ และนักการเมืองและผู้ที่มีทัศนคติเชิงลบต่อทหาร อีกทั้งเน้นย้ำว่ากระบวนการดังกล่าวเป็นไปอย่างเปิดเผย ส่วนกรณีอื่นที่มีเป้าหมายต่อผู้ที่แสดงออกทางการเมืองอาจเป็นการแอบอ้างชื่อของกองทัพ¹³³ โดยศาลปกครองกลางได้มีคำพิพากษายกฟ้องกรณีที่มีผู้ฟ้องร้องกองทัพกว่ากระทำการปฏิบัติการ IO เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอันเป็นเท็จในสื่อสังคมออนไลน์ โจมตีผู้ฟ้องคดีให้ได้รับความเสียหาย เนื่องจากไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอว่าการแสดงความคิดเห็นต่อผู้เสียหายได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา ทั้งนี้ ศาลปกครองกลางได้วินิจฉัยว่าเอกสารปฏิบัติการ IO ของกองทัพเป็นของจริง และการดำเนินปฏิบัติการ IO เพื่อขัดขวาง ปฏิเสธ โจมตี ด้อยคุณค่า หรือสร้างความเสียหายต่อข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่โดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เห็นต่างทางการเมือง โดยอาศัยงบประมาณแผ่นดินและทรัพยากรของรัฐที่มาจากภาษีประชาชนมาดำเนินการ เป็นสิ่งที่มีอำนาจกระทำได้¹³⁴

1.3.2 เสรีภาพทางวิชาการ

ปรากฏเหตุการณ์ที่สะท้อนถึงข้อจำกัดของเสรีภาพทางวิชาการ โดยมีนักวิชาการหรือสถาบันทางวิชาการถูกดำเนินคดี บิดเบือนข้อมูล หรือสร้างความเดือดร้อน อาทิ กรณีพอล แคมเบอร์ส (Paul Chambers) นักวิชาการสัญชาติอเมริกัน ถูกฟ้องร้องโดยกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ภาค 3 ได้รับหมายจับและศาลชั้นต้นไม่ให้ประกันตัวในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และ พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 14 (2) แม้ต่อมาอธิบดีอัยการภาค 6 จะไม่สั่งฟ้องตามความเห็นของพนักงานสอบสวน แต่พอลถูกเพิกถอนวีซ่าและถูกยกเลิกสัญญาจ้างงาน¹³⁵ กรณีกลุ่มที่มีแนวคิดสุดโต่งบิดเบือนเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของงานเสวนาภายใต้หัวข้อ “ประชาธิปไตยที่ไร้สันติภาพ : เมื่อความรุนแรงไม่ได้อยู่แค่ในสงคราม” ซึ่งจัดโดยสถาบันปรีดี พนมยงค์ ว่าเป็นภัยต่อความมั่นคง¹³⁶ และกรณีนักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับความมั่นคงถูกบัญชีสื่อสังคมออนไลน์หนึ่งนำความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีการพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชาไปบิดเบือน¹³⁷

นอกจากนี้ ศาลปกครองกลางได้มีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับการใช้ปฏิบัติการ IO โดยกองทัพบก เพื่อขัดขวาง ปฏิเสธ โจมตี ด้อยคุณค่า หรือสร้างความเสียหายต่อข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่โดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เห็นต่างทางการเมือง ซึ่งการกระทำดังกล่าวขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนสากล

¹³²จาก “ชยพล” เปิดเอกสารลับ อ้าง IO โจมตีไม่เว้นชั่วรัฐบาล, โดย ไทยพีบีเอส, 26 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/350603>

¹³³จาก โฆษกกองทัพบกแจง กมธ.มั่นคง ยืนยัน ทบ. ไม่มี IO แต่ยอมรับกำหนดเป้าหมายบุคคลเพื่อแก้ความเข้าใจผิดในกองทัพ [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย เดอะ สแตนดาร์ด, 1 พฤษภาคม 2568. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=1029896405936369&id=100067480567756

¹³⁴จาก ศาลปกครองยกฟ้องคดี IO เชื้อมีคำสั่งจริง แต่ทหารไม่ผิด อาจแค่ “แสดงความเห็นส่วนตัว”, โดย โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน, 30 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.ilaw.or.th/articles/55744>

¹³⁵จาก ดร.พอล แคมเบอร์ส สอบอำนาจให้ทนายยื่นฟ้อง “ดร. - ตม.” กรณีเพิกถอนวีซ่า “ไม่ชอบด้วยกฎหมาย”, โดย บีบีซี นิวส์ ไทย, 4 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/articles/cwy851314n7o>

¹³⁶จาก สถาบันปรีดีฯ ออกแถลงการณ์ตอบโต้การโจมตีเวทีสันติภาพชายแดนใต้ – เรียกร้องรัฐและสังคมร่วมปกป้องเสรีภาพ [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย สำนักข่าววาร์ตานิ, 5 พฤษภาคม 2568. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=1113199400845815&id=100064672960798

¹³⁷จาก “The Structure - เจ็จก คลองสาม” กับข้อความที่ถูกบิดเบือนของ ศ.ดร.พวงทอง ภวัครพันธุ์, โดย โครงการโคแฟค, 25 กรกฎาคม 2568. สืบค้นจาก <https://blog.cofact.org/thai-cambodia-disinformation-25072025/>

สถานการณ์เสรีภาพในการแสดงออกสะท้อนถึง

**“ ข้อท้าทายที่รัฐจะต้อง
เร่งดำเนินการ ให้สอดคล้องกับ
รัฐธรรมนูญ มาตรา 34 และ ICCPR ข้อ 19
ให้การคุ้มครอง และต้องเคารพ
และไม่ปิดกั้นความเห็นต่าง
ของบุคคลอื่นที่ไม่ละเมิดสิทธิและ
เสรีภาพของบุคคลหรือ
องค์กร รวมถึงการคุ้มครองเสรีภาพ
ทางวิชาการด้วย ”**

1.4 เสรีภาพของสื่อมวลชน

ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อสารมวลชนได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 แต่พบกรณีสื่อมวลชนไม่สามารถรายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 เนื่องจากศาลอาญามีแนวทางห้ามเผยแพร่เหตุการณ์ในห้องพิจารณาคดี แม้ว่าจะไม่ได้มีคำสั่งให้พิจารณาคดีเป็นการลับ¹³⁸ อีกทั้งผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อสารมวลชนยังเผชิญต่อความเสี่ยงในการถูกรบกวนการทำหน้าที่และข่มขู่ทางออนไลน์ เช่น กรณีสื่อมวลชนถูกทีมงานของนายกรัฐมนตรีถ่ายภาพใบหน้าขณะสัมภาษณ์ประเด็นชายแดนไทย-กัมพูชา และนำไปเผยแพร่ทางออนไลน์ ส่งผลให้สื่อมวลชนถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงจากกลุ่มผู้สนับสนุนนายกรัฐมนตรี¹³⁹ หรือกรณีนักข่าว

ที่นำเสนอข่าวการส่งตัวชาวอุยกูร์ให้แก่รัฐบาลจีน ถูกข่มขู่คุกคามทางออนไลน์¹⁴⁰ นอกจากนี้ องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนแสดงข้อห่วงใยต่อสื่อมวลชนที่ลงพื้นที่รายงานข่าวบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา โดยต้องประเมินสถานการณ์ภาพรวมและคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญ ในกรณีจำเป็นต้องรายงานข่าวจากพื้นที่เสี่ยงให้ใช้ข้อมูลจากหน่วยงานราชการแทนการเข้าพื้นที่ ซึ่งการรายงานข่าวต้องเป็นไปอย่างรับผิดชอบ รอบคอบ และสอดคล้องกับจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชน¹⁴¹

ในทางกลับกัน การปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนในบางกรณีส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้อื่น และไม่สอดคล้องจริยธรรมแห่งวิชาชีพสื่อมวลชน เช่น กรณีสถานีโทรทัศน์บางแห่งนำเสนอข่าวการจำลองเหตุการณ์การเสียชีวิตของผู้ต้องขัง¹⁴² และการเผยแพร่ข้อมูลและวิจารณ์ผู้ที่ออกมาแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการปัญหาสถานการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชาด้วยถ้อยคำที่สร้างความเกลียดชัง ส่งผลให้บุคคลถูกข่มขู่คุกคาม¹⁴³ กรณีการรายงานข่าวที่สะท้อนถึงอคติทางเพศและการเหมารวมกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ¹⁴⁴ และกรณีพิธีกรรายการข่าวใช้ถ้อยคำและกิริยาที่ไม่เหมาะสมต่อผู้ที่มีภาวะซึมเศร้าและกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยออกแถลงการณ์แสดงความห่วงใยและเรียกร้องให้ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อรักษามาตรฐานความรับผิดชอบต่อทางวิชาชีพและแสดงออกอย่างสร้างสรรค์¹⁴⁵

¹³⁸จาก รอบสามเดือน : ศาลอาญาล้างห้ามเผยแพร่เหตุการณ์ในห้องพิจารณาคดีเพิ่มอีก 3 คดี – พบเหตุการณ์พยายามสั่ง ‘ห้ามจดบันทึกในคดี ม.110’ โดย แอดมิน03 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 25 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/78667>

¹³⁹จาก แถลงการณ์สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย การกระทำที่เข้าข่ายคุกคามสื่อมวลชน ประจำทำเนียบรัฐบาล, โดย สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 11 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://tja.or.th/view/activities/bulletin/1454907>

¹⁴⁰จาก แยม-ฐปณีย์ วอนคนเห็นต่าง-IO ปมอุยกูร์ อย่าคุกคามกันถึงชีวิต, โดย มติชน, 2 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/social/news_5072465

¹⁴¹จาก 3 สมาคมนักข่าว ออกแถลงการณ์ ห่วงสื่อลงพื้นที่รายงานข่าวชายแดน คำนึงถึงความปลอดภัยสูงสุด, โดย ไทยโพสต์, 15 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipost.net/general-news/915034/>

¹⁴²จาก จี๋ก้ากับรายการทีวีดิจิทัล หลังพบ “ลุยชนข่าว” จำลองปมเสียชีวิต ผกก.ใจ, โดย สภาองค์กรของผู้บริโภค, 14 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.tcc.or.th/tv-content-regulation/>

¹⁴³จาก หนุ่ม กรรชัย ขอโทษ อังคณา-สุณีย์ เผย ‘ผมพลาดเอง’ รับผิดชอบนำเสนอข้อมูลไม่รอบด้าน, โดย มติชน, 20 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/news_5419512

¹⁴⁴จาก ‘หลายปาร์ตี้ในเมืองทอง’ เมื่อการรายงานข่าวสะท้อนอคติทางเพศ และผลิตซ้ำภาพจำต่อ LGBTQIA+, โดย The Momentum, 6 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://themomentum.co/gender-bias-in-media/>

¹⁴⁵จาก ล้อเลียนโรคซึมเศร้า ‘ไม่สอดคล้องกับ’ จริยธรรมสื่อมวลชน สมาคมฯ นักข่าวออกแถลงการณ์กรณี คำ ผกา [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย The Momentum, 8 กันยายน 2568. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=1222093756631339&id=100064921771337

2. การตอบรับข้อเสนอแนะ ในรายงานปี 2567

มีความก้าวหน้าในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. โดยสำนักงาน กสทช. ได้จัดทำ “แนวปฏิบัติการรายงานข่าวอาชญากรรมและเหตุการณ์ความรุนแรง” เพื่อสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพในการรายงานข่าวกับการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และ “แนวปฏิบัติการรายงานข่าวเด็ก” เพื่อสร้างบรรทัดฐานการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับเด็กที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อจิตใจชื่อเสียงเกียรติคุณของเด็ก รวมถึงครอบครัว โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ



ที่มา : สภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2568 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนจำนวน 8 เรื่อง โดยได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เช่น กรณีเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงปฏิบัติหน้าที่ส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการแสดงออก กรณีถูกแจ้งให้ยกเลิกข้อความอันเป็นการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริต กรณีกลุ่มชาวพุทธใช้ถ้อยคำที่ทำให้เกิดความเกลียดชังต่อชาวมุสลิม และกรณีให้สื่อมวลชนยุติการเผยแพร่ภาพหรือแก้ไขปรับปรุงภาพข่าวที่ไม่เหมาะสมของกลุ่มบุคคลผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ รวมทั้งรับเรื่องไว้ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน 4 คำร้อง อาทิ กรณีการจัดทำบัญชีเฝ้าระวังนักกิจกรรมทางการเมือง กรณีที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าวส่งผลกระทบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว

เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว¹⁴⁶ และกรณีสื่อมวลชนถูกคุกคามจากการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้ กสม. ได้ลงพื้นที่เพื่อสังเกตการณ์การใช้สิทธิเสรีภาพในการชุมนุมคัดค้านการทำเหมืองแร่ใน จ. นครราชสีมา บริเวณหน้ากระทรวงอุตสาหกรรม (อก.) และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคและความปลอดภัยให้แก่กลุ่มผู้ชุมนุม

ด้านรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ อาทิ 1) กรณีการดำเนินคดีต่อนักกิจกรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่จัดกิจกรรมแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เมื่อเดือนมิถุนายน 2566 ซึ่ง กสม. เห็นว่าเป็นการละเมิดเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชนเกินสมควร และเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานฝ่ายความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในเรื่องการเคารพหลักสิทธิมนุษยชน อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะเป็นสถานที่ชุมนุม รวมถึงกำกับการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ต้องไม่ขัดขวางหรือรบกวนการชุมนุมที่เป็นไปอย่างสงบ¹⁴⁷ 2) กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจติดตามและตรวจเยี่ยมนักศึกษาที่เคยแสดงออกทางการเมือง ซึ่ง กสม. เห็นว่า การติดตามและตรวจเยี่ยมดังกล่าวกระทบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัวของผู้ที่ถูกละเมิด และเป็นการกระทำที่สุ่มเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน และเสนอแนะให้ ตร. กำชับเจ้าหน้าที่ตำรวจให้คำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่¹⁴⁸ 3) กรณีหน่วยงานของรัฐฝ่ายความมั่นคงจัดทำบัญชีกลุ่มเป้าหมายบุคคลและองค์กรเฝ้าระวัง และใช้ข้อมูลโจมตีบุคคลและองค์กรดังกล่าว ซึ่งมีข้อเสนอแนะให้ กท. ยกเลิกการจัดทำบัญชีกลุ่มเป้าหมายฯ อีกทั้งเน้นย้ำและกำชับหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ในสังกัดคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนควบคู่ไปกับการกำหนดมาตรการหรือวิธีการรักษาความปลอดภัยหรือความสงบเรียบร้อยของสังคม¹⁴⁹ และ 4) กรณีขอความร่วมมือมิให้เผยแพร่งานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของ กอ.รมน. ต่อความมั่นคงของรัฐและ

¹⁴⁶รวมไว้เป็นรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนฉบับเดียวกัน.

¹⁴⁷จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 10/2568 เรื่อง เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น กรณีร้องเรียนว่า นักกิจกรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ (SLAPP).

¹⁴⁸จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 66/2568 เรื่อง สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว กรณีร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจติดตามและตรวจเยี่ยมนักศึกษาที่เคยแสดงออกทางการเมือง.

¹⁴⁹จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 232/2568 เรื่อง สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว และเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น กรณีร้องเรียนว่าหน่วยงานของรัฐฝ่ายความมั่นคงได้จัดทำบัญชีกลุ่มเป้าหมายและองค์กรเฝ้าระวัง และใช้ข้อมูลโจมตีบุคคลและองค์กรดังกล่าว.

ความสัมพันธ์พลเรือน-ทหารซึ่ง กสม. เห็นว่าการที่ กอ.รมน. ขอให้ระงับการตีพิมพ์และเผยแพร่งานวิจัยดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการค้นคว้าหาความรู้ การตีพิมพ์ และความอิสระทางปัญญา และเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงมีข้อเสนอแนะให้ กอ.รมน. ยุติการกระทำใด ๆ ที่ลดทอนเสรีภาพทางวิชาการของผู้วิจัย¹⁵⁰



ที่มา : สำนักงาน กสม.

นอกจากนี้ กสม. ได้แสดงความห่วงกังวลกรณีสื่อมวลชนบางสำนักนำเสนอข่าวและส่งต่อข้อมูลการเสียชีวิตของผู้สื่อข่าวช่อง 8 ในลักษณะของการสืบเสาะสาเหตุการเสียชีวิตโดยการเปิดเผยภาพและเสียงจากกล้องวงจรปิด บทสนทนาหรือแชท และเรื่องราวความสัมพันธ์ซึ่งเป็นเรื่องส่วนบุคคล

“สื่อมวลชนในฐานะที่เป็นผู้นำสังคม ต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษ ในการนำเสนอข่าวที่สุ่มเสี่ยง ต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน และขัดต่อกฎหมาย”

ดังนั้น การนำเสนอข่าวทุกกรณีต้องเคารพต่อสิทธิของผู้ตกเป็นข่าวตามประมวลจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน เรื่อง การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2564 และแนวปฏิบัติการได้มาและการนำเสนอข่าวและภาพข่าวของสื่อมวลชน อีกทั้งได้ออกแถลงการณ์กรณีอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งกล่าวถ้อยคำดูหมิ่นชาติกำเนิดและปวงหลังครอบครัวของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) หญิง และกรณีนี้กรรณีกังแสดงได้แสดงความเห็นต่อผู้หญิงโดยใช้ถ้อยคำเหยียดหยามและ

คุกคามทางเพศ ซึ่ง กสม. เห็นว่า การกระทำที่ดูหมิ่นศักดิ์ศรีผู้หญิงและละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ แม้ทุกคนจะมีเสรีภาพทางความคิดและมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นโดยเสรี แต่การแสดงความเห็นนั้นต้องเคารพและไม่ละเมิดในสิทธิของผู้อื่น ไม่ใช่ถ้อยคำเหยียดหยาม หยาดคาย สร้างความเกลียดชัง ลดทอน ดูหมิ่น ด้อยค่า ทำให้ผู้อื่นเสื่อมเสียในเกียรติยศชื่อเสียง และขอให้สถาบันอุดมศึกษาต้นสังกัดตรวจสอบจริยธรรมของอาจารย์คนดังกล่าว รวมถึงให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเร่งรัดการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมกรณีคุกคามทางเพศ

4. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4.1 รัฐบาล โดย ตร. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรอำนวยความสะดวกและพึงระมัดระวังไม่ให้รบกวนหรือแทรกแซงการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธของประชาชน เพื่อให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ และ ICCPR

4.2 รัฐบาลมอบหมาย ยธ. และตร. ร่วมกันพิจารณา ทบทวนบทบัญญัติตาม พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ชุมนุมให้สอดคล้องตาม ICCPR และความเห็นทั่วไปของคณะกรรมการประจำกติกา ICCPR ลำดับที่ 37

4.3 รัฐบาล โดย ตร. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำชับให้เจ้าหน้าที่ในสังกัดยกเลิกปฏิบัติการ “ติดตามและเยี่ยมบ้าน” ของประชาชนที่เคยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการชุมนุมสาธารณะ เนื่องจากอาจถูกพิจารณาได้ว่าเป็นการข่มขู่ และคุกคามประชาชน

4.4 รัฐบาล โดย กท. ยกเลิกบัญชีกลุ่มเป้าหมายบุคคลและองค์กรเฝ้าระวัง รวมถึงการใช้ปฏิบัติการ IO ที่กระทำต่อประชาชนและองค์กรที่กองทัพขึ้นบัญชีไว้ เพื่อคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

4.5 รัฐบาล เน้นย้ำให้ กอ.รมน. ควรระมัดระวังการใช้ดุลพินิจในการฟ้องร้องดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ซึ่งต้องพิจารณาอย่างละเอียดและรอบด้าน ได้สัดส่วน และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล

¹⁵⁰ จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 117/2568 เรื่อง เสรีภาพทางวิชาการ กรณีกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรแถลงข่าวขอความร่วมมือให้ระงับการตีพิมพ์และเผยแพร่งานวิจัย เรื่อง “ในนามของความมั่นคงภายใน การแทรกซึมสังคมของกองทัพไทย”.

03

สถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

สิทธิแรงงาน

78

สิทธิในสุขภาพและการเข้าถึงบริการสาธารณสุข

86

สิทธิด้านการศึกษา

93



สิทธิชุมชนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

98

สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี

103

ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

110





สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

พัฒนาการ



การแก้ไขกฎหมายคุ้มครองแรงงาน เช่น เพิ่มจำนวนวันลาคลอด เพิ่มสิทธิลา เพื่อช่วยคู่สมรสซึ่งคลอดบุตร เพิ่ม การคุ้มครองแรงงานจ้างเหมาบริการ ในหน่วยงานของรัฐ



การให้สัตยาบันอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 155 ว่าด้วยความปลอดภัยและอาชีวอนามัย



การเพิ่มสิทธิประโยชน์ฮอโมินสำหรับ กลุ่มคนข้ามเพศ และขยายบริการ สุขภาพให้แรงงานข้ามชาติ เพื่อยืนยัน ตัวตนและเชื่อมโยงข้อมูลสุขภาพ



การกำหนดให้สุขภาพจิตเป็นวาระแห่งชาติ



การให้บริการชุดตรวจเอชไอวีด้วย ตนเอง การให้ผู้ที่ตรวจพบเชื้อรับ การรักษาทันที การให้ยา PrEP หรือ ยาป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีในระบบ หลักประกันสุขภาพ

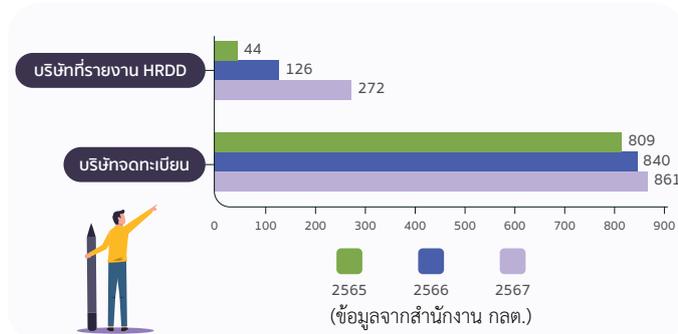


จัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น เพื่อให้เด็กและเยาวชน พัฒนาดตนเองตามศักยภาพ และสอดคล้อง กับวิถีชีวิตของแต่ละบุคคล



การแก้ไขปัญหาที่ดินกับชน และกระจายการถือครองที่ดิน ให้ประชาชนอย่างต่อเนื่อง

บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เปิดเผยรายงาน HRDD ในรายงาน 56-1 One Report เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง



พัฒนา Thailand Taxonomy ระยะที่ 2 ขยายขอบเขตใน 4 กลุ่มธุรกิจ ได้แก่ ภาคเกษตร ภาคการก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์ ภาคอุตสาหกรรม การผลิตและการจัดการของเสีย



ส่งมอบเอกสารการประเมินความพร้อมของไทย ในการพัฒนาและยกระดับกฎหมายนโยบายและแนวปฏิบัติให้สอดคล้องกับ OECD (บันทึกเบื้องต้น: Initial Memorandum) ให้ OECD



ปัญหาและอุปสรรค



สิทธิแรงงาน



การจ้างงานรูปแบบ
ที่ไม่มั่นคง



การถูกหลอกไปทำงาน
ต่างประเทศ



การไม่นำแรงงานเข้าระบบ
ประกันสังคม



การค่าประเวณียังเป็น
ความผิดทางอาญา



การคุ้มครองตามมาตรา 40
ยังไม่เพียงพอ



การจ้างเหมาบริการทำให้
ไม่ได้รับสิทธิตามมาตรฐาน



แรงงานแพลตฟอร์มไม่ได้รับ
การคุ้มครองตามกฎหมาย



การขึ้นทะเบียนแรงงาน
ข้ามชาติที่ซับซ้อน

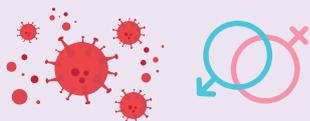
สิทธิในสุขภาพ



โรงพยาบาลรัฐหลายแห่งเผชิญ
วิกฤตสภาพคล่องด้านงบประมาณ



บุคลากรทางจิตเวช
ขาดแคลน



สถานการณ์โรคติดต่อ
ทางเพศสัมพันธ์เพิ่มสูงขึ้นเป็น 3 เท่า



จำนวนผู้ป่วยและการะคำรักษา
พยาบาลจากผลการใช้กัญชาใน
เชิงนันทนาการเพิ่มขึ้น

ปัญหาและอุปสรรค



สิทธิทางการศึกษา



ยังคงมีเด็กวัยเรียนที่อยู่นอกระบบการศึกษา
กว่า **880,000** คน

พบปัญหาเด็กออกกลางคันในปีการศึกษา 2567
(ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568)



ร้อยละ
92.74

กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาเพียง



28,013 คน
คิดเป็นร้อยละ
66.64

(ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน)



สิทธิมนุษยชนและการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ



การแก้ปัญหาที่ดิน
มีความล่าช้า



การลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรม



สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี



ร่างกฎหมายอากาศ
สะอาดยังไม่ผ่าน
การพิจารณาของรัฐสภา



การจัดการภัยพิบัติและ
อุทกภัยไม่เป็นเอกภาพ
และขาดประสิทธิภาพ



การปนเปื้อนสารเคมีในแม่น้ำกก
-แม่น้ำสาย ส่งผลกระทบต่อ
สุขภาพและการประกอบอาชีพ



ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน



การประกอบธุรกิจของบริษัทข้ามชาติที่ลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน
ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน



ข้อเสนอแนะ



ยกเลิกการจ้างงานที่ไม่มั่นคง เพิ่มสิทธิประโยชน์ให้กับผู้ประกันตน ออกกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงาน แพลตฟอร์ม



จัดส่งแรงงานในรูปแบบรัฐต่อรัฐ ยกเลิกกฎหมายค่าประเวณี ลดขั้นตอนและค่าธรรมเนียม การขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ



เร่งแก้ไขปัญหาวิกฤต สภาพคล่องของโรงพยาบาลรัฐ



ผลักดันนโยบายคุ้มครองสิทธิ ด้านสุขภาพให้คนทุกกลุ่ม อย่างเท่าเทียมและทั่วถึง



เร่งพัฒนาโรงเรียนขนาดกลางและ ขนาดเล็กเพื่อขยายโอกาสด้านการศึกษา ให้นักเรียนพื้นที่ห่างไกลสามารถเข้าถึง การศึกษาที่มีคุณภาพ การช่วยเหลือ ทางการเงินแก่นักเรียน ที่อยู่ครัวเรือนที่มีรายได้น้อย



เร่งแก้ไขปัญหาและกระจาย การถือครองที่ดินอย่าง ทั่วถึงเป็นธรรม



เพิ่มความเข้มงวดในการควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษพร้อมผลักดัน กฎหมายการเปิดเผยข้อมูลการปล่อยมลพิษ



เร่งผลักดันกฎหมายบริหาร จัดการอากาศสะอาดเพื่อ แก้ไขปัญหามลพิษทาง อากาศให้เกิดประสิทธิภาพ



พัฒนาการจัดการภัยพิบัติรวมถึง ระบบเตือนภัยและการเยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบให้ครอบคลุม และมีประสิทธิภาพ



แก้ไขปัญหาการปนเปื้อนสารเคมี ในแม่น้ำกก-แม่น้ำสายโดยเน้น การมีส่วนร่วมทั้งในประเทศและ ระหว่างประเทศ



ผลักดันกฎหมายว่าด้วยการ ดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบ และกำหนดให้มีการจัดทำ HRDD อย่างเป็นระบบ



ส่งเสริมการเปิดเผยรายงาน HRDD ของบริษัทจดทะเบียน และสนับสนุน SMEs ให้ประยุกต์ใช้ UNGPs รวมทั้งบูรณาการ UNGPs และ HRDD ในสถาบันการเงินเพื่อ ยกระดับมาตรฐานการปล่อยสินเชื่อ อย่างรับผิดชอบและลดความเสี่ยง ด้านสิทธิมนุษยชนในห่วงโซ่คุณค่า



3.1 สิทธิแรงงาน

1. การประเมินสถานการณ์

1.1 แรงงานในระบบ

รัฐได้พัฒนาการคุ้มครองแรงงานในปี 2568 หลายประการ อาทิ กรมฯ มีมติเห็นชอบการให้สัตยาบันอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 155 ว่าด้วยความปลอดภัยและอาชีวอนามัย การประกาศใช้กฎกระทรวงกำหนดค่าล่วงเวลาและค่าตอบแทนการทำงานที่เกินวันละแปดชั่วโมงในงานเฝ้าดูแลสถานที่หรือทรัพย์สินอันเป็นหน้าที่การทำงานปกติของลูกจ้าง พ.ศ. 2568 ซึ่งเดิมลูกจ้างไม่มีสิทธิได้รับค่าล่วงเวลาในวันทำงานและค่าล่วงเวลาในวันหยุด การประกาศใช้ระเบียบคณะกรรมการกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์ อัตราเงินที่จะจ่ายและระยะเวลาการจ่าย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 โดยเพิ่มอัตรการจ่ายเงินสงเคราะห์ในกรณีนายจ้างไม่จ่ายเงินอื่น¹⁵¹ จากเดิม 60 เท่าของอัตราค่าจ้างขั้นต่ำรายวันเป็น 70 เท่า การแก้ไขกฎหมายคุ้มครองแรงงานโดยเพิ่มจำนวนวันลาคลอดเป็น 120 วันจากเดิม 98 วัน มีสิทธิลาต่อเนื่องได้อีกไม่เกิน 15 วันในกรณีที่บุตรมีภาวะเจ็บป่วย และมีสิทธิลาเพื่อช่วยคู่สมรสซึ่งคลอดบุตร 15 วัน¹⁵² การเพิ่มสิทธิประโยชน์ในระบบประกันสังคม อาทิ การปรับสิทธิทางพันธุกรรมในวงเงิน 900 บาท โดยแยกการผ่าพันธุออกมาเป็นอีก 1 สิทธิ การเพิ่มอัตราเงินทดแทนกรณีว่างงานเพราะเหตุถูกเลิกจ้างเป็นร้อยละ 60 ของค่าจ้างรายวัน ครั้งละไม่เกิน 180 วัน ทำให้ได้รับเงินจากสูงสุด 7,500 บาท เป็น 9,000 บาท ต่อเดือน¹⁵³ และอยู่ระหว่างศึกษาเพื่อให้มีหลักประกันการจ่ายค่าชดเชยกรณีนายจ้างเลิกจ้าง¹⁵⁴ ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 74 และ ICESCR ข้อ 7 และข้อ 9

เพื่อให้ทุกคนมีสภาพการทำงานและค่าจ้างที่เป็นธรรม สภาพการทำงานที่ปลอดภัย การพักผ่อนและวันหยุดตามสมควร และมีสวัสดิการทางสังคมและประกันสังคม

แก้ไขใหม่
พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน
 ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2568
มีผลบังคับใช้ 7 ธันวาคม 2568

- ลาคลอดบุตร 120 วัน**
นายจ้างจ่ายค่าจ้าง ไม่เกิน 60 วัน
- ลาต่อเนื่องเลี้ยงลูก 15 วัน**
บุตรที่มีภาวะเสี่ยงหรือพิการ ต้องมีใบรับรองแพทย์
- "พ่อ" ลาช่วยภรรยาคลอดบุตร 15 วัน**
ใช้สิทธิภายใน 90 วัน จากวันคลอด
- ลูกจ้างจ้างเหมาบริการหน่วยงานรัฐ**
ได้สิทธิเท่าลูกจ้างทั่วไป ตามกฎหมายแรงงาน

ที่มา : ราชกิจจานุเบกษา

ที่มา : ข่าวจริงประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม ยังคงพบปัญหาหลายประการ อาทิ การจ้างงานที่ไม่มั่นคง เช่น การจ้างงานชั่วคราว การจ้างงานระยะสั้น ทำให้แรงงานไม่ได้รับการคุ้มครองด้านแรงงาน สิทธิสวัสดิการ โอกาสในการพัฒนา และความก้าวหน้าในอาชีพ และความมั่นคงในอาชีพที่เพียงพอ¹⁵⁵ อีกทั้งยังพบการค้างจ่ายค่าจ้าง การถูกเลิกจ้างโดยไม่ได้รับเงินชดเชย การเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม¹⁵⁶ การขึ้นอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่ยังไม่สามารถขึ้นได้ 400 บาททั่วประเทศตามนโยบายของรัฐบาล การที่นายจ้างไม่นำแรงงานเข้าสู่ระบบประกันสังคม เช่น ผู้ที่ทำงาน

¹⁵¹เช่น ค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด หรือค่าล่วงเวลาในวันหยุด.

¹⁵²จาก พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2568. (2568, 7 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา, 142(74 ก), 41 - 44.

¹⁵³จาก กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และอัตรการได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568. (2568, 27 มิถุนายน). ราชกิจจานุเบกษา, 142(44 ก), 1 - 2.

¹⁵⁴จาก หนังสือกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ด่วนที่สุด ที่ รง 0502/9670 ลงวันที่ 16 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

¹⁵⁵ข้อมูลจากการขับเคลื่อนงานสมัชชาสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2568 ประเด็นสิทธิแรงงาน สำนักงาน กสม. .

¹⁵⁶จาก แรงงานสมุทรสาคร ร้อง กมธ.การแรงงาน สผ. ถูกเลิกจ้างไม่เป็นธรรม, โดย สถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา, 1 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.tpchannel.org/radio/news/31348>



ในสถาบันบันเทิง ส่งผลให้ขาดสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย¹⁵⁷ ข้อท้าทายสะท้อนให้เห็นว่าแม้จะมีกฎหมายหลายฉบับที่คุ้มครองสิทธิแรงงาน แต่ยังคงมีการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย รัฐจึงต้องพยายามบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ให้มีประสิทธิผล และพัฒนากฎหมายให้ทันต่อรูปแบบการจ้างงานที่เปลี่ยนแปลงไป

“เพื่อให้แรงงานมีงานทำที่มั่นคง และมีสวัสดิการทางสังคมที่เพียงพอ”

1.2 แรงงานนอกระบบ

รัฐมีความพยายามในการคุ้มครองแรงงานนอกระบบ อาทิ การแก้ไขกฎหมายคุ้มครองผู้รับงานไปทำที่บ้าน โดยกำหนดให้ผู้จ้างงานต้องเสียคอกเบี้ยในระหว่างเวลาผินัด กำหนดอายุขั้นต่ำของผู้รับงานไปทำที่บ้าน การขยายความคุ้มครองสิทธิให้ลูกจ้างทำงานบ้านได้รับความคุ้มครองเพิ่มขึ้น¹⁵⁸ และ ครม. อนุมัติหลักการให้เพิ่มสิทธิประโยชน์สำหรับผู้ประกันตนมาตรา 40 เช่น การได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย กรณีไม่ได้พักรักษาในสถานพยาบาลและแพทย์ไม่มีความเห็นให้หยุดรักษาตัว เพิ่มเงินทดแทนการขาดรายได้ตลอดชีวิตกรณีทุพพลภาพ เพิ่มเงินสงเคราะห์บุตรและขยายอายุบุตร นอกจากนี้ คณะกรรมการประกันสังคมได้พิจารณาเพิ่มสิทธิประโยชน์ทดแทนกรณีคลอดบุตรเป็นเงินทดแทนการขาดรายได้¹⁵⁹ ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 74 และ ICESCR ข้อ 7 และข้อ 9 เพื่อให้ทุกคนมีสภาพการทำงานที่ปลอดภัย มีสวัสดิการทางสังคมและประกันสังคม

อย่างไรก็ตาม แรงงานนอกระบบยังคงประสบปัญหาความมั่นคงทางอาชีพและการไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิด้านแรงงานที่เพียงพอ การไม่ได้รับค่าจ้าง

ตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ การเข้าไม่ถึงแหล่งเงินทุนของรัฐ ทำให้ต้องพึ่งพาการกู้ยืมเงินนอกระบบ อีกทั้งการประกันตนมาตรา 40 ได้รับสิทธิและสวัสดิการที่ไม่เพียงพอ

“นอกจากนี้ ยังมีแรงงานบางกลุ่มที่มีนายจ้างแต่ไม่สามารถเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ได้ด้วยข้อจำกัดของกฎหมาย”

โดยสำนักงานประกันสังคมอยู่ระหว่างเสนอแก้ไขกฎหมายขยายความคุ้มครองลูกจ้างในกิจการเพาะปลูก ประมง ป่าไม้ และเลี้ยงสัตว์ ลูกจ้างทำงานบ้าน ลูกจ้างของนายจ้างซึ่งประกอบกิจการค้าแผงลอย ให้เข้าสู่ระบบประกันสังคมมาตรา 33 เพื่อให้ได้รับการคุ้มครองที่เพิ่มมากขึ้น อันเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องพัฒนาการคุ้มครองสิทธิของแรงงานให้ได้รับการคุ้มครองในระบบประกันสังคมตาม ICESCR ข้อ 9

1.3 แรงงานแพลตฟอร์ม

แรงงานแพลตฟอร์มยังคงไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน กองทุนเงินทดแทน และการประกันสังคมตามมาตรา 33 อีกทั้งต้องเผชิญกับการทำงานภายใต้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ค่าตอบแทนที่ไม่เหมาะสม รวมถึงความเสี่ยงจากการทำงาน เช่น การเกิดอุบัติเหตุ การทำงานเป็นระยะเวลานานส่งผลต่อสุขภาพ การเข้าไม่ถึงแหล่งเงินทุนในระบบ¹⁶⁰ โดยรัฐได้จัดทำร่าง พ.ร.บ. ส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานอิสระ พ.ศ.¹⁶¹ แต่ยังมีข้อถกเถียงที่เกี่ยวกับสถานะของแรงงาน ซึ่งเป็นการท้าทายของรัฐที่ต้องมีการคุ้มครองแรงงานให้ทันกับรูปแบบการจ้างงานที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้แรงงานเข้าถึงงานที่มีคุณค่า มีสภาพการทำงานและค่าจ้าง

¹⁵⁷ ข้อมูลจากการขับเคลื่อนงานสมัชชาสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2568 ประเด็นสิทธิแรงงาน สำนักงาน กสม. .

¹⁵⁸ จาก หนังสือกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ด่วนที่สุด ที่ รง 0502/9670 ลงวันที่ 16 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

¹⁵⁹ จาก หนังสือสำนักงานประกันสังคม ด่วนที่สุด ที่ รง 0604/99896 ลงวันที่ 7 ตุลาคม 2568 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

¹⁶⁰ ข้อมูลจากการขับเคลื่อนงานสมัชชาสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2568 ประเด็นสิทธิแรงงาน สำนักงาน กสม. .

¹⁶¹ จาก “พงศ์กวิน” รับข้อเสนอ กลุ่มไรเตอร์ – วินมอเตอร์ไซด์ แก่ร่าง พ.ร.บ. ส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานอิสระ, โดย กระทรวงแรงงาน, 15 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.mol.go.th/news/พงศ์กวิน-รับข้อเสนอ-กลุ่มไรเตอร์-วินมอเตอร์ไซด์-แก่ร่าง-พ-ร-บ-ส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานอิสระ>



ที่เป็นธรรมชาติ มีความปลอดภัยในการทำงาน มีวันหยุดผ่อน และวันหยุดตามสมควร และมีสวัสดิการทางสังคมและประกันสังคม อันเป็นหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 74 และ ICESCR ข้อ 6 ข้อ 7 และข้อ 9



ที่มา : The Active

1.4 แรงงานข้ามชาติ

รัฐพยายามแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงาน โดยให้ขึ้นทะเบียนแรงงาน ทั้งแรงงานที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย เช่น อนุญาตให้แรงงานข้ามชาติที่มีสถานะไม่ถูกต้องขึ้นทะเบียน การนำแรงงานสัญชาติอื่นเข้ามาทำงานผ่านระบบ MOU โดยนำร่องแรงงานศรีลังกา¹⁶² อีกทั้งได้พยายามแก้ไขปัญหาการขึ้นทะเบียนที่มีขั้นตอนยุ่งยาก โดยการจ้างเหมาเอกชนเพื่อออกใบอนุญาตทำงานและให้บริการรับคำขอและการแจ้งการทำงานของคนต่างชาติด้วยระบบ e-Work Permit เพื่อลดขั้นตอน

และระยะเวลาการดำเนินการ รวมถึงการคุ้มครองสิทธิ โดยกลไกการรับเรื่องร้องเรียน การตรวจแรงงานเชิงรุก การสร้างความรู้ความเข้าใจและช่องทางการร้องเรียน โดยมีการจัดจ้างล่าม 4 ภาษา¹⁶³

อย่างไรก็ตาม แรงงานข้ามชาติยังพบปัญหาการขึ้นทะเบียนตาม MOU ที่ยุ่งยาก ค่าใช้จ่ายสูง ใช้ระยะเวลานาน ส่งผลให้แรงงานเข้ามาทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาต¹⁶⁴ การขึ้นทะเบียนตามมติ ครม. พบการเรียกรับผลประโยชน์จากเจ้าหน้าที่รัฐ¹⁶⁵ การเรียกรับเงินค่าดำเนินการต่อใบอนุญาตทำงาน¹⁶⁶ จำนวนศูนย์ออกเอกสารรับรองบุคคล (CI) มีจำนวนไม่เพียงพอ¹⁶⁷ การขาดแคลนล่าม การใช้นายหน้าทำให้มีค่าใช้จ่ายสูง โรงพยาบาลปฏิเสธการขายประกันสุขภาพ¹⁶⁸ มีการตรวจพบใบรับรองสุขภาพที่ออกโดยสถานพยาบาลที่ไม่ได้รับอนุญาต¹⁶⁹

“ ชังการมีสถานะที่ผิดกฎหมาย ส่งผลต่อการเข้าถึง บริการด้านต่าง ๆ¹⁷⁰ ”

อีกทั้งยังพบการละเมิดสิทธิกลุ่มแรงงานข้ามชาติ เช่น การไม่มีสวัสดิการ ไม่มีวันหยุด ทำงานเกินกำหนด ถูกยึดเอกสารประจำตัว การจ้างงานผิดประเภท¹⁷¹

¹⁶²จาก กระทรวงแรงงาน เร่งแก้ปัญหขาดแคลนแรงงานจากเหตุชายแดนไทย-กัมพูชา เพื่อธุรกิจเดินต่อได้, โดย กรมประชาสัมพันธ์, 9 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/33/iid/421920>

¹⁶³จาก หนังสือกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ด่วนที่สุด ที่ รง 0502/9670 ลงวันที่ 16 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

¹⁶⁴จาก รัฐบาลเดินหน้าปราบปราม แรงงานต่างชาติดำเนินการผิดกฎหมายไม่มีใบอนุญาตอย่างต่อเนื่อง ย้ำลักลอบทำงาน มีโทษทั้งจำทั้งปรับ, โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 14 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/97447>

¹⁶⁵จาก รวบ จนท. ศูนย์ทะเบียนภาค 5 ร่วมขบวนการกินหัวคิวบัตรชมพู, โดย ประชาไท, 1 กรกฎาคม 2568. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2025/07/113530>

¹⁶⁶จาก DSI พบขบวนการเรียกเก็บค่าหัวคิว ต่อใบอนุญาตแรงงานต่างชาติ, โดย ไทยพีบีเอส, 3 กรกฎาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/353894>

¹⁶⁷จาก ปช.กรมวิการแรงงานฯ ลุยเชียงใหม่ ตรวจศูนย์ CI ‘แมริม’ จี้แก้ปัญหา ‘ศูนย์ไม่พอ-คิวลัด’ สำหรับแรงงานเมียนมา, โดย สำนักงานประชาสัมพันธ์ จังหวัดเชียงใหม่, 6 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://chiangmai.prd.go.th/th/content/category/detail/id/9/iid/429490>

¹⁶⁸ข้อมูลจากการขับเคลื่อนงานสมัชชาสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2568 ประเด็นสิทธิแรงงาน สำนักงาน กสม. .

¹⁶⁹จาก รมช.สธ. เร่งเพิกถอน ใบตรวจสุขภาพแรงงานต่างด้าว ปลอม 3 แสนใบ จ่อเอาผิด รพ.-แพทย์, โดย มติชน, 26 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/politics/news_5339625

¹⁷⁰ข้อมูลจากการขับเคลื่อนงานสมัชชาสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2568 ประเด็นสิทธิแรงงาน สำนักงาน กสม. .

¹⁷¹จาก เผยผู้ประกอบการขนาดเล็กบางส่วนเมินกฎหมายแรงงาน เก็บเอกสารสำคัญถูกจ้างเมียนมาหวังสกัดไม่ให้เปลี่ยนงาน, โดย ผู้จัดการออนไลน์, 4 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/qo/detail/9680000052137>



การไม่ขึ้นทะเบียนแรงงานเข้าสู่ระบบประกันสังคม¹⁷² ซึ่งแรงงานไม่กล้าร้องเรียนเนื่องจากกังวลว่าอาจจะถูกงานหรือถูกจับ¹⁷³ อย่างไรก็ตาม มีกรณีศาลฎีกามีคำพิพากษาให้แรงงานมีสิทธิได้รับเงินจากกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างแม้จะมีสถานะเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย¹⁷⁴ แต่ในทางปฏิบัติคณะกรรมการกองทุนยังคงพิจารณาเอกสารเกี่ยวกับการจ้างงานที่ถูกกฎหมาย¹⁷⁵

นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิแรงงาน ได้แก่ 1) เหตุการณ์ตึกสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ถล่ม โดยมีแรงงานข้ามชาติเสียชีวิต ซึ่งพบอุปสรรคในการได้รับเงินเยียวยาเกี่ยวกับการพิสูจน์ตัวตน การเตรียมเอกสารและการเข้าไม่ถึงข้อมูล รวมทั้งแรงงานขาดรายได้ในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ 2) เหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทย-กัมพูชา และการปิดพรมแดนทำให้แรงงานกัมพูชาเดินทางกลับประเทศส่งผลให้ขาดแคลนแรงงาน¹⁷⁶ นอกจากนี้ แรงงานกัมพูชาตกเป็นเป้าหมายของการคุกคามอันเป็นผลจากสถานการณ์ความขัดแย้ง¹⁷⁷ ซึ่งรัฐมีหน้าที่ในการคุ้มครองแรงงานให้เข้าถึงงานที่มีคุณค่า มีสภาพการทำงานและค่าจ้างที่เป็นธรรม มีความปลอดภัยในการทำงาน และมีสวัสดิการทางสังคมและประกันสังคม โดยไม่เลือกปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นแรงงานไทยหรือแรงงานข้ามชาติ ตาม ICESCR ข้อ 6 ข้อ 7 ข้อ 9



ที่มา : พีพีทีวี

1.5 แรงงานไทยที่ไปทำงานต่างประเทศ

รัฐบาลได้ช่วยเหลือคนหางานไปทำงานต่างประเทศ โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 มีผู้เข้าร้องทุกข์ 809 คน ความเสียหาย 80,118,178 บาท โดยได้รับการช่วยเหลือและได้รับเงินคืน 438,000 บาท¹⁷⁸ และพยายามป้องกันการถูกหลอกลวงโดยให้ข้อมูลการเดินทางไปทำงานที่ต่างประเทศผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ยังคงพบปัญหาแรงงานถูกหลอกให้ไปทำงาน โดยถูกเรียกเก็บค่าใช้จ่ายจากนายหน้าแล้วไม่ได้ไปทำงาน โดยประเทศที่ถูกหลอกไปทำงานมากที่สุด ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย มาเลเซีย เกาหลีใต้ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และแคนาดา ตามลำดับ¹⁷⁹ โดยแรงงานขาดความรู้ในการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ และการหลอกลวงแรงงานมักจะใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือ เมื่อถูกหลอกแล้วส่วนใหญ่ไม่มีพยานหลักฐานในการยื่นยันการกระทำ

¹⁷²ปี 2568 มีแรงงานข้ามชาติร้องเรียนกรณีนายจ้างไม่นำเข้าสู่ระบบประกันสังคม จำนวน 2 คน.

จาก หนังสือสำนักงานประกันสังคม ด่วนที่สุด ที่ รง 0604/99896 ลงวันที่ 7 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

¹⁷³ข้อมูลจากการขับเคลื่อนงานสมัชชาสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2568 ประเด็นสิทธิแรงงาน สำนักงาน กสม. .

¹⁷⁴จาก ศาลฎีกายืนคำพิพากษาให้แรงงานข้ามชาติ 35 คน ได้รับเงินสงเคราะห์รวม 939,770 บาท ยืนยันสิทธิแรงงานต้องไม่ถูกจำกัดด้วยสถานะทางกฎหมาย [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย Human Rights and Development Foundation, 5 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=1313353440794554&id=100063597312005

¹⁷⁵จาก การประชุมหารือในประเด็นการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศสภาพและสถานะของแรงงานข้ามชาติภายใต้บริบทของกฎหมายไทย (ประเด็นแรงงานข้ามชาติ) เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2568 ณ โรงแรมพูลแมน คิง พาวเวอร์ กรุงเทพฯ, 5 พฤศจิกายน 2568. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, กรุงเทพฯ: กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ.

¹⁷⁶จาก วิกฤตแรงงานกัมพูชากระทบผลผลิตทุเรียนปีหน้า ส.ค. นี้ ล่าไย 4 แสนตันไร้แรงงานเก็บ, โดย ประชาชาติธุรกิจ, 30 กรกฎาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/local-economy/news-1855575>

¹⁷⁷จาก ไล่ล่าแรงงานกัมพูชาไทยเสียทั้งภาพลักษณ์-เศรษฐกิจ เร่งรัฐดูแลจริงจัง, โดย ประชาไท, 31 กรกฎาคม 2568. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2025/07/113959>

¹⁷⁸จาก หนังสือกรมการจัดหางาน ด่วนที่สุด ที่ รง 0308.4/286056 ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2568 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

¹⁷⁹จาก กรมการจัดหางาน เตือน! อย่าหลงเชื่อนายหน้าเถื่อน หลอกลวงทำงานเกาหลีใต้ และตรวจสอบให้ดี ก่อนโอนเงิน, โดย กรมการจัดหางาน, 11 มกราคม 2568. สืบค้นจาก https://www.doe.go.th/prd/main/news/param/site/1/cat/7/sub/0/pull/detail/view/detail/object_id/88300



ความผิดของคนชักชวน รวมถึงหน่วยงานรัฐมีข้อจำกัดด้านบุคลากรที่ไม่เพียงพอ ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบผ่านสื่อสังคมออนไลน์¹⁸⁰ ในส่วนของแรงงานเก็บผลไม้ป่าพบว่า ในปีนีสวีเดนมีการเปลี่ยนแปลงวิธี จากนายจ้างในไทยขออนุญาตพาลูกจ้างไปทำงานในต่างประเทศเป็นการแจ้งการเดินทางไปทำงานด้วยตนเองและทำสัญญาจ้างกับนายจ้างในสวีเดนโดยตรงเช่นเดียวกับฟินแลนด์ โดยมีสถานะเป็นแรงงานตามฤดูกาลเพื่อให้ได้รับการคุ้มครองในฐานะแรงงาน อย่างไรก็ตาม การที่แรงงานแจ้งการเดินทางไปทำงานด้วยตนเองทำให้ไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานของไทย และแรงงานจำเป็นต้องพึ่งพาบริษัทผู้ประสานงานในไทย เนื่องจากไม่มีความรู้ด้านภาษา การทำสัญญาและเอกสารต่าง ๆ จึงต้องเสียเงินให้แก่บริษัทผู้ประสานงาน ทำให้แรงงานหลายคนเป็นหนี้ก่อนไปทำงานและถูกเอารัดเอาเปรียบจากบริษัทผู้ประสานงาน อีกทั้งการดำเนินการของบริษัทผู้ประสานงานมีลักษณะเช่นเดียวกับบริษัทจัดหางาน แต่ไม่ต้องขออนุญาตเหมือนกับบริษัทจัดหางาน รวมถึงยังไม่มีกฎหมายควบคุมการดำเนินการของบริษัทผู้ประสานงาน และยังพบว่ากรรมการหรือผู้ถือหุ้นของบริษัทผู้ประสานงานที่ถูกขึ้นบัญชีดำยังสามารถขออนุญาตจัดตั้งบริษัทใหม่ได้¹⁸¹ ซึ่งรัฐต้องเพิ่มความพยายามในการป้องกันและช่วยเหลือคนหางานไปทำงานต่างประเทศ และต้องสนับสนุนหน่วยงานในระดับปฏิบัติทั้งด้านงบประมาณ เทคโนโลยีและกำลังคน เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะทำให้แรงงานได้รับการส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานให้เข้าถึงงานที่มีคุณค่าตาม ICESCR ข้อ 6



กลุ่ม ตรวจสอบกรณีแรงงานไทยที่ไปเก็บเบอร์รี่ในสวีเดนและฟินแลนด์ถูกละเมิดสิทธิฯ
และจัดทำข้อตกลงจัดส่งแรงงานระหว่างประเทศที่เป็นธรรม
และเร่งรัดสอบสวนคดีค้ามนุษย์
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ที่มา : สำนักงาน กสม.

1.6 พนักงานบริการ

การค้าประเวณียังคงเป็นความผิดทางอาญา¹⁸² ทำให้พนักงานบริการถูกล่อซื้อจับกุมจากตำรวจที่แฝงตัวไปซื้อบริการ และถูกเรียกค่าคุ้มครองโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ได้รับสิทธิและสวัสดิการด้านแรงงาน และถูกละเมิดสิทธิทั้งจากนายจ้างและผู้ใช้บริการ ซึ่งพนักงานบริการจะไม่กล้าร้องเรียนหรือร้องทุกข์¹⁸³ โดย พ.ม. อยู่ระหว่างศึกษาประเด็นกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้ใช้บริการทางเพศ¹⁸⁴ แต่กระบวนการจัดทำกฎหมายดังกล่าวมีความล่าช้า

“ คณะกรรมการประจำอนุสัญญา CEDAW และ กสม. ได้เสนอแนะมาโดยตลอด ให้ยกเลิกความผิดฐานการค้าประเวณี เพื่อผู้ใช้บริการทางเพศเป็นส่วนหนึ่งของแรงงานในระบบเศรษฐกิจ ”

สามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการคุ้มครองแรงงาน ซึ่งการให้บริการทางเพศเป็นการทำงานรูปแบบหนึ่ง ที่ควรได้รับการคุ้มครองจากรัฐในฐานะแรงงาน เช่นเดียวกับการทำงานในรูปแบบอื่น และการยกเลิกความผิดทางอาญาจะทำให้ลดการเรียกรับผลประโยชน์

¹⁸⁰จาก หนังสือกรมการจัดหางาน ด่วนที่สุด ที่ รง 0308.4/286056 ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

¹⁸¹จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 330/2568 เรื่อง สิทธิแรงงานและการค้ามนุษย์ กรณีร้องเรียนว่า หน่วยงานแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อแรงงานไทยที่ไปเก็บเบอร์รี่ (ผลไม้ป่า) ในต่างประเทศล่าช้า.

¹⁸²พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539.

¹⁸³ข้อมูลจากการขับเคลื่อนงานสมัชชาสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2568 ประเด็นสิทธิแรงงาน สำนักงาน กสม. .

¹⁸⁴จาก หนังสือกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ด่วนที่สุด ที่ พม 0503/3030 ลงวันที่ 16 ตุลาคม 2568 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

จากเจ้าหน้าที่ของรัฐและการละเมิดสิทธิด้านแรงงาน และได้รับการคุ้มครองตาม ICESCR ข้อ 7 และข้อ 9 เพื่อให้แรงงานทุกคนมีสภาพการทำงานและค่าจ้างที่เป็นธรรม สภาพการทำงานที่ปลอดภัย และมีสวัสดิการทางสังคมและประกันสังคม

1.7 แรงงานจ้างเหมาบริการ

การจ้างงานรูปแบบจ้างเหมาบริการซึ่งเป็นรูปแบบการจ้างงานที่ไม่มั่นคงยังปรากฏอยู่ในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ส่งผลให้แรงงานไม่ได้รับการคุ้มครองด้านแรงงานทั้งจากระบบประกันสังคมและกองทุนเงินทดแทน และยังประสบปัญหาการได้รับค่าจ้างที่ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ¹⁸⁵ การจ่ายค่าตอบแทนที่ล่าช้า อีกทั้งยังมีการเรียกรับสินบนเพื่อให้ได้รับการต่อสัญญาจ้าง¹⁸⁶ นอกจากนี้ ยังพบรูปแบบการจ้างงานของหน่วยงานของรัฐผ่านบริษัทเอกชน (outsource) โดยบริษัทมีการจ้างงานระยะสั้น¹⁸⁷ และมีเปลี่ยนแปลงการจ้างงานเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงบริษัทเอกชน แม้รัฐได้แก้ไขกฎหมายคุ้มครองแรงงานโดยเพิ่มการคุ้มครองแรงงานจ้างเหมาบริการในหน่วยงานของรัฐให้ได้รับค่าตอบแทนในการทำงาน วันและเวลาทำงานมีวันหยุด วันลา เวลาพักไม่น้อยกว่าสิทธิที่กฎหมายคุ้มครองแรงงานกำหนด¹⁸⁸ เพื่อให้สอดคล้องตาม ICESCR ข้อ 7 เพื่อให้ทุกคนมีสภาพการทำงานและค่าจ้างที่เป็นธรรม มีวันหยุดผ่อนและวันหยุดตามสมควร อย่างไรก็ตาม แรงงานจ้างเหมาบริการยังไม่ได้เข้าระบบประกันสังคมและกองทุนเงินทดแทน และยังเป็นการทำงานในรูปแบบที่ไม่มั่นคงซึ่งไม่สอดคล้องกับ ICESCR ข้อ 9 ที่รับรองสิทธิของทุกคนที่จะมีสวัสดิการทางสังคมและประกันสังคมที่รัฐจำเป็นต้องให้การคุ้มครองอย่างครอบคลุมและทั่วถึง



ที่มา : แนวหน้า

2. การตอบรับข้อเสนอแนะ ในรายงานปี 2567

มีความก้าวหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 รง. มีการศึกษาเพื่อให้มีหลักประกันการจ่ายค่าชดเชยกรณีนายจ้างเลิกจ้าง โดยมีการรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดตั้งกองทุนประกันความเสี่ยง

2.2 สำนักงานประกันสังคมอยู่ระหว่างเสนอแก้ไขกฎหมายขยายความคุ้มครองให้ลูกจ้างในกิจการเพาะปลูก ประมง ป่าไม้ และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งไม่ได้ใช้ลูกจ้างตลอดปี ลูกจ้างทำงานบ้านซึ่งมิได้ประกอบธุรกิจรวมอยู่ด้วย และลูกจ้างของนายจ้างซึ่งประกอบกิจการค้าแผงลอยให้เข้าสู่ระบบประกันสังคมตามมาตรา 33

3. การดำเนินการของ กสม.

ด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ปี 2568 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิแรงงานและได้ประสานช่วยเหลือหรือประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เช่น กรณีร้านสาขาของบริษัทแห่งหนึ่งประกาศรับสมัครพนักงานโดยไม่รับบุคคลที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งบริษัทได้แจ้งให้ร้านสาขายกเลิกและลงโทษร้านสาขาแล้ว¹⁸⁹

¹⁸⁵จาก สว. มังกร จีปรับค่าจ้างลูกจ้างเหมาบริการกรมการปกครอง หลังรับเพียงเดือนละ 9,000 บาท ต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำ, โดย สถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา, 28 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.tpchannel.org/radio/news/31270>

¹⁸⁶จาก 'บีกเต่า' นำทีม 3 ป. รวมนายกเทศฯ ต.ท่าศิลา เรียกเงิน พนง.จ้างเหมาฯ แลกต่อสัญญา, โดย สำนักข่าวอิศรา, 3 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.isranews.org/article/isranews-news/141170-isranews-MPPPP.html>

¹⁸⁷จาก กมธ.แรงงาน ได้ข้อสรุปแม่บ้านที่ถูกเลิกจ้างไม่เป็นธรรม บ. จะรับกลับมาทำงานตามเดิม, โดย ประชาไท, 9 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2025/10/115016>

¹⁸⁸จาก หนังสือกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ด่วนที่สุด ที่ รง 0520/9670 ลงวันที่ 16 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

¹⁸⁹จาก คำร้อง (ป) ที่ 306/2567 เรื่อง การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งศาสนา กรณีร้องเรียนว่า บริษัทแห่งหนึ่งกำหนดเงื่อนไขการสมัครงานไม่รับบุคคลที่นับถือศาสนาอิสลามเข้าทำงาน (รง.33/2568).



กรณี สพฐ. ปรับเปลี่ยนสัญญาจ้างงานจากลูกจ้างชั่วคราว เป็นการจ้างเหมาบริการ ประธาน กสม. ได้มีหนังสือถึง นายกรัฐมนตรีให้พิจารณาจัดสรรงบประมาณสำหรับการจ้างงานลูกจ้างกลุ่มดังกล่าวเป็นลูกจ้างชั่วคราว เช่นเดิม พร้อมทั้งให้สมทบค่าประกันสังคมและ กองทุนเงินทดแทน¹⁹⁰ นอกจากนี้ กสม. ได้มีหนังสือถึง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานกรณีแรงงานไทย ที่จะไปเก็บผลไม้ป่าในสวีเดนและฟินแลนด์ ในฤดูกาล 2025 เนื่องจากสวีเดนมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ การไปทำงาน จากเดิมกำหนดให้นายจ้างในประเทศไทย ขออนุญาตพาลูกจ้างไปทำงานในต่างประเทศ เป็นการ แจ้งการเดินทางไปทำงานด้วยตนเองและทำสัญญากับนายจ้างในสวีเดนโดยตรง จึงมีข้อเสนอแนะ เช่น สัญญาจ้างต้องผ่านการตรวจพิจารณาจาก รง. และการรับรองจากสถานเอกอัครราชทูตไทยในสวีเดน และฟินแลนด์โดยให้กำหนดเงื่อนไขการทำงาน สวัสดิการ รายได้ รายจ่ายที่ชัดเจน

นอกจากนี้มียางานผลการตรวจสอบการละเมิด สิทธิมนุษยชนด้านสิทธิแรงงาน เช่น กรณีบริษัทสายการบิน แห่งหนึ่งปฏิเสธไม่รับเข้าทำงานจากสถานะการติดเชื้อ เอชไอวี กสม. เห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งเสนอแนะให้บริษัทดังกล่าวยุตินโยบายการปฏิเสธ ไม่รับผู้สมัครงานที่เป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวี¹⁹¹ กรณีบริษัท แห่งหนึ่งบังคับให้ผู้สมัครงานตรวจเชื้อเอชไอวีและ ปฏิเสธการเข้าปฏิบัติงาน โดยมีข้อเสนอแนะให้ยกเลิก การตรวจหาเชื้อเอชไอวี และให้ ก.ล.ต. ส่งเสริมให้ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ปฏิบัติตาม หลักการ UNGPs¹⁹² และกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจล่อซื้อ การค้าประเวณีพนักงานบริการของร้านคาราโอเกะ

แห่งหนึ่ง ซึ่งฉวยโอกาสในการล่อซื้อและแสวงหา ประโยชน์ทางเพศจากเด็ก ไม่สอดคล้องตามอนุสัญญา CRC จึงเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยมีข้อเสนอแนะ ให้หน่วยงานต้นสังกัดตรวจสอบข้อเท็จจริง และให้ ตร. และ มท. แจ้งแนวปฏิบัติเพื่อกำชับเจ้าหน้าที่ในการล่อซื้อ การค้าประเวณี ต้องไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นการละเมิด ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และห้ามกระทำการใด ๆ ต่อเนื้อตัวร่างกายของเด็กโดยเด็ดขาด¹⁹³ กรณีหน่วยงาน แก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อแรงงานไทย ที่ไปเก็บเบอร์รี่ (ผลไม้ป่า) ในต่างประเทศล่าช้า กสม. เห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยมีข้อเสนอแนะ ให้เจรจากับประเทศสวีเดนและฟินแลนด์เพื่อจัดทำ ข้อตกลงจัดส่งแรงงานไปเก็บผลไม้ป่าในรูปแบบรัฐต่อรัฐ และเร่งรัดสอบสวนคดีค้ามนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน ที่ไปเก็บผลไม้ป่าในสวีเดนและฟินแลนด์ให้แล้วเสร็จ¹⁹⁴

ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน กสม. กำหนดให้ ประเด็นสิทธิแรงงานเป็นประเด็นหนึ่งในการขับเคลื่อน ในเวทีสมัชชาสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2568 เพื่อผลักดัน การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 87 และฉบับที่ 98 และอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงาน โยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกในครอบครัวขององค์การ สหประชาชาติ รวมถึงแก้ไขปัญหให้กับแรงงาน 7 กลุ่ม ได้แก่ 1) แรงงานในระบบ 2) แรงงานนอกระบบ 3) แรงงานแพลตฟอร์ม 4) แรงงานไทยไปทำงาน ต่างประเทศ 5) แรงงานข้ามชาติ 6) พนักงานบริการ และ 7) แรงงานจ้างเหมาบริการ และอยู่ระหว่างผลักดันให้ ยกเลิกกฎหมายค้าประเวณีและการคุ้มครองสิทธิแรงงาน ของพนักงานบริการ

¹⁹⁰จาก คำร้อง (ป.) ที่ 94/2568 เรื่อง กรณีร้องเรียนขอความช่วยเหลือในการถูกเปลี่ยนแปลงสภาพการจ้างงานโดยไม่เป็นธรรมของลูกจ้างสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รง. 132-133/2568).

¹⁹¹จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 118/2568 เรื่อง การเลือกปฏิบัติ อันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการประกอบอาชีพ และสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล กรณีร้องเรียนว่า บริษัทแห่งหนึ่งปฏิเสธรับผู้ติดเชื้อเอชไอวีเข้าปฏิบัติงาน.

¹⁹²จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 13/2568 เรื่อง สิทธิแรงงาน และการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งสุขภาพ อันเกี่ยวเนื่อง กับเสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณีร้องเรียนว่า บริษัทแห่งหนึ่งบังคับให้ผู้สมัครงานตรวจหาเชื้อเอชไอวีและปฏิเสธรับผู้ติดเชื้อเอชไอวีเข้าทำงาน.

¹⁹³จาก กสม. แถลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 35/2568, โดย สำนักงาน กสม., 16 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/NHRC-News-and-Important-Events/16163>

¹⁹⁴จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 330/2568 เรื่อง สิทธิแรงงานและการค้ามนุษย์ กรณีร้องเรียนว่า หน่วยงานแก้ไขปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อแรงงานไทยที่ไปเก็บเบอร์รี่ (ผลไม้ป่า) ในต่างประเทศล่าช้า.

4. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4.1 รัฐบาล โดย รง. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีมาตรการในการตรวจสอบเพื่อไม่ให้มีการหลีกเลี่ยงการคุ้มครองแรงงานโดยการจ้างงานระยะสั้น เช่น การจ้างงาน 119 วัน รวมถึงพิจารณายกเลิกการจ้างงานที่ไม่มั่นคงทุกรูปแบบ และควรพิจารณาให้มีกองทุนประกันความเสี่ยงกรณีนายจ้างเลิกจ้างโดยไม่จ่ายค่าชดเชย

4.2 รัฐบาล โดย รง. ควรพิจารณาเพิ่มสิทธิประโยชน์ให้กับผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ให้ได้รับการคุ้มครองใกล้เคียงกับมาตรา 33 เช่น เพิ่มความคุ้มครองความเป็นมารดาให้ได้รับเงินหลังคลอดบุตร การคุ้มครองการว่างงานขยายอายุผู้ประกันตนเป็น 70 ปี ส่งเสริมและมีมาตรการจูงใจในการเข้าสู่ระบบประกันสังคม และควรแก้ไขกฎหมายขยายความคุ้มครองให้ลูกจ้างในกิจการเพาะปลูก ประมง ป่าไม้และเลี้ยงสัตว์ซึ่งไม่ได้ใช้ลูกจ้างตลอดปี ลูกจ้างทำงานบ้านซึ่งมิได้ประกอบธุรกิจ ลูกจ้างของนายจ้างซึ่งประกอบกิจการค้าแผงลอย ให้เข้าสู่ระบบประกันสังคมตามมาตรา 33

4.3 รัฐบาล โดย รง. ควรออกกฎหมายกระทรวงตาม พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เพื่อคุ้มครองแรงงานแพลตฟอร์ม ร่วมกับ ดศ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำกับดูแลควบคุมธุรกิจแพลตฟอร์มอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดระบบการจ้างงานที่เป็นธรรม และป้องกันการเอารัดเอาเปรียบแรงงาน

4.4 รัฐบาล โดย รง. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาระบบการนำเข้าแรงงานข้ามชาติภายใต้ MOU โดยเจรจาหารือกับประเทศต้นทางเพื่อหาแนวทางในการลดขั้นตอน ค่าธรรมเนียม ระยะเวลา และอำนวยความสะดวกในการนำเข้าแรงงานและนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการขึ้นทะเบียนควบคู่กับการจัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (one stop service) ควรพัฒนากลไกการร้องเรียนที่ปลอดภัยและไม่เปิดเผยตัวตน และพัฒนาช่องทางในการขอคำปรึกษาทั้งด้านแรงงาน ด้านบริการสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านกระบวนการยุติธรรมผ่านแอปพลิเคชันในภาษา

ของแรงงานข้ามชาติ และควรจัดทำระบบฐานข้อมูลกลางเพื่อบูรณาการข้อมูลแรงงานข้ามชาติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นระบบเดียวกัน

4.5 รัฐบาล โดย รง. กต. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเจรจากับประเทศปลายทาง (ประเทศสวีเดนและฟินแลนด์) เพื่อจัดส่งแรงงานไปทำงานเก็บผลไม้ป่าในรูปแบบรัฐต่อรัฐ เร่งปราบปรามและจับกุมนายหน้าหรือผู้ประสานงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดกำหนดให้บริษัทผู้ประสานงานที่นำแรงงานไทยไปทำงานในต่างประเทศเป็นบริษัทจัดหางานที่ต้องขออนุญาตจัดหางานจากนายทะเบียนจัดหางานกลาง และควรให้ข้อมูลกับประชาชนเพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสนับสนุนหน่วยงานในระดับปฏิบัติทั้งด้านงบประมาณ เทคโนโลยีและกำลังคนเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.6 รัฐบาล โดย พม. ควรเร่งรัดยกเลิก พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 และ รง. ควรออกกฎหมายกระทรวงเพื่อคุ้มครองพนักงานบริการในการทำงาน

4.7 รัฐบาลควรพิจารณาและกำหนดนโยบายให้หน่วยงานยกเลิกการจ้างเหมาบริการในภาครัฐ และหากมีการจ้างบุคคลภายนอก (outsourc) ควรกำหนดขอบเขตสัญญาจ้างกับองค์กรที่รับจัดหางานบุคคลภายนอกให้จ้างงานโดยคุ้มครองสิทธิของแรงงานให้ไม่ต่ำกว่ากฎหมายคุ้มครองแรงงาน กฎหมายประกันสังคม และกฎหมายเงินทดแทน





3.2 สิทธิในสุขภาพและ การเข้าถึงบริการสาธารณสุข

1. การประเมินสถานการณ์

รัฐมีความพยายามให้ประชาชนได้เข้าถึงบริการสุขภาพกายและจิต การส่งเสริมและป้องกันโรค รวมถึงบริการสาธารณสุขต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 และ ICESCR ข้อ 12 ที่รับรองสิทธิของบุคคลในการมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อย่างไรก็ตาม ในปี 2568 ยังคงมีข้อท้าทายด้านการเข้าถึงบริการสาธารณสุขของประชาชน และสถานการณ์ด้านสุขภาพ ซึ่งสะท้อนข้อท้าทายในการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 และ ICESCR ข้อ 12 ดังนี้

1.1 การเข้าถึงบริการสาธารณสุข

รัฐมีความพยายามพัฒนาให้ประชาชนได้เข้าถึงบริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม อาทิ การขับเคลื่อนหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าไทยสู่ความยั่งยืน ภายใต้แนวคิด SAFE Financing โดยมุ่งเน้นการกำหนดทิศทางการเงินการคลังด้านสุขภาพให้มีความมั่นคง เพียงพอ เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสะท้อนความท้าทายด้านค่าใช้จ่ายด้านหลักประกันสุขภาพที่เพิ่มสูงขึ้น ภาวะโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง และสังคมสูงวัย¹⁹⁵ การขยายสิทธิประโยชน์ในระบบ 30 บาทรักษาทุกที่ ผ่านบริการการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) และนวัตกรรมผู้ห่วงใยเพื่อให้

ประชาชนได้รับการรักษาอย่างสะดวก ลดความแออัดในโรงพยาบาล¹⁹⁶ รวมถึงอนุมัติโครงการบริการสุขภาพจิตครบวงจรที่เปิดโอกาสให้องค์กรภาคประชาชนและเอกชนที่มีความพร้อมเป็นผู้ร่วมให้บริการด้านสุขภาพจิต¹⁹⁷ นอกจากนี้ได้เพิ่มสิทธิประโยชน์ฮอโมนในระบบบัตรทองสำหรับกลุ่มคนข้ามเพศ¹⁹⁸ และขยายบริการสุขภาพให้แรงงานข้ามชาติสามารถเข้าถึงได้มากขึ้นด้วยเทคโนโลยีชีวมิติ (Biometric) เพื่อยืนยันตัวตนให้เข้าถึงสิทธิรักษาและเชื่อมโยงข้อมูลสุขภาพโดยนาร่องดำเนินการในจังหวัดสมุทรสงคราม¹⁹⁹ สะท้อนความพยายามของรัฐในการคุ้มครองสิทธิในสุขภาพของทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ

อย่างไรก็ตาม ยังคงพบอุปสรรคด้านโครงสร้างและความยั่งยืนของระบบสาธารณสุขที่กระทบต่อการใช้สิทธิด้านสุขภาพของประชาชน

“โดยเฉพาะปัญหาวิกฤตสภาพคล่องของโรงพยาบาลรัฐกว่า 495 แห่ง²⁰⁰ ซึ่งอาจกระทบต่อคุณภาพการรักษาพยาบาล”

¹⁹⁵จาก ประกาศ 13 ข้อตกลงขับเคลื่อน “หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าไทย” สู่ความยั่งยืน, โดย ประชาไท, 14 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2025/12/115915>

¹⁹⁶จาก สปสช. ขยายให้บริการ “ผู้ห่วงใย” แล้ว 10 พื้นที่ติดตั้งใน รพ. รวม 4 แห่ง ช่วย “ลดคิวผู้ป่วยนอก”, โดย ศูนย์บริการข้อมูลภาครัฐเพื่อประชาชน, 5 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก www.gcc.go.th/2025/06/05/สปสช-ขยายให้บริการ-ผู้

¹⁹⁷จาก ยกระดับสิทธิประโยชน์บัตรทอง 30 บาท เพิ่มบริการสุขภาพจิตครบวงจร ดูแลใจควบคู่สุขภาพกายคนไทยทั่วประเทศ [ข่าวคณะโฆษก], โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 20 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/99907>

¹⁹⁸จาก บอร์ด สปสช. ไฟเขียว “บริการฮอโมนยืนยันเพศสภาพ” ดูแลกลุ่มคนข้ามเพศทุกสิทธิ, โดย สปสช., 7 กรกฎาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.nhso.go.th/th/communicate-th/thnewsforperson/2025-07-07-08-08-06>

¹⁹⁹จาก “สมศักดิ์” หนุน “ศูนย์ตรวจสุขภาพแรงงานต่างด้าวครบวงจร รพ.สมุทรสาคร 4” นาร่องระบบบริการสุขภาพแรงงานต่างด้าว คัดกรองโรค ให้คำปรึกษา สร้างความปลอดภัยโรคติดต่อ, โดย กรมประชาสัมพันธ์, 25 กรกฎาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/408984>

²⁰⁰เงินที่หน่วยบริการหรือโรงพยาบาลได้รับไว้เป็นกรรมสิทธิ์ เนื่องจากการดำเนินงานในกิจการของหน่วยบริการ และเงินรายรับอื่นที่หน่วยบริการได้รับหรือจัดเก็บตามที่กฎหมายกำหนด.



ขณะเดียวกันการใช้ระบบการแพทย์ทางไกล ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงการบริการได้ นอกจากนี้ ระบบหลักประกันสุขภาพยังต้องเผชิญกับความท้าทายด้านงบประมาณ แม้ว่ารัฐจะจัดสรรงบประมาณในปี 2568 มากกว่า 2.35 แสนล้านบาท หรือเฉลี่ย 3,844.55 บาทต่อคน แต่ยังไม่เพียงพอต่อภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในหลายมิติ ทั้งด้านบุคลากร การดูแลผู้สูงอายุ และบริการสุขภาพจิต²⁰¹ กรณีจึงสะท้อนว่าการส่งเสริมสิทธิด้านสุขภาพต้องอาศัยการบริหารจัดการงบประมาณและทรัพยากรบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้การเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่ได้รับความนิยมรับรองในรัฐธรรมนูญและ ICESCR ได้มากยิ่งขึ้น



ที่มา : สำนักงาน สปสช.

1.2 สถานการณ์สุขภาพจิต

รายงานสุขภาพคนไทย ปี 2568 ระบุว่า ประชาชนประมาณ 13.4 ล้านคน เคยประสบปัญหาสุขภาพจิตหรือโรคทางจิตเวช โดยเฉพาะกลุ่มประชากรอายุ 15 - 29 ปี

เผชิญปัญหาความเครียด วิตกกังวล และซึมเศร้าจากแรงกดดันทางสังคม รวมถึงความรุนแรงในครอบครัว²⁰² อีกทั้งคนไทยเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตาย 5,126 คน เฉลี่ยประมาณวันละ 14 คน²⁰³ โดยปีงบประมาณพ.ศ. 2568 อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จ 4,652 คน คิดเป็น 7.16 ต่อแสนประชากร ซึ่งลดลงเพียงเล็กน้อยจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ที่มีอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จ 4,806 คน คิดเป็น 7.38 ต่อแสนประชากร²⁰⁴ ในส่วนผู้สูงอายุ มีความเสี่ยงภาวะซึมเศร้าอยู่ที่ร้อยละ 3.32 ในขณะที่อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จของผู้สูงอายุในปี 2566 อยู่ในอันดับ 1 สูงกว่าวัยอื่น ๆ และผู้ดูแลผู้สูงอายุเองก็มีภาวะเหนื่อยล้าจากการดูแลสูงถึงร้อยละ 68.9²⁰⁵ รัฐบาลได้กำหนดให้สุขภาพจิตเป็นวาระแห่งชาติและประกาศให้เดือนพฤษภาคมของทุกปีเป็น “Mind Month” เพื่อสร้างความตระหนักรู้และลดอคติทางสังคม พร้อมทั้งพัฒนาแพลตฟอร์ม “ต่อเติมใจ” เพื่อคัดกรองและให้คำปรึกษาเบื้องต้น และพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านสุขภาพจิตให้บริการทั่วถึงมากขึ้น²⁰⁶ ประกอบกับกรมสุขภาพจิตได้กำหนดนโยบายพัฒนางานสุขภาพจิต โดยบูรณาการระบบการค้นหา ส่งต่อ และดูแลช่วยเหลือผู้มีปัญหาสุขภาพจิตในชุมชน ครอบคลุมการพัฒนาองค์ความรู้ในการดูแลสุขภาพจิตสำหรับวัยสูงอายุ เพื่อก้าวสู่การเป็นผู้สูงวัยอย่างมีศักดิ์ศรี²⁰⁷ อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงบริการดังกล่าวยังคงมีข้อจำกัด โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ขาดบุคลากรทางจิตเวช ซึ่งประเทศไทยมีจิตแพทย์ทั่วไป 438 คน คิดเป็น 0.83 คน ต่อแสนประชากร ขณะที่ค่าเฉลี่ยของบุคลากรด้านสุขภาพจิต

²⁰¹จาก จิตต้องยาแรง ‘ปฏิรูป สปสช.’ ล่าสุด รพ.เงินบำรุงติดลบ 495 แห่ง ได้ข้อมูลคนรักหลักประกันฯ, โดย Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 28 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.hfocus.org/content/2025/10/35763>

²⁰²จาก สสส.-มหิตล เปิดรายงานสุขภาพปี 68 คนไทยเผชิญปัญหาสุขภาพจิต ฆ่าตัวตายพุ่งในรอบ 10 ปี, โดย สสส., 17 กรกฎาคม 2568. สืบค้นจาก www.thaihealth.or.th/สสส-มหิตล-เปิดรายงาน

²⁰³จาก เสียชีวิตถูกฝัง : ถ้าคนใกล้ชิดฆ่าตัวตาย พวกเขาจัดการตัวเองอย่างไร?, โดย The Active, 22 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://theactive.thaipbs.or.th/read/suicide-loss-survivors>

²⁰⁴จาก หนังสือกรมสุขภาพจิต ที่ สธ 0805.4/4137 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2568 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

(ข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม 2567 - 30 สิงหาคม 2568).

²⁰⁵จาก คู่มือระบบการติดตามดูแลช่วยเหลือสุขภาพจิตผู้สูงอายุ, โดย กรมสุขภาพจิต, 22 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก dmhpd.dmh.go.th/wp-content/uploads/2025/02/คู่มือระบบข้อมูลการดูแลช่วยเหลือสุขภาพจิตผู้สูงอายุ-ปี68.pdf

²⁰⁶จาก กรมสุขภาพจิต เผย WHO หนุน “เดือนแห่งสุขภาพใจ” ชูไทยผู้นำด้านสุขภาพจิต พร้อมขึ้นชมแพลตฟอร์มดิจิทัลดูแลใจ, โดย ประชาสัมพันธ์ กรมสุขภาพจิต, 30 พฤษภาคม 2568. สืบค้นจาก www.prdmh.com/component/content/article/103-ข่าวแจก/634-press-ข่าววันที่-30-พฤษภาคม-2568.html

²⁰⁷จาก นโยบายการพัฒนางานสุขภาพจิต ประจำปีงบประมาณ 2568, โดย กรมสุขภาพจิต, 15 ตุลาคม 2567. สืบค้นจาก <https://dmh.go.th/intranet/p2568/policyDMH2568.pdf>

องค์การอนามัยโลกอยู่ที่ 1.7 คนต่อแสนประชากร²⁰⁸ ขณะเดียวกันอคติทางสังคมที่มองว่าผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตเป็น “คนอ่อนแอ” ส่งผลให้ผู้ที่ปัญหาสุขภาพจิตไม่ได้รับความช่วยเหลือ²⁰⁹ สะท้อนให้เห็นว่ารัฐต้องปรับปรุงการคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพจิตให้สอดคล้องตาม ICESCR ข้อ 12



ที่มา : ไทยรัฐออนไลน์

1.3 สถานการณ์โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

แม้รัฐจะมีความพยายามดำเนินงานภายใต้แผนยุทธศาสตร์แห่งชาติว่าด้วยการยุติปัญหาเอดส์ พ.ศ. 2560 - 2573 ซึ่งมุ่งบรรลุเป้าหมาย 95-95-95²¹⁰ และส่งเสริมมาตรการเชิงรุก เช่น การขยายการใช้ชุดตรวจเอชไอวีด้วยตนเอง (HIV Self-Test) การให้บริการยาเพร็พ (PrEP) ในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และนโยบาย Test and Treat ที่เปิดโอกาสให้ผู้ตรวจพบเชื้อเข้าสู่การรักษาได้ทันที ตลอดจนการตั้งเป้าหมายให้อัตราป่วยโรคซิฟิลิสและโรคหนองใน (ทุกกลุ่มอายุ) ไม่เกิน 1 ต่อประชากรแสนคน รวมถึงมีมาตรการเร่งรัดการส่งเสริมการใช้ถุงยางอนามัย การสนับสนุนชุดตรวจคัดกรองซิฟิลิสในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์และเยาวชน²¹¹

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์อัตราการป่วยจากโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในปี 2568 เพิ่มขึ้นเป็น 85.3

ต่อประชากรแสนคน เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2564 ที่มี 29.2 ต่อประชากรแสนคน รวมถึงอัตราการป่วยโรคซิฟิลิสและหนองในในกลุ่มเยาวชนที่ยังคงอยู่ในระดับสูงที่ 142.0 และ 118.1 ต่อประชากรแสนคน สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของรัฐในการสร้างความตระหนักรู้ด้านสุขภาพทางเพศของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและกลุ่มเสี่ยงสูงที่ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อย่างถูกต้องและต่อเนื่องให้สอดคล้องตาม ICESCR ข้อ 12 นอกจากนี้ ผู้ติดเชื้อเอชไอวียังคงเผชิญการตีตราและการเลือกปฏิบัติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและการเข้าถึงบริการพื้นฐาน โดยเฉพาะการรับบริการสาธารณสุขและการถูกบังคับให้ตรวจเลือดก่อนเข้าทำงาน²¹²

1.4 ปัญหาการใช้บุหรี่ไฟฟ้า

รัฐมีความพยายามในการควบคุมและป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งเกี่ยวข้องกับสิทธิเด็กและสิทธิในการมีสุขภาพที่ดี โดยรัฐบาลได้ออกมาตรการทางกฎหมายกำหนดให้การครอบครองและจำหน่ายบุหรี่ไฟฟ้าเป็นสิ่งผิดกฎหมาย รวมถึงดำเนินการกวาดล้างรอบสถานศึกษา ดำเนินคดีต่อผู้ปกครองที่ส่งเสริมให้เด็กใช้บุหรี่ไฟฟ้า และเผยแพร่ความรู้ผ่านครอบครัว โรงเรียน และสื่อสาธารณะ ได้กำหนดแนวทางควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าในสถานศึกษา ทั้งด้านการสร้างความตระหนักรู้ การกำกับดูแล และการใช้บทลงโทษอย่างจริงจัง ขณะที่สำนักนายกรัฐมนตรีได้ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนปฏิบัติการควบคุมการแพร่ระบาดของบุหรี่ไฟฟ้า รวมถึงการปิดกั้นแพลตฟอร์มออนไลน์ที่จำหน่ายสินค้าประมาณ 9,000 รายการ²¹³ และคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติได้ประสานงานกับกลไกเขตสุขภาพทั่วประเทศ

²⁰⁸จาก หนังสือกรมสุขภาพจิต ที่ สธ 0805.4/4137 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

²⁰⁹จาก สสส.-มทิดล เปิดรายงานสุขภาพปี 68 คนไทยเผชิญปัญหาสุขภาพจิตฆ่าตัวตายพุ่งในรอบ 10 ปี. งานเดิม.

²¹⁰ผู้ติดเชื้อร้อยละ 95 ทราบสถานะ, ผู้ทราบสถานะร้อยละ 95 ได้รับยาต้านไวรัส (ART), ผู้ได้รับยาต้านไวรัสร้อยละ 95 มีปริมาณไวรัสต่ำกว่าตรวจไม่พบ.

²¹¹จาก หนังสือกรมควบคุมโรค ตัวนที่สุด ที่ สธ 0407.2/6399 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2568 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

²¹²จาก “เอชไอวี” ในสายตาสังคมไทย เมื่อกำแพง ‘อคติ’ สูงกว่าความจริง, โดย The Coverage, 25 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thecoverage.info/news/content/9506>

²¹³จาก “จิราพร” เร่งปราบบุหรี่ไฟฟ้าเชิงรุก เผย ปิดกั้นผู้ค้าออนไลน์แล้ว กว่า 9 พันเพจ ดีเดย์ 30 วัน ต้องเห็นผล พร้อมขงคณะทำงานบูรณาการระยะยาว [ข่าวทำเนียบรัฐบาล], โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 20 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/94118>

เพื่อสนับสนุนการพัฒนาข้อมูล การเฝ้าระวัง และการรณรงค์ป้องกันอย่างต่อเนื่อง²¹⁴ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีรายงานการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในเด็กและเยาวชนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมถึงผลกระทบต่อสุขภาพและพัฒนาการทางสมอง (รายละเอียดปรากฏในประเด็นสิทธิเด็ก) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ความมุ่งมั่นของรัฐในการคุ้มครองสิทธิเด็กจากพฤติกรรมเสี่ยงและการได้รับผลกระทบต่อสุขภาพจากการใช้บุหรี่ไฟฟ้า ยังไม่สามารถบรรลุผลในทางปฏิบัติ ตาม CRC และ ICESCR



ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

1.5 สถานการณ์เกี่ยวกับกัญชา

รัฐบาลได้ทบทวนนโยบายด้านสาธารณสุข โดยเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติกัญชา กัญชง พ.ศ. ... และประกาศให้กัญชาเป็นสมุนไพรควบคุมและสามารถใช้ได้เฉพาะเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์²¹⁵ ซึ่งสะท้อนถึงความพยายามของรัฐในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการมีสุขภาพที่ปลอดภัยจากสารเสพติด รวมทั้งแก้ไขผลกระทบต่อสุขภาพจากการใช้กัญชาเสรีในช่วงที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตาม ปัญหาสุขภาพของประชากรเนื่องจากการใช้กัญชาที่เพิ่มสูงขึ้น นับตั้งแต่การแก้ไขกฎหมายถอดกัญชาออกจากบัญชียาเสพติดเมื่อปี 2565 กัญชาถูกนำมาใช้ในเชิงนันทนาการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนอายุ 18 - 19 ปี และอัตราผู้ป่วยที่ได้รับผลกระทบจากกัญชาที่สูงขึ้น โดยมีผู้ป่วยนอกที่เข้ารับการรักษาอาการเป็นพิษจากกัญชาเพิ่มขึ้น 6.6 เท่า และผู้ป่วยในเพิ่มขึ้น 7.3 เท่า ส่งผลให้รัฐต้องรับภาระค่ารักษาพยาบาลกว่า 15,800 ล้านบาท²¹⁶ สะท้อนถึงความจำเป็นที่รัฐบาลต้องเร่งดำเนินมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบจากการใช้กัญชาให้สอดคล้องกับสิทธิในสุขภาพควบคู่กับการกำหนดแนวทางควบคุมการใช้กัญชาไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพให้เกิดความชัดเจน

1.6 ปัญหาขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์

รัฐได้ตระหนักถึงปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพของประชาชน และได้ดำเนินมาตรการที่สำคัญ อาทิ การเร่งผลิตแพทย์เพิ่มปีละ 2,100 คน รวมถึงพยาบาลและผู้ช่วยพยาบาล การจัดโครงการเสริมสร้างกำลังคนในระบบสุขภาพปฐมภูมิ สร้างแรงจูงใจ โดยเฉพาะการบรรจุพยาบาลวิชาชีพเป็นข้าราชการจำนวน 3,318 ตำแหน่ง และการกำหนดให้การลาศึกษาต่อของแพทย์ถือเป็นการปฏิบัติราชการเพื่อรักษาบุคลากรให้อยู่ในระบบ นอกจากนี้ยังได้นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการให้บริการ เช่น ระบบการแพทย์ทางไกล และการจัดส่งยาถึงบ้าน (Health Rider) ซึ่งจะช่วยลดความแออัดของสถานพยาบาล แบ่งเบาภาระงานของบุคลากร รวมทั้งมีส่วนร่วมสนับสนุนการคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพของประชาชนและสิทธิในการทำงานที่เหมาะสมของบุคลากรทางการแพทย์²¹⁷

²¹⁴จาก คสช. ขับเคลื่อนนโยบายปกป้องและคุ้มครองเด็ก-เยาวชนจาก “บุหรี่ไฟฟ้า” พร้อมทั้งเตรียมแผนกำลังคนใน (ร่าง) แผนปฏิบัติการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้า 3 ระยะ ตามนโยบายรัฐบาล, โดย สุานเศรษฐกิจ, 25 เมษายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.thansettakij.com/health-wellness/health/625737>

²¹⁵จาก “กัญชาเสรี” สะดุดการเมือง กลับมาเป็น “ยาเสพติด”, โดย ไทยพีบีเอส, 30 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/life-150>

²¹⁶จาก 18 ราย/เดือน เป็น 132 ราย/เดือน ในช่วงเวลาเดียวกัน.

จาก ครบ 3 ปี ‘กัญชาเสรี’ สังคมไทยได้อะไร? คุ่มใหม่ที่ปลอดภัย!, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 9 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/health/well-being/1183986>

²¹⁷จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ด่วนที่สุด ที่ สร 0207.06/29720 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2568 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

อย่างไรก็ตาม ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงสิทธิทางสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะการกระจายตัวของบุคลากรที่ไม่ทั่วถึงในพื้นที่ชนบท ทำให้ประชาชนบางกลุ่มเข้าไม่ถึงบริการทางการแพทย์ที่มีคุณภาพใกล้เคียงกับพื้นที่ในเขตเมือง²¹⁸

“อีกทั้งบุคลากรทางการแพทย์ต้องประสบปัญหาภาระงานที่เกินสมควร ส่งผลให้เกิดความเหนื่อยล้า ความเครียด และอัตราการลาออกจากระบบเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง”

ขณะเดียวกันมาตรการบางส่วนยังคงเป็นการแก้ไขปัญหาในระยะสั้น เช่น การเพิ่มจำนวนบุคลากรทางการแพทย์โดยไม่ปรับปรุงสภาพการทำงานและค่าตอบแทนให้เหมาะสม²¹⁹ ซึ่งข้อจำกัดเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายของรัฐที่จะส่งเสริมสิทธิในสุขภาพให้เกิดผลในทางปฏิบัติ



ที่มา : The MATTER

1.7 การเข้าถึงบริการสาธารณสุข

รัฐได้ดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาการเข้าถึงบริการสาธารณสุขของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้น้อย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน อาทิ โครงการคนละครึ่ง พัลส์ 2568 ที่มุ่งกระตุ้นกำลังซื้อภาคครัวเรือน

และช่วยลดภาระค่าครองชีพ มาตรการลดค่าไฟฟ้าเฉลี่ยไม่เกิน 3.94 บาทต่อหน่วยในช่วงเดือนกันยายนถึงธันวาคม 2568 เพื่อบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายของครัวเรือนรายได้น้อย และการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมให้กองทุนสวัสดิการประชาชนสำหรับผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ถือเป็นแนวทางที่สะท้อนถึงความพยายามของรัฐในการคุ้มครองสิทธิของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 55 ที่รัฐมีหน้าที่ดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และ ICESCR ข้อ 11 ซึ่งรับรองสิทธิในการมีมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอ แม้มาตรการดังกล่าวจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการของประชาชนได้ในระดับหนึ่ง แต่พบอุปสรรคความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในกลุ่มผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ที่มีทักษะด้านเทคโนโลยีในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่รัฐจัดทำขึ้น จึงเป็นข้อท้าทายสำคัญที่รัฐต้องให้ความสำคัญในการจัดให้มีบริการสาธารณสุขและสวัสดิการที่คำนึงถึงความทั่วถึง ความเป็นธรรมและความเท่าเทียมของประชาชนทุกกลุ่ม

2. การตอบรับข้อเสนอแนะในรายงานปี 2567

มีความคืบหน้าในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 สธ. และ สปสช. พัฒนาระบบส่งต่อและใช้สิทธิแบบดิจิทัล เช่น การเปลี่ยนหน่วยบริการออนไลน์ และการเชื่อมข้อมูลการรักษาเพื่อให้บริการส่งต่อเป็นมาตรฐานและสะดวกขึ้น

2.2 สธ. โดยกรมสุขภาพจิต พัฒนาศักยภาพบุคลากรสำหรับลงพื้นที่เชิงรุก พร้อมทั้งให้บริการสายด่วนสุขภาพจิต 1323 และคัดกรองผู้มีความเสี่ยงเพื่อป้องกันการฆ่าตัวตาย

2.3 รัฐบาลผลักดันร่างกฎหมายอากาศสะอาดเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา โดยในเดือนตุลาคม 2568 สภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาแล้วเสร็จและเสนอไปยังวุฒิสภาเพื่อพิจารณาต่อไป

²¹⁸จาก เปิด 59 จังหวัดขาดแคลนแพทย์ 12 จังหวัดวิกฤตสีแดง ส่วน 52 รพช./รพท. ขาดแพทย์เฉพาะทาง, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 9 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/health/public-health/1206829>

²¹⁹จาก วิกฤตบุคลากรสาธารณสุข! งบประมาณสูงแต่ไม่ตอบโจทย์ – ชั่วโมฆะงานโหด, โดย Hfocus เเจาะลึกระบบสุขภาพ, 2 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.hfocus.org/content/2025/09/35168>

3. การดำเนินการของ กสม.

กสม. รับเรื่องร้องเรียนด้านสิทธิสุขภาพ อาทิ กรณีหน่วยงานภายใต้สังกัดของรัฐแห่งหนึ่งปรับลดสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลของพนักงาน²²⁰ กรณีขอให้บุคคลที่ใช้สิทธิสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการได้รับสิทธิในการได้รับเงินช่วยเหลือเบื้องต้นจากการได้รับความเสียหายจากการบริการทางการแพทย์²²¹ กรณีได้รับผลกระทบจากควันทูหรือของผู้เข้าชาวต่างชาติ อันเป็นการรบกวนความเป็นอยู่ส่วนตัว และส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้พักอาศัย²²² และมีรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ เช่น กรณีโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่งคิดค่าผ่าตัดคีลยกรรมผู้ติดเชื้อเอชไอวีสูงกว่าปกติสองเท่า แม้ผู้ร้องมีค่า Viral Load หรือค่าปริมาณเชื้อไวรัสเอชไอวีในเลือด 1 มิลลิลิตร ต่ำจนไม่แพร่เชื้อได้ ซึ่ง กสม. เห็นว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ จึงมีมติให้โรงพยาบาลดังกล่าวยกเลิกการคิดค่าบริการที่แตกต่างพร้อมเสนอให้ สธ. กำชับสถานพยาบาลเอกชนดำเนินการเรียกเก็บค่าบริการจากผู้ติดเชื้อเอชไอวีโดยไม่เลือกปฏิบัติเพื่อความเป็นธรรม²²³

นอกจากนี้ กสม. อยู่ระหว่างศึกษาข้อมูลเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะ กรณีการชดเชยความเสียหายเบื้องต้นโดยไม่ต้องพิสูจน์ถูกผิด ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (บัตรทอง)²²⁴ และต่อมาระบบประกันสังคมนำหลักการดังกล่าวไปปรับใช้เพื่อคุ้มครองผู้ประกันตน²²⁵ แต่สำหรับผู้มีสิทธิสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ ยังขาดมาตรการชดเชยความเสียหายเบื้องต้นโดยไม่ต้องพิสูจน์ถูกผิด ส่งผลให้

ต้องร้องเรียนหรือดำเนินคดีเพื่อพิสูจน์ความผิดและเรียกร้องค่าเสียหาย รวมถึงได้รับฟังข้อมูลและความเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการจัดทำข้อเสนอแนะ กรณีโรงพยาบาลเอกชนเรียกเก็บค่ารักษายาบาลราคาสูง โดยเฉพาะยา อันอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิในสุขภาพและการเข้าถึงการรักษาของประชาชน²²⁶

สืบเนื่องสถานการณ์การใช้บุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทยที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งทำให้เกิดการเสพติดนิโคตินอย่างรุนแรง ส่งผลกระทบต่อสุขภาพครอบครัวและสังคม ประธาน กสม. ได้มีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบของบุหรี่ไฟฟ้า ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อควบคุมหรือป้องกันผลิตภัณฑ์ยาสูบให้ครอบคลุมถึงบุหรี่ไฟฟ้า และมีมาตรการทางกฎหมายป้องกันการแทรกแซงนโยบายจากกลุ่มอุตสาหกรรมยาสูบและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่ง ครม. รับทราบข้อเสนอแนะดังกล่าว และมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปดำเนินการ²²⁷

4. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4.1 รัฐบาลโดย สธ. สปสช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งแก้ไขปัญหาวิกฤตสภาพคล่องของโรงพยาบาลของรัฐ และจัดสรรงบประมาณด้านสาธารณสุขอย่างเพียงพอและยั่งยืน เพื่อให้การดำเนินงานด้านบริการสาธารณสุขเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

²²⁰จาก คำร้อง (ป) ที่ 308/2568 เรื่อง กรณีร้องเรียนว่า สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ปรับลดสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลของพนักงาน.

²²¹จาก คำร้อง (ส) ที่ 318/2568 เรื่อง กรณีร้องเรียนขอให้บุคคลที่ใช้สิทธิสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการได้รับสิทธิในการได้รับเงินช่วยเหลือเบื้องต้นจากการได้รับความเสียหายจากการบริการทางการแพทย์.

²²²จาก คำร้อง ที่ 140/2568 เรื่อง กรณีร้องเรียนว่า ได้รับผลกระทบจากควันทูหรือของผู้เข้าชาวต่างชาติ อันเป็นการรบกวนความเป็นอยู่ส่วนตัวและส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้พักอาศัย.

²²³จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 64/2568 เรื่อง การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งสุขภาพ กรณีร้องเรียนว่าโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง เรียกเก็บค่าบริการคีลยกรรมตกต่างจากผู้ติดเชื้อเอชไอวีสูงกว่าไม่ติดเชื้อเอชไอวีสองเท่า.

²²⁴มาตรา 41 แห่ง พ.ร.บ. หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545.

²²⁵มาตรา 63 (7) แห่ง พ.ร.บ. ประกันสังคม พ.ศ. 2533 และที่แก้ไขเพิ่มเติม.

²²⁶จาก การประชุมเพื่อรับฟังข้อมูลประกอบการจัดทำข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กรณีโรงพยาบาลเอกชนเรียกเก็บค่ารักษายาบาลราคาสูง, โดย สำนักงาน กสม., 6 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/NHRC-News-and-Important-Events/16115>

²²⁷จาก กสม. แถลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 28/2568, โดย สำนักงาน กสม., 22 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/NHRC-News-and-Important-Events/14900>



3.3 สิทธิด้านการศึกษา

1. การประเมินสถานการณ์

รัฐมีความพยายามให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เช่น การค้นหาเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษา การเข้าถึงเงินทุนและแหล่งกู้ยืมทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม ยังคงพบปัญหาในความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เช่น คุณภาพและโอกาสการเข้าถึงการศึกษา ซึ่งสะท้อนข้อท้าทายในการดำเนินการให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 54 โดยรัฐต้องจัดการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพให้แก่เด็กทุกคนโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต กำกับส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐานสากล และจัดให้มีกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ยากจนให้ได้รับการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา รวมถึง ICESCR ข้อ 13 รัฐต้องให้การรับรองสิทธิด้านการศึกษาให้แก่ทุกคน และ CRC ข้อ 28 และข้อ 29 ในการส่งเสริมการศึกษาของเด็ก โดยมีสถานการณ์ในปี 2568 ดังนี้

1.1 การเข้าถึงและคุณภาพการศึกษา

รัฐบาลได้ดำเนินการตามนโยบาย “Thailand Zero Dropout เด็กทุกคนต้องได้เรียน” อย่างต่อเนื่อง โดยขยายผลการค้นหาและช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษาให้มีโอกาสพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และสนับสนุนให้เด็กทุกคนอยู่ในระบบการศึกษา

จากการสำรวจพบว่า มีเด็กวัยเรียนอยู่นอกระบบการศึกษา กว่า 880,000 คน²²⁸ ในด้านปัญหาเด็กออกกลางคัน ปีการศึกษา 2567 (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568) พบว่าสามารถติดตามเด็กออกกลางคันได้ 42,038 คน จาก 45,330 คน คิดเป็นร้อยละ 92.74 อย่างไรก็ตาม ในจำนวนของผู้ที่ติดตามพบตัวได้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาเพียง 28,013 คน คิดเป็นร้อยละ 66.64 ซึ่งสาเหตุหลักที่ไม่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา เช่น รายได้ไม่เพียงพอ พฤติกรรมและการปรับตัว รวมถึงปัญหาด้านสุขภาพและความพิการ อีกทั้งบางส่วนพ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับแล้ว²²⁹

ด้านการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น สพฐ. ได้พัฒนาแนวปฏิบัติการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น “1 โรงเรียน 3 รูปแบบ” เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่มีข้อจำกัดสามารถเรียนพร้อมมีรายได้ และสะสมผลการเรียนผ่านธนาคารหน่วยกิต²³⁰ ศธ. ร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จัดทำโครงการ “นำการเรียนไปให้น้อง” ใน 13 รูปแบบ²³¹

“เพื่อสนับสนุนให้เกิดการศึกษาที่ยืดหยุ่น เป็นทางเลือกให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามศักยภาพและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของแต่ละบุคคล”

²²⁸จาก ‘ลดเหลื่อมล้ำทางการศึกษา’ ดึงเด็กนอกระบบกลับสู่โอกาส, โดยกรุงเทพธุรกิจ, 3 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/health/education/1201515>

²²⁹จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ ศธ 04006/49243 ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน 2568 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

²³⁰ระบบที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะสมหน่วยกิตจากผลการเรียน การฝึกอบรม ประสบการณ์ หรือทักษะ นำไปใช้ต่อยอดในการศึกษาต่อ การเพิ่มคุณวุฒิ หรือการพัฒนาทักษะความสามารถของตน.

²³¹ประกอบด้วย 1) ระบบแก้ติดศูนย์ ดิจิ ร. แบบยืดหยุ่น ให้เด็กได้แก้ผลการเรียนในแบบที่เหมาะสมกับแต่ละคน 2) เรียนผ่านเอกสารหนังสือเรียน (On-hand) ถึงมือน้องแม้อยู่ห่างไกล 3) เรียนรู้ด้วยตนเองควบคู่กับการพบกลุ่มเพื่อน 4) แผนการเรียนตามอัธยาศัย เลือกเวลาเรียนที่เหมาะสมกับบริบทชีวิต 5) Mobile School แพลตฟอร์มออนไลน์เรียนได้ทุกที่ทุกเวลา ใช้เทคโนโลยีเปิดประตูสู่การเรียนรู้ 6) ค่ายกลับมาพบจับแน่น พื้นที่สร้างแรงบันดาลใจการเรียนรู้ ให้เด็กที่หลุดจากการศึกษา 7) ส่งไปงานและกลับบ้านถึงบ้าน 8) จัดการเรียนรู้ในสถานพินิจและกระบวนการยุติธรรม ให้โอกาสการศึกษาเด็กก้าวพลาด 9) Hybrid Learning เรียนออนไลน์และออนไซต์อย่างยืดหยุ่น 10) ปรับบ้านเป็นห้องเรียนสำหรับเด็กพิการรุนแรง 11) บริการนอกสถานที่โดยหน่วยบริการของศูนย์การศึกษาพิเศษให้เด็กพิการในพื้นที่ห่างไกล 12) จัดการเรียนรู้ในโรงพยาบาลสำหรับเด็กเจ็บป่วยได้เรียนต่อเนื่องไม่ขาดช่วง และ 13) เรียนออนไลน์ควบคู่ฝึกอาชีพ ส่งสื่อถึงบ้าน ตอบโจทย์ชีวิตจริงของน้อง.



รวมถึง มท. เน้นย้ำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์²³² และ กสศ. พัฒนารูปแบบการศึกษาใหม่ในโลกยุคดิจิทัลผ่านโครงการ “โรงเรียนเคลื่อนที่ Mobile School” โดยบูรณาการทั้งรูปแบบการศึกษาในโรงเรียนและออนไลน์ โดยมีครูพี่เลี้ยงแนะแนว ให้คำปรึกษา และร่วมออกแบบแผนการศึกษารายบุคคล พร้อมพัฒนาระบบการจัดการศึกษาให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่²³³ นอกจากนี้ สพฐ. ได้เพิ่มช่องทางการยื่นคำขอจัดทำแผนการจัดการศึกษาและขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว (home school) ผ่านทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ปกครอง²³⁴

ด้านการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา สพฐ. ได้จัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต²³⁵ และมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองในมิติต่าง ๆ อย่างสมดุล สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมตอบสนองต่อความจำเป็นและความต้องการของประเทศทั้งในปัจจุบันและอนาคต²³⁶ รวมทั้งเตรียมความพร้อมสำหรับการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA)²³⁷ โดยอบรมผู้บริหารและครู 342,207 คน เพื่อพัฒนาต่อยอดการขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพในระดับเขตพื้นที่²³⁸ การจัดทำชุดพัฒนาความฉลาดรู้จัดกิจกรรมในห้องเรียนที่เน้นทักษะและกระบวนการคิดเป็นสำคัญเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย



ที่มา : สภาการศึกษา

²³²จาก มท.ไทย แจงผู้ว่าฯ ทุกจังหวัด ขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาเด็กนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ (Thailand Zero Dropout) ระดับท้องถิ่น มุ่งบูรณาการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ให้เด็กและเยาวชนได้รับการเรียนรู้ที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึง, โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 20 พฤษภาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaigo.gov.th/news/contents/details/96553>

²³³จาก กสศ. จับมือภาคีเครือข่ายร่วมรณรงค์ “สงกรานต์นี้ กลับบ้าน พาลูกหลาน กลับมาเรียน” เปิดตัวโรงเรียนเคลื่อนที่ Mobile School, โดย กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 11 เมษายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/news-110425/>

²³⁴จาก แนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว HOMESCHOOL (น. 10 - 15), โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 11 เมษายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.bopp.go.th/wp-content/uploads/2025/04/แนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว-11.4-2.pdf>

²³⁵การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล เพื่อใช้ในการทำงาน การแก้ไขปัญหาการดำรงชีวิต และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง.

²³⁶หลักสูตร 5 ช่วงวัย คือ ระดับปฐมวัย พัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการสมวัย ระดับประถมศึกษาตอนต้น พัฒนาผู้เรียนให้มีพื้นฐานการเรียนรู้ที่ดี ระดับประถมศึกษาตอนปลาย พัฒนาผู้เรียนให้มีพื้นฐานการดำเนินชีวิต ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พัฒนาผู้เรียนให้ค้นพบความถนัดและความสนใจของตนเอง และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พัฒนาให้ผู้เรียนมีพื้นฐานด้านการประกอบอาชีพตามความสนใจ.

²³⁷PISA (Programmed for International Student Assessment) เป็นโครงการประเมินความฉลาดรู้ (Literacy) ของนักเรียนอายุ 15 ปี ร่วมกับนานาชาติ ใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยการประเมิน PISA 2022 ได้แก่ ด้านคณิตศาสตร์ 394 คะแนน (อันดับ 64 จาก 81 ประเทศ) ด้านวิทยาศาสตร์ 409 คะแนน (อันดับ 58 จาก 81 ประเทศ) และด้านการอ่าน 379 คะแนน (อันดับ 58 จาก 81 ประเทศ).

²³⁸จาก เสมอ 1 ปลื้ม ผลขับเคลื่อนยกระดับสู่สากล 18 เขต ตัวแทน สพฐ. เชื้อเข้มแข็งทั้งประเทศ [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย ภารกิจ ดร.ธน วงษ์จินดา, 7 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/100071286889949/posts/เสมอ-1-ปลื้ม-ผลขับเคลื่อนยกระดับสู่สากล-18-เขต-ตัวแทน-สพฐ-เชื้อเข้มแข็งทั้งประเทศ/718134683906088/>

วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์²³⁹ ประเทศไทยได้เตรียมความพร้อมสำหรับการสอบ PISA 2025 โดยจัดสอบรอบทดลองใช้เครื่องมือเมื่อเดือนสิงหาคม 2567 และรอบการวิจัยหลักในเดือนสิงหาคม 2568 ที่เพิ่มการประเมินด้านการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล (Learning in the Digital World)²⁴⁰ นอกจากนี้ ศธ. ได้ดำเนินโครงการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อาทิ การขับเคลื่อนความเป็นเลิศทางอาชีวศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม รวมถึงธุรกิจและบริการของประเทศ²⁴¹



ที่มา : คลังสื่อวิชาการ งานคุณครู

อย่างไรก็ตาม พบปัญหาการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ซึ่งจากคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ค่าเฉลี่ยคะแนนของเด็กในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กต่ำกว่าเด็กที่อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษในทุกวิชา จากคะแนนเต็ม

วิชาละ 100 คะแนน²⁴² เช่น ในปีการศึกษา 2567 คะแนนวิชาภาษาไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนขนาดเล็กมีค่าเฉลี่ย 37.55 และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีค่าเฉลี่ย 46.09 คะแนนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขนาดเล็กมีค่าเฉลี่ย 23.00 และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีค่าเฉลี่ย 31.38 และคะแนนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขนาดเล็กมีค่าเฉลี่ย 26.99 และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีค่าเฉลี่ย 36.01²⁴³

1.2 การส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา

รัฐมีกองทุนเพื่อเพิ่มโอกาสให้เข้าถึงการศึกษา อาทิ กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) โดยในปีการศึกษา 2568 มีผู้กู้ยืม กยศ. 635,924 คน เป็นเงิน 39,556.51 ล้านบาท (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2568)²⁴⁴ ซึ่งลดลงจากปีการศึกษา 2567 ที่มีผู้ได้รับการอนุมัติให้กู้ยืมเงิน 821,584 คน อีกทั้ง กยศ. ได้ปรับโครงสร้างหนี้ให้แก่ผู้กู้ยืมผ่านช่องทางออนไลน์ทำให้ผู้กู้ยืมสามารถกลับมาชำระหนี้ได้ตามปกติ ปลดภาระผู้ค้าประกัน และไม่ถูกฟ้องคดีหรือบังคับคดี²⁴⁵ อย่างไรก็ตาม กยศ. ประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน รวมทั้งการจัดการและบริหารกองทุน เช่น ในเดือนสิงหาคม มีผู้กู้ยืมประมาณ 630,000 ราย ยังไม่ได้รับการอนุมัติเงินกู้ยืมจาก กยศ.²⁴⁶ ซึ่ง กรม. ได้อนุมัติงบประมาณและจัดสรรเงินกู้ยืมให้เพียงพอแก่ผู้กู้ยืมแล้ว²⁴⁷

²³⁹จาก “ครูอ้อม” ตั้งเป้าคะแนน PISA สูงขึ้น เร่งพัฒนาความฉลาดรู้เด็กไทยทั้งระบบ (อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก), โดย ประชาสัมพันธ์ สพฐ., 10 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/p/1FHKPvcR44/>

²⁴⁰จาก ศธ. เดินหน้าสร้างความพร้อมรับการประเมิน PISA 2025 เดือนสิงหาคมนี้, โดย EduGuide 4.0, 3 เมษายน 2568. สืบค้นจาก <https://eduguidenews.com/th/articles/303757-ศธ.เดินหน้าสร้างความพร้อมรับการประเมิน-pisa-2025-เดือนสิงหาคมนี้>

²⁴¹จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่ ศธ 0606/1398 ลงวันที่ 5 มีนาคม 2568 เรื่อง การขับเคลื่อนศูนย์ความเป็นเลิศทางอาชีวศึกษา.

²⁴²การทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จัดสอบวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ส่วนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 จัดสอบวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์.

²⁴³จาก หนังสือสถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ที่ สทศ.0001/1635 ลงวันที่ 1 ตุลาคม 2568 เรื่อง จัดส่งข้อมูลผลการทดสอบ.

²⁴⁴จาก หนังสือกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ที่ กศ 5115/5009 ลงวันที่ 21 ธันวาคม 2568 เรื่อง ขอจัดส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

²⁴⁵จาก กยศ. ร่วมมือกรมบังคับคดี อำนวยความสะดวกให้ผู้กู้ยืม ปรับโครงสร้างหนี้ได้ตั้งสำนักงานบังคับคดีทั่วประเทศ, โดย กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา, 31 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.studentloan.or.th/th/news/1738311701>

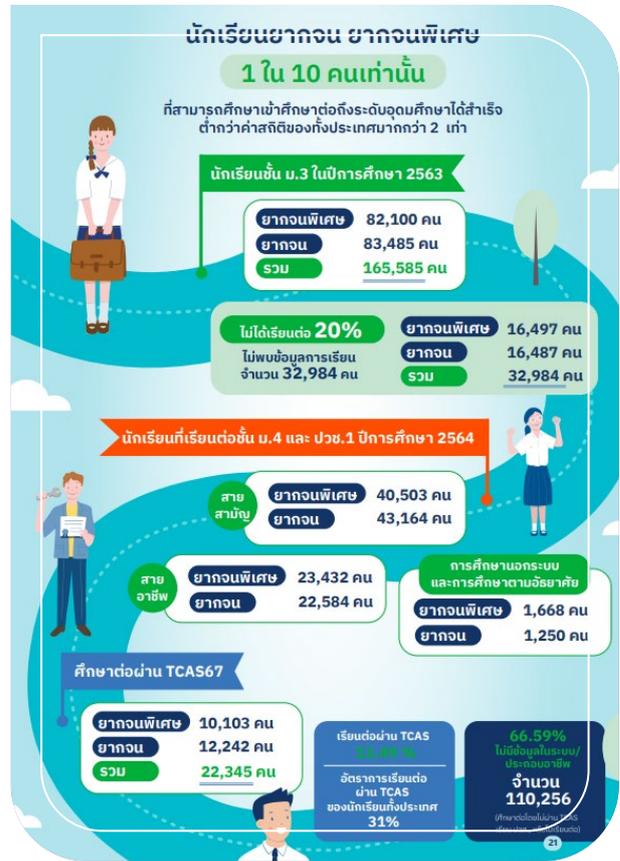
²⁴⁶จาก ท่วงปัญหา กยศ. ล่าช้า กระทบผู้กู้กว่า 6.3 แสนราย วอนรัฐบาลเร่งอนุมัติ-ผ่อนผันเก็บค่าเทอม, โดย ประชาไท, 31 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2025/08/114431>

²⁴⁷จาก วิกฤต ‘กยศ.’ ระบบรอน พังรัฐอุดหนุน ลูกหนี้ขาดความเชื่อมั่น, โดยฐานเศรษฐกิจ, 11 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thansettakij.com/economy/635716>

ด้านการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา กสศ. รายงานว่า ปีการศึกษา 2567 มีนักเรียนในครอบครัวยากจนและยากจนพิเศษ 22,345 คน ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด 165,585 คน คิดเป็นร้อยละ 13.49 ที่ศึกษาต่อในระดับชั้นอุดมศึกษา

“เนื่องจากเข้าไม่ถึงข้อมูลแหล่งทุนการศึกษา และโอกาสในการศึกษาต่อ **ค่าใช้จ่ายในระดับอุดมศึกษาอยู่ในระดับสูง** และขาดแรงจูงใจในการกำหนดเป้าหมาย หรือแผนการประกอบอาชีพในอนาคต²⁴⁸”

กสศ. จึงจัดสรรเงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไข (ทุนเสมอภาค) อย่างต่อเนื่อง ให้แก่นักเรียนยากจนพิเศษ²⁴⁹ ในปีการศึกษา 2568 ประมาณ 1.5 ล้านคน²⁵⁰ เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2567 ที่มีประมาณ 1.3 ล้านคน อีกทั้งได้สนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสอื่น ๆ อาทิ โครงการทุนก้าวเพื่อน้อง โครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง และโครงการทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น



ที่มา : กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

นอกจากนี้ รัฐบาลได้ดำเนินโครงการ “หนึ่งอำเภอ หนึ่งทุนการศึกษา” (Outstanding Development Opportunity Scholarship: ODOS) เพื่อส่งเสริมโอกาสให้แก่นักเรียนที่มีฐานะยากจนและมีความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และอุดมศึกษา มีผู้ได้รับทุนแล้วประมาณ 2,400 คน โดยศึกษาต่อทั้งในประเทศและต่างประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และออสเตรเลีย²⁵¹

²⁴⁸จาก รายงานฉบับพิเศษสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2567 และทิศทางการสำคัญในปี 2568 : ประเทศไทยกับการแก้ปัญหาเชิงระบบ เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, โดย กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 5 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2025/02/Inequality-situation-report.pdf>

²⁴⁹ครัวเรือนของนักเรียนยากจนพิเศษมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 1,236 บาท/คน/เดือน.

²⁵⁰จาก หนังสือกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ที่ กสศ 03/3771/2568 ลงวันที่ 2 ตุลาคม 2568 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

²⁵¹จาก รัฐบาลเดินหน้า “ทุน ODOS” ต่อเนื่อง ชี้นำโอกาสการศึกษาหลุดพ้นความยากจน กลับมาพัฒนาประเทศ เปิดรับสมัครรุ่น 2 สำหรับนักเรียน ม.5-ปวช.2 สาย STEM 19 ก.ย.-10 ต.ค.นี้, โดย กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 19 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/news-190925/>

2. การตอบรับข้อเสนอแนะ ในรายงานปี 2567

มีความก้าวหน้าในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 ศธ. ขับเคลื่อนโครงการ “ธนาคารหน่วยกิต” เพื่อให้เกิดการศึกษาที่ยืดหยุ่นและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ได้พัฒนาแพลตฟอร์มเชื่อมโยงข้อมูลธนาคารหน่วยกิตของหน่วยงานด้านการศึกษา

2.2 คณะกรรมการ PISA และพัฒนาคุณภาพการศึกษาแห่งชาติ พิจารณาแนวทางในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและมาตรการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของประเทศ อาทิ การใช้ข้อสอบ PISA-Like และ PISA Style พัฒนาเป็น RISA Chatbot สำหรับการติวข้อสอบ ซึ่งผู้เรียนสามารถทำข้อสอบผ่านทางออนไลน์และรับทราบผลคะแนนทันที²⁵²

3. การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2568 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิทางการศึกษา 5 เรื่อง โดยประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ได้แก่ กรณีการขอรับทุนการศึกษาในระดับปริญญาตรีให้แก่บุตรของผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยประสานไปยังศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และศูนย์ขับเคลื่อนการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อพิจารณาให้ความช่วยเหลือตามหน้าที่และอำนาจ กรณีการย้ายนักเรียนนอกเขตพื้นที่บริการเข้าศึกษาต่อระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนพื้นที่เมืองพัทยา จ. ชลบุรี โดยส่งเรื่องให้สำนักงานการศึกษา เมืองพัทยา พิจารณาให้ความช่วยเหลือกรณีผู้เข้าสอบ A-Level ปีการศึกษา 2568 ได้รับผลกระทบทางเสียงจากการจัดงานครบรอบ 88 ปี กองทัพอากาศ ซึ่งการจัดแสดงการบินผาดโผนทำให้มีเสียงดังรบกวนการสอบ จึงเป็นการกระทำที่ไม่คำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และ CRC จึงส่งเรื่องไปยังที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทยและกองทัพอากาศเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการจัดงานครั้งต่อไป กรณีเด็กนักเรียนถูกโรงเรียนปฏิเสธเพราะเป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวี โดย กสม. ได้จัดประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจเพื่อมิให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเพราะเหตุด้านสุขภาพ และกรณีการควมรวมโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น

(ศึกษาศาสตร์) กับโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (มอดินแดง) โดยประสานไปยังมหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อจัดการประชุมชี้แจงและรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ กสม. ได้หารือร่วมกับ สพฐ. เพื่อติดตามและขับเคลื่อนข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อาทิ การดำเนินโครงการ Thailand Zero Dropout การนำเด็กไปทำคอนเทนต์บนโลกออนไลน์ และการศึกษาของเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย พร้อมทั้งเน้นย้ำให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กตามรัฐธรรมนูญ พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และ CRC

4. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4.1 รัฐบาล โดย ศธ. อปท. กศศ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเร่งติดตามและให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษาให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา และเด็กออกกลางคัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนให้นักเรียนที่มีเงื่อนไขหรือข้อจำกัดในด้านทุนทรัพย์ เข้าถึงการศึกษามีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับวิถีชีวิตเพื่อให้ได้รับวุฒิการศึกษาและมีความรู้ในการประกอบอาชีพ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งทุนการศึกษาและให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่นักเรียนที่อยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้น้อย

4.2 รัฐบาล โดย ศธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเร่งแก้ไขผลกระทบของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญของประเทศไทย อีกทั้งเป็นการจำกัดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของผู้ที่มีศักยภาพแต่อยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้น้อย และปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้มีหลักสูตรที่ทันสมัยและพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนทุกช่วงวัย ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน

4.3 รัฐบาล โดย ศธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเร่งพัฒนาโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก เพื่อขยายโอกาสด้านการศึกษาให้แก่นักเรียนในพื้นที่ห่างไกลสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานทางการศึกษาเทียบเท่ากับโรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ

4.4 รัฐบาล โดย กยศ. ควรหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาภาระทางการคลังที่เกิดขึ้นจากการที่ กยศ. ขาดสภาพคล่อง อีกทั้งจัดทำมาตรการคัดกรองกลุ่มเป้าหมายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อลดภาระการให้กู้ยืมเงินแก่นักศึกษาที่มีรายได้เพียงพอในการศึกษา

²⁵²จาก หนังสือสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่ ศธ 0304/4211 ลงวันที่ 16 ตุลาคม 2568 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.





3.4 สิทธิชุมชนและ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

1. การประเมินสถานการณ์

1.1 สิทธิในที่ดิน

1.1.1 การจัดการและแก้ไขปัญหาที่ดิน

รัฐมีความพยายามอย่างต่อเนื่องในการดำเนินโครงการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการมาตราส่วน 1:4000 หรือ One Map เพื่อกำหนดแนวเขตที่ดินและลดความขัดแย้งจากปัญหาที่ดินทับซ้อนระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน อาทิ กรม. ได้เห็นชอบให้ยกเว้นมติ กรม. 2 ฉบับเดิม²⁵³ เพื่อปรับปรุงกระบวนการจัดทำแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐ One Map ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น²⁵⁴ ภายใต้ คทช. ซึ่งมีความคืบหน้าในหลายกลุ่มพื้นที่ เช่น กลุ่มที่ 5 (11 จังหวัดภาคใต้) และกลุ่มที่ 6 (บางส่วนของ จ. กาญจนบุรี แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำพูน ราชบุรี และเพชรบุรี) ที่ได้รับมติเห็นชอบจาก คทช. แล้ว และอยู่ระหว่างการเตรียมเสนอ กรม. ในด้านการกระจายการถือครองที่ดินให้แก่ประชาชนเป้าหมายรวม 1,579 พื้นที่ ใน 73 จังหวัด ครอบคลุมเนื้อที่รวมประมาณ 4.4 ล้านไร่ มีความก้าวหน้าร้อยละ 46 โดยได้ออกหนังสืออนุญาตแล้วจำนวน 729 พื้นที่ และประชาชนเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวแล้ว 96,548 ราย²⁵⁵

นอกจากนี้พบตัวอย่างที่ดีในการแก้ปัญหาที่ดินทับซ้อน คือ กรณีข้อพิพาทเรื่องแนวเขตทับซ้อนบริเวณอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท จ. ลำปาง กับพื้นที่ที่ดินทำกินที่อยู่อาศัย และพื้นที่จิตวิญญาณของชุมชน

“โดยผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย โดยร่วมกำหนดแนวเขตร่วมกัน เป็นพัฒนาการที่สำคัญของการยอมรับสิทธิชุมชน”

ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 (2) ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมจัดการ ดูแลและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

แม้การจัดสรรที่ดินให้ประชาชนเพื่อสิทธิในที่อยู่อาศัยและในการประกอบอาชีพมีความก้าวหน้าหลายมิติ แต่พบปัญหาและข้อท้าทายหลายประการ อาทิ คทช. มีข้อจำกัดทางกฎหมายในอำนาจการชี้ขาดกรณีแนวเขตที่ดินทับซ้อนระหว่างหน่วยงานของรัฐ ซึ่งเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน ความซับซ้อนของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ความคลาดเคลื่อนจากการแปลงมาตราส่วนแผนที่ รวมทั้งขาดแคลนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่สามารถตัดสินใจปรับแนวเขตในบางกรณี ส่งผลให้การดำเนินการดังกล่าวมีความล่าช้า และในบางพื้นที่ยังเกิดความขัดแย้งใหม่ระหว่างชุมชนกับรัฐ โดยมีเรื่องร้องเรียนต่อ คทช. ที่เกี่ยวข้องกับที่ดินเพิ่มขึ้นเป็น 1,937 เรื่องในปี 2568 จาก 1,865 เรื่องในปี 2567 ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน การขอที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย และการไม่ได้รับความเป็นธรรมในการจัดการปัญหาที่ดิน²⁵⁶

²⁵³มติ กรม. เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2555 เรื่อง การเสนอร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดแนวเขตที่ดินให้เป็นพื้นที่ดำเนินการตามกฎหมาย และมติ กรม. เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2565 เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับกรณีการตราร่างกฎหมายหรือร่างอนุบัญญัติที่ต้องจัดให้มีแผนที่ท้าย.

²⁵⁴จาก *รัฐบาลลดขั้นตอน One Map เร่งกำหนดเขตที่ดินทั่วประเทศ*, โดย ไทยพีบีเอส, 15 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/agriculture-49>

²⁵⁵จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ที่ นร 1604/5306 ลงวันที่ 14 ตุลาคม 2568 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

²⁵⁶แหล่งเดิม.

นอกจากนี้ยังพบข้อพิพาทกรณีการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติหลายกรณี เช่น ชุมชนบริเวณอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน จ. ขอนแก่น ยังคงคัดค้านการสำรวจพื้นที่เพื่อดำเนินการตามมาตรา 64 ของ พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 เนื่องจากยังมีปัญหาแนวเขตที่ดินทับซ้อนและไม่ได้รับการพิสูจน์สิทธิในที่ดิน กรณีอุทยานแห่งชาติทับลาน แม้การแก้ไขปัญหาที่ดินทับซ้อนมีความคืบหน้าเชิงนโยบายที่มีแนวทางกันพื้นที่ชุมชนกว่า 2.6 แสนไร่ออกจากเขตอุทยาน แต่ยังคงมีการคัดค้านและเรียกร้องให้กันพื้นที่ดังกล่าวเป็นรายกรณีเพื่อความโปร่งใสและกลุ่มอนุรักษ์ป่าภูยง จ. มุกดาหาร คัดค้านการออกใบอนุญาตใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงบังอี่บางส่วนให้แก่บริษัทเอกชนเพื่อดำเนินโครงการกั้นห้วยลม โดยอ้างว่าเป็นการอนุญาตที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและละเมิดสิทธิชุมชนเนื่องจากขาดการรับฟังความคิดเห็นจากชุมชน เป็นต้น



ที่มา : The Active

1.1.2 การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้และที่ดิน

รัฐมีความก้าวหน้าในเชิงนโยบายและการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อาทิ การประกาศใช้ พ.ร.บ. คุ่มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. 2568 ซึ่งจะมีส่วนแก้ไขปัญหาการเข้าถึงที่ดินทำกินของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานมาก่อนการประกาศเขตป่าอนุรักษ์ของรัฐ โดยการจัดตั้งพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ การแต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขกฎหมายเพื่อปรับปรุง พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และ พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 โดยให้มีสัดส่วนตัวแทนภาคประชาชนและภาครัฐที่เท่ากัน การชะลอการประกาศพื้นที่ป่าอนุรักษ์ใหม่ 23 แห่ง และการเร่งสำรวจการถือครองที่ดิน รวมทั้งการจัดทำกฎหมายนิรโทษกรรมสำหรับประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายด้านป่าไม้และที่ดิน โดยสภาผู้แทนราษฎรได้มีมติรับหลักการของร่างกฎหมายดังกล่าวเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้นโยบายทวงคืนผืนป่า²⁵⁷ ขณะเดียวกัน คณะอนุกรรมการศึกษาและปรับปรุง พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติฯ และ พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ได้จัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเพื่อรับทราบและพิจารณาข้อเสนอเกี่ยวกับเงื่อนไขการอยู่อาศัยและทำกินภายใต้กฎหมายทั้งสองฉบับที่เป็นธรรมมากยิ่งขึ้น²⁵⁸

อย่างไรก็ตาม แม้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพยายามสร้างกลไกการรับฟังความคิดเห็นและทบทวนปัญหาอุปสรรคร่วมกับประชาชน แต่ พ.ร.ฎ. โครงการอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ตามมาตรา 64 ของ พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติฯ และมาตรา 121 ของ พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ยังคงมีเงื่อนไขจำกัดสิทธิในการอยู่อาศัยและทำกินของชุมชนเพียง 20 ปี ซึ่งไม่เอื้อต่อความมั่นคงในชีวิตตามวิถีหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น

²⁵⁷จาก 'เอกรินทร์' สภาฯ รับหลักการร่างนิรโทษฯ เทียบนโยบายที่ดิน-'ทวงคืนผืนป่า', โดย ประชาไท, 11 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2025/09/114599>

²⁵⁸จาก สทช. ประชุมอนุกรรมการฯ ครั้งที่ 2 พิจารณาแนวทางแก้ไขกฎหมายป่าอนุรักษ์และสิทธิชุมชน มุ่งสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการอยู่ร่วมกับป่า, โดย สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ, 1 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.onlb.go.th/n6670>



ที่มา : สำนักงาน กสม.

นอกจากนี้ สิทธิในการอยู่อาศัยและทำกินข้างต้นใช้ได้ เฉพาะผู้ที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น ส่งผลให้ผู้ที่อยู่ระหว่างการพิสูจน์สถานะทางกฎหมายไม่สามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม รัฐจึงควรดำเนินการให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 ที่รับรองสิทธิชุมชนในการจัดการ บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ อย่างยั่งยืน และ ICESCR ข้อ 11 ที่รับรองสิทธิในการ ดำรงชีพอย่างเพียงพอ

1.2 สิทธิของกลุ่มเกษตรกร

รัฐได้ดำเนินนโยบายเพื่อคุ้มครองสิทธิของ เกษตรกรในช่วงราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำและ สภาพภูมิอากาศแปรปรวน ส่งผลกระทบต่อรายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกร เช่น โครงการสนับสนุนเงินช่วยเหลือชาวนาไร่ละ 1,000 บาท ครัวเรือนละไม่เกิน 10 ไร่ ครอบคลุม 4.6 ล้านครัวเรือน การเตรียมความพร้อมสนับสนุนเงินช่วยเหลือเกษตรกร ผู้ปลูกกล้วยไร่ละ 1,400 บาท ครัวเรือนละไม่เกิน 10 ไร่ ครอบคลุม 2 แสนครัวเรือน²⁵⁹ มาตรการเหล่านี้สะท้อนถึง ความพยายามของรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจให้เป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำ และให้สอดคล้องตาม ICESCR ข้อ 11 สิทธิในการมีมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอ

อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการดำเนินการ ดังกล่าวยังไม่สามารถบรรลุผลเนื่องจากเกษตรกร จำนวนมากยังคงเผชิญกับอุปสรรคหลายประการ โดยเฉพาะปัญหาความไม่มั่นคงในที่ดินทำกินที่เกิดจากการขาดเอกสารสิทธิและปัญหาที่ดินทับซ้อนกับหน่วยงานของรัฐ การบริหารจัดการทรัพยากร ที่ถูกกำหนดจากส่วนกลางซึ่งกระทบต่อสิทธิในการมีส่วนร่วมของชุมชน

“ ขณะเดียวกับเกษตรกรยังเผชิญ ข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจ ต้นทุนการผลิตสูง และอำนาจต่อรองต่ำ อาทิ ระบบเกษตรพันธสัญญา สร้างความเหลื่อมล้ำเชิงอำนาจ ต่อเกษตรกร ”

รวมถึงอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์หรือ ความช่วยเหลือจากรัฐที่ดำเนินการผ่านระบบดิจิทัล ซึ่งเป็นอุปสรรคสำหรับกลุ่มที่ขาดทักษะและอุปกรณ์ ด้านเทคโนโลยี แม้รัฐบาลจะออกมาตรการช่วยเหลือ เพื่อบรรเทาผลกระทบมาเป็นระยะ แต่ยังเป็น การแก้ไขเฉพาะหน้าซึ่งขาดแนวทางแก้ไข ปัญหาเชิงโครงสร้างในระยะยาวและการประกันรายได้ที่มั่นคง²⁶⁰



ที่มา : The101.world

²⁵⁹จาก รัฐช่วยอุ้มข้าว-ลำไยราคาตก อัดเงิน 4 หมื่นล้านจ่ายชดเชย, โดย ประชาชาติธุรกิจ, 20 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/local-economy/news-1863426>

²⁶⁰จาก สัมมนาเชิงปฏิบัติการ กสม. อีสานสัญจร ครั้งที่ 3 หัวข้อ “ปฏิญญา UNDROP กับการแก้ไขปัญหาสิทธิของเกษตรกรในพื้นที่ภาคอีสาน [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย สำนักงาน กสม., 22 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/nhrct/posts/pfbid02VuAVEhSwX-2mKcVai5bT1Kwh4KcaaNN87gz6fNAX3wSyB2qqkCYdJFBrHT4P4647JL>

1.3 สิทธิของกลุ่มประมงพื้นบ้านขนาดเล็ก

รัฐได้ประกาศใช้ พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.ก. การประมง พ.ศ. 2558 โดยแก้ไขในสาระสำคัญเพื่อยกเลิกข้อห้ามเรือประมงพื้นบ้านออกนอกเขตชายฝั่ง และการปรับบทลงโทษให้เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนและสร้างความเป็นธรรมให้กับชาวประมงพื้นบ้าน ให้มีมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอ รวมถึงมีส่วนร่วมในการจัดการ ใช้ประโยชน์และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญและ ICESCR

อย่างไรก็ตาม หลายภาคส่วนมีข้อสังเกตเกี่ยวกับกฎหมายดังกล่าว เช่น สัดส่วนภาคแรงงานที่ไม่มีในคณะกรรมการนโยบายการประมงทั้งระดับชาติและระดับจังหวัด และการเพิ่มข้อยกเว้นให้สามารถใช้เครื่องมืออวนล้อมจับที่มีช่องตาอวนเล็กกว่า 2.5 เซนติเมตรนอกเขต 12 ไมล์ทะเลในการทำประมงเวลากลางคืน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำวัยอ่อนและประมงพื้นบ้าน อีกทั้งชาวประมงพื้นบ้านยังประสบปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชนชายฝั่งทะเลตามวิถีวัฒนธรรมเนื่องจาก พ.ร.บ. การเดินเรือในน่านน้ำไทย พุทธศักราช 2456 มาตรา 117 ทวิ และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกำหนดให้บ้านเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างของชาวประมงที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชายฝั่งถือเป็นสิ่งล่วงล้ำลำน้ำ ซึ่งต้องขออนุญาตและเสียค่าตอบแทนรายปี



ที่มา : ไทยโพสต์

2. การตอบรับข้อเสนอแนะ ในรายงานปี 2567

มีความก้าวหน้าในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 คทช. ดำเนินโครงการ One Map อย่างต่อเนื่องผ่านการรับฟังความเห็น รวมทั้งจัดสรรที่ดินให้ประชาชนและลงพื้นที่แก้ปัญหาแนวเขตที่ดินทับซ้อน

2.2 ยช. ผลักดันกฎหมายว่าด้วยการนิรโทษกรรมประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายด้านที่ดินและป่าไม้ ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรมีมติรับหลักการเพื่อพิจารณาต่อไป

3. การดำเนินการของ กสม.

ด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในปี 2568 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนจำนวนมาก ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับ การทับซ้อนของแนวเขตที่ดิน โดยเฉพาะป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ เขตปฏิรูปที่ดิน นิคมสร้างตนเอง หรือที่สาธารณประโยชน์ ซึ่งนำไปสู่การดำเนินคดีบุกรุก ชักไล่หรือจำกัดสิทธิของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากที่ดิน อาทิ กรณีปัญหาประชาชนถูกดำเนินคดีบุกรุกพื้นที่ป่าเนื่องจากที่ดินทับซ้อนกับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง อ. บ้านไร่ จ. อุทัยธานี และประสานช่วยเหลือ กรณีประชาชนถูกขับไล่ออกจากที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินในโครงการพัฒนาลุ่มน้ำเข็ก อ. เขาค้อ จ. เพชรบูรณ์ กรณีแนวเขตที่ดินป่าสงวนแห่งชาติทับซ้อนกับเขตปฏิรูปที่ดินในพื้นที่ ต. ลำพูนกลาง อ. มวกเหล็ก จ. สระบุรี และกรณีอุทยานแห่งชาติ เขาปู่-เขาย่า ออกประกาศเขตพื้นที่ทับซ้อนที่ดินทำกินของชาวบ้าน และพื้นที่ในนิคมสร้างตนเองควนขนุน ต. ลานข่อย อ. ป่าพะยอม จ. พัทลุง และมีรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน อาทิ กรณีชาวบ้าน ชัยหวาย จ. ชัยภูมิ ถูกศาลสั่งจำคุกและรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่อุทยานแห่งชาติไทรทอง โดยเห็นว่าหน่วยงานรัฐละเลยหน้าที่ตามกฎหมาย จึงเสนอแนะให้ชะลอการรื้อถอนและให้จัดหาที่ดินรองรับ กรณีพิพาทการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงหรือ น.ส.ล. ในที่สาธารณประโยชน์ทุ่งปากขอตอนใต้ จ. สุราษฎร์ธานี ทับที่ทำกินชุมชนไทดำ กสม. มีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานเร่งรัดวัดสอบเขตที่ดินและไม่ขับไล่ชุมชนจนกว่าจะได้

ข้อยุติ กรณีการประกาศอุทยานแห่งชาติในพื้นที่ จ. แม่ฮ่องสอนและลำปาง ที่ทับซ้อนกับที่ทำกินของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง กสม. เสนอแนะให้มีการปรับแนวเขตเปิดให้มีกระบวนการมีส่วนร่วม และพิจารณากำหนดเขตวัฒนธรรมพิเศษเพื่อคุ้มครองพื้นที่ทางวัฒนธรรม รวมทั้งกรณีสำนักงานการปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก.) เชียงราย ไม่พิจารณาออกหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินแก่เกษตรกรเป็นระยะเวลากว่า 13 ปี เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน กสม. เสนอแนะให้ ส.ป.ก. เชียงราย พิจารณาการขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินโดยเร็ว

นอกจากนี้ กสม. ได้ติดตามความคืบหน้าในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะ ที่ 175/2567 ลงวันที่ 25 มิถุนายน 2567 กรณีที่อยู่อาศัยของชุมชนชายฝั่งทะเลตามวิถีวัฒนธรรม ถูกกำหนดให้เป็นสิ่งล่วงล้ำลำแม่น้ำ ซึ่งต้องขอใบอนุญาตและเสียค่าตอบแทนเป็นรายปี โดยได้เสนอแนะให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กำหนดหลักเกณฑ์ในการรับรองชุมชนชายฝั่งทะเลตามวิถีวัฒนธรรม โดย คค. และกรมเจ้าท่าอยู่ระหว่างการแก้ไขกฎกระทรวงเพื่อยกเว้นการจัดเก็บค่าตอบแทนแก่ชุมชนที่ได้รับการรับรอง ซึ่งต้องผ่านกระบวนการพิจารณาและรับฟังความคิดเห็นจาก อปท. โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำฐานข้อมูลชุมชน เพื่อให้เกิดผลในการปฏิบัติที่เป็นธรรม ทัวถึง และสอดคล้องกับสิทธิตามวิถีวัฒนธรรม (customary rights)²⁶¹

ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน กสม. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาการทำประมงพื้นบ้านขนาดเล็ก จัดกิจกรรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของเกษตรกรและผู้ทำงานในชนบท กับการแก้ไขปัญหาสิทธิของเกษตรกรในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตลอดจนรับทราบสถานการณ์ปัญหา ผลกระทบ และข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้อง

4. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4.1 รัฐบาล โดยคทช.ทส. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเร่งรัดจัดสรรและแก้ไขปัญหาที่ดินให้ประชาชนอย่างต่อเนื่อง ทบทวนกฎหมายและระเบียบที่อาจเป็นอุปสรรคหรือทำให้การดำเนินการที่เกี่ยวข้องล่าช้า รวมทั้งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการกำหนดแนวเขตหรือใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม

4.2 รัฐบาล โดย ทส. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเร่งพิจารณาปรับปรุงหลักเกณฑ์สิทธิในการอยู่อาศัย และทำกินของชุมชน ตาม พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติฯ และ พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ โดยคำนึงถึงความมั่นคงในชีวิตตามวิถีหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาปรับปรุงกฎหมาย

4.3 รัฐบาล โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กษ.) ดศ. กค. กระทรวงพาณิชย์ (พณ.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดมาตรการส่งเสริมเกษตรกรในระยะยาว โดยสร้างหลักประกันการถือครองที่ดินและรายได้ที่มั่นคง เพื่อคุ้มครองมาตรฐานในการดำรงชีพ และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ รวมถึงปรับปรุงโครงสร้างหรือกลไกการผลิตเพื่อสร้างความสมดุลในการต่อรองและการตัดสินใจของเกษตรกรกับภาคธุรกิจ รวมทั้งจัดให้มีช่องทางเข้าถึงสิทธิประโยชน์และความช่วยเหลือจากรัฐอย่างทั่วถึง

4.4 รัฐบาล โดยกษ.คค.มท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการประมงให้เกิดความเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ คำนึงถึงสิทธิของชุมชนประมงพื้นบ้านในการมีส่วนร่วมดูแลและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน ควบคู่กับการฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เร่งทบทวนหลักเกณฑ์การอนุญาตสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ชายฝั่งให้มีความยืดหยุ่น และเหมาะสมกับวิถีชีวิตชุมชน ตลอดจนรับรองชุมชนชายฝั่งตามวิถีวัฒนธรรมให้มีหลักเกณฑ์และฐานข้อมูลที่ชัดเจน

²⁶¹จาก ประชุมติดตามความคืบหน้าในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะ กสม. กรณีคุ้มครองสิทธิชุมชนชายฝั่งทะเล [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย สำนักงาน กสม., 24 กรกฎาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/nhrct/posts/pfbid021kPENfUDvd3yR6dXKcxb4iR2gCPgYPUyphN7vziCR9CN3cpN6pC5vPSXkjeM88ojl>



3.5 สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี

1. การประเมินสถานการณ์

ปัญหาสิ่งแวดล้อม อาทิ คุณภาพของน้ำและอากาศ ปัญหาสุขภาพอันเนื่องมาจากมลพิษ รวมถึงการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม กระทบการเข้าถึงสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีของประชาชน ซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนตามที่องค์การสหประชาชาติได้รับรองไว้ โดยมีสถานการณ์ที่สำคัญดังนี้

1.1 ปัญหามลพิษจากโครงการหรือกิจกรรม ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

หน่วยงานรัฐบังคับใช้กฎหมายเพื่อจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมเมื่อเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้น เช่น ออก. ได้สั่งปิดโรงงานน้ำตาล 2 แห่งที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรการลดการเผาอ้อยซึ่งเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักของมลพิษ PM 2.5²⁶² หรือตรวจสอบโรงงานรีไซเคิลใน จ. สมุทรสาคร ที่ประกอบกิจการโดยไม่ได้รับอนุญาตหลังจากเหตุการณ์ไฟไหม้²⁶³ ในขณะที่มีความพยายามควบคุมและป้องกันปัญหาเชิงรุก โดยภาคนิติบัญญัติและประชาชนได้เสนอร่าง พ.ร.บ. จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ ร่าง พ.ร.บ. การรายงานและเปิดเผยข้อมูลการปล่อยและเคลื่อนย้ายสารมลพิษ พ.ศ. และร่าง พ.ร.บ. การรายงานการปล่อยและการเคลื่อนย้ายสารมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม พ.ศ. ที่สภาผู้แทนราษฎรได้มีมติรับหลักการร่าง พ.ร.บ. ดังกล่าว ร่างกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ มีสาระสำคัญเพื่อสร้างกลไกในการสร้างระบบการรายงานและเปิดเผยข้อมูลการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายสารมลพิษ โดยกำหนดให้บุคคล นิติบุคคล หรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษตามบัญชีและเกณฑ์ที่กำหนด มีหน้าที่ต้องจัดทำและส่งรายงานข้อมูลชนิดและปริมาณ

สารมลพิษต่อกรมควบคุมมลพิษ เพื่อนำไปจัดทำเป็นฐานข้อมูลกลางให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งสะท้อนถึงความพยายามในการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ และเสริมสร้างความโปร่งใสและการตรวจสอบ รวมทั้งสอดคล้องกับสิทธิขั้นพื้นฐานในการรับรู้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและความปลอดภัยของประชาชนตามรัฐธรรมนูญมาตรา 58 และ ICESCR ข้อ 12

อย่างไรก็ตาม ปี 2568 พบกรณีดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในหลายด้านอย่างต่อเนื่อง เช่น ในภาคตะวันออกพบการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมทั้งบนดินและใต้ดิน การขยายตัวของโรงงานรีไซเคิลและบ่อฝังกลบที่ไม่ได้มาตรฐาน รวมทั้งการปรับผังเมืองรองรับกิจการอุตสาหกรรมโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพดิน น้ำ อากาศ และสุขภาพของประชาชน²⁶⁴ การคัดค้านโรงไฟฟ้าก๊าซใน อ. พนมสารคาม จ. ฉะเชิงเทรา เนื่องจากมีข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพในพื้นที่อาจรุนแรงยิ่งขึ้น²⁶⁵ กรณีไฟไหม้



ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม

²⁶²จาก เชือดไก่ให้ลิงดู! ปก.ช. สั่งปิดโรงงานน้ำตาล 2 แห่ง ไม่รวมเมืองตรังอ้อยเผา, โดย ไทยโพสต์, 31 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipost.net/general-news/732406/>

²⁶³จาก ไฟไหม้ เปิดโปง ‘โรงงานเถื่อน’ ในสมุทรสาคร สร้างภัยมลพิษจากรีไซเคิล, โดย iGreen, 30 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.igreenstory.co/pollution-4/>

²⁶⁴จาก กสม. เล็งทำข้อเสนอแก้ปัญหา ‘กากอุตสาหกรรม-ละเมิดสิทธิมนุษยชน’ พื้นที่ภาคตะวันออกด่วน, โดย The Active, 6 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <https://theactive.thaipbs.or.th/news/pollution-20251206>

²⁶⁵จาก 7 วัน 125 กม.! ชาวบ้าน “ฉะเชิงเทรา” เดินเท้าถึงทำเนียบฯ ยื่นนายกฯ “หยุดโรงไฟฟ้ารับภาระค่าไฟแพง”, โดย สยามรัฐ, 11 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://siamrath.co.th/contents/109617>



โรงงานรีไซเคิลที่ประกอบกิจการโดยไม่ได้รับอนุญาตในพื้นที่สีเขียว จ. สมุทรสาคร ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนโดยรอบส่งผลให้เกิดมลพิษจากการเผาไหม้และการทิ้งสารพิษลงสู่แหล่งน้ำและดิน²⁶⁶ สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงข้อท้าทายในการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 ซึ่งกำหนดสิทธิของบุคคลและชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ มาตรา 57 (2) และมาตรา 58 ในการบริหารจัดการ คุ่มครองและฟื้นฟู และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมถึงการได้รับสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีของประชาชน

1.2 ฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5)

ปัญหาฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ยังคงเกิดขึ้นและถูกยกขึ้นเป็นวาระแห่งชาติ และกำหนดแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ การแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละออง ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568 - 2570 ซึ่งกำหนดเป้าหมายลดพื้นที่การเผาไหม้และควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษอย่างชัดเจนมากขึ้น²⁶⁷ อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐยังมีการดำเนินมาตรการป้องกันโดยเฝ้าระวังพื้นที่เสี่ยง การควบคุมการเผาพื้นที่หรือผลิตผลทางการเกษตรส่งผลให้จุดความร้อนลดลงร้อยละ 25²⁶⁸ การผลักดันความร่วมมือระหว่างประเทศในกรอบอาเซียนเพื่อจัดการมลพิษข้ามพรมแดน รวมถึงการประสานความร่วมมือผ่านคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (AICHR) เพื่อยกระดับสู่ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิในการเข้าถึงสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย สะอาด และยั่งยืน²⁶⁹

อย่างไรก็ตาม ปัญหาฝุ่น PM 2.5 ยังคงเป็นประเด็นสิทธิมนุษยชนที่ทำนาย เนื่องจากการดำเนินนโยบายยังขาดความต่อเนื่องและการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ประชาชนจำนวนมากยังคงเผชิญค่าฝุ่นเกินมาตรฐานในหลายพื้นที่²⁷⁰ ถึงแม้ได้มีความพยายามผลักดันร่าง พ.ร.บ. บริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด พ.ศ. เพื่อสร้างกลไกทางกฎหมายคุ้มครองสิทธิของประชาชนให้ได้รับอากาศที่ปลอดภัยและสะอาดแต่ยังไม่ผ่านการพิจารณาใช้บังคับ ทั้งนี้ ภาครัฐกิจอุตสาหกรรมมีข้อสังเกตต่อหลักเกณฑ์บางประการของกฎหมายดังกล่าวว่าอาจมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการและเศรษฐกิจในภาพรวมซึ่งควรศึกษารายละเอียดให้รอบด้านมากขึ้น กรณีดังกล่าวจึงอาจส่งผลให้พิจารณาและประกาศใช้กฎหมายล่าช้าออกไป²⁷¹ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิในสุขภาพที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญและ ICESCR



ที่มา : กรุงเทพธุรกิจ

1.3 การบริหารจัดการน้ำและอุทกภัย

สถานการณ์อุทกภัยในปี 2568 มีความเชื่อมโยงกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยปริมาณฝนรวมทั้งจำนวนและความรุนแรงของมรสุมที่เพิ่มขึ้น

²⁶⁶จาก ไฟไหม้ เปิดโปง ‘โรงงานเถื่อน’ ในสมุทรสาคร สร้างภัยมลพิษจากรีไซเคิล. งานเดิม.

²⁶⁷จาก กรม. อนุมัติแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ “การแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละออง” ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568-2570 และระยะ 5 ปี ต่อไป [ข่าวทำเนียบรัฐบาล], โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 24 กรกฎาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/98666>

²⁶⁸จาก หนังสือกรมควบคุมมลพิษ ด่วนที่สุด ที่ ทส 0303/25026 ลงวันที่ 10 ตุลาคม 2568 เรื่อง ข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

²⁶⁹จาก หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ที่ กต 1205/840 ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2568 เรื่อง ข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

²⁷⁰จาก สธ. เผยคนไทย 38 ล้านคนอยู่ในพื้นที่ฝุ่น PM2.5 เกินค่ามาตรฐาน พบเป็นกลุ่มเปราะบาง 15 ล้านคน, โดย Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 9 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.hfocus.org/content/2025/01/32758>

²⁷¹จาก กกร. ดำเนินร่างกฎหมาย ‘แรงงาน-อากาศ-โรงงาน’ หัวใจ ‘ซ้ำซ้อน-เพิ่มภาระธุรกิจ’, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 12 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1207294>



ส่งผลให้ประชาชนในหลายพื้นที่เผชิญกับอุทกภัยที่รุนแรงทั้งในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา²⁷² และในภาคใต้²⁷³ ส่งผลกระทบต่อสิทธิในชีวิต การประกอบอาชีพ และทรัพย์สิน²⁷⁴ ในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ข้อมูลดาวเทียมจากสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) พบน้ำท่วมขังในพื้นที่ลุ่มและที่อยู่อาศัยรวม 1,293,745 ไร่²⁷⁵ และกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระบุว่า มีผู้ได้รับผลกระทบประมาณ 108,000 - 369,000 คน รวมถึงเสียชีวิตประมาณ 22 ราย²⁷⁶ ในพื้นที่ภาคใต้ประชาชนได้รับผลกระทบจากอุทกภัยจำนวน 124,003 คน รวม 359,428 คน²⁷⁷ และมีผู้เสียชีวิตจำนวน 162 ราย (ข้อมูลเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2568)²⁷⁸

ที่ผ่านมารัฐได้ดำเนินการเพื่อแก้ไขผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วมที่เกิดขึ้น อาทิ การสำรวจความเสียหายและกำหนดอัตราช่วยเหลือเยียวยาครัวเรือนละ 9,000 บาท รวมวงเงิน 6,169.98 ล้านบาท ครอบคลุม 65 จังหวัด รวมทั้งตั้งกลไกบริหารจัดการน้ำในเขื่อนหลักและคลองระบายน้ำสำคัญเพื่อเฝ้าระวังและประสานการช่วยเหลือ²⁷⁹ และขยายความช่วยเหลือประชาชนที่ถูกน้ำขังมากกว่า 4 เดือน ซึ่งจะได้รับเยียวยาเพิ่มเติม 20,000 บาท²⁸⁰

อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการน้ำและสถานการณ์อุทกภัยสะท้อนถึงปัญหาทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ เช่น **ด้านโครงสร้างการจัดการภัยพิบัติ** ขาดระบบการบัญชาการเดี่ยว (single command) ที่เกี่ยวข้องกับ พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 และ พ.ร.บ. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ส่งผลให้การสั่งการโดยเฉพาะช่วงการเปลี่ยนผ่านรัฐบาล และช่วงการเกษียณอายุราชการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดความชัดเจน ไม่เป็นเอกภาพ²⁸¹ **ด้านการปฏิบัติ** การผันน้ำลงทุ่งไม่สามารถดำเนินการได้ตามนโยบาย ส่งผลให้บ้านเรือนที่อยู่อาศัยต้องกลายเป็นพื้นที่รับน้ำรวมทั้งการบริหารความเสี่ยงอย่างทันท่วงที และลดความเสี่ยงภัยพิบัติในภาวะปกติ **ด้านอุปกรณ์การเฝ้าระวัง** เครื่องมือการคาดการณ์ของกรมอุตุนิยมวิทยายังไม่สามารถประเมินสถานการณ์พายุและการคำนวณปริมาณน้ำฝนกับปริมาณน้ำที่จะเข้าสู่เขื่อน ขาดระบบเตือนภัยพิบัติที่แม่นยำและครอบคลุม²⁸² สะท้อนถึงข้อท้าทายในการดำเนินการตาม ICCPR ข้อ 6 ที่รัฐต้องดำเนินการมาตรการเชิงป้องกันเพื่อคุ้มครองชีวิตประชาชน รวมถึงในสถานการณ์ภัยพิบัติ ICESCR ข้อ 11 สิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอ และข้อ 12 สิทธิในสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเปราะบาง เช่น คนพิการที่ควรได้รับการคุ้มครองตาม CRPD ข้อ 11 การคุ้มครองและความปลอดภัยของคนพิการจากภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินทางมนุษยธรรม

²⁷²10 จังหวัดภาคกลาง ได้แก่ พระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี ลพบุรี นครปฐม ชัยนาท อ่างทอง สิงห์บุรี สระบุรี นนทบุรี และปทุมธานี.

²⁷³จาก ภาคใต้ฝนถล่มหนัก ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมขังและน้ำหลากในพื้นที่ลุ่มต่ำหลายจังหวัด, โดย เดลินิวส์, 22 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/news/5325520/>

²⁷⁴จาก เบื้องหลังการบริหารจัดการน้ำปี 68 เหตุใดลุ่มภาคกลางท่วมหนัก-นาน, โดย บีบีซีไทย, 14 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/articles/cddv4r9r4o>

²⁷⁵จาก เบื้องหลังการบริหารจัดการน้ำปี 68 เหตุใดลุ่มภาคกลางท่วมหนัก-นาน. งานเดิม.

²⁷⁶จาก น้ำปี 68 ไม่ซ้ารอยปี 54 วิเคราะห์เชิงสถิติ “ประเทศไทยพร้อมรับมือมากขึ้น”, โดย TNN Thailand, 7 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.tnnthailand.com/tnnexclusive/213554/>

²⁷⁷จาก อัปเดต น้ำท่วมภาคใต้ 8 จังหวัดอ่วม ผ่นตกหนัก ได้รับผลกระทบกว่า 1.2 แสนครัวเรือน, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 21 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/news-update/1208689>

²⁷⁸ศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินอุทกภัย (ศป.กฉ.) รายงานตัวเลขผู้เสียชีวิตน้ำท่วมใหญ่ 8 จังหวัดภาคใต้สะสม จำนวน 162 คน แบ่งเป็น นครศรีธรรมราช 9 คน พัทลุง 4 คน สงขลา 126 คน ตรัง 2 คน สตูล 5 คน ปัตตานี 7 คน ยะลา 5 คน และนราธิวาส 4 คน.

²⁷⁹จาก นายภา เคาะเยียวาน้ำท่วมครัวเรือนละ 9,000 บาท เข้า ครม. 14 ต.ค. นี้, โดย ไทยพีบีเอส, 6 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/357309>

²⁸⁰จาก ครม. ไฟเขียวเงินเยียวยาน้ำท่วม น้ำขังเกิน 4 เดือน จ่ายชดเชย 20,000 บาท, โดย ไทยรัฐ, 18 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/2896310>

²⁸¹จาก เบื้องหลังการบริหารจัดการน้ำปี 68 เหตุใดลุ่มภาคกลางท่วมหนัก-นาน. งานเดิม.

²⁸²แหล่งเดิม.

1.4 การระบาดของปลาหมอคางดำ ในแหล่งน้ำสาธารณะ

ปัญหาการแพร่ระบาดของปลาหมอคางดำออกไปในหลายพื้นที่ของประเทศ ซึ่งในเดือนกันยายน 2568 พบว่า ระดับความชุกชุมของประชากรปลาหมอคางดำในทุกพื้นที่มีแนวโน้มลดลง และพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดลดลงจากเดิม 19 จังหวัดเหลือ 17 จังหวัด²⁸³ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำจัดปลาหมอคางดำทั่วประเทศไปแล้วกว่า 7.3 ล้านกิโลกรัม²⁸⁴ พร้อมทั้งเปิดจุดรับซื้อรอบใหม่ 40 จุดใน 14 จังหวัดเพื่อจูงใจให้ชาวประมงนำปลาหมอคางดำมาส่งขายในราคา กิโลกรัมละ 20 บาท เพื่อมุ่งลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ²⁸⁵ นอกจากนี้ การที่ศาลแพ่งกรุงเทพใต้มีคำสั่งรับฟ้องคดีแบบกลุ่มของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากปลาหมอคางดำ ถือว่าเป็นการรับรองสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีที่จะได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและการเยียวยาความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชน²⁸⁶

แม้ว่ารัฐจะมีความพยายามดำเนินมาตรการควบคุมและลดผลกระทบจากการแพร่ระบาดของปลาหมอคางดำและมีแนวโน้มลดลงข้างต้น แต่การแพร่กระจายดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและการประกอบอาชีพของชาวประมง เช่น ทะเลแสมสาร จ.ชลบุรี มีรายงานว่าปลาหมอคางดำติดอวนจำนวนมากจนกระทบต่อรายได้และต้นทุนการทำประมง²⁸⁷ ขณะเดียวกันมีการเคลื่อนไหวของประชาชนจาก 19 จังหวัดที่นำปลาหมอคางดำไปเทบริเวณทำเนียบรัฐบาลเพื่อกดดันให้รัฐเร่งดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจัง เป็นต้น แสดงให้เห็นว่ามาตรการของรัฐยังไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีและการดำรงชีพของประชาชน ซึ่งได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญมาตรา 40 และมาตรา 43 (2) และ ICESCR ข้อ 11

1.5 การปนเปื้อนสารเคมีในแม่น้ำกก-แม่น้ำสาย

ผลกระทบจากการทำเหมืองแร่ในเมียนมาทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีในแม่น้ำกก-แม่น้ำสาย โดยประชาชนได้รับผลกระทบด้านสุขภาพ การประกอบอาชีพ และวิถีชีวิตของประชาชนจากคุณภาพน้ำที่เสื่อมโทรมไม่เหมาะสมต่อการอุปโภคบริโภค รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติลดลง²⁸⁸ ภาครัฐตรวจพบการปนเปื้อนของสารโลหะหนัก โดยเฉพาะบริเวณที่ติดกับพรมแดนของเมียนมาซึ่งพบค่าสารหนูเกินค่ามาตรฐาน นำไปสู่การจัดตั้งจุดตรวจคุณภาพน้ำและตะกอนครอบคลุมลำน้ำสาขารวม 30 จุด รวมถึงการศึกษาความเหมาะสมในการสร้างฝายดักตะกอนและระบบบำบัดตะกอนเพื่อลดการแพร่กระจายของมลพิษ พร้อมทั้งจัดตั้งศูนย์อำนวยการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำในพื้นที่²⁸⁹ นอกจากนี้ได้ประสานรัฐบาลเมียนมาและจีนเพื่อจัดตั้งคณะทำงานด้านวิชาการร่วมระหว่างไทย-เมียนมา และแลกเปลี่ยนข้อมูลคุณภาพน้ำ สํารวจพื้นที่ ตลอดจนพิจารณามาตรการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม²⁹⁰

อย่างไรก็ตาม การจัดการการปนเปื้อนสารเคมีในแม่น้ำกก-แม่น้ำสายเผชิญข้อท้าทายในการจัดการปัญหามลพิษข้ามพรมแดน เนื่องจากแหล่งที่มาของมลพิษเชื่อมโยงการทำเหมืองแร่โดยบริษัทที่ได้รับสัมปทานในรัฐฉานเขตประเทศเมียนมา ซึ่งตั้งอยู่บริเวณต้นน้ำ ทำให้ประชาชนชาวไทยที่อยู่ในพื้นที่กลางน้ำและปลายน้ำต้องเผชิญผลกระทบ นอกจากนี้ การแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุด้วยการสร้างฝายดักตะกอนภาคประชาชนเห็นว่าไม่สามารถกำจัดสารพิษได้จริงและอาจกระทบต่ออาชีพประมงและการท่องเที่ยวในพื้นที่²⁹¹ ด้านการแก้ไขปัญหามลพิษข้ามพรมแดนที่ได้พยายามเจรจาในระดับทวิภาคีและพหุภาคี เช่น ผ่านกลไกระดับ

²⁸³ได้แก่ จันทบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ นนทบุรี กรุงเทพมหานคร นครปฐม ราชบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ชลบุรี พัทลุง และปราจีนบุรี.

²⁸⁴จาก “รวม.ธรรมนัส” คัมแบ็กประกาศสงคราม “ปลาหมอคางดำ” เผย กำจัดปลาหมอคางดำแล้ว 7.3 ล้านกิโลกรัม พร้อมเดินหน้าปลดล็อกกฎหมาย IUU ช่วยชาวประมงทั่วประเทศ, โดย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 13 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.moac.go.th/news-preview-472791791467>

²⁸⁵จาก กรมประมง เปิดจุดรับซื้อปลาหมอคางดำรอบใหม่ กระจายในพื้นที่ 14 จังหวัด, โดย ศูนย์บริการข้อมูลภาครัฐเพื่อประชาชน GCC, 7 พฤษภาคม 2568. สืบค้นจาก gcc.go.th/2025/05/07/กรมประมง-เปิดจุดรับซื้อ/

²⁸⁶จาก ศาลแพ่งรับฟ้องดำเนินคดีแบบกลุ่ม “ปลาหมอคางดำ”, โดย ไทยพีบีเอส, 4 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/349862>

²⁸⁷จาก ชาวประมงกลุ่มใจ ปลาหมอคางดำระบาด ทะเลแสมสาร ติดอวนครึ่งกิโล วันวันระบบนิเวศเสียหาย, โดย มติชน, 20 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก https://www.matichon.com.th/region/news_5100418

²⁸⁸จาก เมื่อแม่น้ำกก เต็มไปด้วย ‘สารหนู – ตะกั่ว’ ไทยแก๊งโง่กับมลพิษข้ามพรมแดน จากเหมืองแร่ในเมียนมา, โดย เวิร์คพอยท์ทูเดย์, 20 พฤษภาคม 2568. สืบค้นจาก <https://workpointtoday.com/759357-2-kok-river-myanmar-pollution-from-gold-minning/>

²⁸⁹จาก หนังสือกรมควบคุมมลพิษ ตัวนที่สุด ที่ ทส 0303/25026 ลงวันที่ 10 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

²⁹⁰จาก หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ที่ กต 1205/840 ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

²⁹¹จาก เชียงรายค้ำ “ฝายดักตะกอน” น้ำกก-สาย จีรัฐคุยเมียนมา เร่งแก้แหล่งกำเนิดสารพิษ, ประชาชาติธุรกิจ, 6 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก www.prachachat.net/local-economy/news-1915802



คณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาค (Regional Border Committee: RBC) เพื่อหาแนวทางลดผลกระทบในระยะเร่งด่วน การหารือทวิภาคีกับเมียนมาแต่ได้รับการชี้แจงว่าไม่มีกิจกรรมการทำเหมืองแร่ที่ขึ้นทะเบียนและได้รับอนุญาตจากรัฐบาล อีกทั้งพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่อนุรักษ์ไม่สามารถทำเหมืองแร่ได้ สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงข้อท้าทายการจัดการปัญหามลพิษข้ามพรมแดนที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนชาวไทย ซึ่งรัฐต้องดำเนินการป้องกันและแก้ไขให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญและ ICESCR

2. การตอบรับข้อเสนอแนะ ในรายงานปี 2567

มีความก้าวหน้าในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 ทส. ผลักดันร่างกฎหมายว่าด้วยการรายงานการปล่อยและการเคลื่อนย้ายสารมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม (Pollutant Release and Transfer Register: PRTR) ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรมีมติรับหลักการ

2.2 รัฐบาลผลักดันร่างกฎหมายอากาศสะอาดเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา

3. การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2568 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนหลายกรณีส่วนใหญ่เป็นผลกระทบจากการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรที่ไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนครอบคลุมปัญหามลพิษและสุขภาพ

“ โดยเฉพาะโครงการอุตสาหกรรมในเมืองแอ่งพลังงาน และโครงสร้างพื้นฐานที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดเผยข้อมูลไม่โปร่งใส และการประเมินผลกระทบที่ไม่รอบด้าน ”

นอกจากนี้ยังรวมถึงปัญหามลพิษข้ามพรมแดนและภัยพิบัติที่เชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อาทิ กรณี อปท. แห่งหนึ่งใน อ. กระสัง จ. บุรีรัมย์ ปล่อยปลั๊วะลลลลลลให้มีการเผาขยะในที่เกิดขยะมูลฝอยส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน กรณีการขออนุญาตก่อสร้างโรงงานผลิตยางมะตอย ใน อ. บ่อทอง จ. ชลบุรี ขาดการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นอย่างรอบด้านจากประชาชน กรณีได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการป้องกันน้ำท่วมในพื้นที่ ต. แม่สาย อ. แม่สาย จ. เชียงราย กรณีการขออนุญาตประกอบกิจการโรงงานน้ำตาลและโรงไฟฟ้าชีวมวลแห่งหนึ่งใน อ. นาโพธิ์ จ. บุรีรัมย์ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและโครงการอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม กรณีการก่อสร้างโครงการรถไฟฟาสายสีส้ม ช่วงตลิ่งชัน-ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ขาดการมีส่วนร่วมและการประเมินเงินค่าทดแทนที่เป็นธรรม กรณีการบริหารจัดการน้ำทำให้เกิดน้ำท่วมขังที่ปนเปื้อนมลพิษเป็นเวลานาน ใน จ. พระนครศรีอยุธยา โดยได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เช่น ลงพื้นที่ จ. พระนครศรีอยุธยา ซึ่งถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ห่วงน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วมในเขตเมืองหลวงและพื้นที่เศรษฐกิจ แต่ไม่ได้รับค่าทดแทนที่เป็นธรรมโดยได้ลงพื้นที่หารือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

โดยมีรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ อาทิ

โครงการด้านอุตสาหกรรมและเหมืองแร่ กสม. ตรวจสอบหลายกรณีพบการดำเนินการที่ไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน อาทิ โรงงานหลอมอะลูมิเนียม ใน จ. กาญจนบุรีใช้เชื้อเพลิงไม่ตรงกับข้อมูลที่แจ้งต่อหน่วยงานรัฐ การยื่นขอประทานบัตรเหมืองหินปูนใน จ. ขอนแก่นและนครสวรรค์มีกระบวนการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ไม่ครอบคลุมและมีข้อจำกัดด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งกรณีเหมืองหินอุตสาหกรรมใน จ. สตูลที่แม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย แต่การดำเนินการขาดความโปร่งใสและไม่เปิดเผยข้อมูลต่อชุมชน กสม. ได้เสนอแนะให้หน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด รวมทั้งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใส

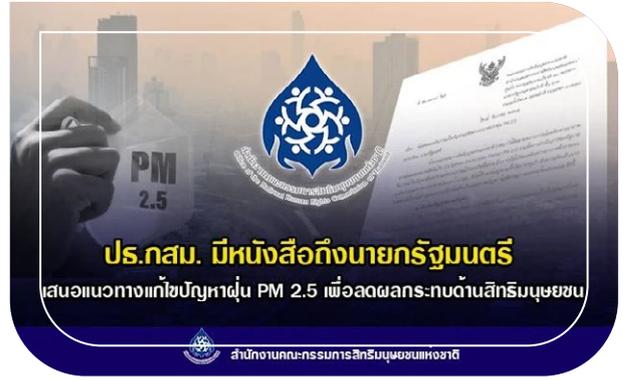
โครงการด้านพลังงานและโครงสร้างพื้นฐาน กสม. ได้ตรวจสอบ อาทิ โครงการโรงไฟฟ้าชีวมวล จ. ยะลา โรงไฟฟ้าแม่เมาะ จ. ลำปาง ตลอดจนโครงการสายส่งไฟฟ้าแรงสูง จ. น่าน ซึ่งแม้บางโครงการมีการศึกษาและรับฟังความคิดเห็นแล้ว แต่ยังคงมีข้อกังวลเรื่องผลกระทบต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างทั่วถึง กสม. จึงได้เสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องศึกษาผลกระทบต่อด้านสิทธิมนุษยชนเพิ่มเติม เฝ้าระวังผลกระทบต่อเนื้อที่และสื่อสารข้อมูลกับสาธารณะอย่างโปร่งใส

สำหรับการตรวจสอบโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ อาทิ โครงการแลนด์บริดจ์ชุมพร-ระนอง โครงการรถไฟความเร็วสูงช่วงบ้านภาชี-นครราชสีมา และโครงการก่อสร้างทางวิ่งที่ 2 ของสนามบินอู่ตะเภา กสม. ให้ความสำคัญกับการประเมินความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์และการรับฟังความคิดเห็นรอบด้านจากการดำเนินโครงการ จึงได้เสนอแนะให้ทบทวนการดำเนินโครงการและจัดให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างรอบด้านและโปร่งใส

ในส่วนผลกระทบต่อกรณีปัญหามลพิษเกินค่ามาตรฐานในจ. ระยองและกรณีฟาร์มสุกรในจ. ร้อยเอ็ดส่งกลิ่นเหม็นกระทบต่อสุขภาพประชาชน กสม. เสนอแนะให้หน่วยงานในพื้นที่และผู้ประกอบการเร่งแก้ไขปัญหาและจัดระบบ



ที่มา : สำนักงาน กสม.



ที่มา : สำนักงาน กสม.

เฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

สำหรับปัญหามลพิษข้ามพรมแดนจากกิจการเหมืองแร่ในรัฐฉาน ประเทศเมียนมา ที่ส่งผลกระทบต่อแม่น้ำกก และแม่น้ำสายใน จ. เชียงรายและเชียงใหม่ ประธาน กสม. ได้มีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีเสนอให้เร่งดำเนินการมาตรการตรวจสอบ ฟันฟู เยียวยาผู้ได้รับผลกระทบภายในประเทศ ควบคู่กับการผลักดันความร่วมมือระดับภูมิภาค รวมทั้งปัญหามลพิษทางอากาศจากฝุ่น PM 2.5 ประธาน กสม. ได้มีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีเสนอให้ดำเนินการแก้ไขปัญหายอย่างจริงจังทั้งด้านกฎหมาย นโยบายและการปฏิบัติ

“โดยมุ่งเน้นการควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษ เผยแพร่ข้อมูลอย่างโปร่งใส การเร่งออกกฎหมายว่าด้วยอากาศสะอาด และให้ความสำคัญกับการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพของประชาชน”

นอกจากนี้ กสม. ได้ขับเคลื่อนสมัชชาสิทธิมนุษยชน ประเด็นสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยกำหนดให้การบริหารจัดการน้ำและการลดความเสี่ยงหรือผลกระทบจากภัยพิบัติภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นหัวข้อสำคัญ พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลและลงพื้นที่รับฟังความคิดเห็นเพื่อสังเคราะห์ข้อค้นพบและแนวทางแก้ไข ปัญหา ก่อนนำเสนอในงานสมัชชาสิทธิมนุษยชนประจำปี และจัดทำข้อเสนอแนะไปยังคณะรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4.1 รัฐบาล โดย อก. ทส. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเพิ่มความเข้มงวดในการตรวจสอบควบคุมโรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษ รวมถึงปิดหรือระงับกิจการเมื่อพบการฝ่าฝืน เพื่อป้องกันผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับผลักดันให้ร่างกฎหมาย PRTR ผ่านกระบวนการพิจารณาให้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว เพื่อสร้างกลไกเปิดเผยข้อมูลการปล่อยมลพิษที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการติดตามการปล่อยมลพิษของภาคอุตสาหกรรม

4.2 รัฐบาลและรัฐสภา ควรเร่งผลักดันให้กฎหมายว่าด้วยอากาศสะอาดได้รับการพิจารณาและมีผลใช้บังคับโดยเร็ว เพื่อเป็นกลไกหลักในการบูรณาการแก้ไขปัญหาหมอกพิษทางอากาศทั้งในประเทศและข้ามพรมแดน พร้อมขับเคลื่อนมาตรการป้องกัน ช่วยเหลือและเยียวยาประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะระบบตรวจวัด และควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษ การแจ้งเตือนล่วงหน้า การดูแลผลกระทบด้านสุขภาพและการสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน

4.3 รัฐบาล โดย มท. พม. สธ. ศธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเร่งสำรวจผู้ที่ได้รับผลกระทบเพื่อให้เข้าถึงความช่วยเหลือและสิทธิการได้รับการเยียวยาอย่างรวดเร็ว รวมทั้งติดตามผลการช่วยเหลือและเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วมให้ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ การศึกษาและการดูแลสุขภาพ พร้อมทั้งพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาในระยะยาว ให้สอดคล้องกับหลักการจัดการภัยพิบัติ รวมทั้งการลด

ความเสี่ยงจากปัญหาน้ำท่วมในระยะยาว ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและทุกภาคส่วน ในการกำหนดแนวทางบริหารจัดการ แก้มเขื่อนและฟื้นฟู

4.4 รัฐบาล โดย ดศ. ร่วมกับ มท. พัฒนาระบบเตือนภัยพิบัติที่แม่นยำและครอบคลุม รวมทั้งการบริหารความเสี่ยงและลดความเสี่ยงภัยพิบัติในสถานการณืปกติ เพื่อแจ้งเตือน เปิดเผยข้อมูล ป้องกัน และลดผลกระทบจากภัยพิบัติ

4.5 รัฐบาลโดยทส.กต.สธ.และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเร่งแก้ไขปัญหาคารบอนเปื้อนสารเคมีในแม่น้ำกก-แม่น้ำสาย ดำเนินการตรวจวัด ติดตามและเปิดเผยข้อมูล คุณภาพน้ำ และความเสี่ยงผลกระทบต่อด้านสุขภาพ โดยส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนด มาตรการฟื้นฟูและป้องกันผลกระทบ และเร่งสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษข้ามแดนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการใช้กลไกกรอบความร่วมมือแม่โขง-ล้านช้าง (Lancang-Mekong Cooperation: LMC) เพื่อจัดการกับต้นทางของการปนเปื้อน

4.6 รัฐบาล โดย กษ. กค. พณ. อก. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรติดตาม ประเมินผลและเร่งแก้ไขปัญหาคารบระบาดของปลาหมอหางดำตั้งแต่ต้นเหตุ เพื่อป้องกันความเสียหายไม่ให้ขยายเป็นวงกว้าง พร้อมทั้งดำเนินมาตรการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบด้านอาชีพและรายได้ โดยเฉพาะการสร้างระบบตลาดรับซื้อที่เหมาะสม การสนับสนุนการแปรรูปเพื่อลดปริมาณปลาในธรรมชาติ ควบคู่กับการฟื้นฟูระบบนิเวศ รวมทั้งป้องกันการเกิดปัญหาสัตว์ต่างถิ่นที่มีผลกระทบในลักษณะเช่นนี้ในอนาคต





3.6 ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

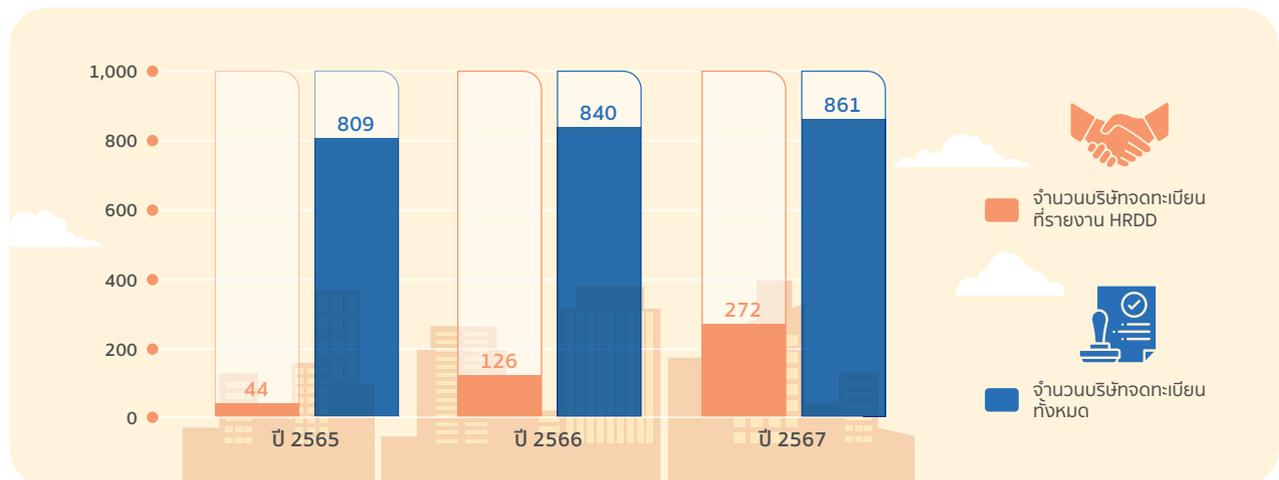
1. การประเมินสถานการณ์

ประเทศไทยส่งเสริมประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ภายใต้แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570) (National Action Plan on Business and Human Rights: NAP) จากการประเมินผลระยะครึ่งรอบของ ยธ. พบว่า มีผลการดำเนินกิจกรรมตามตัวชี้วัด 178 ตัวชี้วัด คิดเป็นร้อยละ 71.77 จาก 248 ตัวชี้วัด โดยเฉพาะด้านแรงงาน และด้านชุมชน ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม²⁹²

อย่างไรก็ตาม ตัวชี้วัดภายใต้แผน NAP ไม่สามารถแสดงผลลัพธ์ของการดำเนินกิจกรรมในเชิงคุณภาพ

สำนักงาน ก.ล.ต. ได้นำแนวทางการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้านมาปรับใช้กับรายงาน 56-1 One Report ตั้งแต่ปี 2565 - 2567 โดยมีบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เปิดเผยรายงานผลการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้านเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 44 บริษัทในปี 2565 เป็น 272 บริษัทในปี 2567²⁹³ ซึ่งสะท้อนถึงความพยายามของรัฐในการดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักการ UNGPs

ภาพที่ 3.1 : จำนวนบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่นำแนวทางการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้านมาปรับใช้กับรายงาน 56-1 One Report ในปี 2565 - 2567



ที่มา : สำนักงาน ก.ล.ต.

ในปี 2568 มีสถานการณ์และข้อท้าทายสำคัญซึ่งได้ประเมินตามประเด็น 4 ด้านของแผน NAP ระยะที่ 2 ดังนี้

1.1 ด้านแรงงาน

กรม. อนุมัติร่าง พ.ร.บ. แรงงานทางทะเล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. แก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. แรงงานทางทะเล พ.ศ. 2558

เพื่อขยายสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคมและกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทนและกองทุนเงินทดแทน และให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยแรงงานทางทะเล พ.ศ. 2549 ของ ILO นอกจากนี้ รัง. เดินหน้าเร่งขับเคลื่อนการจัดการใช้แรงงานเด็กและแรงงานบังคับ โดยลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐและภาคเอกชน รวม 12 แห่ง

²⁹²จาก หนังสือกระทรวงยุติธรรม ตอนที่ ๒ ๐401/10584 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

²⁹³จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กลต.สย. 3439/2568 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2568 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.



อย่างไรก็ตาม ยังมีแรงงานถูกเลิกจ้างโดยไม่ได้รับเงินชดเชยในหลายธุรกิจ เช่น กรณีธุรกิจผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ที่ถูกจ้างรวมตัวเรียกร้องความช่วยเหลือที่ทำเนียบรัฐบาล ซึ่งต่อมา รง. ได้มอบเงินสงเคราะห์และสำนักงานประกันสังคมได้จ่ายเงินชดเชยกรณีว่างงาน กรณีธุรกิจให้คำปรึกษาแรงงานเรียกร้องให้นายจ้างจ่ายเงินชดเชยจากการถูกเลิกจ้างตามคำสั่งพนักงานตรวจแรงงาน นอกจากนี้ การประกอบธุรกิจของบริษัทต่าง ๆ มีแนวโน้มปรับรูปแบบการจ้างงานโดยลดพนักงานประจำ และปรับเปลี่ยนเป็นการจ้างงานแบบพนักงานประจำไม่เต็มเวลา พนักงานสัญญาจ้าง พนักงานชั่วคราวไม่เต็มเวลา รวมทั้งมีการจ้างงานรูปแบบใหม่ผ่านระบบแพลตฟอร์ม ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในการทำงาน รายได้และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่ต้องได้รับตามกฎหมาย (รายละเอียดปรากฏในประเด็นสิทธิแรงงาน)

1.2 ด้านชุมชน ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

มีความก้าวหน้าที่สำคัญ อาทิ ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ได้พัฒนา Thailand Taxonomy²⁹⁴ ระยะที่ 2 โดยขยายขอบเขตใน 4 กลุ่มธุรกิจ ได้แก่ ภาคเกษตร ภาคการก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์ ภาคอุตสาหกรรม การผลิต และการจัดการของเสีย ซึ่งจะเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยสู่ความยั่งยืนและเป็นเครื่องมือช่วยภาคธุรกิจวางแผนการปรับตัวโดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่เผชิญแรงกดดันจากข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อม ห่วงโซ่อุปทานสีเขียว และความคาดหวังจากนักลงทุน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้ปลอดจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนที่กระทำโดยบุคคล รวมทั้งองค์กรธุรกิจ โดยอาศัยนโยบายการควบคุมอันสอดคล้องกับหลักการ UNGPs

อย่างไรก็ตาม การประกอบธุรกิจหลายแห่งส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม เช่น กรณีโรงงานผลิตใยสังเคราะห์เกิดเหตุเพลิงไหม้ กรณีกิจการเหมืองแร่

ซึ่งกลุ่มคนรักษ์บ้านเกิดเรียกร้องให้บริษัท บางจาก คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ถอนการลงทุนจากโครงการเหมืองแร่โพแทชของบริษัท ไทยคาลิ เนื่องจากการก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งการรั่วไหลของน้ำเกลือที่ทำให้ดินเสื่อมสภาพ การปนเปื้อนของแหล่งน้ำ และความเสียหายต่อพื้นที่เกษตรกรรม

1.3 ด้านนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

รัฐประกาศใช้ พ.ร.บ. ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 เพื่อคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน โดย พ.ร.บ. ดังกล่าวเพิ่มเติมกลไกและมาตรการคุ้มครองช่วยเหลือประชาชนที่แจ้งเบาะแสการทุจริตซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการต่อต้านหรือชี้ช่องแจ้งเบาะแสการทุจริตมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม นักปกป้องสิทธิมนุษยชนยังคงเผชิญกับความท้าทาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้เสรีภาพในการแสดงออกหรือการวิพากษ์วิจารณ์ภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งประสบปัญหาการถูกฟ้อง SLAPP



ที่มา : The Momentum

²⁹⁴Thailand Taxonomy คือ มาตรฐานกลางที่ใช้อ้างอิงในการจำแนกและจัดกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของไทย.

ถึงแม้บริษัทไทยจำนวนมากประกาศเจตนารมณ์ในการนำหลักการ UNGPs ไปปฏิบัติและกำหนดนโยบายด้านสิทธิมนุษยชน แต่ยังมีหลายบริษัทที่องค์กรดีต่อผู้ที่แสดงความคิดเห็นซึ่งมีผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรณีเลขาธิการมูลนิธิชีววิถี (BioThai) ถูกบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งฟ้องคดีหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาจากการเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปลาหมอคางดำ การดำเนินคดีดังกล่าวสะท้อนปัญหาการไม่ปฏิบัติตามหลักการ UNGPs ที่กำหนดให้บริษัทเอกชนต้องเคารพสิทธิมนุษยชนและให้รัฐมีหน้าที่คุ้มครองปกป้องสิทธิมนุษยชนจากการถูกกลั่นแกล้งทางกฎหมาย นำไปสู่การเรียกร้องให้รัฐบาลเร่งปฏิรูปกฎหมายเพื่อสร้างหลักประกันให้กับนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

1.4 ด้านการลงทุระหว่างประเทศ และบรรษัทข้ามชาติ

รัฐบาลได้อนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนเพิ่มขึ้นเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมแห่งอนาคต เช่น ยานยนต์ไฟฟ้า เทคโนโลยีขั้นสูง และพลังงานสะอาด และได้ปรับปรุงกฎระเบียบและลดขั้นตอนการขออนุญาตทางธุรกิจเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักลงทุนต่างชาติมากขึ้น และอยู่ระหว่างดำเนินการเข้าเป็นสมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organisation for Economic Co-operation and Development หรือ OECD)²⁹⁵ โดยต้องจัดตั้งศูนย์ประสานงานแห่งชาติ (National Contact Point: NCP) ภายใต้บริบทการเข้าสู่การเป็นสมาชิก OECD ทั้งนี้ เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2568 นายกรัฐมนตรีได้ส่งมอบบันทึกเบื้องต้น (Initial Memorandum: IM) ของประเทศไทยให้กับรองเลขาธิการ OECD ซึ่งการเข้าร่วมเป็นสมาชิกดังกล่าวจะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและส่งเสริมบทบาทไทยในเวทีโลก



ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

อย่างไรก็ตามยังปรากฏกรณีการประกอบธุรกิจของบรรษัทข้ามชาติที่ลงทุนในประเทศเพื่อนบ้านและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน เช่น การประกอบธุรกิจเหมืองทองคำในประเทศเมียนมาส่งผลให้เกิดการรั่วไหลของสารพิษในแม่น้ำกอก ซึ่งกรมควบคุมมลพิษได้ตรวจสอบสารหนูเกินมาตรฐาน ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศไทย (รายละเอียดปรากฏในประเด็นสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี) ทั้งนี้ ผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติด้านสิทธิในการได้รับมาตรฐานสูงสุดที่เป็นไปได้ของสุขภาพกายและสุขภาพจิต

²⁹⁵มติ ครม. เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2568 รับทราบและเห็นชอบผลการประชุมคณะกรรมการกำกับการดำเนินงานในการเข้าเป็นสมาชิก OECD ของประเทศไทย ครั้งที่ 1/2568 และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการขับเคลื่อนการเข้าเป็นสมาชิก OECD ของไทยอย่างเป็นทางการต่อไป

“เรียกร้องให้รัฐบาลไทย
ใช้มาตรการที่เข้มงวด
โดยคำนึงถึงหลักการ UNGPs
ต่อผลกระทบด้านสุขภาพจาก
มลพิษสิ่งแวดล้อมที่เกิดจาก
กิจการเหมืองแร่ โรงไฟฟ้าชีวมวล
ภาคธุรกิจอุตสาหกรรม”

อีกทั้งยังมีข้อห่วงกังวลจากการที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ลงนามข้อตกลงการค้าและแร่หายาก (Rare Earth Elements) กับ 4 ประเทศคู่ค้าในอาเซียนรวมถึง ประเทศไทย²⁹⁶ นอกจากนี้ รัฐบาลยังมีข้อท้าทายในการเตรียมความพร้อมจากการที่สหภาพยุโรปจะบังคับใช้กฎหมายสินค้าปลอดการตัดไม้ทำลายป่าโดยกฎหมายฉบับนี้มีเป้าหมายเพื่อรักษาพื้นที่ป่าไม้โดยมุ่งเน้นควบคุมสินค้าที่มีความเสี่ยงสูง 7 ประเภท²⁹⁷ ประเทศไทยจึงต้องเตรียมความพร้อมเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว²⁹⁸

2. การตอบรับข้อเสนอแนะ ในรายงานปี 2567

มีความก้าวหน้าในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 ยศ. โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ร่วมกับคณะผู้แทนสหภาพยุโรปประจำประเทศไทยและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้จัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อร่าง พ.ร.บ. ส่งเสริมการค้าการลงทุนที่มีความรับผิดชอบต่อ พ.ศ. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำหลักการ HRDD มาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของประเทศไทย²⁹⁹

2.2 ก.ล.ต. ร่วมกับคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดทำโครงการธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในตลาดทุนไทย เพื่อศึกษาวิจัยและพัฒนารอบการดำเนินงาน รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ

การดำเนินธุรกิจที่เคารพสิทธิมนุษยชน โดยนำหลักการ UNGPs และแนวทาง HRDD มาปรับใช้โดยการสร้างความตระหนักรู้แก่ผู้บริหารระดับสูง จัดอบรมให้บริษัทจดทะเบียน รวมทั้งจัดทำคู่มือแสดงข้อมูลด้านการจัดการความยั่งยืนและแนวทางการจัดทำ HRDD สำหรับบริษัทจดทะเบียน³⁰⁰

3. การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2568 กสม. รับเรื่องร้องเรียนในหลายกรณี อาทิ กรณีขอให้ดำเนินการตรวจสอบและแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากโครงการเหมืองแร่โพแทช และได้ประสานคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อาทิ กรณีร้องเรียนว่าได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการไฟฟ้าพลังน้ำในแม่น้ำโขง ซึ่ง กสม. จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่ สรุปได้ว่าผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานจะต้องมีความรับผิดชอบและเคารพสิทธิมนุษยชนในทุกการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในโครงการ

ด้านรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน อาทิ

- กรณีโครงการระบบโครงข่ายไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต (กฟผ.) ในพื้นที่ อ. สองแคว จ. น่าน ได้มีข้อเสนอแนะให้ กฟผ. จัดทำ HRDD เป็นประจำทุกปี และให้กระทรวงพลังงาน (พ.น.) จัดทำแผนตรวจสอบติดตาม และเผยแพร่รายงานผลการประเมินการทำ HRDD ให้ประชาชนทั่วไปรับทราบ รวมทั้งให้ กฟผ. และ พ.น. ถอดบทเรียนผลการดำเนินโครงการระบบสายส่งไฟฟ้าที่ผ่านมา เพื่อนำไปแก้ไขหรือปรับปรุงการดำเนินโครงการในระยะต่อไปให้เป็นไปตามหลักการ UNGPs

- กรณีขอให้ตรวจสอบโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแแบง ซึ่ง กสม. มีข้อเสนอแนะให้ กฟผ. พัฒนาหลักเกณฑ์การซื้อขายไฟฟ้าให้สอดคล้องกับหลักการ UNGPs และแผน NAP อีกทั้งให้สำนักงาน ก.ล.ต. ยกระดับ

²⁹⁶ จาก ชุดแร่ “แรร์เอิร์ธ” (Rare Earth) ในไทยมากขึ้น จะเกิดอะไรขึ้น?, โดยไทยพีบีเอส, 29 ตุลาคม 2568 สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/now/content/3307>

²⁹⁷ สินค้าที่มีความเสี่ยงสูง 7 ประเภท ได้แก่ ถั่วเหลือง วัว ปาล์ม น้ำมัน ไม้ โกโก้ กาแฟ และยางพารา รวมทั้งผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสินค้า.

²⁹⁸ กฎหมาย EUDR จะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 30 ธันวาคม 2569 สำหรับบริษัทขนาดใหญ่ และวันที่ 30 มิถุนายน 2570 สำหรับบริษัทขนาดกลางและเล็ก (SMEs) (ข้อมูล ณ วันที่ 14 มกราคม 2569).

²⁹⁹ จาก คู่มือธุรกิจกับสิทธิฯ ร่วมกับคณะผู้แทนสหภาพยุโรปประจำประเทศไทยจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อพระราชบัญญัติส่งเสริมการค้าการลงทุนที่มีความรับผิดชอบต่อ พ.ศ., โดย กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 1 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.moj.go.th/view/110378>

³⁰⁰ จาก หนังสือสื่อสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กลต.สย 3439/2568 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

การเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในแบบ 56-1 One Report โดยให้บริษัทซึ่งดำเนินโครงการที่อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และสิทธิมนุษยชน เป็นวงกว้าง จัดทำ HRDD และเปิดเผยผลการประเมิน เป็นรายโครงการ รวมถึงให้ ธปท. กำชับไปยังสถาบันการเงินที่ได้รับคำขอสินเชื่อในการพัฒนาโครงการ เชื้อนปากแบง พิจารณาอย่างรอบด้านและเป็นไปตาม หลักการพัฒนาที่ยั่งยืนและหลักการ UNGPs³⁰¹

- กรณีการออกไปอนุญาตให้ประกอบกิจการ ดูดทรายในแม่น้ำชีส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชน³⁰² กรณีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของโครงการรถไฟความเร็วสูง สายกรุงเทพฯ-นครราชสีมา ไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน³⁰³ กรณีผลกระทบจาก ปัญหาการระบายน้ำในโครงการของบริษัท ไอซีเอส จำกัด บริเวณบ้านพักของผู้ร้อง³⁰⁴ และกรณีผู้ประกอบกิจการ กีดกันกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไวย์จากอาชีพงานบริการ นักท่องเที่ยว เกาะหลีเป๊ะ จ. สตูล³⁰⁵ ซึ่ง กสม. เสนอแนะ ให้ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ตามหลักการ UNGPs โดยให้มีกระบวนการจัดทำ HRDD และเยียวยาความเสียหายที่อาจเกิดจากการดำเนิน กิจการดังกล่าว รวมทั้งจัดให้มีมาตรฐานการดำเนินงาน และช่องทางการรับเรื่องร้องเรียนให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบ ตามหลักการ UNGPs



ที่มา : สำนักงาน กสม.

ด้านการส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน กสม. แลกส่งข่าวสนับสนุนการทำหน้าที่ของ กสทช. เพื่อคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคและประโยชน์สาธารณะและ เรียกร้องให้หน่วยงานของรัฐทุกฝ่ายรวมทั้ง กสทช. ยืนหยัดในการทำหน้าที่อย่างสุจริต โปร่งใส คำนึงถึง ประโยชน์ของประชาชนโดยยึดหลักการ UNGPs รวมทั้ง จัดเวทีเพื่อรับฟังความเห็นและสร้างความตระหนักรู้ ในเรื่องธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน เช่น การจัดเสวนารับฟัง ความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาการ ข้อท้าทาย และข้อเสนอแนะในการทำงานเพื่อคุ้มครองและส่งเสริม ประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน การประกอบธุรกิจ ที่สอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชน เช่น จัดประชุม เชิงปฏิบัติการร่วมกับคณะกรรมการหอการค้า จังหวัดภูเก็ต และภาคธุรกิจในพื้นที่ อีกทั้ง กสม. ได้กำหนดให้ธุรกิจ กับสิทธิมนุษยชนเป็นหนึ่งในประเด็นขับเคลื่อนสำคัญ ในงานสมัชชาสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2568 ซึ่งจากการ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และข้อท้าทายจากการดำเนินการ ตาม UNGPs ในกลุ่มธุรกิจหรืออุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และธุรกิจ SMEs พบว่า

“ผู้ประกอบการโดยเฉพาะกลุ่ม SMEs ยังขาดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักสิทธิมนุษยชน และ UNGPs ตลอดจน การจัดทำ HRDD ”

³⁰¹จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 315/2568 เรื่อง สิทธิชุมชน อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี และธุรกิจกับ สิทธิมนุษยชน กรณีขอให้ตรวจสอบโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบง สปป.ลาว.

³⁰²จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 173/2568 เรื่อง สิทธิชุมชนและสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีอันเกี่ยวเนื่องกับธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน กรณีร้องเรียนว่ากรณอนุญาตให้ประกอบกิจการดูดทรายในแม่น้ำชีในพื้นที่ตำบลท่าเห อ.อำเภอเขื่อนใน จังหวัดอุบลราชธานี ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

³⁰³จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 157/2568 เรื่อง สิทธิชุมชนและสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีอันเกี่ยวเนื่องกับธุรกิจกับ สิทธิมนุษยชน กรณีร้องเรียนว่ากระบวนการรับฟังความคิดเห็นของโครงการรถไฟความเร็วสูงสายกรุงเทพฯ-นครราชสีมา (ช่วงชุมทางบ้านภาชี-นครราชสีมา) ไม่เป็นไปตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดและขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน.

³⁰⁴จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 58/2568 เรื่อง ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน กรณี ร้องเรียนว่าโครงการของบริษัท ไอซีเอส จำกัด เขตคลองสาน กทม. ก่อให้เกิดปัญหาการระบายน้ำบริเวณบ้านพักของผู้ร้อง.

³⁰⁵จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 45/2568 เรื่อง สิทธิชุมชนอันเกี่ยวเนื่องกับธุรกิจและสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพ ในการประกอบอาชีพ กรณีร้องเรียนว่าผู้ประกอบการกีดกันกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไวย์จากอาชีพงานบริการนักท่องเที่ยว เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล.

อีกทั้งภาคธุรกิจส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร และบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน นอกจากนี้ บริษัทที่ดำเนินธุรกิจกับต่างประเทศยังต้องเผชิญกับแรงกดดันจากคู่ค้า ผู้บริโภค และกฎหมายต่างประเทศ เช่น กฎหมาย CSDDD ของสหภาพยุโรป³⁰⁶ สำหรับในการเข้าเป็นสมาชิก OECD กสม. พร้อมเสริมสร้างความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และองค์กรระหว่างประเทศเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้ง NCP

4. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4.1 รัฐบาล โดย ยช. ควรติดตามและประเมินการดำเนินการตามแผน NAP ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570) ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งพิจารณากำหนดตัวชี้วัดเชิงคุณภาพในแผน NAP ระยะต่อไป

4.2 รัฐบาล โดย ยช. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งผลักดันการตรากฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อผู้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว เพื่อกำหนดให้ภาคธุรกิจจัดทำกระบวนการ HRDD อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง พร้อมทั้งจัดตั้งกลไกติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของภาคธุรกิจ เพื่อให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปตามมาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชน

4.3 รัฐบาล โดยสำนักงาน ก.ล.ต. ควรให้ความรู้แก่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อย่างต่อเนื่องและกำหนดมาตรการให้จัดทำและเปิดเผยรายงาน HRDD ทุกโครงการของบริษัทต่อสาธารณะ

4.4 รัฐบาลโดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ SMEs นำหลักการ UNGPs และกระบวนการจัดทำ HRDD มาปรับใช้ผ่านการจัดอบรม ให้คำปรึกษา และพัฒนาเครื่องมือประเมินความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชน เช่น การจัดทำคู่มือการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้านสำหรับ SMEs ที่เข้าใจง่ายและสามารถนำไปใช้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งในและต่างประเทศให้กับ SMEs ไทย

4.5 ธปท. ควรบูรณาการ UNGPs และการจัดทำ HRDD เข้ากับนโยบายกำกับดูแลสถาบันการเงิน โดยกำหนดให้ธนาคารและผู้ให้สินเชื่อต้องประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากโครงการลงทุนของลูกค้า รวมถึงกำชับการให้ใช้ระบบการให้สินเชื่ออย่างรับผิดชอบต่อแรงงาน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และผลกระทบต่อแรงงาน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และผลกระทบต่อแรงงาน ชุมชน สิ่งแวดล้อม เพื่อให้กลไกทางการเงินเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการยกระดับมาตรฐานการเคารพสิทธิมนุษยชนในภาคธุรกิจ



³⁰⁶จาก รายงานการประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด้านบริหาร ครั้งที่ 37/2568 เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2568, 30 ตุลาคม 2568. สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์, กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสม.

04

สถานการณ์สิทธิมนุษยชน ของกลุ่มบุคคล

สิทธิเด็ก

122

สิทธิผู้สูงอายุ

131

สิทธิคนพิการ

137

สิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศ

146



ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติ

155

สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์

166

สิทธิของกลุ่มคนจนเมือง

173



ส่งเสริมอาชีพ
ผู้พิการและผู้ดูแล



สถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล



พัฒนาการ

การประกาศใช้กฎหมายและระเบียบ



-  การห้ามลงโทษบุตรด้วยวิธีรุนแรง
-  เพิ่มสิทธิประโยชน์วันลาคลอดบุตร จากเดิม 98 วันเป็น 120 วัน
-  สิทธิในการสมรสของกลุ่มบุคคล ผู้มีความหลากหลายทางเพศ
-  พ.ร.บ. การคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. 2568
-  พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 30) ในเรื่องการกระทำชำเรา และการคุกคามทางเพศ

การจัดทำร่างกฎหมาย



-  ร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ.
-  ร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.
-  ร่าง พ.ร.บ. ขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล พ.ศ.
-  ร่าง พ.ร.บ. การรับรองเพศ พ.ศ.
-  ร่าง พ.ร.บ. กองทุนการออมแห่งชาติ พ.ศ.

ด้านนโยบาย

- ▶ ขับเคลื่อนมติ ครม.เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567
เร่งรัดการแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคลให้แก่บุคคล
ที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานและบุตรที่เกิดในไทย



- ▶ มติ ครม. เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2568 เห็นชอบ
มาตรการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว
ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้หนีภัยการสู้รบ
จากเมียนมา

- ▶ ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. อาทิ ความปลอดภัยเพื่อคุ้มครอง
เด็กตามหลักสิทธิมนุษยชนจากโศกนาฏกรรมรถทัศนศึกษาและกรณีการปิด
ศูนย์การเรียนรู้เด็กต่างด้าว



- ▶ มีเด็กเลขประจำตัวขึ้นต้น G 184,029
คนและได้เลขประชาชน 13 หลักแล้วประมาณ 20,000 คน

การส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิ



- ▶ จัดสรรงบประมาณ
เพื่อสร้างเสริมสุขภาพและ
ป้องกันโรคสำหรับบริการฮอโม
เพื่อการยืนยันเพศสภาพและกม.
ให้บริการคลินิกสุขภาพเพศหลากหลาย
(BKK Pride Clinic)



- ▶ พัฒนาศักยภาพผู้บริหาร
และคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ



- ▶ จัดจุดรับส่งคนพิการ
ในระบบขนส่งมวลชน พร้อมติดตั้ง
สัญญาณเสียงเมื่อข้ามถนน



- ▶ จัดทำระบบฐานข้อมูล
การพัฒนาเด็กปฐมวัย
ตามมาตรฐานชาติและพัฒนาศักยภาพ
ผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กปฐมวัย

- ▶ แก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและการเข้าถึงสาธารณูปโภค
ขั้นพื้นฐาน 6,139ครัวเรือนและ การจัดหาที่อยู่อาศัย
ชั่วคราวให้แก่กลุ่มคนไร้บ้าน

ปัญหาและอุปสรรค

ด้านกฎหมาย

ความล่าช้าในการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมาย
ของกลุ่มบุคคล



ด้านนโยบายและการดำเนินการของรัฐ



คณะรัฐมนตรีชุดที่ 64
มีนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีหญิง

ร้อยละ 22.20



สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ร้อยละ 19.20

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของ
ผู้หญิงในทุกระดับอยู่ในระดับต่ำ



ผู้บริหารภาคราชการ

ร้อยละ 25.28



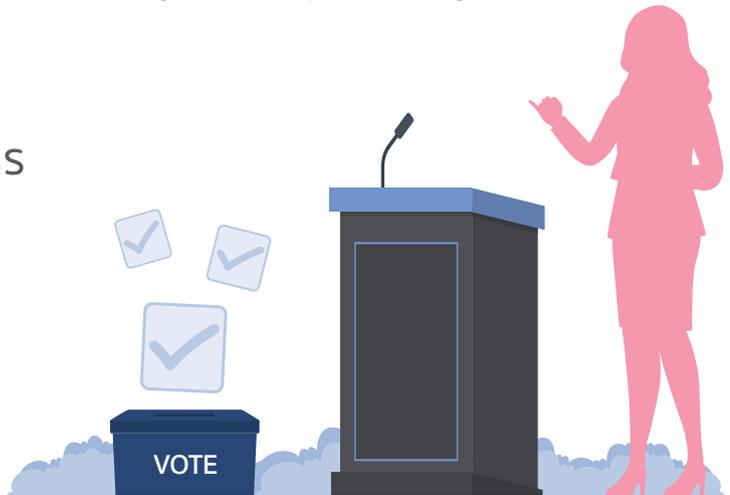
สมาชิกวุฒิสภา

ร้อยละ 22.50



ผู้บริหารภาคธุรกิจเอกชน

ร้อยละ 26.85



(ข้อมูลจากกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว)

- ▶ การแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติมีความล่าช้า พบกรณีเรียกร้องผลประโยชน์มาตรฐานการปฏิบัติของแต่ละพื้นที่ แตกต่างกันอย่างกว้างยังไม่เห็นแนวทางที่ชัดเจนแก้ไขปัญหการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาของเด็กข้ามชาติ



- ▶ สวัสดิการที่รัฐจัดสรรให้คนพิการและผู้สูงอายุ ยังไม่สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน



ด้านการเข้าถึงบริการและการคุ้มครอง

- ▶ การเพิ่มขึ้นของปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก ผู้หญิง และกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศทั้งความรุนแรงในครอบครัว พื้นที่สาธารณะ และโลกออนไลน์เกิดขึ้น อย่างต่อเนื่อง **โดยเฉลี่ย 46 ราย/วัน** รวมถึงยังพบการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล



- ▶ การสนับสนุนกายอุปกรณ์และอุปกรณ์ช่วยเหลืออื่น ๆ ยังไม่เหมาะสมต่อคนพิการและการซ่อมบำรุงมีค่าใช้จ่ายสูง



- ▶ คนพิการประสบปัญหาการรับมือและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารรวมถึงการแจ้งเตือนที่เหมาะสมในสถานการณ์ภัยพิบัติ รวมถึงขาดแคลนล่ามภาษามือ



- ▶ กลุ่มชาติพันธุ์ ยังเข้าไม่ถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน



- ▶ ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม ยังไม่สามารถเข้าถึงการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัย



- ▶ เด็กยังเผชิญกับความไม่ปลอดภัยในชีวิตอาทิ การเสียชีวิตจากการจมน้ำ อุบัติเหตุจากการเดินทางสุขภาพจิตของเด็กเยาวชนการใช้บุหรี่ไฟฟ้าและการถูกลั่นแกล้งรังแก

ข้อเสนอแนะ

- ▶ เร่งจัดทำและปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับสิทธิของกลุ่มบุคคล รวมถึงจัดสรรงบประมาณและการเตรียมความพร้อมสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน
- ▶ ปรับปรุงสวัสดิการสังคม เช่น เพิ่มจำนวนเงินสวัสดิการให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจทั้งโครงการเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดเบียดชีพ ผู้สูงอายุ และเบียดความพิการ
- ▶ จัดตั้ง “ธนาคารกายอุปกรณ์” เพื่อให้บริการซ่อมแซมอุปกรณ์ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย
- ▶ ส่งเสริมให้คนจนเมืองได้เข้าถึงที่อยู่อาศัย และสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน
- ▶ พัฒนากลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้มีประสิทธิภาพ สร้างความตระหนักเรื่องการคุกคามและการล่วงละเมิดทางเพศ ในสถานศึกษาและการทำงาน
- ▶ กลไกคุ้มครองผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้หญิงพิการ กลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศและผู้หญิงในพื้นที่พิภพชิงช้าควรวางจากความรุนแรงในครอบครัวและอคติทางเพศ



- ▶ ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคลเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการตัดสินใจทุกระดับ
- ▶ เร่งจ้างงานผู้สูงอายุและคนพิการในภาครัฐ
- ▶ จัดการเรียนการสอนเพศศึกษาอย่างรอบด้าน (comprehensive sexuality education)
- ▶ เตรียมการรองรับสิทธิของผู้มีความหลากหลายทางเพศตามกฎหมายใหม่
- ▶ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์และพัฒนา กลไกให้เข้าถึงบริการและสวัสดิการพื้นฐาน
- ▶ พัฒนาระบบฐานข้อมูลกลาง และการจัดเก็บข้อมูลจำแนกอัตลักษณ์ต่าง ๆ



- ▶ สร้างความมั่นคงปลอดภัยต่อชีวิตและร่างกาย เช่น กำหนดมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาเด็กจมน้ำ
- ▶ สร้างความตระหนักเกี่ยวกับผลกระทบและอันตรายของยาเสพติด และบุหรี่ไฟฟ้าที่มีต่อเด็กและเยาวชน
- ▶ กำหนดให้มีสถานพยาบาลให้บริการยุติการตั้งครรภ์อย่างน้อย จังหวัดละ 1 แห่ง



4.1 สิทธิเด็ก

1. การประเมินสถานการณ์

ประเทศไทยมีเด็ก (อายุ 0 - 17 ปี) 11,632,600 คน คิดเป็นร้อยละ 18.40 ของประชากรทั้งหมด แบ่งเป็น เด็กชาย 5,978,981 คน และเด็กหญิง 5,653,619 คน³⁰⁷ เด็กไทยเกิดลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยปี 2568 มีเด็กเกิดใหม่เพียง 416,574 คน ลดลงจากปีที่ผ่านมาซึ่งมีจำนวน 462,240 คน³⁰⁸ และสถานการณ์ด้านสิทธิเด็กที่สำคัญ มีดังนี้



ที่มา : กรุงเทพมหานคร

1.1 เด็กแรกเกิดถึงปฐมวัย

รัฐได้ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กแรกเกิดถึงปฐมวัย หลายด้าน ด้านการจัดสวัสดิการ เช่น จัดสวัสดิการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด 600 บาท 2,605,566 คน เป็นเงิน 16,998,120,800 บาท ค้นหาเด็กที่เข้าไม่ถึงสิทธิเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด การติดตามความเป็นอยู่ และจัดสวัสดิการสังคมรายครัวเรือนของเด็กที่พื้นเกณฑ์ การรับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด³⁰⁹ อย่างไรก็ตาม เครือข่ายภาคประชาสังคมมีข้อเสนอให้รัฐปรับการจัดสวัสดิการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดเป็นถ้วนหน้าในอัตรา 1,000 บาท³¹⁰

“ด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย สภาการศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย แห่งชาติ และ ครม. เห็นชอบนโยบาย 3 เร่ง 3 ลด 3 เพิ่ม เป็นวาระแห่งชาติ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย³¹¹”

ด้านการจัดทำระบบฐานข้อมูล กรมกิจการเด็ก และเยาวชนจัดทำระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ การพัฒนาเด็กปฐมวัยตามมาตรฐานชาติเพื่อติดตามผลการดำเนินงานหน่วยงานหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กปฐมวัย³¹²

³⁰⁷จาก สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร (รายเดือน) : จำนวนประชากรรายอายุ ณ เดือนตุลาคม 2568, โดย สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 3 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/mainpage>

³⁰⁸จาก สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร (รายเดือน) : จำนวนการเกิด ระหว่างมกราคม - ธันวาคม 2568, โดย สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 31 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData>

³⁰⁹เด็กที่มีอายุครบ 6 ปี.

จาก หนังสือกรมกิจการเด็กและเยาวชน ที่ พม 0302/10410 ลงวันที่ 8 ตุลาคม 2568 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

³¹⁰จาก “We Fair” ขอรัฐอัดงบฯ 68 ยกระดับสวัสดิการประชาชน 4 เรื่องเร่งด่วน, โดย The Active, 14 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <https://theactive.thaipbs.or.th/news/welfare-20240727>

³¹¹ได้แก่ 1) เร่งให้ความรู้ความเข้าใจแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง เร่งจัดสวัสดิการและทรัพยากรเด็กเล็ก และเร่งเสริมศักยภาพหน่วยงานในพื้นที่ 2) ลดการใช้สื่อหน้าจอ ลดความเครียดคืนความสุข และลดการใช้ความรุนแรงกับเด็กปฐมวัย 3) เพิ่มกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลาย เพิ่มการเล่าหรืออ่านนิทานกับเด็กสม่ำเสมอ และเพิ่มความรัก ความใส่ใจ และเวลาคุณภาพของครอบครัว.

จาก รัฐบาลเตรียมเสนอ UNESCO ขึ้นทะเบียน ‘ประเพณีลอยกระทง’ เร่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย พัฒนาการชะงัก-เรียนรู้ถดถอย, โดย เดอะ สแตนดาร์ด, 4 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/thailand-loy-krathong-unesco/>

³¹²จาก สกศ. เดินหน้าวางแผนทางขับเคลื่อนการพัฒนาเด็กปฐมวัย, โดย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 14 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://ecd.onec.go.th/works/visual-note/9965/>

ความพยายามของรัฐข้างต้นสะท้อนการดำเนินการให้เป็นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 54 และ CRC ข้อ 27 ซึ่งกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ในการดูแลและพัฒนาเด็กเล็กก่อนเข้ารับการศึกษาให้ได้รับมาตรฐานการดำรงชีวิตที่เพียงพอสำหรับการพัฒนาด้านร่างกายและจิตใจ อย่างไรก็ตาม พบว่าอัตราเด็กแรกเกิดที่ได้รับนมแม่ของไทยต่ำกว่าร้อยละ 50 ของเด็กแรกเกิดทั้งหมดตามเป้าหมายโภชนาการโลก เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่เอื้อต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่อง³¹³



3 เร่ง 3 ลด 3 เพิ่ม

ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในสภาวะวิกฤต
27 มี.ค. 68

ที่มา : ข่าวจริงประเทศไทย

1.2 ภาวะโภชนาการของเด็ก

รัฐบาลมีความพยายามในการส่งเสริมโภชนาการของเด็ก อนุมัติค่าอาหารกลางวันให้โรงเรียนขยายโอกาส 7,344 แห่ง นักเรียน 575,983 คน และเพิ่มกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 เพื่อให้เด็กได้รับอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการครบถ้วน อย่างไรก็ตาม พบปัญหาการดำเนินโครงการอาหารกลางวันนักเรียน อาทิ อาหารกลางวันขาดการกำหนดรายการอาหารตามหลักโภชนาการที่ดีหรือมีปริมาณไม่เหมาะสม และการทุจริต

นอกจากนี้ ภาวะโภชนาการของเด็กไทยกลุ่มวัยเรียนอายุ 6 - 14 ปี ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้³¹⁴ โดยภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนของเด็กไทยอยู่ลำดับที่ 3 ในกลุ่มประเทศอาเซียน และพบแนวโน้มเด็กที่เป็นโรคอ้วนมีอายุน้อยลงซึ่งเริ่มพบเด็กตั้งแต่ 6 ปี เนื่องจากพฤติกรรมการกินที่ไม่เหมาะสมซึ่งได้รับอิทธิพลจากการทำการตลาด โดยปัญหาภาวะโภชนาการของเด็กสะท้อนถึงการดำเนินงานที่ยังไม่สอดคล้องกับ CRC ข้อ 25 ในการส่งเสริม และคุ้มครองสุขภาพของเด็ก ทั้งนี้ ประเทศไทยอยู่ระหว่างการจัดทำร่าง พ.ร.บ. ควบคุมการตลาดอาหารและเครื่องดื่มที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพเด็ก พ.ศ.³¹⁵

1.3 ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน

รัฐมีความก้าวหน้าในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อป้องกันและแก้ไขความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน โดยได้ประกาศใช้ พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568 มาตรา 1567 (2) ที่กำหนดให้ผู้ใช้อำนาจปกครองมีสิทธิทำโทษบุตรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอนหรือปรับพฤติกรรม โดยต้องไม่เป็นการกระทำทารุณกรรมหรือทำร้ายด้วยความรุนแรงต่อร่างกายหรือจิตใจหรือกระทำโดยมิชอบ โดยประเทศไทยเป็นประเทศที่ 68 ของโลกที่ห้ามการลงโทษด้วยความรุนแรงทุกรูปแบบ³¹⁶ และประกาศใช้ พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 30)



³¹³การสำรวจของ สธ. พบเด็กแรกเกิดที่ได้กินนมแม่ภายใน 1 ชั่วโมงแรกหลังคลอดร้อยละ 29.40 และเด็กที่ได้กินนมแม่อย่างเดียวในช่วง 6 เดือนแรก ของชีวิตมีเพียงร้อยละ 28.60.

จาก 'เดซอิร์ม' ตั้งเป้าเด็กแรกเกิด กินนมแม่ 6 เดือนแรก ร้อยละ 50 จับมือ 8 หน่วยงาน หุ่น ส่งรัก ส่งนม จากอกแม่สู่ลูก, โดย กองส่งเสริม ความรอบรู้และสื่อสารสุขภาพ กรมอนามัย, 21 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://multimedia.anamai.moph.go.th/news/210368-2/>

³¹⁴จาก แก้ปัญหาโภชนาการเด็กนักเรียนไทย ด้วยระบบเครือข่ายอาหารคุณภาพ, โดย เติลนิวิร์ออนไลน์, 2 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/articles/4353459/>

³¹⁵จาก เชิญชวนประชาชนยุติปัญหาโรคอ้วนในเด็กไทย ด้วยร่าง พ.ร.บ. ควบคุมการตลาดอาหารและเครื่องดื่มที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพเด็ก, โดย ช่อง 7 HD, 4 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://news.ch7.com/detail/782853>

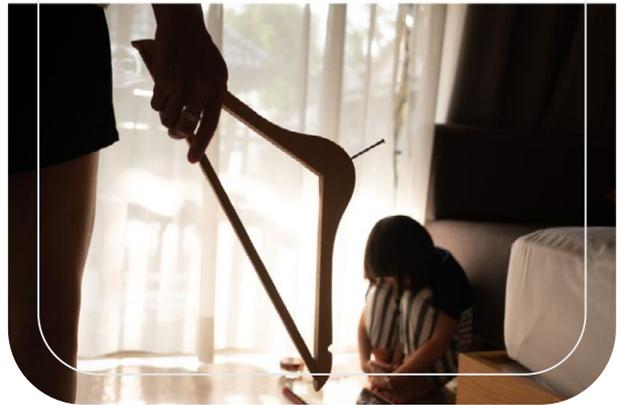
³¹⁶จาก พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568. (2568, 24 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา, 142(14 ก), 1 - 3.

พ.ศ. 2568 เพิ่มโทษการคุกคามทางเพศต่อเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ไม่ว่าเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม³¹⁷ นอกจากนี้ ครม. อนุมัติหลักการร่างกฎหมายที่สำคัญ ได้แก่ ร่าง พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. แก้ไขเพิ่มเติมความผิดเกี่ยวกับเพศ และต่อเสรีภาพของเด็กผ่านสื่อออนไลน์ การกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการโน้มน้าวใจ ล่อลวง เพื่อการอนาจาร การกระทำความผิดในลักษณะการกลั่นแกล้งรังแกทางออนไลน์ (cyber bully)³¹⁸ ร่าง พ.ร.บ. คຸ້ມครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ปรับปรุงเพื่อคຸ້ມครองสิทธิผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงมากขึ้น อาทิ ปรับนิยามความรุนแรงในครอบครัวให้ชัดเจน แก้ไขเพิ่มเติมอัตราโทษ และกำหนดมาตรการเพื่อคຸ້ມครองสวัสดิภาพของผู้ที่จะถูกกระทำซ้ำ³¹⁹ และร่าง พ.ร.บ. คຸ້ມครองเด็ก พ.ศ. กำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กให้ชัดเจน และเพิ่มบทบาทของ อปท. ในการดูแลและจัดบริการและกิจกรรมสาธารณะ กำหนดอำนาจของศาลในการคຸ້ມครองเด็ก และกองทุนส่งเสริมการคຸ້ມครองเด็ก³²⁰

#ห้ามตีเด็ก

กฎหมายแพ่งแก้ไขใหม่
เริ่มบังคับใช้แล้ววันนี้

25 / มี.ค. / 2568



ที่มา : The MATTER

นอกจากนี้ ศธ. ได้ดำเนินนโยบายความปลอดภัยในสถานศึกษา 2568³²¹ ผ่านโครงการ MOE Safety Center³²² โดยจัดอบรมสร้างความเข้าใจเรื่องการล่วงละเมิดทางเพศ จัดให้มีนักจิตวิทยาให้คำปรึกษาแก่เด็ก สร้างช่องทางร้องเรียนที่ปลอดภัย³²³ การจัดตั้งศูนย์บริหารความสุขและความปลอดภัยเพื่อดูแลนักเรียน³²⁴ และห้ามใช้ความรุนแรงหรือทำให้นักเรียนเกิดความอับอายในการลงโทษนักเรียน³²⁵ นอกจากนี้ ศาลปกครองสูงสุด

³¹⁷จาก พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 30) พ.ศ. 2568. (2568, 29 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, 142(90 ก), 7 - 11.

³¹⁸เพิ่มเติมฐานความผิดในประมวลกฎหมายอาญาไว้ 5 ประเภท ได้แก่ 1) การล่อลวงเด็กเพื่อวัตถุประสงค์ทางเพศ 2) การพุดคุยเรื่องที่ไม่เหมาะสมแก่เด็กและเยาวชน เพื่อการอนาจารหรือเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศ ไม่ว่าจะด้วยการแสดงออกทางวาจา ลายลักษณ์อักษร ภาพ เสียง หรือด้วยวิธีการอื่นใด 3) การแบล็กเมล์ทางเพศ 4) การติดตามคุกคามไม่ว่าด้วยทางตรงหรือทางอ้อม โดยทำให้ผู้ถูกติดตามหวาดกลัวหรือเดือดร้อน 5) การกลั่นแกล้งออนไลน์หรือว่าไซเบอร์บูลลี่ผ่านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่ทำให้ได้รับความอับอายหรือกระทบทางกายหรือทางจิตใจ.

จาก ผลการประชุมคณะรัฐมนตรี 18 มีนาคม 2568, โดย สำนักข่าวกรองแห่งชาติ, 18 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก https://www.nia.go.th/media/pub_documents/2025/03/มติ_กรม_18_มี_ค_68.pdf

³¹⁹จาก ครม. อนุมัติหลักการร่าง พ.ร.บ. คຸ້ມครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และ ร่าง พ.ร.บ. กระทำความผิดต่อเด็กผ่านสื่อออนไลน์, โดย กรมประชาสัมพันธ์, 19 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/374156>

³²⁰จาก ครม. อนุมัติหลักการร่าง พ.ร.บ. คຸ້ມครองเด็ก พ.ศ. ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันกำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานให้ชัดเจนขึ้น, โดย กรมประชาสัมพันธ์, 11 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/396632>

³²¹จาก นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 - 2569, โดย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 11 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://ops.moe.go.th/นโยบายการศึกษา-ศธ-2568-2569/>

จาก ศธ. เดินหน้า “น้การเรียนไปให้น้อง” พร้อมตั้ง รร. เตรียมความพร้อมก่อนเปิดเทอม เน้นย้ำมาตรการความปลอดภัยของสถานศึกษา, โดย ศธ. 360 องศา, 11 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://moe360.blog/2025/05/02/thailand-zero-dropout-2/>

³²²จาก ระบบ MOE Safety Center, โดย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 11 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://ops.moe.go.th/ระบบ-moe-safety-center/>

³²³จาก ศธ. ห่วงใย สั่งเข้มจัดการปัญหาล่วงละเมิดทางเพศในโรงเรียน ลงโทษวินัยร้ายแรงถึงที่สุด, โดย มติชน, 6 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/education/news_5035065

³²⁴จาก ศูนย์บริหารความสุขและความปลอดภัย สพฐ., โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 11 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/ศูนย์บริหารความสุขและความปลอดภัย-สพฐ-100094050901193/>

³²⁵จาก สพฐ. กำชับ เปิดเทอม ปี ‘68 ห้ามมอบหมายครูอยู่เวรเด็ดขาด ย้าลงโทษนักเรียนยึดระเบียบ ศธ., โดย ข่าวสด, 17 พฤษภาคม 2568. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_9763578

ได้เพิกถอนกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2518) เกี่ยวกับการไว้ทรงผมนักเรียน โดยให้สถานศึกษากำหนดระเบียบเกี่ยวกับทรงผมนักเรียนได้โดยต้องคำนึงถึงประโยชน์และสิทธิเด็ก ซึ่งความพยายามข้างต้นเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 71 และ CRC ข้อ 19 ซึ่งกำหนดรัฐให้ความช่วยเหลือเด็กให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้ถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม โหดร้ายหรือย่ำยีศักดิ์ศรี

“**อย่างไรก็ตาม เด็กและเยาวชนยังคงเผชิญกับความรุนแรงทั้งทางกาย จิตใจ และเพศอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ข้อมูลจากศูนย์ช่วยเหลือสังคม สายด่วน 1300 พม. พบเด็กถูกรังแก ความรุนแรง 1,871 คน เป็นเด็กหญิง 1,246 คน และเด็กชาย 625 คน**”

โดยส่วนใหญ่เป็นการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว 1,031 คน เช่น ถูกทำร้ายร่างกาย ถูกล่วงละเมิดทางเพศ กระทบอาจารย์ ถูกทอดทิ้ง รวมทั้งปรากฏกรณีบุคคลในครอบครัวแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็กในครอบครัวและถ่ายภาพโพสต์ลงในกลุ่มลับทำให้เด็กตกเป็นเป้าหมายของการคุกคามทางเพศ³²⁶ ด้านความรุนแรงในพื้นที่สาธารณะมี 840 คน อาทิ ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ทำร้ายร่างกาย ลงโทษอย่างรุนแรง

กระทบอาจารย์ การบังคับหรือล่อลวงแสวงประโยชน์ทางเพศ โดยเฉพาะบนพื้นที่ออนไลน์³²⁷ การแสวงประโยชน์ทางเพศต่อเด็กทางอินเทอร์เน็ตมีจำนวนคดีและความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น และเด็กผู้เสียหายมีอายุน้อยลง โดยเด็กอายุ 8 - 14 ปี ตกเป็นผู้เสียหายมากที่สุด³²⁸ นอกจากนี้พบปัญหาความไม่ปลอดภัยในโรงเรียน มีกรณีเด็กชั้นประถมศึกษาเสียชีวิตในโรงเรียนหลายราย สาเหตุมาจากเครื่องเล่น³²⁹ อุปกรณ์ที่ชำรุด³³⁰ และอุบัติเหตุในโรงเรียน³³¹ สำหรับระดับมัธยมศึกษาพบกรณีการทะเลาะวิวาทและทำร้ายร่างกาย การลงโทษนักเรียนด้วยวิธีที่รุนแรง การบังคับตัดผม การกลั่นแกล้ง (bully) ทั้งต่อหน้าและทางออนไลน์ (cyber bully) และการคุกคามและล่วงละเมิดทางเพศ³³² สำหรับผู้กระทำความรุนแรงต่อเด็กเป็นบุคคลใกล้ชิดกับเด็ก เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง บุคคลในครอบครัว บุคลากรทางการศึกษา เพื่อนหรือรุ่นพี่ในโรงเรียน ผู้รับจ้างเลี้ยงเด็ก บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์ และพระสงฆ์ ซึ่งปัญหาที่ยังคงเกิดขึ้นไม่สอดคล้องกับ CRC ข้อ 19 ที่รัฐต้องดำเนินมาตรการที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองเด็กจากความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ

1.4 ปัญหาการกระทำความผิดของเด็ก

สถิติเด็กและเยาวชนกระทำความผิดยังคงสูงโดยปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 มีจำนวน 13,399 คดี เป็นเพศชาย 11,948 คดี และเพศหญิง 1,451 คดี และพบเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมีอายุลดลงซึ่งช่วงอายุ 15 - 17 ปี กระทำผิดสูงที่สุด ส่วนใหญ่

³²⁶จาก อาชญากรซ่อนอยู่ในบ้าน ดีแม่ “ด้านมืดในครอบครัว” กลุ่มลับจุดดำมนุษย์, โดย อัมรินทร์, 19 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.amarintv.com/news/crime/522862>

³²⁷จาก สถิติสายด่วน 1300 : สถิติความรุนแรง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568, โดย ศูนย์ช่วยเหลือสังคม สายด่วน 1300 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 3 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://1300thailand.m-society.go.th/statyearly>

³²⁸จาก สื่อออนไลน์มีอิทธิพลต่อชีวิตคนไทย สถิติคดีล่วงละเมิดทางเพศเด็กทางอินเทอร์เน็ตพุ่ง 346 คดี พบเหยื่อถูกหลอกลวง-คุกคาม, โดย สำนักข่าว Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 19 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://www.hfocus.org/content/2025/02/33092>

³²⁹จาก อุทาหรณ์ เครื่องเล่นรถไฟโยกมรณะ ชนนักเรียนหญิง ป.3 ตับแตกดับ, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 7 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/local/2874197>

³³⁰จาก รong ผอ.สำนักงานเขตฯ เสียใจเหตุ ด.ช. 5 ขวบ ถูกไฟช็อตดับในโรงเรียน กำชับเร่งเยียวยา, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 7 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/local/2893832>

³³¹จาก สลด ครูสาวถอยกระบะชน-ทับร่างนักเรียน ป.1 ในโรงเรียน ที่โคราช เด็กเสียชีวิต, โดย มติชน, 3 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/region/news_5395217

³³²จาก เมื่อ ‘โรงเรียน’ ยังไม่ปลอดภัย! เด็กไทย ยังเผชิญ ‘ความรุนแรง’, โดย The Active, 20 พฤษภาคม 2568. สืบค้นจาก <https://theactive.thaipbs.or.th/news/learning-education-20250520>

จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และอยู่ในครอบครัวที่แยกกันอยู่³³³ ฐานความผิดส่วนใหญ่เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืนและวัตถุระเบิด³³⁴ ตามลำดับ นอกจากนี้ปรากฏรายงานเหตุการณ์เด็กใช้ความรุนแรงหลายกรณี³³⁵ รวมทั้งปัญหาเด็กและเยาวชนติดจอมือถือและใช้งานอินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสมเพิ่มขึ้น เช่น การเล่นเกมออนไลน์ การเล่นเกมบนโลกออนไลน์ และการติดเกมออนไลน์³³⁶

ในกรณีเด็กกระทำผิด³³⁷ ยศ. ได้ส่งเสริมโอกาสให้เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ เช่น การจัดการศึกษา การฝึกทักษะอาชีพ³³⁸ การเสริมสุขภาพ การจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม และสุขภาพ รวมถึงการช่วยเหลือสงเคราะห์ภายหลังปล่อยตัว³³⁹ เพื่อให้สอดคล้องกับ CRC ข้อ 40 ซึ่งรับรองสิทธิของเด็กที่กระทำผิดให้ได้รับการปฏิบัติที่คำนึงถึงอายุของเด็ก ส่งเสริมความสำนึกในศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก และส่งเสริมให้เด็กกลับคืนสู่สังคมและมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ในสังคม

ด้านสถิติของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 - 2566 ลดลงจาก 9,587 คน เป็น 8,284 คน นอกจากนี้ รัฐได้ใช้มาตรการ

พิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู มาตรา 86 และ 90 แห่ง พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จำนวน 1,641 คดี³⁴⁰ อย่างไรก็ตาม พบเด็กหนีออกจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหลายกรณี เช่น จ. นครราชสีมา และสุราษฎร์ธานี นอกจากนี้พบกรณีการจับกุมเด็กที่กระทำผิดขาดการคำนึงถึงความปลอดภัยและการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็ก³⁴¹ ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับ CRC ข้อ 37 ที่รับรองสิทธิเด็กจากการถูกจับกุม กักขัง หรือจำคุกต้องเป็นไปตามกฎหมายและได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

1.5 ความปลอดภัยในชีวิตของเด็ก

เด็กยังเผชิญกับความไม่ปลอดภัยในชีวิตหลายประการ ซึ่งยังไม่เป็นไปตาม CRC ข้อ 6 ที่รับรองว่าเด็กทุกคนมีสิทธิติดตัวที่จะมีชีวิตอยู่รอด และได้รับการพัฒนา ดังนี้

1) การเสียชีวิตจากการจมน้ำ

แม้รัฐมีความพยายามในลดการเสียชีวิตจากการจมน้ำของเด็ก โดยกำหนดมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น การรณรงค์ “ตะโกน โยน ยื่น” โครงการเด็กไทยว่ายน้ำได้

³³³จาก สถิติคดีของเด็กและเยาวชน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 รายไตรมาส, โดย กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 4 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก https://admin2.djop.go.th/public/Stat_festica/NEW2568.pdf

³³⁴จาก หนังสือกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ที่ ยศ 06097/3223 ลงวันที่ 10 ตุลาคม 2568 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

³³⁵อาทิ กรณีใช้มีดแทงเพื่อนจนเสียชีวิตในโรงเรียน กรณีทะเลาะวิวาทและใช้มีดแทงเพื่อนนักเรียนบาดเจ็บสาหัสเนื่องจากถูกล้อเลียน กรณีรุมทำร้ายนักเรียนหญิง กรณีใช้อาวุธปืนยิงชายวัย 33 เสียชีวิตและเผยแพร่ภาพผู้เสียชีวิตบนสื่อสังคมออนไลน์ และกรณีทำร้ายครูเนื่องจากไม่พอใจผลคะแนนสอบ.

³³⁶จาก เริ่มแล้ว! เฟสดีวีลเด็ก-เยาวชน ยิ่งใหญ่แห่งปี ‘ปิดเทอมสร้างสรรค์ ปี 68’ สสส. สานพลังภาคี 40 องค์กร ระดมกิจกรรมฉ่ำแว่ เปิดพื้นที่เรียนรู้ 958 แห่งทั่วประเทศ, โดย ไทยโพสต์, 5 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipost.net/public-relations-news/750065/>

³³⁷ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 กำหนดว่าเด็กที่อายุยังไม่เกิน 12 ปี ไม่ต้องรับโทษหากกระทำความผิดอาญา และมาตรา 74 กำหนดว่าเด็กที่อายุกว่า 12 ปี แต่ยังไม่เกิน 15 ปี เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษหากกระทำความผิดอาญา แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะกำหนดมาตรการพิเศษ เช่น ว่างกล่าวตักเตือนเด็ก ผู้กระทำผิด เรียกบิดามารดาของเด็กมากกว่ากล่าวตักเตือน หรือส่งตัวเด็กไปสถานฝึกอบรมหรือคุมประพฤติ.

³³⁸จาก กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มั่นใจกำลังเครือข่าย ร่วมดูแล แก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม ผ่านการจัดการศึกษาและการฝึกทักษะอาชีพ, โดย ไทยแลนด์พลัส, 17 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://www.thailandplus.tv/archives/901870>

³³⁹แหล่งเดิม.

³⁴⁰จาก รายงานสถิติการทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ประจำปีงบประมาณ 2567, โดย กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 4 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.djop.go.th/th/navigation/detail/รายงานสถิติการกระทำผิดซ้ำ>

³⁴¹จาก กลสม. ตรวจสอบกรณีตำรวจล่อซื้อประเวณีจากร้านคาราโอเกะ จ.ขอนแก่น นนะ ตร. - มหาดไทย กำชับเจ้าหน้าที่ล่อซื้อไม่กระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเหยื่อ โดยเฉพาะเด็ก, โดย ประชาไท, 17 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2025/10/115102>

เพื่อฝึกทักษะว่ายน้ำ และป้องกันการเสียชีวิตจากการจมน้ำแก่เด็กอายุ 6 - 14 ปี³⁴² การฝึกปฏิบัติการช่วยฟื้นคืนชีพ (CPR) อย่างไรก็ตาม การจมน้ำยังเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับต้นของเด็กไทย โดยเฉพาะช่วงปิดเทอม (มีนาคม - พฤษภาคม) โดยข้อมูลกรมควบคุมโรค 5 ปี (พ.ศ. 2563 - 2567) รายงานว่าเด็กไทยเสียชีวิตจากการจมน้ำ 3,451 คน เฉลี่ยปีละ 691 คน หรือวันละประมาณ 2 คน³⁴³ ซึ่งพบเด็กจมน้ำมากที่สุดบริเวณแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและแหล่งน้ำตามธรรมชาติ³⁴⁴

2) ความปลอดภัยในการเดินทาง ภายหลังจากโศกนาฏกรรมรถทัศนศึกษาเกิดเพลิงไหม้ เมื่อปี 2567 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เร่งป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น สพฐ. กำหนดมาตรการความปลอดภัยรถรับ-ส่งนักเรียน เพื่อลดอุบัติเหตุจากการเดินทาง และการพัฒนาการจัดการระบบรถรับส่งนักเรียนปลอดภัย³⁴⁵ กรมควบคุมโรคร่วมกับหน่วยงานภาคี 13 องค์กรจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการขับเคลื่อนความปลอดภัยทางถนนในกลุ่มเด็กและเยาวชน (Thailand safe Youth Program: TSY Program) เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาการเสียชีวิตและการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนในกลุ่มเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ กรมการขนส่งทางบก จัดสรรงบประมาณจากกองทุนความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน 320 ล้านบาท ให้ทุกจังหวัดธรรมรงค์ สร้างทัศนคติในเรื่องความปลอดภัย อย่างไรก็ตาม ยังพบกรณีเด็กได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุบนท้องถนนหลายกรณี อาทิ กรณีเกิดเหตุเพลิงไหม้รถทัศนศึกษา จ. ตราด กรณีรถตู้รับส่งนักเรียนพลิกคว่ำ จ. ฉะเชิงเทรา และกรณีรถตู้รับส่งนักเรียนประสบอุบัติเหตุยางระเบิดที่ จ. อุตรดิตถ์

3) เด็กหาย สถิติการแจ้งเด็กหายของ ตร. ปี 2568 มีจำนวน 265 คน โดยเป็นชาย 96 คน และหญิง 169 คน สาเหตุเกิดจากปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวทำให้เด็กสมัครใจหนีออกจากบ้าน รองลงมาคือ การแย่งการปกครองบุตร ถูกลักพาตัว และพลัดหลงกับผู้ปกครอง นอกจากนี้ มูลนิธิกระจกเงาพบเด็กอายุ 15 - 18 ปี ถูกหลอกไปทำงานกับขบวนการคอลเซ็นเตอร์ในประเทศเพื่อนบ้าน³⁴⁶



ที่มา : TNN

³⁴²จาก โครงการเด็กไทยว่ายน้ำได้ ประจำปี 2568, โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.bopp.go.th/wp-content/uploads/2025/02/9.โครงการเด็กไทยว่ายน้ำได้-ประจำปี-2568.pdf>

³⁴³จาก หนังสือกรมควบคุมโรค ที่ สธ 0407/6399 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

³⁴⁴จาก รู้ก่อน ปลอดภัยกว่า ฝึกเด็กเอาตัวรอด “จมน้ำ” ปิดเทอมนี้ต้องรู้, โดย ไทยพีบีเอส, 12 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/350115>

³⁴⁵ได้แก่ 3 ป คือ (1) ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน (2) ปลุกฝัง โดยการสร้างความตระหนัก และให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้รถและถนน และ (3) ปราบปราม ประสาน ช่วยเหลือ เยียวยา ฟื้นฟู สภาพร่างกายและจิตใจของผู้ได้รับผลกระทบ พร้อมทั้งได้กำชับแนวปฏิบัติในการพานักเรียนไปนอกสถานศึกษา เช่น นักเรียนปฐมวัย ต้องมีผู้ปกครองอาสาสมัครไปด้วย ไม่ให้เดินทางคลุกกับนักเรียนช่วงชั้นอื่น และให้เลือกสถานที่ใกล้เคียงสถานศึกษา.

³⁴⁶จาก ปี 68 เด็กหาย 265 คน เหตุหนีออกจากบ้าน ถูกหลอกเป็นเหยื่อสแกมเมอร์ ส่งต่อขบวนการค้ำมนุษย์, โดย The Active, 10 มกราคม 2569. สืบค้นจาก <https://theactive.thaipbs.or.th/news/safety-20260108>

4) สุขภาพจิตของเด็กและเยาวชน รัฐมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตของเด็กและเยาวชน โดยกรมสุขภาพจิตอยู่ระหว่างการปรับแก้ไขร่าง พ.ร.บ. สุขภาพจิต (ฉบับที่..) พ.ศ. เพื่อจัดตั้งกองทุนสุขภาพจิตแห่งชาติ และพัฒนาหลักสูตรผลิตบุคลากรด้านสุขภาพจิต³⁴⁷ อย่างไรก็ตาม ปัญหาสุขภาพจิตในเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยมีเยาวชนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป ตรวจพบอาการซึมเศร้าสูงถึง 2,200 คนต่อประชากรแสนคน³⁴⁸ รวมทั้งยังพบปัญหามีจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่นไม่เพียงพอ ซึ่งในปัจจุบันมีจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่นในสังกัดกรมสุขภาพจิตเพียง 119 คน คิดเป็น 0.85 ต่อแสนประชากร³⁴⁹ สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการขาดการส่งเสริมสุขภาพอย่างองค์รวมโดยเฉพาะสุขภาพจิต

5) การใช้บุหรี่ไฟฟ้า การใช้บุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและส่งผลกระทบต่อสุขภาพและพัฒนาการของเด็กและเยาวชน ซึ่งจากการสำรวจเกี่ยวกับการใช้บุหรี่ไฟฟ้าของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) พบร้อยละ 40 ของเด็กและเยาวชนอายุ 15 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มการใช้บุหรี่ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 5.80 ในปี 2562 เป็นร้อยละ 12.20 ในปี 2568³⁵⁰ และเด็กหญิงอายุ 13 - 15 ปี มีอัตราการสูบบุหรี่ไฟฟ้าเพิ่มสูงขึ้นกว่าผู้ชาย รวมทั้งพบความเสี่ยงเป็นนักสูบหน้าใหม่เพิ่มขึ้น เนื่องจากการโฆษณาบนสื่อออนไลน์ ถูกชักชวนให้ทดลอง และพบขนมที่คล้ายบุหรี่ไฟฟ้าแพร่ระบาดในโรงเรียน³⁵¹ โดย ศธ. ประกาศมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของบุหรี่ไฟฟ้า³⁵² พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการระดับหน่วยงาน

เพื่อกำกับดูแลและผลักดันมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของบุหรี่ไฟฟ้าในสถานศึกษา นอกจากนี้ สพฐ. สั่งการให้ทุกโรงเรียนเสริมสร้างองค์ความรู้ให้นักเรียนถึงโทษและความผิดเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า³⁵³ อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การจำหน่ายและการใช้บุหรี่ไฟฟ้าอย่างแพร่หลายสะท้อนถึงการขาดประสิทธิภาพในการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าซึ่งไม่สอดคล้องกับ ICESCR ข้อ 12 ที่รับรองสิทธิของทุกคนในการมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมาตรฐานสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อีกทั้งการกำหนดนโยบายในการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้ายังไม่มีการป้องกันการแทรกแซงจากกลุ่มทุน ที่สอดคล้องกับมาตรา 5.3 ของกรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบขององค์การอนามัยโลก

2. การตอบรับข้อเสนอแนะในรายงานปี 2567

มีความคืบหน้าในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 พม. ได้ปรับปรุงแก้ไขร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว (ฉบับที่..) พ.ศ. และร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. แล้วเสร็จ โดย ครม. เห็นชอบในหลักการของร่างกฎหมายทั้ง 2 ฉบับแล้ว

2.2 ศธ. กำหนดนโยบายความปลอดภัยของสถานศึกษาเป็นเรื่องเร่งด่วนและมีมาตรการและแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและแก้ไขการล้อเลียนกลั่นแกล้งรังแก โดยประชาสัมพันธ์เผยแพร่สื่อแนวทางการดำเนินการป้องกัน “การบูลลี่ในสถานศึกษา”³⁵⁴ นอกจากนี้ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์จัดกิจกรรมสร้างเสริม

³⁴⁷ จาก กรมสุขภาพจิต ชู 9 นโยบายพัฒนางานสุขภาพจิต ทั้งป้องกันความรุนแรง พัฒนากำลังคน ฯลฯ, โดย Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 4 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://www.hfocus.org/content/2024/10/31975>

³⁴⁸ จาก เด็กไทย อัตร่าซึมเศร้าพุ่ง แต่ทั่วโลกมีจิตแพทย์เฉพาะทางเพียง 295 คน, โดย Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 4 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/general/news-1732730>

³⁴⁹ จาก หนังสือกรมสุขภาพจิต ที่ สธ 0805.5/4137 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

³⁵⁰ จาก เผยปี 68 ไทยพบเด็ก-เยาวชน สูบบุหรี่ไฟฟ้าพุ่ง 12.2%, โดย เนชั่นออนไลน์, 15 เมษายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.nationtv.tv/health-lifestyle/378959991>

³⁵¹ จาก หมอห้วง ตัวเลขเด็กสูบบุหรี่! ภัยเงียบ ทำป่วยซึมเศร้า-ฆ่าตัวตาย, โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 15 เมษายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaihealth.or.th/หมอห้วง-ตัวเลขเด็กสูบบุหรี่/>

³⁵² จาก ‘เพิ่มพูน’ เข้มมาตรการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้า ย้ำเจอพ่นควันในสถานที่ราชการ ลงดาบเชือดวินัย, โดย เดลินิวส์ออนไลน์, 13 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/news/4491546/>

³⁵³ จาก สพฐ. เอาจริง! สั่งตรวจกระเป๋านักเรียน หากพบบุหรี่ไฟฟ้าสั่งทำลายทันที, โดย ผู้จัดการออนไลน์, 21 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/onlinesection/detail/9680000027097>

³⁵⁴ จาก แนวทางการดำเนินการป้องกัน “การบูลลี่ในสถานศึกษา”, โดย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา, 7 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.sesapy.go.th/release/11357/>

ความตระหนักรู้ในหัวข้อปัญหาการกลั่นแกล้ง (bully) ในโรงเรียนแก่นักเรียนและคณาจารย์ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจถึงผลกระทบอันตรายของการกลั่นแกล้ง และพัฒนาทักษะในการเผชิญและจัดการกับสถานการณ์การกลั่นแกล้ง³⁵⁵

“ 2.3 คสม. รับทราบข้อเสนอแนะมาตรการความปลอดภัยเพื่อคุ้มครองเด็กตามหลักสิทธิมนุษยชนจากโศกนาฏกรรมรถทัศนศึกษาตามที่ กสม. เสนอ และมอบหมายให้ คค. เป็นหน่วยงานหลักรับเรื่องดังกล่าวไปพิจารณาดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป³⁵⁶ ”

3. การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2568 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวข้องกับสิทธิเด็ก จำนวน 27 กรณี และได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อาทิ กรณีการประสานยุติการเผยแพร่คลิปเด็กชายเปลือยกายในขบวนแห่พุทธประวัติที่ถูกเผยแพร่ทางออนไลน์ และกรณีประสานให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธร ใน จ. ชัยภูมิ เยียวยาเด็กและเยาวชนจากการขับรถยนต์ไล่จับกุม โดยกระทำเกินกว่าเหตุทำให้ได้รับบาดเจ็บสาหัส

ด้านการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ อาทิ กรณีการทารุณกรรมเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กเอกชนในพื้นที่ จ. เชียงใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะให้

เร่งแก้ไขปัญหา รวมถึงให้กรมกิจการเด็กและเยาวชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องติดตามและประเมินผลการดำเนินการ พร้อมทั้งตรวจสอบและกำกับดูแลการดำเนินกิจการและดูแลเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กเอกชนทั่วประเทศให้มีมาตรฐานและตรวจสอบได้³⁵⁷ และกรณีการให้ความคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์และหญิงที่รับตั้งครรภ์แทนจากขบวนการรับตั้งครรภ์แทนผิดกฎหมาย โดยเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาปรับปรุง พ.ร.บ. คุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายดังกล่าว รวมถึงเฝ้าระวังโฆษณาที่เกี่ยวกับการหาหญิงเพื่อมารับตั้งครรภ์ผิดกฎหมายผ่านทางสื่อออนไลน์³⁵⁸

ด้านการจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อคุ้มครองสิทธิเด็ก อาทิ กรณีเด็กถูกนำไปทำคอนเทนต์โดยละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว โดยมีข้อเสนอแนะ เช่น ให้ ศธ. กำหนดแนวทางการป้องกันไม่ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษานำเด็กไปทำคอนเทนต์ไว้ในแผนงานหรือนโยบายของกระทรวงอย่างชัดเจน และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดให้โรงเรียนหรือสถานศึกษามีนโยบายคุ้มครองเด็ก รวมถึงประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความตระหนักรู้แก่บุคลากรทางการศึกษา³⁵⁹ นอกจากนี้ได้จัดทำข้อเสนอแนะในการควบคุมบุหรี่ยาสูบเสนอต่อนายกรัฐมนตรี อาทิ ให้ ศธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอันตรายหรือผลกระทบของบุหรี่ยาสูบแก่เด็กและเยาวชน ให้เร่งควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบให้ครอบคลุมถึงบุหรี่ยาสูบและผลิตภัณฑ์ยาสูบรูปแบบใหม่

³⁵⁵จาก นิตินิตให้ ความรู้แก่ “ปัญหา Bully ในโรงเรียน” [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม CIFS, 7 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/p/1GsBYwSuR2/>

³⁵⁶จาก คสม. รับทราบข้อเสนอแนะมาตรการความปลอดภัย เหตุไฟไหม้รถทัศนศึกษา, โดย ไทยโพสต์, 7 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipost.net/general-news/719396/>

³⁵⁷จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 110/2568 เรื่อง สิทธิเด็ก กรณีการทารุณกรรมเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กเอกชนในพื้นที่ จ. เชียงใหม่.

³⁵⁸จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 77/2568 เรื่อง สิทธิเด็กและสิทธิสตรี อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีการให้ความคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์และหญิงที่รับตั้งครรภ์แทนจากขบวนการรับตั้งครรภ์แทนผิดกฎหมาย และการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาในความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558.

³⁵⁹จาก รายงานข้อเสนอแนะ ที่ 99/2568 เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เรื่อง สิทธิเด็ก กรณีป้องกันไม่ให้มีการนำเด็กไปทำเนื้อหาหรือคอนเทนต์บนโลกออนไลน์.

และเร่งผลักดันให้มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการแทรกแซงนโยบายจากกลุ่มอุตสาหกรรมยาสูบและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดย กรม. มีมติรับทราบข้อเสนอแนะในการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าของประเทศไทยตามที่ กสม. เสนอ³⁶⁰



ที่มา : สำนักงาน กสม.

ด้านการส่งเสริมสิทธิเด็ก สำนักงาน กสม. ได้ร่วมกับองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ประเทศไทย จัดทำกลไกรับเรื่องร้องเรียนที่เป็นมิตรกับเด็ก (Child-friendly Complaint Mechanism) เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของเด็กตั้งแต่กระบวนการออกแบบ และพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ของระบบรับเรื่องร้องเรียนที่เหมาะสมและเป็นมิตรกับเด็ก เพื่อยกระดับการเข้าถึงการตอบสนองและประสิทธิภาพของกลไกรับเรื่องร้องเรียนของ กสม.

4. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4.1 รัฐบาล โดย พม. และ ยช. ควรเร่งกระบวนการเสนอร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. ร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. และร่าง พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่..) พ.ศ. มาตรา 287 เพิ่มเติมความผิดทางเพศและต่อเสรีภาพของเด็กผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อให้การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กเกิดผลเป็นรูปธรรม รวมถึงกำหนดมาตรการและกลไกที่ชัดเจนในการคุ้มครองเด็กจากความรุนแรงทุกรูปแบบ ทั้งการกลั่นแกล้ง การล่อลวง และการแสวงประโยชน์ทางเพศต่อเด็กทางอินเทอร์เน็ต

4.2 รัฐบาล โดย ศธ. มท. สธ. และ พม. ควรร่วมกันรณรงค์และสนับสนุนการสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนในทุกมิติทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และเพศ โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน เช่น การตรวจสอบและปรับปรุงสถานศึกษาให้เหมาะสมและปลอดภัย โดยเฉพาะอุปกรณ์และสิ่งก่อสร้างในสถานศึกษาที่ชำรุด กำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาคารกัณฑ์ (bully) การสร้างความตระหนักเรื่องการคุกคามและการล่วงละเมิดทางเพศ การคัดกรองเด็กที่มีปัญหาสุขภาพจิตอย่างต่อเนื่อง การจัดบริการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิตแก่เด็กในโรงเรียน และกำหนดช่องทางการร้องเรียน และมาตรการลงโทษที่ชัดเจน มีระบบการติดตามและตรวจสอบกรณีร้องเรียนอย่างต่อเนื่อง

4.3 รัฐบาล โดย สธ. มท. และ ศธ. ควรเร่งป้องกันและแก้ไขเพื่อลดจำนวนการเสียชีวิตของเด็กจากการจมน้ำ เช่น การฝึกอบรมทักษะการว่ายน้ำ การปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่เด็ก ผู้ปกครอง และชุมชน รวมทั้งแจ้งเตือนแหล่งน้ำที่มีความเสี่ยง

4.4 รัฐบาลควรเน้นย้ำและติดตามการดำเนินการของ คค. มท. และ ศธ. เพื่อแก้ไขปัญหาความปลอดภัยของรถโดยสารนักเรียนและรถทัศนศึกษาอย่างต่อเนื่อง เช่น การบังคับใช้รถรับส่งนักเรียนที่ได้รับการรับรองจากกรมการขนส่งทางบก การจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนเป็นรายวิชาภาคบังคับที่มีเนื้อหาการเผชิญเหตุฉุกเฉินหรือการเตรียมความพร้อมหากเกิดอุบัติเหตุ รวมถึงกำหนดชั่วโมงเรียนเพื่อฝึกปฏิบัติและเตรียมความพร้อมเผชิญเหตุทุกปี

4.5 รัฐบาล โดย ศธ. สธ. ตร. พม. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะ กสม. ในการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าของประเทศไทย เช่น สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับผลกระทบและอันตรายของยาเสพติดและบุหรี่ไฟฟ้าแก่เด็ก เยาวชนและผู้ปกครอง กำหนดกฎหมายและมาตรการควบคุมการผลิต การนำเข้า การจำหน่าย การโฆษณา และการใช้บุหรี่ไฟฟ้าทั้งในพื้นที่จริงและสื่อออนไลน์ให้เกิดผลในทางปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

³⁶⁰จาก หนังสือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ สม 0701/41 ลงวันที่ 20 สิงหาคม 2568 เรื่อง ข้อเสนอแนะในการควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าของประเทศไทย.



4.2 สิทธิผู้สูงอายุ

ประเทศไทยเข้าสู่ภาวะสังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ (Complete Aged Society) ตั้งแต่ปี 2567 ซึ่งมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด หรือคิดเป็น 1 ใน 5 ของประชากรทั้งประเทศ โดยผู้สูงอายุหญิงมากกว่าผู้สูงอายุชาย คิดเป็นร้อยละ 57.9 และ 42.1 ตามลำดับ ในขณะที่จำนวนเด็กไทยเกิดใหม่ลดลงอย่างต่อเนื่อง³⁶¹ หากไม่มีการวางแผนเชิงระบบเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ประเทศต้องเผชิญกับปัญหาโครงสร้างประชากร ภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว งบประมาณในการดูแลผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ลดลงจากข้อจำกัดด้านรายได้ รวมถึงการเข้าถึงบริการที่จำเป็น³⁶²

1. การประเมินสถานการณ์

1.1 สิทธิด้านสุขภาพ

ในปี 2568 รัฐให้ความสำคัญกับการช่วยฟื้นฟูและดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุผ่านการผลักดันหลายโครงการ อาทิ สปสช. เห็นชอบ “โครงการจ้างงานผู้ช่วยเหลือดูแลผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชน” จำนวน 18,587 คน ทั่วประเทศ โดยให้ได้รับค่าตอบแทน 5,000 - 6,000 บาท ต่อเดือน³⁶³



ที่มา : สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

กรมอนามัยได้พัฒนาหลักสูตร “นักฟื้นฟูสุขภาพชุมชน” เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและต่อยอดองค์ความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพและฟื้นฟูสมรรถภาพให้แก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิง³⁶⁴ พม. ดำเนินโครงการบริหารและคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในชุมชนต่อเนื่องเป็นปีที่ 2 ส่งผลให้ปัจจุบันมีผู้บริบาลฯ รวม 319 คน และมีผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแล 122,975 คน³⁶⁵ และ กทม. โดยโรงพยาบาลราชพิพัฒน์เปิดตัวโครงการนำร่อง “ฝากบ้านไว้กับโรงพยาบาล” เพื่อลดปัญหาผู้สูงวัยอยู่ลำพัง โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ดูแลผู้สูงวัย 24 ชั่วโมง หากพบผู้สูงอายุมีเหตุผิดปกติระบบจะแจ้งเตือนทีมแพทย์ทันที³⁶⁶ ซึ่งสอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ และ ICESCR ข้อ 12

อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อท้าทายด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยมีผู้สูงอายุไทยป่วยเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-Communicable Diseases: NCDs) ประมาณ

³⁶¹จาก สถิติจำนวนการเกิดข้อมูลปี 2567, โดย สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 17 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statbirth>

³⁶²จาก สังคมสูงวัยไม่น่ากลัว ถ้า “วัยเก๋า” มีที่ยืนในตลาดแรงงาน, โดย ไทยพีบีเอส, 29 พฤษภาคม 2568. สืบค้นจาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/life-133>

³⁶³จาก ‘สมศักดิ์’ ชวนประชาชนในชุมชนร่วมโครงการจ้างงาน ผู้ช่วยดูแลผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง มีรายได้ประจำ – ช่วยเติมเต็มระบบสุขภาพชุมชน, โดย สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 14 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.nhso.go.th/th/communicate-th/thnewsforperson/2025-08-07-02-33-21>

³⁶⁴จาก กรมอนามัย เร่งผลิตบุคลากรดูแลผู้สูงอายุ พร้อมพัฒนา “นักฟื้นฟูสุขภาพชุมชน” รับสังคมสูงวัย, โดย สำนักข่าว Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 5 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.hfocus.org/content/2025/05/34269>

³⁶⁵จาก หนังสือกรมกิจการผู้สูงอายุ ที่ พม 0402/10768 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2568 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

³⁶⁶จาก ฝากบ้านไว้กับ รพ. นวัตกรรมช่วยชีวิตผู้สูงอายุอยู่คนเดียว เข้าถึงง่ายผ่าน LINE ไม่มีค่าใช้จ่าย, โดย The Active, 25 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://theactive.thaipbs.or.th/news/public-health-20250321>

7.5 ล้านคน เช่น โรคความดันโลหิตสูง 4.6 ล้านคน เบาหวาน 2.1 ล้านคน โรคหลอดเลือดสมอง 2.5 แสนคน โรคหัวใจและหลอดเลือด 1.9 แสนคน³⁶⁷ ส่งผลให้เกิดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสุขภาพในระดับสูง โดยต้นทุนค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะติดบ้านประมาณ 9,667 บาท/เดือน และในกรณีติดเตียงจะสูงถึง 19,129 บาท/เดือน³⁶⁸ ซึ่งบุคลากรในการช่วยฟื้นฟูและดูแลผู้สูงอายุ (caregiver) มี 111,203 คน ไม่สอดคล้องกับจำนวนผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง 477,356 คน³⁶⁹ นอกจากนี้ ผู้สูงอายุมีความเสี่ยงสูงด้านการเจ็บป่วยฉุกเฉิน ข้อมูลจากสถาบันการแพทย์ฉุกเฉิน (สพฉ.) ระบุว่า ผู้สูงอายุถือเป็นกลุ่มหลักในการใช้บริการการแพทย์ฉุกเฉินและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี สะท้อนถึงความจำเป็นในการเตรียมพร้อมพัฒนาศักยภาพและการผลิตกำลังคนด้านสุขภาพผู้สูงอายุ และระบบการแพทย์ฉุกเฉินที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ³⁷⁰

1.2 สิทธิด้านหลักประกันรายได้และสวัสดิการ

แม้ ครม. จะเห็นชอบการปรับเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบขั้นบันไดใหม่ 700 - 1,250 บาท³⁷¹ และคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติให้ความเห็นชอบตาม “ข้อเสนอของการพัฒนาหลักประกันบริการทางสังคมแก่กลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน” โดยเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบถ้วนหน้า 1,000 บาท/คน/เดือนแล้วก็ตาม แต่ยังไม่มีความก้าวหน้าในทางปฏิบัติส่งผลให้ผู้สูงอายุยังคงได้รับเบี้ยยังชีพในอัตราเดิมและเผชิญกับปัญหา

ทางเศรษฐกิจ ข้อมูลจากสถิติศูนย์ช่วยเหลือสังคม 1300 พม. พบว่ามีผู้สูงอายุขอรับความช่วยเหลือเกี่ยวกับรายได้และความเป็นอยู่ 1,094 ราย จากจำนวนการขอรับความช่วยเหลือทั้งหมด 4,298 ราย

ทั้งนี้ มีความก้าวหน้าที่สำคัญของรัฐในการส่งเสริมการสร้างหลักประกันรายได้และเพิ่มแรงจูงใจให้แก่ประชาชนในการออมเงินระยะยาว อาทิ การแก้ไขเพิ่มเติมร่าง พ.ร.บ. กองทุนการออมแห่งชาติ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. โดยมีสาระสำคัญคือการกำหนดให้มี “สลากสะสมทรัพย์เพื่อเงินออมยามเกษียณ” หรือ “ห่วยเกษียณ” เพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบและผู้มีรายได้น้อย³⁷² รวมทั้งคณะกรรมการประกันสังคมเห็นชอบหลักการปรับสูตรบำนาญผู้ประกันตนมาตรา 33 และมาตรา 39 โดยใช้สูตร CARE (Career-Average Revalued Earnings) ที่ยึดหลัก “ส่งมากได้มาก ส่งน้อยได้ตามสัดส่วนจริง”³⁷³ แต่ภาคประชาสังคมบางส่วนไม่เห็นด้วยและเรียกร้องให้ทบทวนสูตรดังกล่าวให้เกิดความเป็นธรรมกับผู้ประกันตนทุกกลุ่ม และควรเปิดการรับฟังความคิดเห็นใหม่³⁷⁴

“ด้านสถานการณ์การออมของคนไทยยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ เมื่อเทียบกับหลายประเทศ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่เผชิญกับปัญหาด้านรายได้ และการวางแผนชีวิตหลังเกษียณ”³⁷⁵

³⁶⁷จาก “สมศักดิ์” ชี้ไทยต้องการกำลังคนด้านสุขภาพผู้สูงอายุ รวบรวม 37,000 คน ในปี 2573, โดย สำนักข่าว Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 26 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.hfocus.org/content/2025/01/32882>

³⁶⁸จาก รวมพลังหุ้นส่วนสุขภาพ ก้าวไปด้วยกันอย่างเท่าเทียม. ใน ประชุมวิชาการและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่คนอื่นไม่ได้ยิน : ประชากรกลุ่มเฉพาะ ครั้งที่ 3, 18 มิถุนายน 2568. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, นนทบุรี : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ.

³⁶⁹จาก กรมอนามัย เร่งผลิตบุคลากรดูแลผู้สูงอายุ พร้อมพัฒนา “นักฟื้นฟูสุขภาพชุมชน” รับสังคมสูงวัย. งานเดิม.

³⁷⁰บริการการแพทย์ฉุกเฉิน (Emergency Medical Services: EMS) คือ ระบบหรือกลไกที่ให้การดูแลรักษาพยาบาลแก่ผู้ที่เจ็บป่วยหรือได้รับบาดเจ็บอย่างเฉียบพลันในสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยชีวิต ลดความรุนแรงของอาการ และนำผู้ป่วยส่งถึงสถานพยาบาลอย่างปลอดภัยและรวดเร็ว.

³⁷¹จาก “วราวุธ” เผย ครม. ไฟเขียว เงินอุดหนุนเด็ก ตั้งแต่อายุครรภ์ 4 เดือน - 6 ปี ให้คนละ 600 บาท เพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบขั้นบันได เบี้ยความพิการ 1,000 บาทแบบถ้วนหน้า, โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 3 ธันวาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/90795>

³⁷²จาก ผ่านฉลุย สภาเสียงท้วงท้านรับหลักการ “ห่วยเกษียณ”, โดย ไทยรัฐ, 27 พฤษภาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/2850912>

³⁷³จาก บอร์ดประกันสังคม ‘ไฟเขียว’ สูตรบำนาญชราภาพใหม่ หวังบังคับใช้ ม.ค. 69, โดย ประชาไท, 14 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2025/11/1154769>

³⁷⁴จาก สสรท. แฉผลการปรับเพิ่มบำนาญของผู้ประกันตนควรเป็นธรรม, โดย นักสื่อสารแรงงาน, 20 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://voicelabour.org/?p=3304>

³⁷⁵จาก เดิหน้าออกวางวัล “ห่วยเกษียณ” กอช.-สำนักงานสลากฯ ลงนาม MOU คาดเปิดขาย ธ.ค. 68, โดย ไทยรัฐ, 4 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/governmentpolicy/28868433>

จากการสำรวจของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (Thailand Development Research Institute: TDRI) พบว่ามีเพียงร้อยละ 16 - 19 ของคนไทยที่สามารถทำตามแผนทางการเงินเพื่อการเกษียณของตนได้ ในขณะที่ร้อยละ 45 - 48 มีการคิดหรือวางแผนแต่ยังไม่ได้ทำตามแผน และประมาณร้อยละ 16 - 20 ยังไม่ได้เริ่มวางแผน³⁷⁶ ซึ่งส่งผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ นอกจากนี้รัฐบาลไม่รับรองกฎหมายบำนาญประชาชน 3 ฉบับ และกฎหมายสหภาพแรงงานอีก 1 ฉบับ ซึ่งเสนอให้รัฐจ่ายบำนาญพื้นฐานถ้วนหน้าแก่ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ในอัตราไม่ต่ำกว่าเส้นความยากจนรวมทั้งร่างพ.ร.บ. ผู้สูงอายุและบำนาญพื้นฐานแห่งชาติ พ.ศ. ซึ่งมีสาระสำคัญในการเปลี่ยนเบี้ยยังชีพจากรัฐสงเคราะห์เป็นระบบบำนาญถ้วนหน้าด้วยรัฐสวัสดิการ บนหลักการสิทธิเสมอกันถ้วนหน้าเพียงพอต่อการดำรงชีพอย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยใช้อัตราไม่ต่ำกว่าเส้นความยากจนและปรับทุก 3 ปี³⁷⁷



ที่มา : สำนักข่าวอิศรา

สะท้อนถึงข้อท้าทายในการดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 74 ที่บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มีหรือส่งเสริมการออมเพื่อการดำรงชีพเมื่อพ้นวัยทำงาน

และ ICESCR ข้อ 9 ที่กำหนดให้รัฐรับรองสิทธิในการประกันสังคมและความมั่นคงทางรายได้ของประชาชน

1.3 สิทธิการทำงาน

ผู้สูงอายุยังคงเผชิญปัญหาการเข้าถึงสิทธิการทำงาน จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ผู้สูงอายุร้อยละ 34 ยังคงทำงานอยู่ และในกลุ่มนี้ประมาณร้อยละ 80 เป็นแรงงานนอกระบบที่ไม่มีสวัสดิการประกันสังคมหรือการคุ้มครองแรงงาน โดยสาเหตุที่ผู้สูงอายุยังคงทำงานมากที่สุด ร้อยละ 43.5 ต้องการหารายได้เพื่อเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว³⁷⁸ อีกทั้งจากการสำรวจความต้องการทำงานของผู้สูงอายุของกรมการจัดหางานพบว่า ผู้สูงอายุร้อยละ 71.48 มีความต้องการประกอบอาชีพอิสระ³⁷⁹ ด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนประกอบอาชีพพบว่า การใช้ประโยชน์จากกองทุนผู้สูงอายุลดลง โดยมีผู้เข้าถึงเงินทุนประกอบอาชีพ 2,525 ราย ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568³⁸⁰ เป็นเงิน 72,177,120 บาท ลดลงจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ที่มี 4,261 ราย เป็นเงิน 122,247,940 บาท³⁸¹

แม้รัฐจะมีความพยายามส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง อาทิ พ.ม. จัดทำระบบจับคู่งานผู้สูงอายุ โดยใช้ระบบจับคู่ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุกับความต้องการจ้างงานของผู้ประกอบการเพื่อเพิ่มโอกาสในตลาดแรงงานสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานแบบไม่เต็มเวลา (parttime) หรือโครงการระยะสั้น³⁸² กรมการจัดหางานจัดทำ MOU ว่าด้วยการส่งเสริมการมีงานทำให้ผู้สูงอายุร่วมกับนายจ้าง/สถานประกอบการจำนวน 17 แห่ง รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์สิทธิประโยชน์ในการจ้างงานผู้สูงอายุ เช่น สถานประกอบการ

³⁷⁶จาก ออมพอเกษียณ บททดสอบ คน รัฐ สังคม, โดย ไทยพีบีเอส, 10 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/life-141>

³⁷⁷จาก นายกฯ ตีตกกฎหมาย 'บำนาญถ้วนหน้า' ตรึงเบี้ยชรา ต่ำกว่าเส้นยากจน, โดย The Active, 17 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://theactive.thaipbs.or.th/news/welfare-20250218>

³⁷⁸จาก การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2567 (น. ช), โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567. สืบค้นจาก https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2025/20241209145003_27188.pdf

³⁷⁹จาก หนังสือกระทรวงแรงงาน ตัวหนังสือที่ รง 0206.1/3712 ลงวันที่ 15 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

³⁸⁰แหล่งเดิม.

³⁸¹จาก หนังสือกรมกิจการผู้สูงอายุ ที่ พม 0402/10768 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

³⁸²จาก พ.ม. จับมือเอกชนเปิดระบบจับคู่จ้างงานผู้สูงอายุ แก้ปัญหาแรงงานขาดแคลน, โดย ไทยรัฐ, 28 พฤษภาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/2854909>

ได้รับลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลจากค่าจ้างผู้สูงอายุ 2 เท่า³⁸³ แต่สัดส่วนการจ้างงานผู้สูงอายุยังมีน้อยส่วนใหญ่อังคังประกอบอาชีพที่ใช้แรงงานเป็นหลัก และได้รับค่าตอบแทนในระดับต่ำ³⁸⁴ สะท้อนถึงความจำเป็นในการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุอย่างมีศักดิ์ศรี ไม่เพียงแต่เน้นความจำเป็นทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ควรเปิดโอกาสให้ผู้สูงวัยได้ทำงานตามความสามารถและความถนัด รวมทั้งควรกำหนดมาตรการสนับสนุนแรงงานสูงวัยให้มีโอกาสเข้าถึงตลาดแรงงานได้มากขึ้น³⁸⁵ เพื่อให้สอดคล้องกับ ICESCR ข้อ 6 และข้อ 7 ที่ระบุให้รัฐต้องรับรองสิทธิในการทำงานและสิทธิของทุกคนในโอกาสที่จะหาเลี้ยงชีพ รวมถึงรับรองสิทธิในการทำงานภายใต้เงื่อนไขที่เป็นธรรมปลอดภัย และได้รับค่าตอบแทนอย่างเท่าเทียม

ขยายโอกาสจ้างงานผู้สูงอายุ
ทางรอดในวันที่โครงสร้างประชากรเปลี่ยน

ประโยชน์ของการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุอยู่ในตลาดแรงงาน

- รักษานโยบายเศรษฐกิจ**
ผู้สูงอายุที่ทำงาน ช่วยสร้างผลผลิต มีรายได้ และเสียภาษี ชะลอการหดตัวของเศรษฐกิจ
- เพิ่มฐานภาษี**
ผู้สูงอายุทำงานมากขึ้น ทำให้ฐานภาษีใหญ่ขึ้น ช่วยรัฐมีงบประมาณในการดูแลประชากร-พัฒนาประเทศ
- ลดภาระพึ่งพิง**
ลดปัญหาเงินออมไม่เพียงพอในผู้สูงอายุ ลดภาระภาครัฐ - ครอบครัว
- ส่งเสริมคุณค่าและศักดิ์ศรี**
การทำงานช่วยให้รู้สึกมีคุณค่า ไม่เป็นภาระ และมีบทบาทในสังคม

ที่มา : ศพ.ศุภชัย ศรีธวัช

ที่มา : ไทยพีบีเอส

1.4 ปัญหาความรุนแรงและการถูกแสวงประโยชน์

ผู้สูงอายุโดยเฉพาะผู้สูงอายุหญิงประสบปัญหาความรุนแรงและการถูกแสวงประโยชน์ โดยข้อมูลสถิติการกระทำความรุนแรงของศูนย์เร่งรัดจัดการสวัสดิภาพประชาชน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 มีผู้สูงอายุขอรับความช่วยเหลือจำนวน 359 ราย แบ่งเป็นถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว 290 ราย และถูกกระทำความรุนแรงนอกครอบครัว 40 ราย³⁸⁶

“**ร่วมทั้งพบสถานการณ์ผู้สูงอายุถูกหลอกลวงและแสวงประโยชน์ทางออนไลน์ในหลากหลายรูปแบบที่ทำให้สูญเสียทรัพย์สินจำนวนมาก**”

อาทิ มีจฉอาชีพอ้างว่าเป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้โหลดแอปพลิเคชันทางการเงินปลอม³⁸⁷ การหลอกลวงให้รัก (romance scam)³⁸⁸ นอกจากนี้ ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง ไม่มีคนดูแล และเข้าไม่ถึงสวัสดิการของรัฐ³⁸⁹

อย่างไรก็ตาม รัฐได้พยายามดำเนินมาตรการป้องกันและปราบปรามปัญหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุถูกแสวงประโยชน์ อาทิ กรมกิจการผู้สูงอายุดำเนินกิจกรรม “สร้างภูมิคุ้มกันคนไทยรู้ทันปัญหาออนไลน์” เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และป้องกันภัยออนไลน์ที่มีความซับซ้อนในยุคดิจิทัล รวมทั้งพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้สามารถเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งกรมเห็นชอบ พ.ร.ก. มาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568

³⁸³จาก พม. จับมือเอกชนเปิดระบบจับคู่จ้างงานผู้สูงอายุ แก้ปัญหาแรงงานขาดแคลน. งานเดิม.

³⁸⁴จาก สังคมสูงวัยไม่น่ากลัว ถ้า “วัยเก๋า” มีที่ยืนในตลาดแรงงาน. งานเดิม.

³⁸⁵จาก วาดวัย ปลายพู่กัน เส้นสีของลูกดีเรก, โดย สเปซบาร์, 26 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://spacebar.th/social/direk-elderly-artist-22-mar-2025>

³⁸⁶จาก “วราวุธ” ระบุ ครร. พม. แจง ครึ่งปีแรก สังคมไทยเผชิญความเปราะบางที่ความรุนแรง-ซับซ้อน กลุ่มคนวัยทำงาน ขอรับการช่วยเหลือมากที่สุด รองลงมา ผู้สูงอายุ-เด็ก, โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 14 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/99421>

³⁸⁷จาก ยาย 85 ทวีตสูญ 2 ล้าน ตำรวจไซเบอร์ประสานแบงก์ขออายัดไว้ทัน, โดย ไทยรัฐ, 27 พฤษภาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/local/2840287>

³⁸⁸จาก ปีววัย 61 ถูกสแกมเมอร์หลอกเหลือเงินติดตัว 3 บาท, โดย อัมรินทร์, 5 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.amarintv.com/news/crime/506853?>

³⁸⁹จาก เปิดชีวิต ยายวัย 87 ไม่มีเงินจ่ายค่าไฟ 39 บาท ขอผู้ใหญ่บ้านช่วย ถัดโดนตัดไฟ เคยกินข้าวบูด, โดย มติชน, 11 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/region/news_5222422

ที่กำหนดให้ธนาคารและผู้ให้บริการโทรศัพท์มือถือมีหน้าที่ร่วมรับผิดชอบและชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากขบวนการคอลเซ็นเตอร์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรมทางไซเบอร์³⁹⁰ และ กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บช.สอท.) ออกเตือนให้ประชาชนระวังภัยจากมิจฉาชีพที่หลอกลวงผ่านโทรศัพท์ให้โหลดแอปพลิเคชันปลอม ทำให้ผู้เสียหายตกเป็นเหยื่อของการขโมยข้อมูลส่วนตัวและสูญเสียทรัพย์สิน³⁹¹ ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐตาม พ.ร.บ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 11 (2) บัญญัติให้รัฐส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และบริการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ



ที่มา : เอ็นบีที คอนเนค

2. การตอบรับข้อเสนอแนะในรายงานปี 2567

มีความก้าวหน้าในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 สธ. เห็นชอบแผนดำเนินงานระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2568 - 2571) ของคณะกรรมการพัฒนาระบบและกำกับติดตามการเข้ารับบริการโรคที่มีความสำคัญ

โดยพัฒนาระบบเพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพตามนโยบายคนไทยห่างไกลโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) รวมถึงสนับสนุนและกำกับติดตามการดำเนินงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตลอดจนการจัดบริการของหน่วยบริการในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเพื่อลดจำนวนผู้ป่วยรายใหม่ เพิ่มการเข้าถึงบริการและผลลัพธ์บริการที่ดีขึ้น³⁹²

2.2 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 มีการใช้ประโยชน์จากกองทุนผู้สูงอายุในส่วนของโครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 จาก 124 โครงการ เป็นเงิน 11,932,114 บาท เป็น 155 โครงการ เป็นเงิน 13,725,620 บาท³⁹³

2.3 รัฐบาลอยู่ระหว่างการศึกษาค้นคว้าข้อมูลขยายอายุการเกษียณราชการของข้าราชการพลเรือนจาก 60 ปี เป็น 65 ปี³⁹⁴ เพื่อให้สอดคล้องตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงโครงสร้างประชากรและเศรษฐกิจ

3. การดำเนินการของ กสม.

กสม. ได้กำหนดให้สิทธิผู้สูงอายุเป็นประเด็นขับเคลื่อนปีที่ 2 ภายใต้โครงการสมัชชาสิทธิมนุษยชนประจำปี 2568 โดยเน้นประเด็นหลัก ได้แก่ การกำหนดมาตรการหรือนโยบายเกี่ยวกับสิทธิในการมีงานทำของผู้สูงอายุและหลักประกันรายได้ รวมทั้งการส่งเสริมกระบวนการร่างอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิผู้สูงอายุ³⁹⁵ ทั้งนี้ กสม. ได้รับรองถ้อยแถลงร่วมกับสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 24 แห่ง ซึ่งจัดทำขึ้นโดยคณะทำงานว่าด้วยสิทธิของผู้สูงอายุของเครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

³⁹⁰จาก กรม. เห็นชอบ “พ.ร.ก.ไซเบอร์” เพิ่มโทษแบงก์-ค่ายมือถือร่วมรับผิดชอบ, โดย ไทยพีบีเอส, 27 พฤษภาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/34864>

³⁹¹จาก เดือนภัย หลอกผู้สูงอายุวัยเกษียณ โหลดแอป ‘กรมบัญชีกลาง’ ปลอมสูญเงิน, โดย เดลินิวส์, 17 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/news/4377127/>

³⁹²จาก บอร์ด สปสช. เห็นชอบ แผน 4 ปี พัฒนาระบบบริการโรค ‘NCDs-โต-มะเร็ง’ เพิ่มเข้าถึงบริการ ลดผู้ป่วยรายใหม่, โดย สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 10 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.nhso.go.th/th/communicate-th/thnewsforperson/4-ncds>

³⁹³จาก ภาพรวมสถิติการกู้ยืม - ผลการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุสะสมตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 - 2568, โดย กองทุนผู้สูงอายุ กรมกิจการผู้สูงอายุ, 7 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://olderfund.dop.go.th/สถิติการกู้ยืมเงินกองทุน/>

³⁹⁴จาก “บรรคักดิ์” แจง ศึกษาขยายอายุเกษียณข้าราชการพลเรือนแค่ 65 ปี นายภา หวังให้จบในรัฐบาลชุดนี้, โดย ไทยรัฐ, 4 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/2893128>

³⁹⁵จาก กสม. วสันต์ และ กสม. สุภัทรา ร่วมการเสวนา เรื่อง “60 แล้วไง? ทำงานต่อหรือพอแค่นี้” เนื่องในโครงการสมัชชาสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2568 ประเด็นสิทธิผู้สูงอายุ, โดย สำนักงาน กสม., 26 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/14224>

เพื่อเสนอต่อที่ประชุมคณะทำงานด้านผู้สูงอายุของสหประชาชาติ สมัยที่ 14³⁹⁶ รวมทั้งเข้าร่วมพิจารณา ร่างคำประกาศเจตนารมณ์อุลันบาตอร์ เพื่อยกระดับสิทธิผู้สูงอายุ (Ulaanbaatar Call For Action on Advancing the Human Rights of Older Persons) ในการประชุมระดับภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกว่าด้วยสิทธิของผู้สูงอายุและการสูงวัย ณ กรุงอุลันบาตอร์ ประเทศมองโกเลีย

“ เพื่อแสดงเจตนารมณ์ของทุกภาคส่วน ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกที่จะสนับสนุน การดำเนินงานตามข้อมติ คณะมนตรีสิทธิมนุษยชน แห่งสหประชาชาติ เพื่อยกร่าง อนุสัญญาระหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของ ผู้สูงอายุให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ”

4. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4.1 รัฐบาล โดย สธ. สปสช. และ อปท. ควรพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแบบครบวงจร โดยเน้นการเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพ และคำนึงถึงความต้องการที่แตกต่างของผู้สูงอายุหญิง-ชาย และกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ทั้งในระดับป้องกัน พิ้นฟู และดูแลระยะยาว (long-term care) ควบคู่กับการเพิ่มจำนวนและศักยภาพของบุคลากรในการช่วยฟื้นฟูกและดูแลผู้สูงอายุ (caregiver) รวมถึงอาสาสมัครในชุมชน ให้เพียงพอกับความต้องการเพื่อให้ผู้สูงอายุทุกคนได้รับการดูแลอย่างมีศักดิ์ศรี

4.2 รัฐบาล โดย พม. และ กค. ควรเร่งดำเนินการปรับเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้เป็นแบบถ้วนหน้า ให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

4.3 รัฐบาล โดย พม. และ รง. ควรส่งเสริมและสนับสนุนการจ้างงานผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดมาตรการจูงใจแก่ภาคเอกชน ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องให้เอื้อต่อการทำงานของผู้สูงอายุ รวมทั้งพัฒนาทักษะอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถประกอบอาชีพได้ตามความสามารถและความสมัครใจ อันจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพียงพอ และได้รับการคุ้มครองสิทธิในการทำงานอย่างเท่าเทียม

4.4 รัฐบาล โดย พม. ดศ. และ ตร. ควรกำหนดมาตรการและนโยบายเชิงป้องกัน เพื่อคุ้มครองผู้สูงอายุจากการถูกรบกวนความรุนแรงและแสวงประโยชน์ทั้งทางกายภาพและผ่านช่องทางออนไลน์ รวมถึงส่งเสริมความรู้เท่าทันดิจิทัลและกลไกการแจ้งเหตุหรือติดตามความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ

4.5 รัฐบาล โดย กต. และ พม. ควรผลักดันการอภิปรายประเด็นสิทธิผู้สูงอายุในการประชุมคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights Council: HRC) รวมทั้งนำเสนอความก้าวหน้าของสิทธิผู้สูงอายุในรายงานการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศภายใต้กลไก (Universal Periodic Review: UPR) และสนับสนุนการดำเนินงานของคณะทำงานแบบเปิดระหว่างประเทศ (Open-Ended Intergovernmental Working Group: OEIWG) ในกระบวนการหารือและร่างอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิผู้สูงอายุในฐานะสมาชิกองค์การสหประชาชาติ เพื่อให้มีการกำหนดมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในการส่งเสริมและคุ้มครองผู้สูงอายุ



³⁹⁶จาก กสม. ทูลเกล้าฯ ถวายมติคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (HRC) ผลักดันการจัดทำอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิผู้สูงอายุ, โดย สำนักงาน กสม., 26 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/14281>



4.3 สิทธิคนพิการ

มีคนพิการที่ได้รับการออกบัตรประจำตัวคนพิการ 2,280,409 คน คิดเป็นร้อยละ 3.45 ของประชากรทั่วประเทศ โดยแบ่งเป็นผู้หญิง 1,112,831 คน ผู้ชาย 1,167,578 คน เป็นคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายมากที่สุด ร้อยละ 52.26 รองลงมา ได้แก่ คนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ร้อยละ 19.27 และคนพิการทางการเห็น ร้อยละ 7.54³⁹⁷ ตามลำดับ โดยในปี 2568 มีสถานการณ์ด้านสิทธิคนพิการที่สำคัญ ดังนี้

1. การประเมินสถานการณ์

1.1 สิทธิด้านสิ่งแวดล้อม

1.1.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

การขนส่งสาธารณะ และกายอุปกรณ์

คนพิการยังประสบปัญหาการเข้าถึงบริการขนส่งสาธารณะและความปลอดภัยในหลายกรณี อาทิ สถานีรถไฟฟ้าบางแห่งขาดจุดเชื่อมต่อระหว่างสถานีกับระบบขนส่งสาธารณะอื่น ทางเท้าและทางลาดไม่ได้มาตรฐาน ห้องน้ำสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุมีไม่ครบถ้วนและไม่ได้มาตรฐาน³⁹⁸



ที่มา : กรุงเทพมหานคร

ขาดเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกแก่คนพิการอย่างเพียงพอ บางสถานีตั้งอยู่ในจุดที่ห่างไกลชุมชนและถนนหลัก ส่งผลให้ผู้โดยสารไม่สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก³⁹⁹ นอกจากนี้ การตีความหรือใช้ดุลพินิจของผู้ให้บริการสายการบินตามข้อบังคับคณะกรรมการการบินพลเรือน ฉบับที่ 104 ที่ให้ปฏิเสธการรับผู้โดยสารที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษได้ในกรณีมีเหตุผลด้านความปลอดภัยอาจนำไปสู่การเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ⁴⁰⁰ อีกทั้งปรากฏกรณีสมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทยยื่นฟ้องการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย (รฟม.) ที่ไม่จัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ซึ่งต่อมาศาลปกครองสูงสุดพิพากษาให้ รฟม. ต้องจัดทำแผนที่การเดินทางสำหรับคนพิการทางการเห็น เนื่องจากเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็นและสามารถดำเนินการได้⁴⁰¹ ทั้งนี้ หน่วยงานที่ให้บริการขนส่งสาธารณะได้รับกรณีร้องเรียนเกี่ยวกับ

³⁹⁷จาก สถานการณ์คนพิการในประเทศไทย, โดย กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 22 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.dep.go.th/images/uploads/files/08082568.pdf>

³⁹⁸จาก หนังสือสำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร ที่ คค 0803.4/2770 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2568 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

³⁹⁹จาก สำนักราง ‘รถไฟฟ้าสายสีแดง’ ไม่มีจุดเชื่อมต่อ ไม่เอื้อต่อผู้พิการ?, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 27 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/judprakai/1168975>

⁴⁰⁰จาก สรุปการหารือระหว่างกรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและคณะกรรมการสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2568 ณ สำนักงาน กสม., 28 เมษายน 2568. สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสม. .

⁴⁰¹จาก ศาลปกครองสูงสุด พิพากษาให้ รฟม. ทำแผนที่เส้นทางคนพิการ รับรถไฟฟ้าสายสีม่วง ช่วงเตาปูน-บางใหญ่, โดย มติชน, 9 มิถุนายน 2568 สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/economy/news_5164188



การเข้าถึงบริการของคนพิการเป็นระยะ เช่น บริษัทขนส่ง จำกัด⁴⁰² บริษัท ท่าอากาศยาน จำกัด (มหาชน)⁴⁰³ และ รฟม.⁴⁰⁴

รัฐมีความพยายามในการส่งเสริมสิทธิด้านสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการผ่านหลายโครงการที่สำคัญ อาทิ การรถไฟแห่งประเทศไทย (รฟท.) เร่งสำรวจและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกภายในสถานีให้ได้มาตรฐานสำหรับคนพิการ รวมทั้งพัฒนาเส้นทางเชื่อมต่อการเดินทาง (Feeder) โดยริเริ่มนำร่องในปี 2568 โดยจัดบริการรถโดยสารไฟฟ้า (EV Bus) เชื่อมระหว่างศูนย์ราชการกับสถานีรถไฟเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ ในส่วนของ กทม. ปรับปรุงศาลาที่พักผู้โดยสารให้เป็นรูปแบบอารยสถาปัตยกรรม (universal design) เพื่อรองรับการใช้งานสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ รวมทั้งจัดให้มีจุดรับส่งคนพิการในระบบขนส่งมวลชนพร้อมติดตั้งสัญญาณเสียงเมื่อข้ามถนน⁴⁰⁵ กรมการขนส่งทางบกได้สำรวจพฤติกรรมการเดินทางของคนพิการเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและแผนพัฒนาระบบรถโดยสารประจำทาง รวมถึงอยู่ระหว่างการดำเนินโครงการพัฒนาสถานีขนส่งผู้โดยสารเพื่อการขนส่งที่ยั่งยืน เพื่อทำการประเมินศักยภาพของสถานีขนส่งผู้โดยสารในฐานะศูนย์กลางการเดินทาง สำหรับวางแผนพัฒนาและปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของคนทุกกลุ่ม

1.1.2 เทคโนโลยี ระบบสารสนเทศ และการสื่อสาร

คนพิการส่วนใหญ่ยังเข้าไม่ถึงเทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสารเพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เช่น ศูนย์บริการถ่ายทอดการสื่อสารแห่งประเทศไทย

(Thai Telecommunication Relay Service: TTRS) ปิดให้บริการ



ที่มา : The Momentum

เนื่องจากไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก กสทช. ส่งผลต่อสิทธิการเข้าถึงการสื่อสารของคนพิการทางการได้ยิน โดย กสทช. ได้แต่งตั้งคณะทำงานกำหนดแนวทางการให้บริการถ่ายทอดการสื่อสารสำหรับคนพิการทางการได้ยิน เพื่อศึกษาและทบทวนข้อมูลการจัดให้มีบริการดังกล่าว นอกจากนี้ คนพิการทางการเห็นยังคงประสบปัญหาการเข้าถึงเว็บไซต์ที่ได้มาตรฐาน แม้ว่าภาครัฐพยายามส่งเสริมสิทธิการเข้าถึงทางเทคโนโลยีและการสื่อสารสำหรับคนพิการ อาทิ สสส. ผลักดันการจัดทำมาตรฐานเว็บไซต์ที่ทุกคนเข้าถึงได้ (Web Content Accessibility Guidelines: WCAG)⁴⁰⁶

1.1.3 กายอุปกรณ์

ถึงแม้รัฐได้จัดหากายอุปกรณ์ให้แก่คนพิการ เช่น กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ สนับสนุนกายอุปกรณ์ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ทั้งสิ้น 669 คน แต่ยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะพื้นที่ห่างไกล เช่น

⁴⁰²จาก หนังสือบริษัท ขนส่ง จำกัด ที่ บขส. 500/3190 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2568 เรื่อง จัดส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

บขส. ได้รับเรื่องร้องเรียน กรณีคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ขึ้นรถโดยสารไม่สะดวก.

⁴⁰³จาก หนังสือบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ที่ ทอท. 20366/2568 ลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2568 เรื่อง ขอแจ้งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

⁴⁰⁴จาก หนังสือการรถไฟแห่งประเทศไทยขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย ที่ รฟม 020/2861 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2568 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

⁴⁰⁵จาก หนังสือกรุงเทพมหานคร ด่วนที่สุด ที่ กท 1505/3965 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2568 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

⁴⁰⁶จาก คนพิการไทย 2 ล้านคนยังถูกกีดกันดิจิทัล! สสส.-ภาศฯขับเคลื่อนมาตรฐาน WCAG ปลดล็อกการเข้าถึงทุกบริการ, โดย Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 10 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.hfocus.org/content/2025/09/35357>



จ. ปัตตานี จ. พังงา จ. แม่ฮ่องสอน ไม่มีคนพิการที่ได้รับ การสนับสนุนกายอุปกรณ์⁴⁰⁷ นอกจากนี้ ในหลายกรณี ยังไม่เหมาะสมกับการใช้ชีวิตประจำวัน และการซ่อมบำรุง มีค่าใช้จ่ายสูง

สถานการณ์การเข้าถึงสิทธิด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของคนพิการข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินการของรัฐยังไม่สอดคล้องกับ CRPD ข้อ 9 ซึ่งกำหนดให้รัฐดำเนินมาตรการที่เหมาะสมเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การขนส่ง รวมทั้งเทคโนโลยี ระบบสารสนเทศ และการสื่อสารได้อย่างเท่าเทียม

1.2 สถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

คนพิการประสบปัญหาการรับมือและการเข้าถึง ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงไม่ได้รับการแจ้งเตือนที่เหมาะสม ในสถานการณ์ภัยพิบัติ ซึ่งจากเหตุการณ์แผ่นดินไหว เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2568⁴⁰⁸ และสถานการณ์น้ำท่วมใหญ่ จ. เชียงราย และ อ. หาดใหญ่ จ. สงขลา พบว่า

“ ภาครัฐขาดการเตรียมความพร้อม และระบบแจ้งเตือนที่มีประสิทธิภาพ⁴⁰⁹ ขาดการฝึกซ้อมในการรับมือ ภัยพิบัติ รวมทั้งขาดระบบที่สามารถ ระบุพิกัดของคนพิการ ส่งผลการเข้าถึง ความช่วยเหลือของคนพิการ⁴¹⁰ ”

ซึ่งภาครัฐและองค์กรคนพิการได้เริ่มดำเนินโครงการ เพื่อเตรียมความพร้อมและรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าว เช่น พม. จัดทำ “แผนบริหารการดูแลกลุ่มเปราะบาง จากภัยพิบัติ พ.ศ. 2568” ที่นำหลักการจัดการความเสี่ยง จากภัยพิบัติ (Disaster Risk Management: DRM) มาเป็นกรอบในการดูแลกลุ่มเปราะบาง และจัดอบรม ให้แก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านคนพิการทั่วประเทศ เพื่อการรับมือกับการเผชิญเหตุในหลายมิติ รวมทั้ง องค์กรคนพิการได้ฝึกอบรมและให้ความรู้แก่คนพิการ ในการรับมือและการเข้าถึงการช่วยเหลือเยียวยาในกรณี ภัยพิบัติ⁴¹¹ ซึ่งเป็นการดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับ CRPD ข้อ 11 ที่กำหนดให้รัฐต้องดำเนินมาตรการคุ้มครองและ ความปลอดภัยสำหรับคนพิการในสถานการณ์ภัยพิบัติ ทางธรรมชาติและเหตุฉุกเฉินทางมนุษยธรรม

1.3 การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

แม้ภาครัฐจะมีความพยายามในการแก้ไขปัญหา การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของคนพิการ อาทิ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจัดทำ โครงการนำร่องจ้างเหมาบริการล่ามภาษามือตำแหน่งเฉพาะ โดยให้ค่าตอบแทน 21,780 บาทต่อเดือน สำหรับ เป็นล่ามภาษามือประจำศูนย์บริการคนพิการทุกจังหวัด รวม 77 คน⁴¹²

อย่างไรก็ตาม คนพิการยังคงประสบอุปสรรค ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เช่น คนพิการทางการ ได้ยินยังเข้าไม่ถึงความช่วยเหลือทางกฎหมาย และ ขาดแคลนล่ามภาษามือที่ได้มาตรฐาน ซึ่งปัจจุบันมีล่าม ภาษามือที่ได้จัดแจ้งกับกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ ชีวิตคนพิการเพียง 205 คน⁴¹³

⁴⁰⁷จาก หนังสือกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ด่วนที่สุด ที่ พม 0703/10399 ลงวันที่ 7 ตุลาคม 2568 เรื่อง ขอส่งข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

⁴⁰⁸จาก ย้อนนาทิจีวติวันแผ่นดินไหวสะเทือนไทยของยูทีเคินไม่ได้-ตาไม่เห็น-ใช้ไม้ค้ำ, โดย บีบีซีไทย, 9 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/articles/c8x8rzpld0jo>

⁴⁰⁹จาก น้ำท่วมหัดใหญ่ : บทเรียนเชิงนโยบายจากโครงสร้างการบริหารจัดการภัยพิบัติของไทย, โดย ไทยพีบีเอส, 15 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/environment-151>

⁴¹⁰จาก รู้ไหม?...คนพิการไทย (เคย) มีแผนรับมือภัยพิบัติ, โดย The Active, 9 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก https://theactive.thaipbs.or.th/read/disabled-people-and-disaster-response-plans?utm_source=chatgpt.com

⁴¹¹แหล่งเดิม.

⁴¹²จาก หนังสือกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ด่วนที่สุด ที่ พม 0703/10399 ลงวันที่ 7 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁴¹³จาก สถานการณ์ล่ามภาษามือ ปี 2568, โดย กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 27 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://dep.go.th/th/rights-welfares-services/sign-language-interpreter#>

นอกจากนี้ ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติว่าด้วยการช่วยเหลือทางกฎหมายและการจัดหาทนายความว่าต่างแก้ต่างคดีแก่คนพิการ พ.ศ. 2552 ข้อ 12 เรื่อง การพิจารณาให้การช่วยเหลือเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือทางกฎหมายหรือจัดหาทนายความว่าต่างแก้ต่างคดี ซึ่งมีเงื่อนไขกำหนดให้ผู้ขอรับการช่วยเหลือจะฟ้องหรือถูกฟ้องต้องมีโอกาสในการชนะคดี เป็นการจำกัดสิทธิและโอกาสของคนพิการที่เป็นคนยากจนและไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งไม่สอดคล้องกับ พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ที่กำหนดให้สิทธิคนพิการไว้แล้วในการเข้าถึงความช่วยเหลือต่าง ๆ และ CRPD ข้อ 13 ที่ให้รัฐประกันการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับคนพิการบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น

1.4 การถูกแสวงประโยชน์ และความรุนแรง

คนพิการยังถูกกระทำความรุนแรงทั้งในและนอกรอบครัวในหลายรูปแบบ⁴¹⁴ เช่น ถูกคุกคามในโลกออนไลน์โดยการแสดงออกถึงรสนิยมทางเพศ (fetish) ที่ไม่เหมาะสมต่อร่างกายของคนพิการและการสะกดรอยตาม (stalking)⁴¹⁵ ถูกหลอกให้เปิดบัญชีเพื่อนำไปทำธุรกรรมที่ผิดกฎหมาย⁴¹⁶ ถูกแสวงประโยชน์จากเจ้าหน้าที่รัฐโดยการนำข้อมูลส่วนตัวไปปลอมแปลงเพื่อนำไปใช้ในทางทุจริต⁴¹⁷ รวมทั้งกลุ่มคนพิการทางการเห็นและอดีตนักกีฬาคนพิการยื่นเอกสารและหลักฐานต่อ DSI เพื่อขอให้ตรวจสอบความโปร่งใสในการจัดสรรโควตาสลากกินแบ่งรัฐบาล ทั้งนี้ ภาครัฐ

ยังไม่ได้กำหนดนโยบายหรือมาตรการที่เร่งด่วนเพื่อป้องกันและคุ้มครองคนพิการไม่ให้ตกเป็นเหยื่อจากการถูกแสวงประโยชน์และความรุนแรง ซึ่งยังไม่สอดคล้องตาม CRPD ข้อ 16 ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องมีมาตรการเพื่อป้องกันการถูกแสวงประโยชน์การใช้ความรุนแรง และการล่วงละเมิด ด้วยการประกันให้มีรูปแบบความช่วยเหลือและการสนับสนุนที่เหมาะสมและคำนึงถึงเพศ

1.5 สิทธิการศึกษา

แม้รัฐได้พยายามแก้ไขปัญหาการเข้าถึงการศึกษาของเด็กพิการ อาทิ ศธ. ได้ปรับปรุงแผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2566 - 2570) โดยเพิ่มเติมประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ให้ครอบคลุมทั้งในด้านการลดการหลุดออกจากระบบการศึกษา การพัฒนาการเรียนการสอน การเข้าสู่ตลาดแรงงาน การปรับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อคนพิการ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนพิการในการตัดสินใจ รวมทั้งการบูรณาการความร่วมมือกับภาคเอกชน แต่เด็กพิการยังคงเผชิญความท้าทายในการศึกษา คนพิการส่วนใหญ่ยังได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 69⁴¹⁸ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต นอกจากนี้พบเด็กพิการในการเรียนรวมประสบปัญหาการกลั่นแกล้ง (bully) และถูกละเมิดในสถานศึกษา เช่น พบกรณีที่เด็กพิการถูกรุและเพื่อนร่วมชั้นกลั่นแกล้งด้วยการกระทำและวาจา ส่งผลต่อร่างกายและจิตใจอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ได้รับการคุ้มครองจากผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเหมาะสม⁴¹⁹

⁴¹⁴จาก สถิติสายด่วน 1300 : สถิติความรุนแรง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568. งานเดิม.

⁴¹⁵จาก สรุปลงาน “ทำยังไงให้คุกคาม” เสวนาที่ว่าด้วยการคุกคามคนพิการในรูปแบบต่าง ๆ, โดย ThisAble me, 14 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://thisable.me/content/2025/03/973>

⁴¹⁶จาก อายุขัยบัญชีรับเบี้ยคนพิการไร้บ้าน หลังถูกหลอกเปิดบัญชีม้า, โดย ไทยพีบีเอส, 29 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/356730>

⁴¹⁷จาก “วราวุธ” ประณาม มิฉฉาชีพในคราบ จนท. เทศบาลพิจิตร ปลอมบัตรคนกลุ่มเปราะบาง-กดเงิน สูญ 2 ล้าน วอน สังคมช่วยสอดส่อง อย่าซ้ำเติม, โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 9 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/97102>

⁴¹⁸จาก สถานการณ์คนพิการ 31 ธันวาคม 2568, โดย กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 17 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.dep.go.th/images/uploads/files/Dashboard12258.pdf>

⁴¹⁹จาก กสม. วสันต์ ประชุมหารือเรื่องกฎหมายการเข้าถึงบริการสาธารณะของคนพิการและสถานการณ์ปัญหาเกี่ยวกับคนพิการและผู้ด้อยโอกาส ร่วมกับสภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์, โดย สำนักงาน กสม., 17 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/16173>

“นอกจากนี้พบปัญหาเรื่องการนิยาม “ความพิการ” ที่ไม่ตรงกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ ส่งผลให้ครูและบุคลากรด้านการศึกษาขาดความชัดเจนในการให้การช่วยเหลือและวางแผนจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กพิการ⁴²⁰”

ซึ่งสมาคมครูการศึกษาพิเศษไทยเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันทบทวนและกำหนดนิยาม “ความพิการ” ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อส่งเสริมการทำงานอย่างบูรณาการและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็กพิการ สถานการณ์การเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาของคนพิการ ข้างต้นสะท้อนถึงข้อท้าทายในการดำเนินการของรัฐ เพื่อให้สอดคล้องกับ CRPD ข้อ 24 ที่รัฐต้องรับรองให้คนพิการมีสิทธิได้รับการศึกษาโดยไม่เลือกปฏิบัติ และบนพื้นฐานของโอกาสที่เท่าเทียมกับผู้อื่น

1.6 สิทธิด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ

รัฐมีความพยายามให้คนพิการได้เข้าถึงสิทธิการฟื้นฟูสมรรถภาพ โดย สปสช. ส่งเสริมการเข้ารับบริการสาธารณสุขแก่คนพิการ 25 รายการ เช่น การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการเห็น การฟื้นฟูการได้ยิน การแก้ไขการพูด กายภาพบำบัด แต่ยังมีประสบปัญหาการจัดบริการให้ครอบคลุมเนื่องจากบุคลากรทางการแพทย์ไม่เพียงพอ รวมทั้งไม่มีรหัสการเบิกจ่ายกับ สปสช.⁴²¹ นอกจากนี้ การส่งเสริมให้มีผู้ช่วยคนพิการ (Personal Assistant: PA) เพื่อทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือคนพิการเฉพาะบุคคลให้สามารถปฏิบัติกิจวัตร

ที่สำคัญในการดำรงชีวิตได้ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 กลับพบว่าในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 มีผู้ช่วยคนพิการที่จัดแจ้งกับกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเพียง 2,054 คน แม้ว่ากรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจะปรับเพิ่มอัตราค่าตอบแทนผู้ช่วยคนพิการจากชั่วโมงละ 50 บาท เป็นชั่วโมงละ 60 บาท แต่ยังมีข้อจำกัดในการปฏิบัติงานซึ่งกำหนดให้ทำงานได้ไม่เกินวันละ 6 ชั่วโมง หรือไม่เกินเดือนละ 180 ชั่วโมง และได้รับค่าตอบแทนสูงสุดไม่เกินเดือนละ 10,800 บาท⁴²² จึงเป็นหนึ่งในข้อท้าทายที่รัฐต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับ CRPD ข้อ 26 ที่ให้รัฐจัดบริการด้านการส่งเสริมและการฟื้นฟูสมรรถภาพที่ครอบคลุม

1.7 สิทธิการทำงาน

รัฐมีความพยายามให้คนพิการเข้าสู่ระบบการจ้างงานและพัฒนาทักษะการทำงาน อาทิ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 รง. จ้างงานคนพิการปฏิบัติงาน ณ สำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 1 - 10 และสำนักงานจัดหางานจังหวัดทุกจังหวัด หน่วยงานละ 1 คน รวม 88 คน⁴²³ และได้ลงนามบันทึกความเข้าใจกับบริษัทชั้นนำ 23 แห่ง เพื่อให้คนพิการเข้าฝึกอบรมตามศักยภาพ และเชื่อมโยงสู่ตลาดแรงงานในอาชีพหลัก 5 กลุ่ม ได้แก่ เครื่องดื่มและอาหาร เทคโนโลยีและช่างฝีมือ ศิลปะประดิษฐ์ เกษตรและอาหารแปรรูป และการขายสินค้าและบริการ พร้อมส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อประกอบอาชีพ โดยมีเป้าหมายคนพิการและผู้ดูแล 4,328 คน⁴²⁴ เพื่อให้สอดคล้องกับ CRPD ข้อ 27 ในการส่งเสริมสิทธิการทำงานของคนพิการอย่างเท่าเทียม

⁴²⁰จาก หนังสือกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ด่วนที่สุด ที่ พม 0703/ว 861 ลงวันที่ 7 มีนาคม 2568 เรื่อง ขอเชิญประชุม คณะทำงานกำหนดหลักเกณฑ์การวินิจฉัยและตรวจประเมินความพิการ ครั้งที่ 1/2568.

⁴²¹จาก สปสช. รับฟังความเห็นสู่การ “ปลดล็อกดูแลคนพิการในเขตเมือง เข้าถึงสิทธิบัตรทองอย่างเท่าเทียม”, โดย สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 10 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.nhso.go.th/th/communicate-th/thnewsforperson/2025-03-07-12-43-33>

⁴²²จาก “วราวุธ” เผย ปรับเพิ่มค่าตอบแทนผู้ช่วยคนพิการ เป็นชั่วโมงละ 60 บาทแล้ว, โดย ไทยรัฐ, 9 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/2853069>

⁴²³จาก หนังสือกระทรวงแรงงาน ด่วนที่สุด ที่ รง 0206.1/3712 ลงวันที่ 15 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁴²⁴จาก “วราวุธ” ยินดี พม. จับมือ มหาวิทยาลัยเครือข่ายหนุน คนพิการมีงานทำอย่างยั่งยืน บรรลุเป้าหมาย, โดย ไทยโพสต์, 12 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipost.net/public-relations-news/750318/>



“อย่างไรก็ตาม อัตราการจ้างงานคนพิการ โดยเฉพาะในภาครัฐมีอัตราที่ต่ำ **คนพิการได้รับการจ้างงานในภาครัฐ เพียงร้อยละ 29.09** โดยมีหน่วยงานภาครัฐ 535 แห่ง จ้างคนพิการทำงานแล้ว 5,676 คน จากทั้งหมดที่ต้องจ้างงานตามกฎหมาย 18,887 คน”

ในขณะที่ภาคเอกชนและสถานประกอบการจ้างงานคนพิการคิดเป็นร้อยละ 95.9 โดยมี 714,912 แห่ง จ้างคนพิการทำงาน 68,697 คน จากทั้งหมดที่ต้องจ้างงานตามกฎหมาย 70,000 คน⁴²⁵ นอกจากนี้พบคนพิการถูกละเมิดสิทธิการทำงาน เช่น การจ้างงานในอัตราเงินเดือนที่ต่ำกว่าคุณวุฒิ ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานประกอบการสำหรับคนพิการ การมอบหมายงานที่ไม่สอดคล้องกับคุณวุฒิการศึกษาของคนพิการ⁴²⁶ ปัญหาการจ้างงานคนพิการตามมาตรา 35 ในรูปแบบสัญญาจ้างเหมาบริการ ซึ่งมีเนื้อหาคล้ายกับสัญญาจ้างแรงงานแต่ไม่ได้รับสวัสดิการเช่นเดียวกับการจ้างงานปกติ⁴²⁷ อีกทั้งยังพบปัญหาการเลือกปฏิบัติในการสอบแข่งขันเข้าทำงานและการละเมิดสิทธิในการจ้างงานคนพิการ อาทิ กรณีสืบตำรวจเอกที่สอบผ่านทุกขั้นตอนในการคัดเลือกเป็นนายร้อยตำรวจ แต่ถูกตัดสิทธิ์เนื่องจากใส่ขาเทียม กรณีการว่าจ้างนายหน้าเพื่อจัดหาคนพิการเข้าทำงานแต่ไม่ได้ปฏิบัติงานจริง

1.8 สิทธิมาตรฐานความเป็นอยู่ และความคุ้มครองทางสังคม

แม้รัฐมีความพยายามให้คนพิการได้เข้าถึงสิทธิมาตรฐานความเป็นอยู่และความคุ้มครองทางสังคม ผ่านการดำเนินมาตรการที่สำคัญ อาทิ พม. ปรับปรุงหลักเกณฑ์การประเมินความพิการรูปแบบใหม่ ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นเพื่อให้คนพิการเข้าถึงสิทธิและความคุ้มครองทางสังคม อีกทั้งพัฒนาแอปพลิเคชัน “DepFund” เพื่อให้คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการสามารถเข้าถึงการกู้ยืมเงินจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้โดยสะดวกและลดอุปสรรคด้านเอกสาร⁴²⁸



ที่มา : ข่าวจริงประเทศไทย

⁴²⁵จาก หนังสือกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ด่วนที่สุด ที่ พม 0703/10399 ลงวันที่ 7 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁴²⁶จาก สรุปรายการหรือระหว่างกรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและคณะกรรมการสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย ในวันพุธที่ 29 มกราคม 2568 ณ สำนักงาน กสม. . งานเดิม.

⁴²⁷จาก “จะไม่ให้เราดูแลตัวเองได้เลยเธอ” ผู้พิการกับกำแพงการจ้างงานที่ยังกีดกัน, โดย The 101.World, 28 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.the101.world/disabled-workers-employment/>

⁴²⁸จาก “วราวุธ” เผย พม.-พท. เปิดตัวแอป “กู้ยืมเงินคนพิการ (DepFund)” ช่วยเข้าถึงแหล่งทุน สะดวก รวดเร็ว ขยายโอกาส สร้างงาน สร้างอาชีพ, โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 7 กรกฎาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thai.gov.go.th/news/contents/details/98143>



และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 มีการใช้ประโยชน์จากกองทุนฯ ในส่วนของโครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ 3,043 โครงการ เช่น การสนับสนุนการดำเนินการขององค์กรที่เกี่ยวกับคนพิการ การสนับสนุนการประกอบอาชีพ การสงเคราะห์คนพิการ เป็นต้น⁴²⁹ นอกจากนี้ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการร่วมกับ กทม. พัฒนาระบบ One Stop Service เพื่ออำนวยความสะดวกในการประเมินความพิการ โดยแพทย์สามารถส่งใบประเมินทางออนไลน์และออกบัตรรับรองได้ทันที รวมถึงการโอนข้อมูลเบาะแสความพิการจากโรงพยาบาลไปยังสำนักงานเขตโดยอัตโนมัติ⁴³⁰

อย่างไรก็ตาม จากรายงานสถิติศูนย์ช่วยเหลือสังคม 1300 พม. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 มีคนพิการขอรับความช่วยเหลือทั้งหมด 1,517 ราย ซึ่งเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องรายได้และความเป็นอยู่ 804 ราย⁴³¹ แม้ กรม. จะมีมติอนุมัติหลักการปรับเพิ่มเบี้ยความพิการเป็นแบบถ้วนหน้า 1,000 บาทต่อเดือนตั้งแต่วันที่ 29 พฤศจิกายน 2567 แต่ยังไม่เห็นผลในทางปฏิบัติ ทำให้ปัจจุบันคนพิการยังคงได้รับเบี้ยความพิการในอัตราเดิม ยกเว้นคนพิการที่เป็นผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งจะได้รับเพิ่มอีกเดือนละ 200 บาท⁴³² สะท้อนถึงข้อท้าทายในการดำเนินการของรัฐเพื่อให้สอดคล้องตาม CRPD ข้อ 28 ด้านมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับคนพิการและครอบครัว



2. การตอบรับข้อเสนอแนะ ในรายงานปี 2567

มีความคืบหน้าในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ สนับสนุนกายอุปกรณ์สำหรับคนพิการ ทั้งสิ้น 669 คนทั่วประเทศ และดำเนินโครงการเฉลิมพระเกียรติจัดหากายอุปกรณ์เพื่อช่วยเหลือคนพิการ ได้แก่ รถเข็นนั่งรถสามล้อชนิดมือโยก และไม่เท้าขาว จำนวน 72,000 ชุดทั่วประเทศ ต่อเนื่องเป็นปีที่ 2⁴³³

2.2 กสทช. ร่วมกับกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจัดให้มีบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงสำหรับคนพิการ 1.1 ล้านคน เพื่อเพิ่มโอกาสในการใช้ประโยชน์จากโลกดิจิทัลอย่างเท่าเทียม⁴³⁴



ที่มา : สำนักงาน กสทช.

⁴²⁹จาก หนังสือกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ด่วนที่สุด ที่ พม 0703/10399 ลงวันที่ 7 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁴³⁰จาก หนังสือกรุงเทพมหานคร ด่วนที่สุด ที่ กท 1505/3965 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁴³¹จาก สถิติสายด่วน 1300 : สถิติประจำปีงบประมาณ 2568, โดย ศูนย์ช่วยเหลือสังคม 1300, 29 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://1300thailand.m-society.go.th/statyearly>

⁴³²จาก เพิ่มเบี้ยผู้สูงอายุ-คนพิการ-เงินอุดหนุนบุตร อัตราใหม่ ดีเดย์ 1 ต.ค. 68, โดย ฐานเศรษฐกิจ, 29 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thansettakij.com/business/economy/613523>

⁴³³จาก หนังสือกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ด่วนที่สุด ที่ พม 0703/10399 ลงวันที่ 7 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁴³⁴จาก กสทช. แจกซิมคนพิการฟรี 1.1 ล้านคน วางเป้าลดเหลื่อมล้ำ-สร้างความเท่าเทียม, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 10 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/tech/gadget/1167987>



3. การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2568 กสม. รับเรื่องร้องเรียนสิทธิคนพิการไว้ดำเนินการ อาทิ กรณีทนายความผู้ใช้วีลแชร์ไม่ปรากฏรายชื่อเป็นผู้มีสิทธิเข้าสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการ ตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาประจำปี 2568 ทั้งที่มีคุณสมบัติครบถ้วน เพียงขออำนวยความสะดวกในการใช้โต๊ะสอบที่รองรับการนั่งรถเข็น โดยไม่ร้องขอผู้ช่วยเขียนข้อสอบซึ่งปัจจุบันอยู่ระหว่างการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน และได้ดำเนินการประสานการคุ้มครองสิทธิคนพิการที่สำคัญ ได้แก่ กรณีการจัดสอบความรู้ความสามารถทั่วไป (ภาค ก.) ประจำปี 2568 ของ สำนักงาน ก.พ. ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถรองรับเฉพาะผู้สมัครสอบที่มีความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย โดย กสม. จัดประชุมหารือร่วมกับสำนักงาน ก.พ. เรื่องวิธีการและรูปแบบของการจัดสอบ ภาค ก. ซึ่งสำนักงาน ก.พ. อยู่ระหว่างการปรับปรุงและพัฒนาระบบการสอบให้ครอบคลุมบุคคลทุกกลุ่ม โดยคาดว่าจะแล้วเสร็จในปีงบประมาณ พ.ศ. 2570 และมีแนวทางในการให้ความช่วยเหลือคนพิการเข้าสู่ระบบราชการได้ด้วยวิธีคัดเลือกโดยไม่ต้องสอบแข่งขัน

สำหรับรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ อาทิ กรณีร้องเรียนว่าสายการบินปฏิเสธไม่ให้คนพิการทางการเคลื่อนไหวใช้บริการในการเดินทาง โดย กสม. เสนอแนะให้สายการบินปรับปรุงระบบการจอง/จำหน่ายบัตรโดยสารในเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน รวมถึงช่องทางผ่านหน้าจำหน่ายบัตรโดยสาร และให้ผู้โดยสารสามารถระบุประเภทของความพิการและสิ่งที่ให้บริการผู้โดยสารแต่ละประเภทเป็นพิเศษ รวมทั้งควรปรับปรุงระบบฐานข้อมูลให้เชื่อมโยงกับจุดให้บริการของสายการบินที่ได้รับแจ้งผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ และสอดคล้องกับหลักการ UNGPs ที่ส่งเสริมให้ภาคธุรกิจประกอบธุรกิจโดยเคารพสิทธิมนุษยชน

ด้านการส่งเสริมสิทธิคนพิการ กสม. ได้จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นและประสานความร่วมมือระหว่าง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาคีเครือข่ายหลายกรณี อาทิ การหารือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการซื้อ-จองสลากกินแบ่งรัฐบาลผ่านระบบดิจิทัลของคนพิการทางการเห็น ซึ่งสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลและธนาคารกรุงไทยได้แก้ไขระบบและยกเลิกรูปแบบการยืนยันตัวตนในแอปพลิเคชันที่กระทบต่อคนพิการ การหารือร่วมกับสภาพทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ เรื่องกฎหมายการเข้าถึงบริการสาธารณะของคนพิการ และสถานการณ์ปัญหาเกี่ยวกับคนพิการและผู้ด้อยโอกาส

4. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4.1 รัฐบาลเน้นย้ำให้ พม. สธ. สปสช. และ มท. ควรจัดหากายอุปกรณ์และอุปกรณ์ช่วยการเคลื่อนไหวที่เพียงพอและเหมาะสมกับการใช้งานในชีวิตประจำวันสำหรับคนพิการ โดยจัดตั้งศูนย์สาธิตและยืมอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการฟื้นฟูสมรรถภาพที่บ้าน หรือ “ธนาคารกายอุปกรณ์” และศูนย์ซ่อมกายอุปกรณ์ในทุกพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล เช่น พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อจัดหาและซ่อมบำรุงกายอุปกรณ์และอุปกรณ์ช่วยการเคลื่อนไหว โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายให้คนพิการสามารถมีเสรีภาพในการเคลื่อนไหวและดำรงชีวิตได้อย่างมีศักยภาพ

4.2 กสทช. ควรเร่งดำเนินการให้มีศูนย์ TTRS อย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมสิทธิการเข้าถึงการสื่อสารและการดำรงชีวิตของคนพิการทางการได้ยิน

4.3 รัฐบาล โดย มท. โดยเฉพาะ อปท. พม. และ ดศ. ควรจัดทำแนวปฏิบัติการแจ้งเตือน การอพยพ และการช่วยเหลือที่เหมาะสมในสถานการณ์ภัยพิบัติ เช่น กรณีน้ำท่วม ไฟไหม้ และแผ่นดินไหว ร่วมกับคนพิการตามความต้องการจำเป็นของคนพิการแต่ละกลุ่ม รวมทั้งพัฒนาเทคโนโลยีสนับสนุน เช่น ระบบระบุตำแหน่งหรือแอปพลิเคชันเพื่อการช่วยเหลือคนพิการในภาวะฉุกเฉิน ตลอดจนจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมตามแผนอย่างต่อเนื่องให้แก่คนพิการทุกประเภท บุคลากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง



4.4 รัฐบาล โดย พม. และ ยธ. ควรพัฒนา ศักยภาพและเพิ่มจำนวนล่ามภาษามือให้เพียงพอ ต่อความต้องการใช้บริการของคนพิการ รวมทั้งปรับปรุง แก้ไขกฎหมายหรือระเบียบเพื่อสนับสนุนงบประมาณ ในการจ้างล่ามภาษามือในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม

4.5 รัฐบาล โดย พม. ยธ. และ ศธ. ควรกำหนด มาตรการเชิงรุกและกลไกเฉพาะเพื่อป้องกันและคุ้มครอง คนพิการจากการใช้ความรุนแรง การล่วงละเมิด และ การแสวงประโยชน์ในทุกรูปแบบ โดยจัดให้มีระบบ ฝ้าระวังและรับแจ้งเหตุที่เข้าถึงได้สำหรับคนพิการ แต่ละประเภท รวมทั้งควรจัดให้มีบริการช่วยเหลือ ทางกฎหมาย การคุ้มครองพยาน การเยียวยา และการฟื้นฟู ด้านจิตสังคมอย่างเหมาะสมที่คำนึงถึงความละเอียดอ่อน ต่อเพศภาวะ

4.6 รัฐบาล โดย ศธ. และ สธ. ควรร่วมกับ สมาคมครูการศึกษาพิเศษไทยทบทวนและกำหนด นโยบาย “ความพิการ” ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และ จัดอบรมเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันให้แก่บุคลากร ทางการศึกษาในการให้ความช่วยเหลือและวางแผน จัดการเรียนรู้สำหรับเด็กพิการ

4.7 รัฐบาล โดย พม. ควรส่งเสริมและสนับสนุน ให้มีผู้ช่วยคนพิการอย่างเพียงพอและทั่วถึง ส่งเสริม ศักยภาพในการช่วยเหลือคนพิการผ่านการอบรม และการฝึกทักษะ รวมทั้งกำหนดให้ได้รับค่าตอบแทน ที่เหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจ เพื่อเป็นแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานในการให้บริการแก่คนพิการ

4.8 รัฐบาล เน้นย้ำให้หน่วยงานภาครัฐทุกแห่ง ปรับปรุงการจ้างงานคนพิการ โดยจัดสรรกรอบอัตรา ให้เหมาะสม และมอบหมายให้ รง. และ พม. เพิ่มการประชาสัมพันธ์การรับสมัครงานคนพิการ ของสถานประกอบการ ทั้งด้านคุณสมบัติและคุณวุฒิ การศึกษา โดยผ่านกระบวนการจัดหางานให้คนพิการ มีงานทำ เพื่อส่งเสริมการจ้างงานคนพิการให้เพิ่มขึ้น ในภาคเอกชน รวมทั้งควรกำหนดมาตรการให้ หน่วยงานรัฐและสถานประกอบการทุกแห่งจัดให้มี สิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม

4.9 รัฐบาลควรเร่งดำเนินการปรับเพิ่มเบี้ย ความพิการเป็นแบบถ้วนหน้า 1,000 บาทต่อเดือน ให้มีผลโดยเร็ว เพื่อให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต และสอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจและสังคม ที่เปลี่ยนแปลงไป และให้คนพิการดำรงชีวิต ได้อย่างเหมาะสมและสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์





4.4 สิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศ

1. การประเมินสถานการณ์

ประเทศไทยมีประชากรหญิง 33,805,928 คน คิดเป็นร้อยละ 51.26 ของประชากรไทย และคาดการณ์ว่า มีกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศประมาณ 4 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 6⁴³⁵ จากรายงานดัชนีช่องว่างทางเพศโลก (Global Gender Gap Index) ประจำปี 2568 พบว่าไทยได้รับการจัดลำดับที่ 66 จาก 148 ประเทศ ลดลงจากปีที่ผ่านมา 1 ลำดับ⁴³⁶ โดยพบสถานการณ์ด้านสิทธิสตรีและสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศที่สำคัญ ดังนี้

1.1 ปัญหาความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศ

1.1.1 ความรุนแรงในครอบครัว

สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลจากศูนย์พึ่งได้ สธ. พบผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว 16,890 ราย เฉลี่ย 46 รายต่อวัน เพิ่มขึ้นจากปี 2567 ซึ่งมีจำนวน 12,467 ราย หรือเฉลี่ย 42 รายต่อวัน โดยผู้ถูกกระทำเป็นผู้หญิงมากที่สุด 15,108 ราย (ร้อยละ 89.45)⁴³⁷ ในขณะที่ข้อมูลจากศูนย์เร่งรัดสวัสดิกภาพประชาชน (สายด่วน 1300 พม.) พบผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว 2,903 ราย ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง และผู้กระทำส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย ซึ่งเป็นคู่รัก คู่ชีวิต คู่สมรส หรือคู่สมรสเดิม และบุคคล

ใกล้ชิดในครอบครัว โดยรูปแบบการกระทำความรุนแรง อาทิ การทำร้ายร่างกาย ล้วงละเมิดทางเพศ และกระทำอนาจาร⁴³⁸ สำหรับปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรง เช่น ยาเสพติด บันดาลโทษ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หึงหวง ความเครียด จากปัญหาเศรษฐกิจ การพนัน ปัญหาสุขภาพจิต นอกจากนี้พบเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวรายงานผ่านทางสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งการข่มขู่คุกคาม ทำร้ายร่างกายและจิตใจ กระทำอนาจาร ล้วงละเมิดทางเพศ และฆาตกรรม⁴³⁹ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวไม่ได้รับการรายงานหรือพิจารณาเป็นความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะกรณีการฆาตกรรมคนรักอาจถูกบันทึกเป็นคดีอาชญากรรมที่เป็นเหตุอุกฉกรรจ์ นอกจากนี้กลุ่มที่มีอัตลักษณ์ทับซ้อน เช่น ผู้หญิงพิการ ผู้หญิงแรงงานข้ามชาติ ผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการและกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น สถิติความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในปัจจุบันจึงยังไม่สะท้อนสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจริง

“รัฐได้เสนอปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย โดย คสม. รับหลักการร่าง พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ซึ่งเสนอโดย พม. เพื่อคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง”

⁴³⁵จาก สรุปลผลการเสวนาโต๊ะกลมเนื่องในวันสตรีสากล ประจำปี พ.ศ. 2568 จัดโดย คณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และความหลากหลายทางสังคม วุฒิสภา ณ อาคารรัฐสภา เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2568. 21 มีนาคม 2568, สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสม. .

⁴³⁶ดัชนีช่องว่างทางเพศโลก (Global Gender Gap Index) จัดทำโดย World Economic Forum ซึ่งวัดความไม่เสมอภาคทางเพศแต่ละประเทศใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมในระดับตัดสินใจ สุขภาพ และการศึกษา.

From *Global Gender Gap Report 2025*, by World Economic Forum, 11 June 2025. Retrieved from <https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2025/>

⁴³⁷จาก สถานการณ์สตรีไทย ปี 2568 [ข้อมูลด้านสตรี], โดย กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 27 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.dwf.go.th/contents/71966>

⁴³⁸จาก สถิติสายด่วน 1300 : สถิติความรุนแรง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568. งานเดิม.

⁴³⁹จาก สรุปลผลการประชุมหารือเพื่อรับฟังการนำเสนอข้อห่วงใยต่อร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2568. สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสม. .



อาทิ ปรับนิยามความรุนแรงในครอบครัวให้ชัดเจน เพิ่มอัตราโทษในฐานะความผิดกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว และกำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ถูกกระทำเพื่อไม่ให้ถูกกระทำซ้ำ อย่างไรก็ตาม ร่างกฎหมายยังมีช่องว่างในเรื่องการกำหนดคำนิยาม ความรุนแรงในครอบครัวที่ยังไม่ครอบคลุมการแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำผิดที่ชัดเจน รวมทั้งหน้าที่และอำนาจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับข้อเสนอแนะทั่วไปของคณะกรรมการว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติ ต่อสตรี (CEDAW) ลำดับที่ 35 รวมถึงเครือข่ายต่อต้าน ความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศประเทศไทยได้เสนอ ร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัว พ.ศ. (ฉบับประชาชน) โดยเน้นหลักการ คุ้มครองผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง กำหนดให้มีกลไก ผู้จัดการรายกรณี (case manager) และการทำงานแบบ สหวิชาชีพที่ชัดเจน เพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้เสียหาย จะได้รับการช่วยเหลือและคุ้มครองได้จริง⁴⁴⁰



ที่มา : กรมประชาสัมพันธ์

1.1.2 ความรุนแรงในที่สาธารณะ

ข้อมูลจากภาคส่วนต่าง ๆ สะท้อนถึง ความรุนแรงต่อผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะ เช่น สถิติ การรับเรื่องราวร้องทุกข์ของผู้หญิงจากมูลนิธิ ปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี จำนวน 5,647 ราย ส่วนใหญ่ประสบปัญหาถูกข่มขืน อนาคต ทารุณกรรม ทำร้ายร่างกาย ค่าประเวณีหรือค่ามนุษย์ และ อาชญากรรมออนไลน์ สอดคล้องกับสถิติของ ศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมออนไลน์ ดศ. พบผู้หญิงอายุ 20 - 49 ปี ตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวง สูงกว่าผู้ชาย อาทิ ถูกหลอกให้โอนเงิน ให้ซื้อขายสินค้า หรือบริการ ทหารายได้พิเศษ และลงทุน⁴⁴¹ นอกจากนี้ พบกรณีการคุกคามทางเพศในการทำงาน อาทิ กรณีสมาชิก วุฒิสภา (สว.) รายหนึ่งถูกยื่นสอบสวนจริยธรรมกรณีล่วงละเมิด ทางเพศผู้หญิงในขณะทำงานของตน⁴⁴² และการร้องเรียน สส. รายหนึ่งมีพฤติกรรมคุกคามและล่วงละเมิดทางเพศ ผู้ช่วย⁴⁴³ และจากการศึกษาการคุกคามทางเพศในสถาน ประกอบการภาคเอกชนของสถาบันวิจัยประชากรและ สังคม มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่าร้อยละ 44.40 ของกลุ่ม ตัวอย่าง เคยถูกละเมิดหรือคุกคามทางเพศ ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นผู้หญิง และผู้มีความหลากหลายทางเพศ⁴⁴⁴

“รัฐมีความก้าวหน้าในการแก้ไข ปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิง ในที่สาธารณะ โดยได้ประกาศใช้ พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 30) พ.ศ. 2568”

⁴⁴⁰จาก สส.ธัญวรัตน์ กมลวงค์วัฒน์ พรรคประชาชน รับยื่นร่าง พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ฉบับภาคประชาชน พร้อมสนับสนุน กฎหมายฉบับนี้ และเตรียมยื่นร่าง พ.ร.บ. ของพรรคประชาชน เข้าสู่สภาฯ เช่นเดียวกัน, โดย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 27 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://web.parliament.go.th/view/1/ภาพข่าวสภาผู้แทนราษฎร/ข่าวสภาผู้แทนราษฎร/13137/TH-TH>

⁴⁴¹จาก เปิดสาเหตุทำไม “เพศหญิง” จึงตกเป็นเหยื่อมีจลาจลมากที่สุด, โดย ไทยพีบีเอส, 22 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/verify/article/content/858>

⁴⁴²จาก ยื่นสอบสวนจริยธรรมร้ายแรง สว. ล่วงละเมิดทางเพศ, โดย ประชาไท, 8 กรกฎาคม 2568. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2025/07/113633>

⁴⁴³จาก ย้อนวีรกรรม สส. ปูอัด จนถูกขัณฑ์แก้วไกล หลังโดนหมายจับข่มขืนอีกคดี, โดย ข่าวสด, 7 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_9624135

⁴⁴⁴จาก งานสัมมนาเชิงวิชาการเรื่อง “เข้าใจ รับมือ และป้องกัน : ความปลอดภัยมีมิติเพศในที่ทำงานของภาคเอกชน”, โดย สถาบันวิจัยประชากรและ สังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 11 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://ipsr.mahidol.ac.th/2025-09-11-stop-violence-conf/>

อาทิ กำหนดบทนิยามการกระทำชำเราให้ครอบคลุมถึงอวัยวะเพศจากการผ่าตัด และนิยามการคุกคามทางเพศให้ครอบคลุมทั้งการกระทำซึ่งหน้าและผ่านระบบคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์โทรคมนาคม หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น รวมถึงเพิ่มความผิดฐานการคุกคามทางเพศ และให้สิทธิผู้เสียหายร้องต่อศาลสั่งลบข้อมูลที่ถูกลบออกได้โดยตรง⁴⁴⁵ นอกจากนี้ ร่าง พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 133 ทวิ เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่อายุเกิน 18 ปี เช่นเดียวกับผู้ที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี ในกระบวนการสอบสวนในคดีความผิดบางประเภท เช่น ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย⁴⁴⁶

อย่างไรก็ตาม ผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศทั้งในครอบครัวและพื้นที่สาธารณะในหลายกรณีไม่ได้ขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือไม่เข้าแจ้งความดำเนินคดีจากหลายสาเหตุ อาทิ อยู่ในภาวะหวาดกลัวจากการข่มขู่และคุกคาม กังวลต่อความเป็นอยู่และสภาพจิตใจของบุตร รู้สึกอับอายกลัวการกล่าวโทษเหยื่อ (victim blaming) ขัดข้องด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ขาดข้อมูลการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม บางรายมีประสบการณ์เข้ารับบริการจากหน่วยงานภาครัฐที่ไม่เป็นมิตรต่อผู้เสียหาย รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีที่ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมทางเพศจากทัศนคติแบบชายเป็นใหญ่⁴⁴⁷

สำหรับกรณีการล่วงละเมิดทางเพศและคุกคามทางเพศในการทำงาน ผู้ถูกกระทำรู้สึกไม่ปลอดภัยที่จะแจ้งเหตุหรือร้องทุกข์เนื่องจากมีความกังวลต่อความมั่นคงในการทำงาน ซึ่งส่วนใหญ่ผู้กระทำผิดมีอำนาจเหนือกว่า⁴⁴⁸ ซึ่งสะท้อนว่ากลไกการช่วยเหลือยังไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 ที่รับรองความเท่าเทียมทางเพศ และปฏิญญาว่าด้วยการขจัด

ความรุนแรงต่อสตรี (Declaration on the Elimination of Violence Against Women) ได้เน้นย้ำถึงบทบาทของรัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศ

นอกจากนี้ปรากฏความรุนแรงในเชิงโครงสร้าง เช่น สิทธิทางกฎหมายในการสมรส โดยคณะกรรมการ CEDAW มีข้อสังเกตโดยสรุป (Concluding Observation) ต่อมาตรา 1453 ของ พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 ที่กำหนดให้หญิงที่คู่สมรสเสียชีวิตหรือสิ้นสุดการสมรส จะทำการสมรสใหม่ได้เมื่อการสมรสเดิมผ่านพ้นไปแล้วไม่น้อยกว่า 310 วัน เว้นแต่มีใบรับรองแพทย์ว่าไม่ตั้งครรถ์คลอดบุตรแล้วสมรสกับสามีเดิม หรือมีคำสั่งศาลซึ่งอาจส่งผลต่อการเลือกปฏิบัติต่อสตรีและไม่สอดคล้องกับ CEDAW ข้อ 16 สิทธิในสมรสอย่างเท่าเทียม⁴⁴⁹

เบ็ท 5 พุทธิกรรม
"คุกคามทางเพศ"
กฎหมายใหม่ โทษหนักขึ้น

- ทางจาง / ทำทาง**
แซว วิจารณ์ หุ่น จ้องมอง ผิดปก
คุก 1 ปี / ปรับ 20,000.-
- ทางออนไลน์**
แชตเห็น ส่งรูปโป๊ คอมเมนต์คุกคาม
คุก 3 ปี / ปรับ 60,000.-
- ทางร่างกาย**
แตะ-จับ สูดคล้ำ (โดยไม่ยินยอม)
คุก 1 ปี / ปรับ 20,000.-
- ใช้อำนาจข่ม**
เจ้านาย ครูอาจารย์ ผู้บังคับบัญชา
คุก 3 ปี / ปรับ 60,000.-
- กระทำต่อเด็ก**
อายุต่ำกว่า 15 ปี
โทษหนักสุด ไม่สนความยินยอม
คุก 5 ปี / ปรับ 100,000.-

"คอมเมนต์...อย่าข่ม!"
เก็บหลักฐาน เช่น แชต
คลิป อัดเสียง แจ้งความได้ทันที

ที่มา : ไทยรัฐออนไลน์

⁴⁴⁵จาก พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 30) พ.ศ. 2568. งานเดิม.

⁴⁴⁶จาก *สรุปข่าวการประชุม ครม. 22 เมษายน 2568*, โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 22 เมษายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/95621>

⁴⁴⁷From *Alleged sex attacks on schoolgirls in Thailand prompt national reckoning on patriarchy, gender bias*, by Pichayada Promchertchoo, 8 June 2020. Retrieved from <https://www.channelnewsasia.com/asia/thailand-rape-patriarchy-power-gender-933231>

⁴⁴⁸จาก *งานสัมมนาเชิงวิชาการเรื่อง "เข้าใจ รับมือ และป้องกัน: ความปลอดภัยมีเพศในที่ทำงานของภาคเอกชน"*. งานเดิม.

⁴⁴⁹From *Concluding observations on the eighth periodic report of Thailand*, by Committee on the Elimination of Discrimination against Women, 10 July 2025. Retrieved from <https://docs.un.org/en/CEDAW/C/THA/CO/8>

1.2 สิทธิการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้หญิง

การมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการตัดสินใจทุกระดับ ยังคงอยู่ในสัดส่วนที่ต่ำ ถึงแม้แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาสตรี พ.ศ. 2566 - 2570 กำหนดเป้าหมายที่จะเพิ่มสัดส่วนสตรีดำรงตำแหน่งระดับตัดสินใจทุกระดับไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ซึ่งจากข้อมูลพบว่า ครม. ชุดที่ 64 มีนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีหญิง 8 คน (ร้อยละ 22.22) สส. หญิง 96 คน (ร้อยละ 19.20) และ สว. หญิง 45 คน (ร้อยละ 22.50) ในภาคราชการส่วนกลาง พบผู้หญิงดำรงตำแหน่งบริหาร 290 คน (ร้อยละ 25.28) และราชการส่วนท้องถิ่น 930 คน (ร้อยละ 11.86) ซึ่งสัดส่วนน้อยกว่าภาคเอกชนที่มีนายจ้างหญิงสูงถึง 270,400 คน (ร้อยละ 26.85)⁴⁵⁰

“การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองของผู้หญิง มีข้อจำกัดหลายประการ

อาทิ โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และระบบการเลือกตั้งที่ยังไม่ได้กำหนดสัดส่วนผู้สมัครหญิงในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองที่ชัดเจน⁴⁵¹”

นอกจากนี้ นักการเมืองผู้หญิงยังถูกข่มขู่ คุกคาม และการสร้างข่าวปลอม โดยเฉพาะในพื้นที่ออนไลน์ เพื่อลดทอนความน่าเชื่อถือและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของนักการเมืองหญิง ส่งผลต่อความรู้สึกไม่ปลอดภัยและความเชื่อมั่นในตนเอง บางรายมีภาวะซึมเศร้าและคิดจะลาออกจากตำแหน่ง⁴⁵² ซึ่งสถานการณ์การมีส่วนร่วมในระดับตัดสินใจของผู้หญิงที่ต่ำยังไม่สอดคล้องกับ

CEDAW ข้อ 7 ซึ่งกำหนดให้รัฐส่งเสริมและกำหนดมาตรการให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของรัฐบาล และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือบริหารองค์กรในทุกระดับ

1.3 สิทธิในการทำงาน

รัฐมีความก้าวหน้าในการส่งเสริมการจัดสวัสดิการ โดยคำนึงถึงความจำเป็นจำเพาะของผู้หญิงและสิทธิความเป็นมารดา เช่น รง. ส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์เลี้ยงเด็กในสถานประกอบการ มีหนังสือเชิญชวนนายจ้างให้กำหนดการลาหยุดเนื่องจากวันที่มีประจำเดือนเป็นวันลาที่ได้รับค่าจ้างและจัดให้มีผ้าอนามัยเป็นสวัสดิการฟรี⁴⁵³ รวมถึงการบังคับใช้ พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2568 เพื่อปรับปรุงสิทธิประโยชน์แก่แรงงาน โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานหญิง ซึ่งได้เพิ่มสิทธิประโยชน์วันลาคลอดบุตรจากเดิม 98 วัน เป็น 120 วัน คู่สมรสสามารถลาดูแลบุตรได้ 15 วัน และหากบุตรป่วยลาต่อเพื่อดูแลได้ 15 วัน รวมถึงขยายความคุ้มครองไปยังแรงงานจ้างเหมาบริการในภาครัฐ⁴⁵⁴ อย่างไรก็ตาม สิทธิประโยชน์ดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมกลุ่มข้าราชการหญิง และภาคประชาสังคมยังคงขับเคลื่อนให้ลาคลอดได้ 180 วัน โดยได้รับค่าจ้างเต็มจำนวน

อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงยังมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจอยู่ในอัตราที่ต่ำและไม่เท่าเทียมกับผู้ชาย⁴⁵⁵ โดยมีผู้หญิงเป็นกำลังแรงงานในระบ্বর้อยละ 46.42 และอัตราการมีงานทำต่อประชากรของผู้หญิงมีเพียงร้อยละ 59.97 ขณะที่ผู้ชายสูงถึงร้อยละ 75.97 ด้านผู้หญิงก่อตั้งบริษัทสตาร์ทอัพต่ำกว่าผู้ชายทุกประเภท⁴⁵⁶ ทั้งนี้ การเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศในการทำงานยังคงปรากฏในสังคมไทย อาทิ กรณีพนักงานโรงงานหญิงถูกให้

⁴⁵⁰From Alleged sex attacks on schoolgirls in Thailand prompt national reckoning on patriarchy, gender bias. Op.cit.

⁴⁵¹จาก SDG Updates | บทบาท ‘ผู้หญิง’ ในพื้นที่ทางการเมือง ต้องเผชิญกับความท้าทายใดในเส้นทางนี้, โดย SDG Move, 4 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.sdgmovement.com/2023/06/30/sdg-updates-women-participation-in-politics/>

⁴⁵²จาก สรุปผลการเสวนา เรื่อง ความรับผิดชอบบนโลกดิจิทัลและความรุนแรงต่อผู้หญิงในพื้นที่การเมือง จัดโดยมูลนิธิเวลต์มินสเตอร์เพื่อประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2568 ณ สถานีโทรทัศน์ ThaiPBS. สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสม.

⁴⁵³จาก ยัน ไม่ใช่การบังคับ แต่ให้ทุกจังหวัดเร่งขอความร่วมมือ หวังอนาคตผลักดันสู่การแก้ไขกฎหมาย ยกกระดับคุณภาพชีวิตแรงงาน, โดย The Active, 21 พฤษภาคม 2568. สืบค้นจาก <https://theactive.thaipbs.or.th/news/publichealth-20250521>

⁴⁵⁴จาก พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2568. งานเดิม.

⁴⁵⁵จาก ดัชนีเท่าเทียมทางเพศไทยร่วงที่ 66 ของโลก เหลือมล้าอำนาจการเมือง “สูง”, โดย ไทยพีบีเอส, 23 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/government-195>

⁴⁵⁶จาก สถานการณ์สตรีไทย ปี 2568 [ข้อมูลด้านสตรี]. งานเดิม.

นอกจากงานหลังตรวจพบว่าตั้งครรภ์ระหว่างการตรวจสุขภาพ หรือถูกปฏิเสธการรับสมัครงานเมื่อพบผลตรวจสุขภาพว่าตั้งครรภ์ ส่งผลให้มีผู้หญิงหลายคนตัดสินใจยุติการตั้งครรภ์เพื่อให้ได้ทำงาน⁴⁵⁷ ซึ่งยังเป็นข้อท้าทายในการบรรลุการดำเนินการตาม CEDAW ข้อ 11 ซึ่งกำหนดให้รัฐมีมาตรการที่เหมาะสมเพื่อจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในด้านการจ้างงาน

1.4 สิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์

ผู้หญิงยังคงเผชิญปัญหาการเข้าถึงสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ การคุมกำเนิดถูกผลักให้เป็นภาระของผู้หญิง โดยผู้หญิงที่จดทะเบียนสมรสหรืออาศัยอยู่กับคู่รัก คุมกำเนิดร้อยละ 73 เพิ่มขึ้นจากปี 2564 ที่ร้อยละ 69.70⁴⁵⁸ นอกจากนี้ ข้อมูลจากกรมอนามัยพบปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเพิ่มสูงขึ้น โดยปี 2567 อัตราการคลอดบุตรในช่วงอายุ 10 - 14 ปี คิดเป็น 0.93 ต่อพันคน เพิ่มขึ้นจาก 0.77 ต่อพันคนในปี 2566⁴⁵⁹ ทั้งนี้ แม้ว.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2564 กำหนดให้ผู้หญิงสามารถยุติการตั้งครรภ์ได้โดยไม่ผิดกฎหมายในกรณีอายุครรภ์เกิน 12 สัปดาห์ แต่ไม่เกิน 20 สัปดาห์ ภายใต้เงื่อนไขต้องผ่านการตรวจและรับคำปรึกษาทางเลือกจากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมและอื่น ๆ ตามหลักเกณฑ์ที่ สธ. กำหนด สำหรับอายุครรภ์ 20 สัปดาห์ขึ้นไปยังคงเป็นความผิดตามกฎหมายเว้นแต่มีเหตุจำเป็นตามมาตรา 305 ในขณะที่ข้อมูลสถิติจากสายด่วน 1663 ให้คำปรึกษาเรื่องท้องไม่พร้อมในรอบ 4 ปีที่ผ่านมา 183,888 ราย พบว่ามีผู้ที่ตัดสินใจยุติการตั้งครรภ์ 145,150 ราย ถึงแม้ สปสช. จัดงบประมาณเพื่อดูแลการยุติการตั้งครรภ์ 3,000 บาทต่อคน แต่พบว่าอัตราค่าบริการจริงประมาณ 3,000 - 8,000 บาทต่อคน

ทำให้ผู้มีรายได้น้อยเลือกซื้อยายุติการตั้งครรภ์จากร้านค้าออนไลน์ผิดกฎหมาย⁴⁶⁰ นอกจากนี้ สถานพยาบาลยังไม่เพียงพอต่อการให้บริการ โดยมีสถานพยาบาลยุติการตั้งครรภ์เพียง 133 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 9 ของโรงพยาบาลทั้งหมด แบ่งเป็นของรัฐ 92 แห่ง และเอกชน 41 แห่ง ใน 51 จังหวัด อีกทั้งผู้ให้บริการบางส่วนมีทัศนคติในเชิงลบต่อการยุติการตั้งครรภ์ รวมถึงขาดการให้ข้อมูล ส่งผลให้ผู้หญิงประสบปัญหาการเข้าถึงบริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัย⁴⁶¹ ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับ CEDAW ข้อ 12 กำหนดให้รัฐต้องจัดให้มีบริการด้านการรักษาสุขภาพสำหรับสตรีอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการดูแลเกี่ยวกับการตั้งครรภ์และการคลอดบุตร และข้อเสนอแนะทั่วไป ลำดับที่ 24 ให้รัฐพิจารณาแก้ไขกฎหมายที่ทำให้การยุติการตั้งครรภ์เป็นโทษทางอาญา

1.5 สิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

รัฐมีความก้าวหน้าเด่นชัดในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดย พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 เพื่อรับรองสิทธิจดทะเบียนสมรสโดยไม่จำกัดเพศ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2568⁴⁶² ซึ่งจากรายงานสถิติจำนวนทะเบียนสมรสเท่าเทียมประจำปี พ.ศ. 2568 ของกรมการปกครอง พบกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจดทะเบียนสมรสทั่วประเทศ 25,814 คู่ คิดเป็นร้อยละ 9.37 ของการจดทะเบียนสมรสทั้งหมด⁴⁶³ นอกจากนี้มีการยกเว้นและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ อาทิ ร่าง พ.ร.บ. จัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล พ.ศ.

⁴⁵⁷ จาก 'ถูกเลิกจ้างหลังตรวจพบว่าท้อง' คนงานหญิงต้องทำแท้งเพื่อให้มีงานทำ กม.แรงงานยังมีช่องโหว่ คุยกับ ศรีไพร นนทรีย์ นักสิทธิแรงงาน, โดย ประชาไท, 26 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2025/08/114369>

⁴⁵⁸ จาก สถานการณ์สตรีไทย ปี 2568 [ข้อมูลด้านสตรี]. งานเดิม.

⁴⁵⁹ จาก หนังสือกรมควบคุมโรค ที่ สธ 0407.2/6399 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁴⁶⁰ จาก อัง! หญิงไทยรอ 'ยุติครรภ์' กว่า 1.8 แสนราย แต่ยังคงปัญหาขอขวดเบิกจ่าย-เพิ่มความเสี่ยง, โดย มติชน, 18 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_5416882

⁴⁶¹ จาก สลดสาวคลอดลูก ทั้งได้ต้นไม้อาศัยกรรณเดินทางต่อ ทำเด็กดับ, โดย ข่าวสด, 17 เมษายน 2568. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/breaking-news/news_9721068

⁴⁶² จาก พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567. (2567, 24 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, 141(48ก), 1 - 21.

⁴⁶³ จาก รายงานสถิติจำนวนทะเบียนสมรส, โดย กรมการปกครอง, 31 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/GENSTAT/STATFAM/#/marry>

เพื่อกำหนดการเลือกปฏิบัติให้ครอบคลุมทุกรูปแบบ ร่าง พ.ร.บ. ความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ร่าง พ.ร.บ. การรับรองเพศ พ.ศ. เพื่อให้สิทธิบุคคลในการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศของตน และร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. เพื่อให้สิทธิในการใช้บริการอ้อมบุญตามกฎหมาย⁴⁶⁴ และ กทม. ประกาศนโยบายส่งเสริมสิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เช่น ให้ข้าราชการสามารถแต่งกายตามอัตลักษณ์ทางเพศ

ด้านสุขภาพ คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเห็นชอบให้ สปสช. จัดสรรงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2568 สนับสนุนบริการสิทธิประโยชน์ด้านบริการสุขภาพสำหรับกลุ่มคนข้ามเพศ 145.63 ล้านบาท⁴⁶⁵ และออกประกาศ เรื่องการจ่ายค่าใช้จ่ายเพื่อบริการสาธารณสุข กรณีบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคสำหรับบริการฮอร์โมนเพื่อการยืนยันเพศสภาพ พ.ศ. 2568 โดยกำหนดหลักเกณฑ์การจ่ายค่าใช้จ่ายวิธีการเรียกเก็บค่าใช้จ่าย และเงื่อนไขการจ่ายค่าใช้จ่ายเพื่อส่งเสริมให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุข⁴⁶⁶ นอกจากนี้ กทม. ให้บริการคลินิกสุขภาพเพศหลากหลาย (BKK Pride Clinic) 31 แห่ง ในโรงพยาบาลในสังกัด รวมทั้งเปิดพื้นที่สาธารณะสำหรับจัดกิจกรรมด้านความหลากหลายทางเพศ⁴⁶⁷

ปี 2568 คณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ (วลพ.) รับคำร้องจากบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ 5 คำร้อง ได้แก่ สถาบันการศึกษาปฏิเสธการให้ใช้รูปถ่ายตามเพศสภาพติดในเอกสารสำคัญทางการศึกษา ถูกเลิกจ้างจาก

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ และหน่วยงานรับบริจาคโลหิตปฏิเสธการรับบริจาคโลหิตจากชายข้ามเพศ ทั้งนี้ คณะกรรมการ วลพ. ได้วินิจฉัยให้ชดเชยและเยียวยาแก่ผู้เสียหายจากการถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ 1 ราย⁴⁶⁸ ซึ่งความพยายามข้างต้นเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 ที่รับรองความเสมอภาคกันของบุคคลในกฎหมาย และการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลด้วยเหตุความแตกต่างจะกระทำมิได้

“อย่างไรก็ตาม กฎหมายในปัจจุบันของประเทศไทย อยู่บนฐานของระบบสองเพศ (binary) และยังคงมีกฎหมายที่ต้องแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับ พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567”

เช่น กฎหมายสัญชาติ กฎหมายแรงงาน และกฎหมายคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ เป็นต้น⁴⁶⁹ นอกจากนี้ ทัศนคติของคนในสังคมส่งผลให้กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศยังคงเผชิญกับการเลือกปฏิบัติอคติทางเพศ การกลั่นแกล้ง (bully) ความเกลียดชัง และความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศ ทั้งในครอบครัว พื้นที่สาธารณะ และโลกออนไลน์ อาทิ กรณีนักศึกษาที่มีความหลากหลายทางเพศถูกยุติการสอบใบประกอบวิชาชีพครูเนื่องจากแต่งกายไม่ตรงตามเพศกำเนิดเข้าห้องสอบ⁴⁷⁰ กรณีการจับกุมผู้หญิงข้ามเพศด้วยอคติทางเพศในข้อหาสร้างความเดือดร้อน

⁴⁶⁴จาก Pride Month นี้ สมรสเท่าเทียมมาแล้ว! ลุยต่อ ร่าง กม. เปลี่ยนคำนำหน้าชื่อ!, โดย ไทยพีบีเอส, 29 เมษายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/352611>

⁴⁶⁵จาก จัดงบ 145.63 ล้านบาท เพิ่มสิทธิประโยชน์ใหม่ “ยาฮอร์โมน” ดูแลกลุ่มคนข้ามเพศ, โดย พีพีทีวี, 24 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.pptvhd36.com/health/news/6462>

⁴⁶⁶จาก ประกาศสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง การจ่ายค่าใช้จ่ายเพื่อบริการสาธารณสุข กรณีบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคสำหรับบริการฮอร์โมนเพื่อการยืนยันเพศสภาพ พ.ศ. 2568. (2568, 28 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา, 142(พิเศษ 344ง), 31 - 35.

⁴⁶⁷จาก กทม. ประกาศข้าราชการ แต่งกายตามเพศสภาพ เพื่อแสดงความเป็นตัวเอง, โดย ข่าวสดออนไลน์, 24 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_9818378

⁴⁶⁸จาก หนังสือกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ที่ พม 0503/3030 ลงวันที่ 16 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁴⁶⁹จาก ก้าวสำคัญ “สมรสเท่าเทียม” ก้าวต่อไปความท้าทายแก่กฎหมายเพิ่ม, โดย ไทยพีบีเอส, 21 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/348357>

⁴⁷⁰จาก ดรามา! การสอบใบประกอบวิชาชีพครูถูกยุติการสอบหลังเข้าห้องสอบแล้ว อ่างเหตุแต่งกายไม่ตรงตาม “เพศกำเนิด”, โดย ผู้จัดการออนไลน์, 22 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/onlinesection/detail/9680000058603>

รำคาญในที่สาธารณะ⁴⁷¹ กรณีสำนักข่าวและสื่อสังคมออนไลน์นำเสนอข่าวที่อาจเป็นการสร้างความเกลียดชังต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ⁴⁷² และกรณีหญิงข้ามเพศถูกฆาตกรรมจากความเกลียดชัง⁴⁷³ สอดคล้องกับข้อมูลของ สสส. พบผู้หญิงข้ามเพศมีความเสี่ยงถูกกระทำความรุนแรงสูงกว่าประชากรอื่นถึง 3 เท่า ซึ่งมีสาเหตุมาจากโครงสร้างสังคม วัฒนธรรมประเพณี และทัศนคติแบบชายเป็นใหญ่⁴⁷⁴



ที่มา : เดอะ สแตนดาร์ด

2. การตอบรับข้อเสนอแนะในรายงานปี 2567

มีความคืบหน้าในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวแก้ไขร่าง พ.ร.บ. คู่สมรสผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง

ในครอบครัว พ.ศ. แล้วเสร็จ และ ครม. เห็นชอบในหลักการแล้ว โดยเพิ่มการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงมากขึ้น

2.2 กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว โดยศูนย์ประสานการป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศส่งเสริมหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และขอความร่วมมือภาคเอกชนให้ประกาศเจตนารมณ์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงาน การเผยแพร่มาตรการในการป้องกันแก้ไขปัญหา สร้างความตระหนักรู้ และกำหนดกลไกในการรับเรื่องร้องเรียน

2.3 หน่วยงานรัฐได้ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนได้เข้าใจสิทธิต่าง ๆ ของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ เช่น สิทธิการจัดการทรัพย์สินของคู่สมรส สิทธิรับบุตรบุญธรรม สิทธิการลงนามยินยอมให้รักษาพยาบาลอีกฝ่าย รวมทั้งอยู่ระหว่างปรับปรุงกฎหมาย เช่น มท. ได้ออกระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2568 ให้สอดคล้องกับ พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2568 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศ จำนวน 15 เรื่อง โดยได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เช่น กรณีสำนักงานพัฒนาชุมชนแห่งหนึ่งใน จ. พะเยา จำกัดสิทธิในการเข้าเป็นคณะทำงานขับเคลื่อนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบล/เทศบาล กสม. ได้ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขระเบียนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี พ.ศ. 2555 ให้ครอบคลุมกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ กรณีการเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งเพศ ได้เสนอแนะให้สถานประกอบการจัดทำขั้นตอนการประเมินผลแรงงาน

⁴⁷¹จาก 'ครูธัญ' ชี้ จับหญิงข้ามเพศที่ถูกเกิด จนท. อดติ หนูน ทบพวน กม. ม.397, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 22 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/1172262>

⁴⁷²จาก กสม. สุภัทรา ประชุมหารือแนวทางแก้ไขปัญหานำเสนอข่าวที่อาจสร้างความเกลียดชังต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ, โดย สำนักงาน กสม., 17 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/NHRC-News-and-Important-Events/14000>

⁴⁷³จาก ชายชาวจีนสารภาพลงมือฆ่า-ตัดอวัยวะหญิงข้ามเพศที่พัทยา, โดย ไทยพีบีเอส, 27 เมษายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/351597>

⁴⁷⁴จาก 'ความรุนแรง' จาก อดติ ความเกลียดชังทางเพศ ในไทย-ทั่วโลก ยิ่งน่าห่วง!, โดย ไทยพีบีเอส, 27 พฤษภาคม 2568. สืบค้นจาก <https://theactive.thaipbs.or.th/data/sexual-violence>



สัญญาจ้างล่วงหน้า และจ่ายเงินค่าจ้างทดแทน กรณี ร้องเรียนครุฑคุกคามทางเพศและใช้ถ้อยคำไม่เหมาะสม กับนักเรียนนักศึกษา ได้เสนอแนะไปยังสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษาเร่งรัดการสอบสวนทางวินัย และพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย และกรณี ร้องเรียนผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐแห่งหนึ่งใช้อำนาจ ช่มชู้คุกคามทางเพศในการทำงาน โดยเสนอแนะไปยัง หน่วยงานภาครัฐที่ผู้ถูกร้องส่งกักกำหนดกลไกและ กระบวนการในการคุ้มครองผู้เสียหายและพยาน รวมถึง เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรม การล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงาน แก่บุคลากรในสังกัด

ด้านรายงานผลการตรวจสอบที่สำคัญ อาทิ 1) กรณีหญิงที่รับตั้งครรภ์แทนจากขบวนการรับตั้งครรภ์ แทนผิดกฎหมาย โดยมีข้อเสนอแนะให้พิจารณาบททวน และแก้ไขปรับปรุง พ.ร.บ. คุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัย เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 ให้สอดคล้องตามหลักสิทธิมนุษยชน และให้ความ คุ้มครองผู้หญิงที่รับตั้งครรภ์แทนซึ่งอาจเป็นเหยื่อของ ขบวนการรับตั้งครรภ์แทนผิดกฎหมาย รวมถึงตรวจสอบ และดำเนินการกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณาหาหญิง ที่รับตั้งครรภ์แทน⁴⁷⁵ 2) กรณีเจ้าหน้าที่ของสายการบิน ปฏิเสธออกบัตรโดยสารให้แก่ชายข้ามเพศเนื่องจาก อัปเดตลักษณะทางเพศไม่ตรงกับค่านำหน้านาม โดยเสนอแนะ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปรับปรุงขั้นตอนในการเช็กอินและ การออกบัตรที่นั่ง และชดเชยเยียวยาผู้เสียหายเพิ่มเติม ให้ครอบคลุมความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง รวมถึงป้องกัน ไม่ให้เกิดกรณีเช่นนี้อีก⁴⁷⁶ และ 3) กรณีเจ้าหน้าที่ ตำรวจเผยแพร่ภาพจับกุมกลุ่มหลากหลายทางเพศ แต่งกายไม่มีติดชิด และถูกใส่เครื่องพันธนาการ

ทางสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคล โดยเสนอแนะให้ ตร. กำหนดมาตรการป้องกันและลงโทษ ผู้ที่นำข้อมูลส่วนบุคคลจากการปฏิบัติหน้าที่ไปเผยแพร่ ในสื่อสังคมออนไลน์หรือช่องทางอื่น ๆ และกำหนด มาตรการหรือแนวทางในการใช้หรือใส่เครื่องพันธนาการ ประเภทต่าง ๆ ตามกฎหมาย รวมทั้งกำหนดระเบียบ และแนวปฏิบัติที่คำนึงถึงความละเอียดอ่อนต่อเพศภาวะ (gender sensitivity)⁴⁷⁷

การดำเนินการด้านอื่น ๆ อาทิ กสม. ได้เสนอ รายงานคู่ขนานการปฏิบัติตามอนุสัญญา CEDAW ต่อคณะกรรมการ CEDAW โดยมีข้อเสนอแนะ ต่อการดำเนินงานของประเทศไทย ได้แก่ การปรับปรุง แก้ไขกฎหมาย อาทิ กฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัว กฎหมายอาญา ที่เกี่ยวข้องกับการคุกคามทางเพศให้ครอบคลุมความ ผิดรูปแบบใหม่ การยกเลิกกฎหมายการค้าประเวณี และการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องของเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อให้ผู้หญิงเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการได้อย่างเท่าเทียม และเป็นธรรม รวมถึงส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิในสุขภาพ โดยเฉพาะการพัฒนากระบวนการบริการยุติการตั้งครรภ์ ที่ปลอดภัย การส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้หญิง ในกระบวนการตัดสินใจทุกระดับ ตลอดจนการเสริมพลัง ผู้หญิงในทุกมิติ นอกจากนี้ กสม. ได้ขับเคลื่อนการแก้ไข ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวร่วมกับภาคีเครือข่าย อย่างต่อเนื่อง⁴⁷⁸ เช่น การสนับสนุนการจัดทำร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. อีกทั้ง กสม. ได้มีแถลงการณ์ต่อกรณีอาจารย์สถาบัน อุดมศึกษาแห่งหนึ่งกล่าวถ้อยคำดูหมิ่นชาติกำเนิดและ ปุ่มหลังครอบครัวของ สส. หญิง พรรคการเมืองหนึ่ง และ กรณีนี้กร้องนักแสดงแสดงความคิดเห็นคุกคามทางเพศ

⁴⁷⁵ จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 77/2568 เรื่อง สิทธิเด็กและสิทธิสตรี อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณี ให้ความคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์และหญิงที่รับตั้งครรภ์แทนจากขบวนการรับตั้งครรภ์แทนผิดกฎหมาย และ การดำเนินคดีกับผู้ต้องหาในความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 และพระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558.

⁴⁷⁶ จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 43/2568 เรื่อง กรณีเจ้าหน้าที่ของสายการบินแห่งหนึ่งปฏิเสธการออกตั๋วเครื่องบิน เนื่องจากเพศสภาพไม่ตรงกับเอกสารเดินทาง.

⁴⁷⁷ จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 190 - 193/2568 เรื่อง สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิ และเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กรณีร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ไม่เหมาะสมในการ เข้าตรวจค้น จับกุม และถ่ายภาพบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมและนำไปเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์.

⁴⁷⁸ จาก กสม. ประชุมร่วมกับเครือข่ายต่อต้านความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศประเทศไทย เรื่อง ความห่วงใยต่อร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัว (ฉบับที่...) พ.ศ., โดย สำนักงาน กสม., 30 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/NHRC-News-and-Important-Events/14077>

ต่อผู้ช่วยหาเสียงหญิง พรรคการเมืองหนึ่ง ซึ่งเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์⁴⁷⁹



ที่มา : สำนักงาน กสม.

4. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4.1 รัฐบาลเน้นย้ำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางในการจัดเก็บข้อมูลปัญหาความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศ ทั้งในครอบครัวและพื้นที่สาธารณะ รวมทั้งจัดทำข้อมูลจำแนกเพศ (sex-disaggregated data) โดย พม. เป็นหน่วยงานกลางร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเชื่อมโยงข้อมูลสถิติสถานการณ์ และกลไกให้ความช่วยเหลือจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อสะท้อนสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง นำไปสู่การกำหนดแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และจัดสรรทรัพยากรที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

4.2 รัฐบาล โดย พม. ควรเร่งเสนอกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของผู้หญิงและกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ เช่น ร่าง พ.ร.บ. ความเท่าเทียมระหว่างเพศ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. โดยกำหนดนิยามที่เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติระหว่างเพศให้ชัดเจน และสอดคล้องตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี รวมถึงแก้ไขข้อจำกัด ข้อยกเว้น หลักเกณฑ์การตรวจสอบการเลือกปฏิบัติระหว่างเพศ ตลอดจนหลักเกณฑ์การชดเชยและเยียวยาความเสียหาย และการเพิ่มโทษต่อผู้กระทำความผิด สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความเท่าเทียมระหว่างเพศ และบังคับใช้กฎหมายความเท่าเทียมระหว่างเพศอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.3 รัฐบาลเน้นย้ำให้ พม. ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เพิ่มการรณรงค์สร้างความตระหนักรู้รวมทั้งประกาศนโยบายและมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงาน และประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในการทำงาน รวมถึงปลูกฝังวัฒนธรรมการเคารพสิทธิมนุษยชนในที่ทำงาน

4.4 รัฐบาลเน้นย้ำให้ สธ. กำหนดให้มีสถานพยาบาลที่สามารถให้บริการยุติการตั้งครรภ์อย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่ง โดยจัดบริการที่เป็นมิตรต่อผู้รับบริการ สะดวกและทั่วถึง มีระบบเครือข่ายบริการ และแนวทางที่เป็นรูปธรรมในการส่งต่อบริการยุติการตั้งครรภ์อย่างรวดเร็ว รวมทั้งประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลสถานบริการและการเข้าถึงบริการ ควบคู่กับทำงานร่วมกับ ศช. เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ การให้คำปรึกษา และจัดบริการเกี่ยวกับการคุมกำเนิดแก่เด็กและเยาวชนให้มากขึ้น รวมทั้งจัดการเรียนการสอนเพศศึกษาอย่างรอบด้าน (comprehensive sexuality education) ที่อยู่บนพื้นฐานของการเคารพสิทธิและความเสมอภาคระหว่างเพศ

4.5 รัฐบาลเน้นย้ำให้ พม. มท. และ รง. เร่งส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้หญิงได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกระดับ เช่น ฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพ ส่งเสริมเด็กผู้หญิงและสตรีในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ (STEM) สร้างภาวะความเป็นผู้นำ สร้างเครือข่ายนักบริหารสตรี สร้างผู้ประกอบการหญิง กำหนดมาตรการพิเศษเพื่อเพิ่มสัดส่วนการมีส่วนร่วมของผู้หญิง และกำหนดกลไกคุ้มครองผู้หญิงในพื้นที่การเมือง

4.6 รัฐบาล โดย สธ. ศช. ยช. พม. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งจัดทำและแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ และนโยบายที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับสิทธิต่าง ๆ ของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 เพื่อบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ รวมถึงจัดบริการรองรับสิทธิสวัสดิการของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศในด้านต่าง ๆ และสร้างความเข้าใจแก่สังคม ในสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ

⁴⁷⁹จาก แถลงการณ์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เรื่อง การละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการคุกคามทางเพศ เป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้สะท้อนความไร้วุฒิภาวะ, โดย สำนักงาน กสม., 31 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/16435>





4.5 ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติ

1. การประเมินสถานการณ์

1.1. กลุ่มคนไร้รัฐไร้สัญชาติ

1.1.1 สิทธิสัญชาติและสถานะบุคคล

รัฐมีความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและการให้สัญชาติ ภายใต้นโยบายยุติภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ (Zero Statelessness) ตามกรอบพันธมิตรระดับโลกเพื่อยุติภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ (Global Alliance to End Statelessness) โดยในปี 2568 มท. ได้ออกประกาศจัดระเบียบให้บุคคลต่างด้าวที่พำนักโดยไม่มีสถานะสามารถยื่นคำร้องขอรับสถานะตามกฎหมายพร้อมจัดทำแผนปฏิบัติการเร่งรัดการมอบถิ่นที่อยู่ถาวรและสัญชาติแก่ผู้พำนักระยะยาว⁴⁸⁰ ปรับลดระยะเวลาพิจารณาเหลือเพียง 5 วัน กลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ ชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์ 19 กลุ่ม ซึ่งอาศัยในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน และอยู่ระหว่างการจัดทำทะเบียนประวัติตามยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล จำนวน 489,915 คน⁴⁸¹

ผลการขับเคลื่อนภารกิจแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคล ณ วันที่ 7 ตุลาคม 2568 พบว่ากลุ่มบุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรยื่นขอใบสำคัญถิ่นที่อยู่ 79,102 ราย และกลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักรแต่ไม่ได้สัญชาติไทยยื่นขอสัญชาติไทย 9,436 ราย รวมได้รับอนุมัติแล้ว 88,538 ราย และอำเภอที่มีการยื่นคำขอมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ แม่สาย ฝาง ทองผาภูมิ เมืองแม่ฮ่องสอน และสังขละบุรี สะท้อนความพยายามของภาครัฐในการพิสูจน์สถานะบุคคล⁴⁸² ซึ่งเป็นไปตาม

รัฐธรรมนูญ มาตรา 27 ที่รับรองความเสมอภาคของบุคคลทุกคน รวมทั้ง ICCPR ข้อ 16 และข้อ 24 (2) ที่รับรองสิทธิของบุคคลให้ได้รับการคุ้มครองในการได้รับการยอมรับตามกฎหมายและสิทธิของเด็กในการจดทะเบียนเกิด รวมทั้ง CRC ข้อ 3 ข้อ 7 และข้อ 8 ที่กำหนดให้การดำเนินการของรัฐต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการจดทะเบียนการเกิดโดยทันที และมีสิทธิที่จะได้รับและคงไว้ซึ่งสัญชาติ



ที่มา : กรมการปกครอง fanpage

⁴⁸⁰ การดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับมติ ครม. เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567 เห็นชอบหลักเกณฑ์เร่งรัดการแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคลให้แก่บุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานและบุตรที่เกิดในไทย.

⁴⁸¹ จาก กรมการปกครอง เผยผลการขับเคลื่อนภารกิจแก้ไขปัญหาสัญชาติ และสถานะบุคคล [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย กรมการปกครอง, 9 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/dopafanpage/posts/กรมการปกครอง-เผยผลการขับเคลื่อนภารกิจแก้ไขปัญหาสัญชาติ-และสถานะบุคคลยอดสะสม-99-ว/1144017027856125/>

⁴⁸² แหล่งเดิม.



อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานตามมติ ครม. มีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ **ด้านการดำเนินการ** พบว่า จำนวนกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้นภายหลังการปรับแก้สถานะตามประวัติจริงส่งผลให้การตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ยื่นคำขอล่าช้า การดำเนินการในกรณีบุตรที่เกิดในราชอาณาจักรยังไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากต้องอ้างอิงสถานะของบิดาและมารดาที่ยังอยู่ระหว่างการปรับปรุงข้อมูล รวมทั้งพบปัญหาเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ โดยเฉพาะสถานีตำรวจท้องที่ซึ่งยังไม่ได้รับการซักซ้อมแนวทาง จึงไม่สามารถดำเนินการออกใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ภาคประชาสังคมและองค์การระหว่างประเทศมีข้อห่วงกังวลต่อความโปร่งใสของกระบวนการขอสัญชาติและสถานะบุคคล โดยเฉพาะการทุจริตและเรียกรับผลประโยชน์จากเจ้าหน้าที่รัฐบางราย เช่น กรณีนายอำเภอและปลัดอำเภอเวียงแหง จ. เชียงใหม่⁴⁸³ และความไม่ชัดเจนของแนวทางดำเนินงานภายหลังครบกำหนดระยะเวลา 1 ปี ซึ่งอาจส่งผลให้มีผู้ตกหล่นจากกระบวนการพิจารณาตามหลักเกณฑ์เร่งรัด⁴⁸⁴ **ด้านผู้ยื่นคำขอ** ผู้ยื่นคำขอขาดคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์และบางส่วนไม่มาดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด บางรายไม่ได้เข้ารับการตรวจสอบประวัติหรือพิมพ์ลายนิ้วมือภายหลังได้รับการพัฒนาสถานะแล้ว ส่งผลให้ภาระงานของเจ้าหน้าที่เพิ่มมากขึ้นในช่วงที่มีผู้ยื่นคำขอจำนวนมาก



“นอกจากนี้ **พบปัญหา** การพัฒนาสถานะในบางกลุ่มที่มติ ครม. เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567 **ยังไม่รองรับ เช่น กลุ่มคนไทยพลัดถิ่น ผู้สูงอายุไร้รัฐ ไร้สัญชาติ นักเรียนและ นักศึกษาที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G พระภิกษุและสามเณรที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน และกลุ่มคนไร้รากเหง้า**”

โดยเฉพาะในพื้นที่ จ. อุบลราชธานี⁴⁸⁵ ซึ่งยังประสบปัญหาการตกหล่นจากระบบทะเบียน การขาดหลักฐานยืนยันตัวตน กระบวนการที่ซับซ้อนในการตรวจสอบประวัติ เอกสาร การตรวจสอบสารพันธุกรรมที่ซับซ้อนและล่าช้า การประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่ยังไม่สมบูรณ์ และการตีความหลักเกณฑ์การพิจารณา ตลอดจนทัศนคติและความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ที่แตกต่างกัน⁴⁸⁶ ทั้งนี้ยังพบว่า ผู้ประสงค์ตรวจ DNA บางรายไม่มาดำเนินการตามขั้นตอน หรือย้ายถิ่นฐานจนไม่สามารถติดตามได้⁴⁸⁷ ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของกระบวนการส่งเสริมสิทธิสัญชาติของบุคคล ซึ่งยังเป็นข้อท้าทายที่รัฐต้องดำเนินการให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ และ ICCPR ขณะที่สภาคความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) อยู่ระหว่างนำเสนอร่างแผนปฏิบัติการด้านการแก้ไขปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ พ.ศ. 2568 - 2570 เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานต่อไปอย่างเป็นระบบ

⁴⁸³จาก นายกรัฐมนตรีสั่งพื้นที่ กรณี DSI - สดช. - ปชช. - ปปท. ผนึกกำลังกรมการปกครองเปิดยุทธการ “ตัดหมอกเวียงแหง - ล้างบางเจ้าหน้าที่รัฐภัยความมั่นคง จัดการให้คืนตัวสวมสิทธิทำบัตรประชาชน”, โดย กรมสอบสวนคดีพิเศษ, 20 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.dsi.go.th/th/Detail/7563a4c0f921be6a24a9bc557bd5f9ee>

⁴⁸⁴จาก หนังสือสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ นร 0807/6935 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2568 เรื่อง ข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยในปี 2568.

⁴⁸⁵จาก หนุ่มไร้สัญชาติเมืองอุบลฯ ต้องทำงานต่ำกว่าวุฒิ-รายได้แค่ค่าจ้างขั้นต่ำทั้ง ๆ ที่จบ ปวส. เหตุความล่าช้าของทางพิจารณาสถานะทางทะเบียนล่าช้ากว่า 20 ปี กลม. ลงพื้นที่จัดคลินิกกฎหมายแก้ปัญหา, โดย สำนักข่าวชายขอบ, 9 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://transbordernews.in.th/home/?p=41373>

⁴⁸⁶จาก ไทยเดินหน้าแก้ปัญหาไร้รัฐไร้สัญชาติครั้งประวัติศาสตร์, โดย สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย, 7 พฤษภาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.unhcr.org/th/news/press-releases/thailand-moves-forward-historic-statelessness-resolution?utm>

⁴⁸⁷จาก หนังสือสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ นร 0807/6935 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

1.1.2 การเข้าถึงสิทธิสุขภาพ

รัฐมีความท้าทายในการจัดบริการสุขภาพสำหรับบุคคลที่มีปัญหาสถานะทางทะเบียน จากสถิติของกองเศรษฐกิจสุขภาพและหลักประกันสุขภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (สป.สร.) พบว่ามีผู้ที่ยื่นทะเบียนตามกองทุนประกันสุขภาพบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ (ท.99) จำนวน 739,514 คน⁴⁸⁸ อย่างไรก็ตาม บุคคลที่มีปัญหาสถานะทางทะเบียนที่เป็นผู้อพยพเข้ามาก่อนปี 2542 และเป็นบุตรที่เกิดในประเทศไทยยังไม่ได้รับการรับรองสถานะ ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขและสิทธิพื้นฐานอื่น ๆ ได้อย่างทั่วถึง⁴⁸⁹ ในส่วนการพัฒนากระบวนการเข้าถึงบริการ ซึ่ง สธ. ได้เสนอปรับปรุงระบบบริหารกองทุนสิทธิ ท.99 และกำหนดอัตราค่าบริการประกันสุขภาพใหม่เป็น 3,650 บาทต่อปี เพื่อเพิ่มความยั่งยืนทางงบประมาณและประสิทธิภาพการเข้าถึงบริการและอยู่ระหว่างเสนอแนวทางต่อ ครม. เพื่อพัฒนาระบบประกันสุขภาพที่เหมาะสมสำหรับบุคคลต่างด้าว นอกกระบบหลักประกันสุขภาพ ด้านคณะกรรมการพัฒนาการเข้าถึงบริการสาธารณสุขสำหรับบุคคลที่มีปัญหาสถานะทางทะเบียนได้เสนอแนวทางในการแก้ไข ปัญหา อาทิ การยกเลิกเงื่อนไขการรายงานตัวหรือการย้ายถิ่นฐาน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และการสำรวจผู้ตกหล่นเพิ่มเติม เช่น เครือญาติหรือบุตรที่ไม่ได้แจ้งเกิด รัฐควรดำเนินการให้เกิดผลเพื่อให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 และ ICESCR ข้อ 12 เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมาตรฐานสูงสุดเท่าที่เป็นไปได้

1.2 เด็กที่มีปัญหาสถานะบุคคลและเด็กข้ามชาติ

ในปีการศึกษา 2568 มีเด็กในระบบการศึกษาที่ได้รับรหัสขึ้นต้นด้วยอักษร G จำนวนทั้งสิ้น 184,029 คน

แบ่งเป็นเพศชาย 94,664 คน และเพศหญิง 89,365 คน และนักเรียนที่เดินทางไป-กลับ จำนวน 541 คน แบ่งเป็นสัญชาติเมียนมา 53,626 คน บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน 17,979 คน สัญชาติกัมพูชา 17,318 คน สัญชาติลาว 14,518 คน และบุคคลที่ไม่ได้มีสัญชาติไทย 11,946 คน⁴⁹⁰ ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนากรอบด้านเอกสารทะเบียนราษฎรและระบบสวัสดิการพื้นฐานให้สามารถรองรับการเข้าถึงสิทธิด้านการศึกษาของเด็กอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ตาม CRC ข้อ 3 ข้อ 7 และข้อ 8 ที่รับรองให้การดำเนินการใด ๆ ของรัฐต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยเด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการจดทะเบียนการเกิดโดยทันที และมีสิทธิที่จะได้รับและคงไว้ซึ่งสัญชาติ

1.2.1 กลุ่มนักเรียนและนักศึกษาที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G (เด็กนักเรียนกลุ่ม G) ตั้งแต่ปี 2562 เป็นต้นมา

“ มีนักเรียนกลุ่มที่ได้รับรหัสขึ้นต้นด้วยอักษร G บางส่วนได้รับการจัดทำเลขประจำตัวประชาชน 13 หลักแล้ว ขณะที่อีกจำนวนมากยังอยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาหรือไม่ผ่านการตรวจสอบเนื่องจากขาดคุณสมบัติหรือไม่สามารถติดต่อได้⁴⁹¹ ”

โดยปัจจุบันมีนักเรียนกลุ่มดังกล่าวผ่านการตรวจสอบเอกสารหลักฐานและการคัดกรองของกรมการปกครองซึ่งสามารถดำเนินการจัดทำเลขประจำตัวประชาชน 13 หลักได้แล้วประมาณ 20,000 คน ทั้งนี้ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (สป.ศธ.) ได้ประชาสัมพันธ์คู่มือ

⁴⁸⁸จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ด่วนที่สุด ที่ สร 0207.06/29720 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁴⁸⁹จาก แก่ปัญหาคนไร้สัญชาติ สปสช. เร่งพิสูจน์สัญชาติไทย รุ้ผลใน 5 วัน, โดย ฐานเศรษฐกิจ, 10 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thansettakij.com/business/economy/616603>

⁴⁹⁰จาก คณะกรรมาธิการการศึกษา การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม วุฒิสภา ฉบับที่ 29/2568 [ข่าวประชาสัมพันธ์], โดย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 18 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก https://www.senate.go.th/assets/portals/425/news/85/1_85.pdf

⁴⁹¹จาก บันทึกการประชุมคณะกรรมาธิการความมั่นคงแห่งรัฐ กิจการชายแดนไทย ยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 64 เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2568 ณ อาคารรัฐสภา, โดย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 20 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://www.parliament.go.th/view/113/บันทึกการประชุม/TH-TH>

และแนวปฏิบัติการจัดการศึกษาแก่บุคคลไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2567) ให้สถานศึกษาในสังกัดนำไปใช้เป็นแนวทางและถือปฏิบัติ⁴⁹² และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดทำแนวปฏิบัติให้สามารถรับเด็กหรือสามเณรเข้าเรียนได้ระหว่างที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ทบทวน พ.ร.บ. การศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562⁴⁹³ เพื่อส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม

อย่างไรก็ตาม สถานะบุคคลของเด็กนักเรียนกลุ่ม G ยังมีข้อท้าทาย อาทิ เด็กขาดเอกสารหลักฐาน การจัดเก็บข้อมูลทางทะเบียนไม่ครบถ้วน ครูและเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนขาดประสบการณ์ด้านเอกสาร และความซับซ้อนของแบบฟอร์ม เช่น ทร.31 และ ทร.89 ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความรู้เฉพาะด้าน⁴⁹⁴ และพบกรณีเจ้าหน้าที่และครูบางส่วนเข้าใจว่าเด็กนักเรียนกลุ่ม G ทุกคนสามารถเข้าสู่กระบวนการขอสัญชาติไทยได้ตามนโยบายการยุติการไร้รัฐ นอกจากนี้ ปัญหาความซ้ำซ้อนของข้อมูลจากการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของครอบครัว โดยเฉพาะในกรณีบุตรแรงงานที่ต้องติดตามบิดามารดาเมื่อมีการย้ายสถานที่ทำงานหรือเปลี่ยนนายจ้าง ส่งผลให้ข้อมูลทะเบียนนักเรียนไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง กระทบต่อการวางแผนจัดบริการศึกษาและการเข้าถึงโอกาสทางการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ⁴⁹⁵ ส่งผลต่อการเข้าถึงสิทธิบางประการตาม ICESCR ข้อ 2 (2) และ ข้อ 13 ที่รับรองสิทธิในการศึกษาโดยไม่เลือกปฏิบัติ ตลอดจน CRC ข้อ 2 ข้อ 3 ข้อ 7 และข้อ 28 ซึ่งกำหนดให้รัฐคุ้มครองสิทธิเด็กอย่างเท่าเทียม คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก และรับรองสิทธิในการจดทะเบียนเกิด การมีสัญชาติ และการเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึง

1.2.2 เด็กข้ามชาติ

เด็กข้ามชาติยังคงประสบปัญหาการเข้าถึงการศึกษาและมีข้อท้าทายในการส่งเสริมสิทธิทางการศึกษาของเด็กทุกคนซึ่งเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 54 อนุสัญญา CRC ข้อ 28 และข้อ 29 สืบเนื่องจากปี 2567 กรณีการสั่งปิดศูนย์การเรียนรู้มิติตาเยะบางกุง จ. สุราษฎร์ธานี ส่งผลให้เด็กข้ามชาติและผู้ติดตามแรงงานข้ามชาติ 1,179 คน รวมถึงศูนย์การเรียนรู้เด็กข้ามชาติอื่นในจังหวัดและหลายพื้นที่ทั่วประเทศต้องหยุดการเรียนการสอน ซึ่ง กสม. ได้ลงพื้นที่ติดตามสถานการณ์และหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหายังเป็นระบบ โดยรายละเอียดการดำเนินการข้างต้นปรากฏตามข้อ 2 การตอบรับข้อเสนอแนะในรายงานประจำปี 2567

ในปี 2568 มีจำนวนนักเรียนในศูนย์การเรียนรู้เด็กข้ามชาติ (Migrant Learning Center: MLC) จำนวน 63 แห่ง 18,591 คน⁴⁹⁶ อย่างไรก็ตาม ศูนย์ MLC ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการเข้าถึงการศึกษาเชิงพื้นที่และปริมาณประชากรเด็กข้ามชาติที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้พบมีเด็กข้ามชาตินอกระบบการศึกษาทั่วประเทศ 158,831 คน⁴⁹⁷ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพยายามปรับปรุงแนวทางเพื่อส่งเสริมสิทธิในการศึกษาให้แก่เด็กที่มีปัญหาสถานะบุคคลและเด็กโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ เช่น การจัดทำแนวทางปฏิบัติร่วมในระดับพื้นที่ และ ศธ. อยู่ระหว่างจัดทำร่างแนวทางการจัดแจ้งและแก้ไขกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง เปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมและองค์กรชุมชนมีส่วนร่วม เช่น พื้นที่ต้นแบบการจัดการศึกษาแก่เด็กข้ามชาติใน จ. ตาก⁴⁹⁸

⁴⁹²จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด่วนที่สุด ที่ ศธ 04006/ว 731 ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2568 เรื่อง คู่มือและแนวปฏิบัติสำหรับการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย (ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2567).

⁴⁹³จาก หนังสือสำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน 2 ที่ สม 0603/131 ลงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2568 เรื่อง ส่งเอกสารสรุปการประชุมหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาสิทธิและสถานะบุคคล กลุ่มเด็กนักเรียนรหัส G.

⁴⁹⁴แหล่งเดิม.

⁴⁹⁵จาก หนังสือสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ นร 0807/6935 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁴⁹⁶จาก *Students Data, September 2025 Update*, โดย ศูนย์ประสานงานการจัดการศึกษาเด็กต่างด้าว (MECC), 31 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <https://lookerstudio.google.com/reporting/2ddc672e-7bb6-4a06-b69e-bb316845b95c/page/aU5hD>

⁴⁹⁷จาก บันทึกการประชุมคณะกรรมการความมั่นคงแห่งรัฐ กิจการชายแดนไทย ยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 64 เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2568 ณ อาคารรัฐสภา. งานเดิม.

⁴⁹⁸จาก ประชุมติดตามการขับเคลื่อนการดำเนินการตามข้อเสนอแนะเพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กด้านการศึกษา กรณีการปิดศูนย์การเรียนรู้มิติตาเยะ, โดย สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 27 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก http://www.fad.moi.go.th/index.php/news_evacuate/2013

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของเด็กข้ามชาติ ได้แก่ การไม่มีเอกสารพิสูจน์สถานะทางกฎหมาย การโยกย้ายถิ่นฐานบ่อยครั้ง ภาวะความยากจน ปัญหาด้านภาษา ข้อจำกัดด้านงบประมาณ และหลักสูตรการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การปฏิเสธรับนักเรียนข้ามชาติในบางพื้นที่เข้าเรียน รวมทั้งข้อจำกัดทางกฎหมายในการจัดตั้งหรือรับรองศูนย์การเรียนรู้จากหน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนที่ติดกับเมียนมา และพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงาน เช่น กรณีศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กคณะศรีชุมพาบาล จ. ภูเก็ต ซึ่งดูแลเด็กข้ามชาติจำนวน 395 คน ได้ดำเนินงานต่อเนื่องกว่า 11 ปี แต่ยังไม่ได้รับอนุญาตให้จัดการเรียนการสอน ส่งผลให้ถูกสั่งระงับการจัดการเรียนการสอนและคงไว้เพียงกิจกรรมพัฒนาศักยภาพอื่น ๆ นอกจากนี้ เด็กที่หนีภัยการสู้รบชายแดนในในพื้นที่พักพิงมีข้อจำกัดในการเข้าถึงการศึกษาในโรงเรียนของรัฐหรือศูนย์การเรียนรู้เด็กข้ามชาติเนื่องจากข้อจำกัดด้านนโยบาย เช่น คุณภาพการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงที่ยังไม่สอดคล้องกับมาตรฐานและการถูกจำกัดการเดินทาง

1.3 ผู้หนีภัยการสู้รบและความไม่สงบจากเมียนมา

1.3.1 ผู้หนีภัยจากการสู้รบจากเมียนมา (ผกร.) ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว จำนวน 9 แห่ง

การระงับงบประมาณช่วยเหลือจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาตามคำสั่งบริหาร (Executive Order)⁴⁹⁹ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กรมนุษยธรรมในพื้นที่พักพิงชั่วคราว 9 แห่ง เช่น คณะกรรมการกาชาด

สากล (International Rescue Committee: IRC) ต้องยุติการให้บริการด้านสาธารณสุขในค่ายแม่หละและค่ายนุโพ ส่งผลให้ระบบสาธารณสุขในพื้นที่เหล่านี้หยุดชะงัก⁵⁰⁰ โรงพยาบาลในค่ายผู้หนีภัยต้องลดบุคลากรและจำกัดบริการเฉพาะกรณีฉุกเฉิน⁵⁰¹ ทำให้ ผกร. มากกว่า 90,000 คน ได้รับผลกระทบในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขอย่างเพียงพอ⁵⁰² โรงพยาบาล 7 แห่งในพื้นที่ชายแดน จ. ตากและแม่ฮ่องสอนต้องลดบริการบางส่วนเนื่องจากข้อจำกัดด้านทรัพยากรและบุคลากร⁵⁰³ แม้ว่าภาครัฐจะจัดตั้งระบบสนับสนุน ปรับแผนการให้บริการและจัดตั้งกองทุนรับบริจาคเพื่อดูแลผู้หนีภัยโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้น⁵⁰⁴ อีกทั้ง ผกร. ยังเผชิญปัญหาสังคมซับซ้อน เช่น ความรุนแรงในครอบครัว การใช้สารเสพติด และการละเมิดทางเพศ⁵⁰⁵



ที่มา : The Reporters

⁴⁹⁹จาก นโยบายตัดความช่วยเหลือของ “ทรัมป์” ฟันพิษ ยุติรักษาพยาบาลในศูนย์พักพิงทั้งฝั่งไทย-พม่า ผู้ลี้ภัยกว่า 9 หมื่นแนวชายแดนถูกปล่อยแพะวันทะเลสถลสถานพยาบาลไทย, โดย สำนักข่าวชายขอบ, 27 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://transbordernews.in.th/home/?p=41212>

⁵⁰⁰จาก คาดผู้ลี้ภัย-ผู้พลัดถิ่นนับแสนคนได้รับผลกระทบด้านสาธารณสุขจากนโยบาย “ทรัมป์” ตัดความช่วยเหลือ “หมอชินเทีย” เผยแม่ดาวคลินิกกระทบหนัก-งบบายไป 1 ใน 3 “ดร.ชยันต์” เน้นรัฐหาหรือทางออก 9 ศูนย์พักพิงจริงจัง, โดย สำนักข่าวชายขอบ, 28 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://transbordernews.in.th/home/?p=41220>

⁵⁰¹จาก โรงพยาบาลค่ายผู้ลี้ภัย ชายแดนเมียนมา ระล่ำ หลัง สหรัฐ ระงับงบช่วยเหลือ 90 วัน, โดย มติชน, 27 มกราคม 2568. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/foreign/news_5020496

⁵⁰²จาก “ไม่มีโรงพยาบาล ก็แทบไม่เหลือความหวัง” สสำรวจวิกฤตสาธารณสุขชายแดนไทย-เมียนมา หลังสหรัฐฯ ตัดงบ USAID, โดย บีบีซี ไทย, 19 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/articles/cpqlgdwyleo>

⁵⁰³จาก 5 รพ. สาธารณสุขชายแดนดูแล “3 ศูนย์ลี้ภัย” 5 หมื่นคน หลัง “ทรัมป์” ระงับงบ IRC, โดย Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 1 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://www.hfocus.org/content/2025/02/33002>

⁵⁰⁴จาก สหรัฐฯ ตัดงบฯ ช่วยเหลือ 7 รพ. พื้นที่พักพิงฯ ชายแดนไทย-เมียนมา ปิดตัว, โดย ไทยพีบีเอส, 29 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/348676>

⁵⁰⁵จาก บันทึกการประชุมคณะกรรมการความมั่นคงแห่งรัฐ กิจการชายแดนไทย ยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 64 เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2568 ณ อาคารรัฐสภา. งานเดิม.

อย่างไรก็ตาม รัฐมีความก้าวหน้าในการตัดสินใจเชิงนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหา ผกร. โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเกิดการแก้ไขปัญหาเชิงระบบ โดย ครม. มีมติเห็นชอบมาตรการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าวในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ปัจจุบัน มี ผกร. อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว จำนวน 77,718 คน โดยเป็นวัยทำงานอายุ 18 - 59 ปี จำนวน 42,601 คน ซึ่ง มท. และ รง. ได้ออกประกาศ⁵⁰⁶ ผ่อนผันให้ ผกร. สามารถอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษเพื่อทำงานภายใต้เงื่อนไข เช่น การควบคุมพื้นที่ การตรวจโรค การทำประกันสุขภาพ และการยื่นคำขออนุญาตทำงานผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์โดยใบอนุญาตมีอายุไม่เกิน 1 ปี⁵⁰⁷ ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ระหว่างหารือร่วมกันเพื่อกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนให้สามารถดำเนินการตามประกาศทั้งสองฉบับได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป⁵⁰⁸ โดยการดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับ CERD ข้อ 5 ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องรับประกันว่าทุกคนได้รับสิทธิและการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเสมอภาค รวมถึงการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะสิทธิในการทำงานและการประกอบอาชีพอย่างเท่าเทียม และ ICESCR ข้อ 6 ซึ่งรับรองสิทธิในการทำงานและกำหนดให้รัฐดำเนินมาตรการที่เอื้อต่อการเข้าถึงงานอย่างเหมาะสมโดยไม่เลือกปฏิบัติ

นอกจากนี้ รัฐบาลยังคงให้ความช่วยเหลือ ผกร. ตามหลักมนุษยธรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น มท. บริหารจัดการพื้นที่พักพิงร่วมกับภาคประชาสังคมและองค์กร

ระหว่างประเทศ พร้อมจัดลำดับความสำคัญของทรัพยากรและกำหนดแนวทางระยะยาว⁵⁰⁹ มีการจัดสรรทรัพยากร เพิ่มเวชภัณฑ์ ส่งเสริมการพึ่งพาตนเองและพัฒนาทักษะอาชีพ เพื่อให้ ผกร. สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี รวมทั้งอยู่ระหว่างจัดทำร่างแนวทางในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ประชากรกลุ่มเปราะบางบริเวณแนวชายแดนไทย-เมียนมา เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ประสานกับประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อจัดหาทุนสนับสนุนเพิ่มเติม

1.3.2 ผู้หนีภัยความไม่สงบชาวเมียนมา (ผกสม.)

ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2568 สถานการณ์ความรุนแรงในเมียนมา โดยเฉพาะในรัฐกะเหรี่ยง ส่งผลให้มี ผกสม. จำนวนมากเคลื่อนย้ายเข้ามายังชายแดนไทย-เมียนมา ในหลายพื้นที่ของ จ. ตาก อย่างต่อเนื่อง⁵¹⁰ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดตั้งพื้นที่ปลอดภัยชั่วคราวเพื่อดูแลกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก สตรี และผู้สูงอายุ⁵¹¹ และให้ความช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรม

นอกจากนี้ สถานการณ์ความขัดแย้งและความไม่สงบในเมียนมาส่งผลกระทบต่อรูปแบบการเข้ามาในประเทศไทยของชาวเมียนมาในหลายลักษณะ ทั้งในฐานะแรงงาน นักเรียน/นักศึกษา และบุตรติดตามแรงงาน รวมทั้งพบผู้แสวงหาที่พักพิงกลุ่มใหม่ โดยเฉพาะผู้มีทักษะสูงที่อพยพเข้าสู่พื้นที่ชายแดนและเขตเมืองของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม การขาดเอกสารแสดงตัวตนทำให้บุคคลเหล่านี้ไม่สามารถประกอบอาชีพหรือเดินทางอย่างถูกกฎหมาย อีกทั้งเสี่ยงต่อการถูกจับกุม ก่อให้เกิด

⁵⁰⁶จาก ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การอนุญาตให้คนต่างด้าวซึ่งพำนักอยู่ในเขตพื้นที่ควบคุมอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2568. (2568, 10 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, 142(พิเศษ 301ง), 27 - 30.

จาก ประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง การอนุญาตให้คนต่างด้าวซึ่งพำนักอยู่ในเขตพื้นที่ควบคุมทำงานในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2568. (2568, 10 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, 142(พิเศษ 301ง), 33 - 35.

⁵⁰⁷จาก มาตรการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าวที่พำนักอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้หนีภัยการสู้รบจากเมียนมา [ข่าวทำเนียบรัฐบาล], โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 26 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/100165>

⁵⁰⁸จาก หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร 0503/21665 ลงวันที่ 29 สิงหาคม 2568 เรื่อง มาตรการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าวที่พำนักอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้หนีภัยการสู้รบจากเมียนมา.

⁵⁰⁹จาก 5 รพ. สาธารณสุขชายแดนดูแล “3 ศูนย์ลี้ภัย” 5 หมื่นคน หลัง “ทรมันปี” ระงับรับ IRC. งานเดิม.

⁵¹⁰จาก ชายแดนระอุ! KNLA ปะทะทหารเมียนมา ผู้อพยพหนีเข้าไทยกว่า 500 คน, โดย พีพีทีวี, 2 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.pptvhd36.com/news/สังคม/243931>

⁵¹¹จาก หนีภัยความไม่สงบชาวเมียนมา 644 คน ททยอยเดินทางกลับแล้ว, โดย ช่อง 7 HD, 30 พฤษภาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.ch7.com/sports/805858>

ความท้าทายต่อการบริหารจัดการทั้งด้านมนุษยธรรม และความมั่นคง ซึ่ง สมช. อยู่ระหว่างการพิจารณา ร่างแนวทางเชิงนโยบายเพื่อบริหารจัดการบุคคลเมียนมา กลุ่มต่าง ๆ เพื่อรองรับสถานการณ์ดังกล่าว⁵¹²



ที่มา : กรมประชาสัมพันธ์

1.4 ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย

ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยในเขตเมืองที่ลงทะเบียน กับ UNHCR ในประเทศไทยมีประมาณ 5,500 คน จาก 40 ประเทศทั่วโลก⁵¹³ ซึ่งกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ยังไม่รองรับการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ (irregular migration) อย่างไรก็ตาม รัฐบาลได้จัดตั้งกลไกการคัดกรอง คนต่างด้าว (National Screening Mechanism: NSM) สำหรับบุคคลที่เข้ามาในราชอาณาจักรและ ไม่สามารถกลับประเทศภูมิลำเนาได้ตั้งแต่ปี 2566 พร้อมทั้งคณะทำงานเฉพาะกิจของ สมช. จัดทำแนวทาง แก้ไขปัญหาผู้หนีภัยกลุ่มต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับนโยบาย ความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2566 - 2570⁵¹⁴

จากการดำเนินการตาม NSM ตั้งแต่ ปี 2566 มีผู้ที่ได้รับการรับรองสถานะเป็น “บุคคลที่ได้รับการคุ้มครอง” 7 ราย และมีผู้ที่อยู่ระหว่างการพิจารณา อีก 205 ราย ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ระหว่าง ทบทวนและปรับปรุงกระบวนการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ของระบบคัดกรองคนต่างด้าว⁵¹⁵ อย่างไรก็ตาม พบข้อ ท้าทายในการเข้าถึงสิทธิของผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย ได้แก่ การขาดล่าม รวมถึงการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ เช่น การจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ การเข้าถึงข้อมูล สิทธิสุขภาพ การศึกษา และการทำงาน รวมทั้งวงเงิน ประกันตัว⁵¹⁶ ด้านข้อจำกัดของหน่วยงานพบปัญหา การขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณ ล่ามที่สนับสนุน การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะ ในส่วนภูมิภาค รวมทั้งการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ภาคประชาสังคมในการสนับสนุนการดำเนินงาน อย่างเป็นระบบ

ด้านการคุ้มครองเด็กผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย เพื่อให้เป็นไปตามหลักการการยุติการกักตัวเด็ก ที่เข้าเมืองโดยไม่มีเอกสาร (Alternatives to Detention: ATD)⁵¹⁷ ในปี 2568 ศูนย์แรกรับแม่และเด็กของ สตม. มีสถิติเด็กที่อยู่ในศูนย์แรกรับจำนวน 309 คน⁵¹⁸ และ บ้านพักเด็กและครอบครัวของกรมกิจการเด็กและ เยาวชนรับเด็กเข้าสู่การคุ้มครองรวม 45 คน เพิ่มขึ้นจาก 40 คนในปี 2567 โดยแบ่งเป็นเด็กเดินทางโดยลำพัง 19 คน และเด็กพร้อมครอบครัว 26 คน

⁵¹²จาก หนังสือสำนักงานสภามันคงแห่งชาติ ส่วนที่ ๓๓๓ ที่ นร 0807/6935 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁵¹³จาก ผู้ลี้ภัยในประเทศไทย, โดย สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ, 30 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.unhcr.org/th/refugees>

⁵¹⁴จาก ประชุมคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อจัดทำแนวทางว่าด้วยการแก้ไขปัญหผู้หนีภัยกลุ่มต่าง ๆ, โดย กระทรวงมหาดไทย, 25 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก http://www.fad.moi.go.th/index.php/news_evacuate/2009

⁵¹⁵จาก สันติธร รองปลัด มท. ร่วมกล่าวถ้อยแถลงในฐานะคณะผู้แทนไทย ในการประชุมคณะกรรมการบริหารของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัย แห่งสหประชาชาติ (UNHCR ExCom) สมัยที่ 76 [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย กระทรวงมหาดไทย, 8 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=1181667830730700&id=100066624824658

⁵¹⁶จาก กลม. ทหารเรือภาคประชาสังคม ชี้ปัญหาเชิงระบบของกลไก NSM มุ่งยกระดับการคุ้มครองสิทธิผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่ทักท้วง [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย สำนักงาน กสม., 24 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/Share/p/173Z1R4wwi/>

⁵¹⁷ตั้งแต่ปี 2562 และหน่วยงานภาครัฐ 7 แห่งได้ร่วมลงนามในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยมาตรการทางเลือกแทนการกักตัวสำหรับเด็ก รวมทั้งจัดทำ มาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard Operating Procedures: SOPs) ในเดือนกันยายน 2562 เป็นแนวทาง และมีการจัดการรายกรณี (Case Management).

⁵¹⁸จาก หนังสือสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ส่วนที่ ๓๓๓ ที่ ดช 0029.132/6219 ลงวันที่ 2 ตุลาคม 2568 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงาน ผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.



อย่างไรก็ตาม พบข้อจำกัดในทางปฏิบัติหลายด้าน ได้แก่ **ด้านการปฏิบัติงาน** โดยในหลายพื้นที่ ยังใช้ศูนย์แม่และเด็กที่มีลักษณะคล้ายการกักตัว ทำให้เด็กเข้าไม่ถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล รวมทั้งการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ในแต่ละพื้นที่ และขาดแนวทางชัดเจนในการตัดสินใจ ในกรณีเร่งด่วนหรือซับซ้อน รวมทั้งปัญหาประสานงาน ระหว่างหน่วยงาน ด้านบุคลากร ขาดความรู้ความเข้าใจ บทบาทภายใต้ ATD-MOU ขาดเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะด้านเด็กส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิ และความปลอดภัยของเด็กและมารดา **ด้านสถานที่** พื้นที่รองรับไม่เพียงพอ ทำให้เด็กต้องอยู่ในสถานที่แออัด และอาจต้องอยู่ในห้องกักกันเกินสมควร การขาดงบประมาณสำหรับสิ่งจำเป็นพื้นฐานส่งผลกระทบต่อพัฒนาการ และสุขภาพของเด็ก **ด้านการส่งต่อ** เด็กไปยังสถานที่ ที่มีความเหมาะสม เนื่องจากสถานที่รองรับมีพื้นที่จำกัด หรือไม่มียานพาหนะรองรับเพียงพอ **ด้านการสื่อสาร** ความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรมยังเป็นอุปสรรค สำคัญซึ่งการขาดล่ามทำให้ข้อมูลไม่ครบถ้วนและ การส่งต่อข้อมูลล่าช้า หลายกรณีต้องเผชิญความ ไม่แน่นอนและถูกแยกครอบครัว ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต และพัฒนาการของเด็ก **ด้านการส่งตัวไปตั้งถิ่นฐานใหม่** ประสบปัญหาระยะเวลาการส่งตัวไปยังประเทศที่สาม ซึ่งยาวนาน ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจและสุขภาพ ของผู้ถูกควบคุมตัว ตลอดจนประสบปัญหาประสานงาน กับสถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุลบางประเทศ ทำให้การส่งต่อไปยังประเทศที่สามล่าช้าและซับซ้อน ทั้งนี้ กรมกิจการเด็กและเยาวชนร่วมกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง อยู่ระหว่างปรับปรุงคู่มือขั้นตอน การปฏิบัติงานมาตรฐานภายใต้บันทึกความเข้าใจ ATD-MOU เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ระหว่างประเทศ การปรับปรุง SOP ยังเผชิญอุปสรรค เช่น ผู้ให้ความเห็นไม่ใช่ผู้ปฏิบัติงานโดยตรง การเปลี่ยนแปลง บุคลากร กระบวนการพิจารณาและอนุมัติ SOP ล่าช้า

1.5 กลุ่มผู้ที่ถูกพลัดถิ่นกลับ/

กลุ่มผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการถูกพลัดถิ่นกลับ

การบริหารจัดการกลุ่มบุคคลที่โยกย้ายถิ่นฐาน โดยไม่ปกติ อาทิ ชาวอุยกูร์ ชาวโรฮีนจา และชาวมองตาดนญาด สะท้อนนโยบายและแนวปฏิบัติของรัฐที่ขัดต่อ/และ อาจขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน ICCPR และ CAT รวมถึง พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับ ให้บุคคลสูญหาย โดยในปี 2568 ปรากฏสถานการณ์ ด้านสิทธิมนุษยชน ดังนี้

1.5.1 กลุ่มชาวอุยกูร์

จากการที่รัฐบาลได้ส่งตัวชาวอุยกูร์ที่เดินทาง เข้ามาในราชอาณาจักรและถูกควบคุมตัวเป็นระยะเวลา 11 ปี กลับประเทศจีน สะท้อนการตัดสินใจเชิงนโยบาย และการปฏิบัติของรัฐที่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนสากล ว่าด้วยการไม่พลัดถิ่นกลับไปเผชิญอันตราย (non-refoulement) ICCPR ข้อ 7 CAT ข้อ 3 และ พ.ร.บ. ป้องกัน และปราบปรามการทรมานฯ มาตรา 13 โดยรัฐบาล ชี้แจงว่าเป็นไปตามคำร้องขอของรัฐบาลจีนที่ออกหนังสือ รับรองว่าจะปฏิบัติต่อผู้ถูกส่งกลับอย่างปลอดภัย⁵¹⁹ และความสมัครใจของบุคคลที่เกี่ยวข้อง⁵²⁰ อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตในกระบวนการส่งกลับ เช่น การปิดเทปดำ รอบรถตำรวจที่ใช้ขนส่งชาวอุยกูร์ไปยังสนามบินนานาชาติ ดอนเมืองในช่วงเข้ามืด พร้อมกับปิดกั้นทางด่วนชั่วคราว ขณะขบวนรถยนต์มุ่งหน้าสู่สนามบิน จากเหตุการณ์ ดังกล่าว องค์การด้านสิทธิมนุษยชนทั้งในและระหว่าง ประเทศ องค์การระหว่างประเทศ และประเทศต่าง ๆ อาทิ สำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ



⁵¹⁹จาก กต. ย้ำส่งอุยกูร์กลับจีนดีที่สุดใน หวันคุมไว้งละเมิดสิทธิ, โดย กรมประชาสัมพันธ์, 1 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/369222>

⁵²⁰จาก หลายเสียงห่วงชะตากรรม 'อุยกูร์' แม่ไทย-จีน ยืนยันสวัสดิภาพ, โดย วีโอเอไทย, 28 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://www.voathai.com/a/concerns-rise-on-uyghur-deportation-despite-thailand-china-ensure-safety/7990793.html>

สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา⁵²¹ Human Rights Watch⁵²² สภาอูยกูร์โลก และแอมเนสตี้⁵²³ ได้ออกแถลงการณ์ ประณามรัฐบาลไทยเนื่องจากมีความเสี่ยงที่ผู้ถูกส่งกลับ อาจถูกควบคุมตัวหรือทรมาน รวมทั้งได้เรียกร้องให้ รัฐบาลจีนเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของ ผู้ถูกส่งกลับอย่างโปร่งใส⁵²⁴ แม้ว่าต่อมารัฐบาลไทย พร้อมเจ้าหน้าที่ระดับสูงและคณะสื่อมวลชนได้เยือน สาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อติดตามความเป็นอยู่ ของชาวอูยกูร์ แต่กระบวนการคัดเลือกคณะสื่อมวลชน และความเป็นอิสระของสื่อในการบันทึกภาพ จัดเก็บ และ เผยแพร่ข้อมูล กลับมีข้อถกเถียงและเป็นทวิภาคีวิจารณ์ อย่างกว้างขวาง⁵²⁵ ปัจจุบันมีชาวอูยกูร์ในประเทศไทย จำนวน 8 ราย แบ่งเป็นผู้ถูกควบคุมในสถานกักตัว คนต่างด้าว 3 ราย และถูกควบคุมในเรือนจำตามคดีอาญา 5 ราย ซึ่งมีกำหนดพ้นโทษในปี 2569⁵²⁶



ที่มา : ประชาไท

1.5.2 กลุ่มชาวโรฮีนจา

สำหรับกลุ่มชาวโรฮีนจายังคงสะท้อน ข้อท้าทายในการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนของรัฐ โดยปัจจุบันมีชาวโรฮีนจาถูกควบคุมตัวใน สตม. ทั่วประเทศ จำนวน 31 คน แบ่งเป็นชาย 27 คน และหญิง 4 คน⁵²⁷ ซึ่งประสบปัญหาความแออัด การขาดโอกาสทางการศึกษาการรักษาพยาบาลการทำงาน และค่าใช้จ่าย ในการประกันตัวยังอยู่ในระดับสูง อีกทั้งยังมีรายงาน การผลักดันออกนอกราชอาณาจักรอย่างต่อเนื่อง⁵²⁸

1.5.3 กลุ่มชาติพันธุ์มอแกนญาต

ชาวมอแกนญาตสัญชาติเวียดนามจำนวนหนึ่ง ถูกควบคุมตัวโดย สตม. พื้นที่ จ. นนทบุรี และกักตัวที่ สถานกักตัวคนต่างด้าว สตม. (สวนพลู) รวมผู้ถูกควบคุมตัว 68 คน โดยในจำนวนนี้มี 43 คน ยื่นคำขอสถานะ ผู้ลี้ภัยต่อ UNHCR ประจำประเทศไทย⁵²⁹ แม้ว่าผู้ต้องกัก ส่วนใหญ่ได้รับการประกันตัวแล้ว แต่บางรายยังถูก ควบคุมตัวโดยไม่ได้รับอนุญาตให้ประกันตัว และถูกจำกัด สิทธิในการติดต่อญาติ รวมถึงพบบาดแผลบริเวณร่างกาย อีกทั้ง UNHCR ประสบปัญหาการเข้าถึงผู้ต้องกักส่งผล ให้กระบวนการประเมินสถานะผู้ลี้ภัยไม่สามารถ ดำเนินการได้⁵³⁰ ทั้งนี้มีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่ากรณี ชาวมอแกนญาตดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับมาตรการ ปราบปรามข้ามชาติ (Transnational Repression: TNR)⁵³¹ เนื่องจากบางรายเป็นนักเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชน ทำให้มีความจำเป็นยิ่งขึ้นที่รัฐต้องคุ้มครองสิทธิและ ความปลอดภัยตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล

⁵²¹จาก แถลงการณ์กรณีไทยผลักดันชาวอูยกูร์กลับประเทศจีนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา มาร์ค รูบิโอ, โดย สถานทูตสหรัฐฯ และ สถานกงสุลในประเทศไทย, 27 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://th.usembassy.gov/th/on-thailands-forced-return-of-uyghurs-to-china-th/>

⁵²²จาก *ส่งชาวอูยกูร์กลับจีน คำถามถึงบทบาทสมาชิกร UNHRC และสิทธิมนุษยชนแบบไทยๆ*, โดย ไทยรัฐ, 23 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://plus.thairath.co.th/topic/politics&society/105117>

⁵²³จาก *รัฐสภายุโรป จ่อโหวต ญัตติไทยส่งกลับอูยกูร์ จัด FTA ชู กัดดันปฏิรูป กม.-ปล่อยนักโทษการเมือง*, โดย มติชน, 13 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/foreign/news_5089885

⁵²⁴จาก *“กัณวีร์” จี้ “นายกฯ” ตอบคำถามปมส่ง 48 อูยกูร์กลับจีน*, โดย ไทยพีบีเอส, 27 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/349707>

⁵²⁵จาก *‘ผอ.ข่าวไทยรัฐ’ โพลต์ ตรีปิเยียม ‘อูยกูร์’ ไร้อิสระ จนท.จีนประกันนักข่าว*, โดย ประชาไท, 19 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2025/03/112393>

⁵²⁶จาก *องค์กรสิทธิฯ หวั่นชะตากรรมอูยกูร์ 8 รายที่ยังตกค้างในไทย*, โดย วีโอเอไทย, 12 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.voathai.com/a/fate-of-8-uyghurs-in-thailand-in-limbo-after-40-deported-to-china/8007208.html>

⁵²⁷จาก หนังสือสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ด่วนที่สุด ที่ ดช 0029.132/6219 ลงวันที่ 2 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁵²⁸จาก *สรุปผลการประชุมหารือร่วมกับผู้แทนสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2568*. 6 มิถุนายน 2568, สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสม. .

⁵²⁹จาก *จนท. ไทยบุกจับชาวมอแกนญาต 68 รายเตรียมส่งกลับเวียดนาม*. งานเดิม.

⁵³⁰จาก *ข้อมูลจากผู้แทนสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้แทนสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ และผู้แทนองค์กร Centre for Asylum Protection (CAP) เข้าพบ กสม. เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2568*, สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสม. .

⁵³¹การปราบปรามข้ามชาติ หมายถึง การที่รัฐบาลใช้มาตรการกวดขัน คุกคาม หรือไล่ล่าบุคคลข้ามพรมแดน เพื่อปิดปากผู้เห็นต่างหรือผู้ถูกมองว่า เป็นปฏิปักษ์ ส่งผลให้บุคคลเหล่านั้นส่วนใหญ่ต้องลี้ภัยออกนอกประเทศ วิธีการดังกล่าว ได้แก่ การลอบสังหาร การเนรเทศ การลักพาตัว การคุกคามทางไซเบอร์ การละเมิดสิทธิผ่านอินเทอร์เน็ตในทางมิชอบ และการข่มขู่ครอบครัว.



2. การตอบรับข้อเสนอแนะ ในรายงานปี 2567

มีความก้าวหน้าในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. โดย ครม. รับทราบผลการพิจารณากรณีการปิดศูนย์การเรียนรู้เด็กต่างด้าว โดยกำหนดให้ ศธ. จัดระเบียบโดยให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เด็กต่างด้าวในพื้นที่ชายแดนติดต่อกับเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะพื้นที่ติดต่อกับประเทศเมียนมา เพื่อป้องกันการขยายการจัดตั้งในพื้นที่ชั้นใน เว้นแต่กรณีที่มีแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก และสถานศึกษาไม่สามารถรองรับได้โดยพิจารณาเป็นรายกรณี หากจังหวัดใดจำเป็นต้องมีศูนย์การเรียนรู้เด็กต่างด้าวหลายแห่ง อาจพิจารณาจัดตั้งศูนย์ประสานงานกลาง โดยมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานเพื่อกำหนดแนวทางให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละจังหวัด

สำหรับกรณีการสั่งปิดศูนย์การเรียนรู้มิติตาเยะบางกุ้ง จ. สุราษฎร์ธานี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ประสานให้เด็กต่างด้าวเข้าศึกษาตามความสมัครใจเรียบร้อยแล้ว และอยู่ระหว่างการปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้เด็กต่างด้าวมีสถานะที่ชัดเจนและถูกต้องตามกฎหมาย⁵³²

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2568 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิหลายกรณี อาทิ กรณีการขอคืนรายการบุคคลที่ถูกจำหน่ายจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร (คนไทยพลัดถิ่น) กรณีการขอรับสัญชาติไทย กรณีการขอแก้ไขกลุ่มในทะเบียนประวัติของบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน และกรณีบุคคลที่ยังไม่ได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติเนื่องจากขาดคุณสมบัติตามกฎหมาย นอกจากนี้ได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและช่วยเหลือ โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานแก้ไขปัญหาลแล้วเสร็จ อาทิ การเร่งรัดกระบวนการตรวจสอบสารพันธุกรรม (DNA) กรณีการติดตามให้ครอบครัวของผู้ร้องได้รับการสำรวจ

ในพื้นที่พักพิง การติดตามสถานการณ์กรณีบุคคลกลุ่มชาติพันธุ์มองตานญาด (Montagnards) ที่ถูกควบคุมตัว

นอกจากนี้มียุทธศาสตร์การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนและข้อเสนอแนะที่สำคัญ อาทิ กรณีเด็กไม่มีหลักฐานทางทะเบียนหรือไม่มีสัญชาติไทย ได้เสนอแนวทางการปรับปรุงมาตรการต่าง ๆ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การปรับปรุงระบบข้อมูลนักเรียนต่างด้าว การออกประกาศผ่อนผันให้เด็กที่มาศึกษาสามารถอยู่ในประเทศได้ชั่วคราว และการจัดระบบประกันสุขภาพสำหรับนักเรียนกลุ่มดังกล่าว ทั้งนี้ ครม. รับทราบข้อเสนอแนะดังกล่าวโดยมอบหมายให้ ศธ. โดย สพฐ. เป็นหน่วยงานหลักร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาศึกษาแนวทางและความเหมาะสมต่อไป⁵³³ กรณีการส่งตัวชาวอุยกูร์กลับประเทศจีน โดยประธาน กสม. มีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีเพื่อแสดงความห่วงกังวลต่อความเสี่ยงในการละเมิดหลักการไม่ผลักดันกลับ (Non-refoulement) ซึ่ง กสม. ได้ตรวจสอบกรณีดังกล่าวพบว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนสากลว่าด้วยการไม่ผลักดันกลับไปเผชิญอันตราย (non-refoulement) ICCPR CAT และ พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ มาตรา 13 และกรณีตำรวจเข้าจับกุมนักเรียนรหัส G เพื่อส่งกลับกัมพูชา กสม. ได้ออกแถลงการณ์เน้นย้ำหลักการยึดประโยชน์สูงสุดของเด็ก⁵³⁴

ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน กสม. ได้ดำเนินโครงการสมัชชาเครือข่ายในระดับพื้นที่ จ. ระนองและ จ. นครศรีธรรมราช เพื่อแก้ไขปัญหาสิทธิและสถานะบุคคลภายใต้โครงการคลินิกสิทธิมนุษยชน โดยให้คำปรึกษาและประสานความช่วยเหลือแก่กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นที่ประสบปัญหาด้านสถานะบุคคล นอกจากนี้ กสม. ยังได้เข้าร่วมประชุมกับ ศอ.บต. เพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพื้นที่แก่กลุ่มผู้ประสบปัญหาสถานะ

⁵³²จาก หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร 0505/12202 ลงวันที่ 16 พฤษภาคม 2568 เรื่อง รายงานผลการพิจารณาต่อข้อเสนอแนะกรณีหน่วยงานของรัฐปิดศูนย์การเรียนรู้เด็กต่างด้าว.

⁵³³จาก ครม. รับทราบข้อเสนอแนะ เด็กไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติเข้ารับการศึกษาในประเทศไทย, โดย กรมประชาสัมพันธ์, 29 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/Id/33/iid/435610>

⁵³⁴จาก แถลงการณ์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เรื่อง เน้นย้ำหลักการประโยชน์สูงสุดของเด็ก กรณีตำรวจเข้าจับกุมนักเรียนรหัส G เพื่อส่งกลับกัมพูชา, โดย สำนักงาน กสม., 28 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/NHRC-News-and-Important-Events/14928>

บุคคลที่พำนักอยู่ในประเทศมาเลเซียและในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งได้หารือร่วมกับ สมช. เกี่ยวกับปัญหาสถานะบุคคลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น เพื่อนำไปแก้ไขปัญหาต่อไป

4. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4.1 รัฐบาล โดย มท. ร่วมกับ ศธ. และ สธ. ควรจัดตั้ง คณะทำงานเร่งรัดเฉพาะกิจเพื่อดำเนินการเชิงรุก ในกลุ่มเป้าหมายที่มีการค้างสะสม เช่น นักเรียนกลุ่ม G และผู้สูงอายุไร้รัฐไร้สัญชาติ โดยให้ดำเนินงานในรูปแบบ จุดบริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) พร้อมจัดทำ แนวปฏิบัติสำหรับการดำเนินการภายหลังครบกำหนด ระยะเวลา 1 ปี เพื่อป้องกันการตกหล่นจากกระบวนการ พิจารณา

4.2 รัฐบาล โดย สมช. ร่วมกับ มท. ควรขยาย ขอบเขตกลุ่มเป้าหมายตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567 ให้ครอบคลุมบุคคลซึ่งมีสิทธิภายใต้กฎหมาย หรือมาตรการอื่นที่เกี่ยวข้อง อาทิ กลุ่มบุคคลไร้รากเหง้า โดยไม่จำกัดเฉพาะบุคคลตามมาตรา 17 แห่ง พ.ร.บ. คนเข้าเมืองพ.ศ. 2522 และมาตรา 7 ตรีแห่ง พ.ร.บ. สัญชาติ พ.ศ. 2508 เพื่อให้สอดคล้องกับหลักความเสมอภาค และการไม่เลือกปฏิบัติ

4.3 รัฐบาล โดย ตร. ควรจัดทำคู่มือและจัดฝึกอบรม เชิงปฏิบัติการให้แก่เจ้าหน้าที่สถานีตำรวจทั่วประเทศ เกี่ยวกับแนวทางการออกไปสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว และขั้นตอนการประสานงานกับกรมการปกครอง เพื่อให้การปฏิบัติงานครบถ้วนและถูกต้อง

4.4 รัฐบาล โดย มท. ศธ. และ สธ. ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลร่วม (Big Data) ระหว่างข้อมูลนักเรียน กลุ่ม G และข้อมูลสิทธิด้านสาธารณสุข (ท.99) เพื่อใช้ ยืนยันความเชื่อมโยง ลดขั้นตอนการตรวจสอบซ้ำซ้อน และเพิ่มประสิทธิภาพในการพิจารณาสถานะบุคคล และการได้รับบริการสาธารณสุข

4.5 รัฐบาล โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ร่วมกับ ศธ. เร่งทบทวนและแก้ไข พ.ร.บ. การศึกษา พระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 เพื่อขยายขอบเขตการจัดการเรียนการสอนให้ครอบคลุมถึงระดับประถมศึกษา และคุ้มครองสิทธิในการศึกษาและส่งเสริมความเสมอภาค ในการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียน

4.6 รัฐบาล โดย ศธ. ควรพิจารณาปรับปรุง กฎ ระเบียบ หรือหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ ภาคประชาสังคมและองค์กรชุมชนสามารถจัดแจ้ง และจัดตั้งศูนย์ MLC ได้สะดวกยิ่งขึ้น พร้อมจัดทำ มาตรฐานการรับรองผลการเรียนและวุฒิการศึกษา

4.7 รัฐบาล โดย สธ. ควรเร่งรัดการปรับปรุงระบบ บริหารจัดการกองทุนประกันสุขภาพสำหรับบุคคล ที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ (ท.99) เพื่อให้สอดคล้องกับ รูปแบบการเคลื่อนย้ายของกลุ่มเปราะบาง และเพิ่ม ความต่อเนื่องในการเข้าถึงบริการสุขภาพ

4.8 รัฐบาล โดยกรมกิจการเด็กและเยาวชน ควรเร่งปรับปรุงขั้นตอนปฏิบัติงานตามบันทึกความเข้าใจ ว่าด้วยมาตรการแทนการกักตัวเด็ก (ATD-MOU) ให้มี ความชัดเจน รวดเร็ว และง่ายต่อการปฏิบัติ โดยส่งเสริม การใช้กลไกการรับรองจากชุมชน ภาคเอกชน หรือ UNHCR เป็นมาตรการทางเลือกหลักแทนการกักตัว

4.9 รัฐบาล โดยสำนักงานประมวลผลพิจารณา จัดสรรงบประมาณให้ สตม. เพื่อดำเนินงานตามกลไก NSM การจัดสาธารณูปโภคตามสิทธิขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องกัก การจัดจ้างล่ามและบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านเด็ก และจิตสังคมในศูนย์แรกรับแม่และเด็กของ สตม. และประสานความร่วมมือกับ พม. เพื่อเร่งรัดการส่งต่อ เด็กและมารดา

4.10 รัฐบาล โดย สมช. ตร. และ มท. ควรทบทวน และปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 รวมทั้งกฎระเบียบและนโยบายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ สอดคล้องกับสถานการณ์การโยกย้ายถิ่นฐานแบบ ไม่ปกติในปัจจุบัน

4.11 รัฐบาล โดย สมช. ควรเร่งรัดการพิจารณา และอนุมัติร่างแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ พ.ศ. 2568 - 2570 และร่างแนวนโยบาย การบริหารจัดการบุคคลเมียนมากลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้เป็น กรอบดำเนินงานในระดับชาติที่ชัดเจนและสอดคล้อง กับสถานการณ์

4.12 รัฐบาลควรยึดหลักไม่ผลักดันกลับไปเผชิญ อันตราย (Non-refoulement Principle) และให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด สำหรับ ผู้ที่โยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ เช่น ผู้ลี้ภัย ผู้แสวงหา ที่ลี้ภัย ผู้หนีภัยการสู้รบ และผู้หนีภัยความไม่สงบ จากเมียนมา





4.6 สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์

1. การประเมินสถานการณ์

ประเทศไทยมีพัฒนาการด้านกฎหมายในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์⁵³⁵ โดย มท. ได้ประกาศกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหาสัญชาติตั้งแต่วันที่ 30 มิถุนายน 2568 ตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567 ในการเร่งรัดแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและการขจัดสภาวะไร้รัฐของผู้ที่เกิดและพำนักอยู่ราชอาณาจักรเป็นเวลานาน⁵³⁶ ซึ่งสอดคล้องกับ ICCPR ข้อ 24 รวมทั้งประกาศใช้ พ.ร.บ. คุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. 2568 เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2568 ซึ่งเป็นความก้าวหน้าในการรับรองสิทธิ คุ้มครองวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์สามารถให้จัดตั้งสภาคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์แห่งประเทศไทยเพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างแท้จริง⁵³⁷ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 ที่รับรองสิทธิในการดำรงชีวิตและสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียมและ ICCPR ข้อ 24 (3) และ UNDIP ข้อ 11 ที่รับรองสิทธิในการดำรงรักษาและฟื้นฟูวัฒนธรรม

จากฐานข้อมูลของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) พบว่าประเทศไทยมีจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายมากกว่า 60 กลุ่ม รวมประมาณ 6,100,000 คน⁵³⁸ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลทะเบียนราษฎรของกรมการปกครองระบุว่า กลุ่มชาติพันธุ์และ

ชนกลุ่มน้อยทั่วประเทศมีจำนวน 397,539 คน⁵³⁹ สะท้อนถึงความไม่สอดคล้องของข้อมูลซึ่งอาจส่งผลต่อการวางแผนและส่งเสริมสิทธิขั้นพื้นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์โดยรัฐอย่างทั่วถึง

ในปี 2568 กลุ่มชาติพันธุ์ยังคงประสบปัญหาในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะด้านสถานะบุคคล สิทธิในที่ดินและทรัพยากร ตลอดจนการเข้าถึงการศึกษา การสาธารณสุข และสวัสดิการของรัฐ ส่งผลให้เกิดความไม่มั่นคงในการดำรงชีพและข้อท้าทายในการดำรงรักษาวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างยั่งยืน ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 และมาตรา 27 ที่รับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ สรุปลสถานการณ์สำคัญได้ดังนี้



ที่มา : The Momentum

⁵³⁵“ชาติพันธุ์” หมายถึง กลุ่มชนที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างในด้านต่าง ๆ จากคนส่วนใหญ่ เช่น เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และประเพณี เป็นกลุ่มคนที่สืบทอดจากบรรพบุรุษเดียวกัน (สายเลือด) มีลักษณะทางชีวภาพและรูปร่างเหมือนกัน (เชื้อชาติ) มีพันธะเกี่ยวข้องสืบเนื่องกันมายาวนาน แสดงเอกลักษณ์ออกมาโดยการผูกพันลักษณะของสัญชาติและเชื้อชาติเข้าด้วยกัน มีวัฒนธรรม ประเพณี และภาษาพูดเดียวกัน รวมตัวกันเป็นพหุวัฒนธรรม มุ่งมั่นในการอนุรักษ์ พัฒนา และสืบทอดบนพื้นฐานดินแดนและอัตลักษณ์ของบรรพบุรุษของตน โดยจำแนกพื้นที่จากลักษณะการตั้งถิ่นฐานได้ 4 ลักษณะ ได้แก่ (1) กลุ่มชาติพันธุ์พื้นที่สูง หรือชนชาวเขา จำนวน 13 กลุ่ม ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง (แม้ว) เย้า (เมี่ยน) ลีซู (ลีซอ) ลาหู่ (มูเซอ) อาข่า (อีเก้อ) ลัวะ ถิ่น ขนุ จินฮ้อ คะอิ่น และปะหล่อง (ดลาอิ่ง) (2) กลุ่มชาติพันธุ์ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ราบ จำนวน 38 กลุ่ม ได้แก่ มอญ ไทลื้อ ไททรงดำ ไทใหญ่ ไทเขิน ไทยอง ไทหน่า ไทยวน กูไท ลาวครั้ง ลาวแจ้ว ลาวกา ลาวตี ลาวเวียง แสก เขมร เซเร ปรง บรู (โซ) โซง โซ (ทะวัง) อิมปี ก่อง กุลา ซอโอจ (ซอฮัง) กุย (ส่วย) ญ้อกรู (ชาวบน) ฉ้อ โอ้ย เขมรถิ่นไทย เวียดนาม (ญวน) เกอหมี่ ขอ (ปืซู) ของ กระของ มลาญู กะเลิง และลาวโซ่ง (ไทดำ) (3) กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานในทะเล หรือชาวเล จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ มอแกน มอแกน และอูรักลาโว้ย (4) กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในป่า จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ มลาบรี (ตองเหลือง) และมานี (ซาไก).

⁵³⁶ข้อมูลทางสถิติปรากฏใน 4.5 ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติ.

⁵³⁷จาก ประเทศไทย : สำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติยึดกับกฎหมายฉบับใหม่ว่าด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ พร้อมเรียกร้องให้มีการรับรองสิทธิของชนเผ่าพื้นเมือง, โดย สำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, 24 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://bangkok.ohchr.org/sites/default/files/documents/2025-09/OHCHR%20ยึดกับกฎหมายฉบับใหม่ว่าด้วยกลุ่มชาติพันธุ์.pdf>

⁵³⁸จาก ฐานข้อมูลชาติพันธุ์, โดย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 22 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://ethnicity.sac.or.th/database-overview>

⁵³⁹จาก สถิติชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาติพันธุ์ แยกตามประเภท, โดย สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 9 มกราคม 2569. สืบค้นจาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statnThai/#/stattypeable>



1.1 สิทธิการได้รับการรับรองสถานะ

แม้รัฐได้ประกาศกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหาสัญชาติ แต่ในทางปฏิบัติยังพบปัญหาการเรียกรับผลประโยชน์⁵⁴⁰ ความสับสนในเรื่องกำหนดเวลาในการยื่นขอสัญชาติ แนวทางการปฏิบัติในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน⁵⁴¹

“นอกจากนี้ พ.ร.บ. คุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. 2568 ก็มีผลใช้บังคับแล้ว ยังไม่มีมาตรการคุ้มครองจากการเผยแพร่เนื้อหาที่สร้างความเกลียดชัง (hate speech) ต่อกลุ่มชาติพันธุ์”

ซึ่งถูกตัดออกในขั้นตอนการพิจารณาของวุฒิสภา⁵⁴² อีกทั้งยังขาดการจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อกำหนดแนวทางในการส่งเสริมสิทธิในการเลือกตั้ง⁵⁴³

1.2 สิทธิในที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน

กลุ่มชาติพันธุ์หลายชุมชนยังคงประสบปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน โดยพบข้อจำกัดในทางปฏิบัติของหน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะผลกระทบจาก พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติฯ ซึ่งไม่รับรองสิทธิการอยู่อาศัยและการใช้ประโยชน์ในที่ดินของกลุ่มชาติพันธุ์และชุมชนท้องถิ่น ถึงแม้จะมีหลักการการอยู่อาศัยก่อนการประกาศเขตอุทยาน ส่งผลให้สิทธิในที่ดินดั้งเดิมยังไม่สามารถรับรองได้อย่างเป็นรูปธรรม ความไม่มั่นคงในการดำรงชีวิตและการธำรงรักษาวิถี

วัฒนธรรมในระยะยาว เช่น ชุมชนกะเหรี่ยงดอยช้างป่าแป๋ถูกจำกัดพื้นที่ประกอบอาชีพตามวิถีดั้งเดิมจากนโยบายควบคุมพื้นที่ป่าและการอนุรักษ์ธรรมชาติ ชาวกะเหรี่ยงบ้านบางกลอย จ. เพชรบุรี ถูกดำเนินคดีจำนวน 28 ราย เนื่องจากกลับไปทำกินในพื้นที่ดั้งเดิม ภายหลังจากอพยพตั้งแต่ปี 2539 ชาวไทดำ จ. สุราษฎร์ธานี เผชิญปัญหาการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างและความทับซ้อนของหนังสือสำคัญที่ดิน แม้ศาลมีคำสั่งให้สามารถยื่นขอออกโฉนดชุมชนได้อย่างเป็นทางการก็ตาม กลุ่มชาติพันธุ์มานีและโอริงฮัสลีในพื้นที่ภาคใต้ถูกบุกรุกพื้นที่และการคุกคามสิทธิในที่ดินทำกิน ขณะที่ชาวมอแกนยังไม่สามารถถือครองสิทธิในที่ดินได้เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ทับซ้อนกับเขตอุทยานแห่งชาติและเขตป่าสงวน ซึ่งได้รับการประกาศเขตคุ้มครองทางวัฒนธรรมในขณะที่บุคคลภายนอกกลับได้รับเอกสารสิทธิในพื้นที่เดียวกัน



ที่มา : GreenNews

รัฐบาลโดย ทส. มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาข้างต้น เช่น การจัดตั้งคณะทำงาน 3 ฝ่ายประกอบด้วยผู้แทนกลุ่มชาติพันธุ์ กรรมการอิสระ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อร่วมกันจัดทำแผนที่ใช้ประโยชน์ที่ดินและกำหนด

⁵⁴⁰จาก เปิดโปงส่วยสัญชาติ ความหวังคนไร้รัฐ สู่ช่องทางทุจริต, โดย สปริงนิวส์, 19 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.springnews.co.th/news/hot-issue/859841>

⁵⁴¹จาก หนังสือสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ นร 0807/6935 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁵⁴²จาก สส. พรรคประชาชน แกลงข่าวภายหลังสภาผู้แทนราษฎรมีมติเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. กลุ่มชาติพันธุ์ฯ ถือเป็นประวัติศาสตร์ครั้งแรกของรัฐสภาเพื่อเป็นของขวัญให้กับพี่น้องชาวชนเผ่าพื้นเมือง ก่อนวันชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย 9 ส.ค. นี้, โดย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 6 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://web.parliament.go.th/view/455/รายละเอียดข่าว/ข่าวประชาสัมพันธ์/12597/TH-TH?ps=1>

⁵⁴³จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ ลต 0012/18841 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2568 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่อย่างยั่งยืนในกรณีชาวกะเหรี่ยงบางกลอย⁵⁴⁴ แต่ในทางปฏิบัติยังคงมีอุปสรรคสำคัญ อาทิ ข้อจำกัดตามมาตรา 64 และมาตรา 65 แห่ง พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติฯ ทำให้ไม่สามารถจัดสรรที่ดินในเขตอุทยานได้ อีกทั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วมยังไม่สามารถดำเนินการจัดสรรที่ดินหรือฟื้นฟูคุณภาพชีวิตของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม⁵⁴⁵ สะท้อนถึงข้อท้าทายในการเคารพสิทธิและจารีตประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ และการขาดกลไกการจัดการปัญหาที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง⁵⁴⁶ ส่งผลให้กระบวนการแก้ไขปัญหาไม่ยั่งยืนและไม่สามารถสร้างหลักประกันด้านสิทธิในที่ดินทำกินและการอยู่อาศัยให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁵⁴⁷

1.3 สิทธิทางเศรษฐกิจ

การส่งเสริมการจ้างงานส่วนใหญ่มุ่งให้บริการแก่ประชาชนที่มีสัญชาติไทย ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังไม่มีสัญชาติไทยหรือมีปัญหาสถานะบุคคลยังไม่สามารถเข้าถึงบริการและโอกาสการจ้างงานได้อย่างเท่าเทียม เช่น แพลตฟอร์ม “ไทยมีงานทำ” และโครงการฝึกอบรมพัฒนาและเรียนรู้ทักษะใหม่ ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดของนโยบายรัฐที่ยังไม่ครอบคลุมความต้องการเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์และความจำเป็นในการสนับสนุนสิทธิทางเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งนี้ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการได้ดำเนินโครงการอาชีพตามวิถีวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลบนพื้นที่สูง เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน การให้ความรู้ด้านสิทธิและเสริมศักยภาพชุมชนในการจัดการตนเองโดยใช้กลไกในพื้นที่ เช่น ศูนย์ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม

บนพื้นที่สูง และศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดด้านภูมิประเทศ ทรัพยากร และโครงสร้างการบริหารทำให้การจัดบริการไม่ทั่วถึงกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่ม⁵⁴⁸

1.4 สิทธิด้านการศึกษา

และการเข้าถึงบริการสาธารณสุข

กลุ่มชาติพันธุ์ยังคงเผชิญความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน **ด้านการศึกษา** เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้าเรียนในระบบการศึกษาในปีการศึกษา 2568 มีประมาณ 4,409 คน โดยส่วนใหญ่ศึกษาในระดับประถมศึกษา ขณะที่ค่านิยมบางครอบครัวไม่ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น⁵⁴⁹ หน่วยงานภาครัฐพยายามแก้ไขข้อจำกัดด้านการศึกษา โดยกรมส่งเสริมการเรียนรู้ได้พัฒนาการเรียนการสอนแบบพหุภาษาและการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น สื่อออนไลน์ตามหลักสูตรการเรียนรู้หนังสือไทยเพื่อใช้ประกอบการสอนภาษาไทย อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังคงเผชิญข้อจำกัดจากการขาดข้อมูลผู้เรียนที่ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน ตลอดจนความไม่ต่อเนื่องในการบูรณาการทำงานระหว่างหน่วยงานในการส่งต่อและการสนับสนุนผู้เรียนในทุกช่วงการศึกษา อีกทั้ง ความแตกต่างด้านภาษาในครอบครัวของนักเรียนยังทำให้การสื่อสารระหว่างผู้ปกครองนักเรียนและสถานศึกษาเป็นไปด้วยความยากลำบาก ส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนในบันทึกข้อมูลและการจัดการศึกษาซึ่งลดทอนคุณภาพและความถูกต้องของกระบวนการจัดการศึกษาโดยรวม⁵⁵⁰ **ด้านสาธารณสุข** แม้รัฐสนับสนุนบริการสาธารณสุขผ่านกองทุนหลักประกัน

⁵⁴⁴จาก หนังสือกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด่วนที่สุด ที่ ทส 0207.3/2941 ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2565 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยปี 2568.

⁵⁴⁵จาก ชาวบ้านบางกลอยยื่นข้อกล่าวหา “ใจแผ่นดิน” จี้ กก. 3 ฝ่ายเร่งดำเนินการ ขณะที่อุทยานฯ แยกกระจานออกตัว-ไม่มีอำนาจแก้ปัญหา, โดย สำนักข่าวชายขอบ, 11 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://transbordernews.in.th/home/?p=41689>

⁵⁴⁶จาก “แม่ฮ่องสอน สร้างความมั่นคงที่ดิน-ที่อยู่อาศัย ในพื้นที่อนุรักษ์ สู่การพึ่งพาตนเอง”, โดย ไทยโพสต์, 12 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipost.net/public-relations-news/745555/>

⁵⁴⁷จาก *ตั้งคณะทำงาน 3 ฝ่าย มองความเป็นไปได้ คืน ‘ไร่มุมนเวียน’ กะเหรี่ยงบางกลอย ทำกินถิ่นฐานเดิม*, โดย The Active, 27 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://theactive.thaipbs.or.th/news/socialmovement-20250227>

⁵⁴⁸จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ด่วนที่สุด ที่ พม 0209/20018 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁵⁴⁹จาก *สภาชนเผ่าพื้นเมืองจัด ‘เฮ็นขวัญ ปันน้ำใจ’ สะท้อนพลังชนเผ่าในวันชนเผ่าพื้นเมืองสากล*, โดย Lannernews, 9 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.lannernews.com/09082568-02/>

⁵⁵⁰จาก หนังสือกระทรวงศึกษาธิการ ที่ ศธ 0208/3670 ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน 2568 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

สุขภาพพระดับท้องถิ่น เช่น การตรวจสุขภาพ การติดตามผู้ป่วยโรคเรื้อรัง การให้วัคซีน และการส่งเสริมสุขภาพเชิงป้องกัน แต่การเข้าถึงบริการมีข้อจำกัดเนื่องจากระยะทาง ค่าใช้จ่าย ความแตกต่างทางวัฒนธรรม การขาดบุคลากรและทรัพยากรทางการแพทย์ ตลอดจนความไม่ไว้วางใจต่อหน่วยงานรัฐ⁵⁵¹



ที่มา : กรีนพีซ ประเทศไทย

1.5 สิทธิทางวัฒนธรรม

แม้จะมีการขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาแล้ว แต่กลไกการคุ้มครองยังไม่ชัดเจน ส่งผลให้ชุมชนไม่นำภูมิปัญญาดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์เท่าที่ควร รวมทั้งผู้มีความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์มีจำนวนลดลง เด็กและเยาวชนให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมลดลงและขาดความสนใจ สืบทอดภูมิปัญญาดังกล่าวเนื่องจากอิทธิพลของสื่อดิจิทัลและวัฒนธรรมจากภายนอก ซึ่งอาจนำไปสู่การสูญหายของภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้พบกรณีชาวอุรักลาไวย์ที่เกาะหลีเป๊ะถูกขับไล่ออกจากที่ดินบรรพบุรุษ ไม่ได้รับอนุญาตให้ทำพิธีฝังศพ โดยมีผู้ถูกดำเนินคดีมากกว่า 30 ราย สถานการณ์ดังกล่าวจึงยังไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 มาตรา 43 และมาตรา 70 รวมทั้ง ICESCR ข้อ 15 CERD ข้อ 5

และ UNDRIP ข้อ 11 ซึ่งรับรองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ในการคุ้มครอง รักษา และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมของตนอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

1.6 สิทธิสตรีกลุ่มชาติพันธุ์

จารีตความเชื่อดั้งเดิมและแนวคิดชายเป็นใหญ่ในกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มส่งผลต่อสิทธิของสตรีกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น กรณีสตรีในชุมชนอำเภอบางพื้นที่ถูกจำกัดสิทธิและบทบาทในสังคม อาทิ โอกาสในการศึกษา การประกอบอาชีพ และสิทธิในการสมรสและการหย่าร้าง รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ⁵⁵² กรณีสตรีชาวม้งถูกบังคับแต่งงานเนื่องจากประเพณีการฉุด⁵⁵³ และกรณีสตรีชาวกะเหรี่ยงถูกคลุมถุงชน นอกจากนี้ สตรีกลุ่มชาติพันธุ์เผชิญปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และเพศ เช่น กรณีสตรีชาวม้ง เมื่อประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวไม่สามารถกลับสู่ครอบครัวเดิมได้เนื่องจากมีความเชื่อว่า “ผิดผี” ทำให้ต้องทนอยู่กับครอบครัวของสามี โดยสตรีกลุ่มชาติพันธุ์มีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการและความช่วยเหลือ เช่น ขาดความรู้ด้านกฎหมาย และมีข้อจำกัดในการสื่อสารภาษาที่ไม่ใช่ภาษาถิ่นอยู่ในพื้นที่ห่างไกล กังวลในเรื่องความปลอดภัยและการกล่าวโทษเหยื่อ (victim blaming) ขาดเครือข่ายและกลไกคุ้มครองและช่วยเหลือ รวมทั้งข้อจำกัดทางเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพาผู้ชาย ส่งผลให้สตรีกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ขอรับความช่วยเหลือหรือแจ้งความดำเนินคดีกับผู้กระทำ นอกจากนี้พบปัญหาแกนนำสตรีและนักปกป้องสิทธิมีความเสี่ยงถูกคุกคามจากผู้ที่มีเห็นแตกต่างโดยข้อหาก้าวหน้าที่เป็นรากเหง้าของปัญหาของการจำกัดสิทธิและละเมิดสิทธิของสตรีกลุ่มชาติพันธุ์ คือ วัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อชายเป็นใหญ่ที่ฝังรากลึก⁵⁵⁴ ทั้งนี้ ภาคประชาสังคมได้ดำเนินโครงการแก้ไขปัญหา

⁵⁵¹จาก ก้าวข้ามผ่านอคติเรื่องป่า ชาติพันธุ์ และความเป็นธรรมทางสิ่งแวดล้อม, โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 14 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaihealth.or.th/ก้าวข้ามผ่านอคติเรื่อง/>

⁵⁵²จาก เสียงแห่งขุนเขา จากเงาสู่แสง : เรื่องราวการลุกขึ้นสู้เพื่อสิทธิของสตรีอำเภอ, โดย The 101.world, 13 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.the101.world/akha-women-rights/>

⁵⁵³ประเพณีการฉุด เป็นประเพณีของชาวม้ง โดยการฉุดจะกระทำเมื่อผู้หญิงไม่เต็มใจคบหากับผู้ชาย โดยผู้ชายจะใช้วิธีการฉุดเพื่อนำไปสู่การแต่งงาน.

⁵⁵⁴ข้อมูลจากการสรุปผลการประชุมหารือแนวทางแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวของสตรีชนเผ่าในพื้นที่ภาคเหนือเมื่อวันที่ 3 - 4 ธันวาคม 2568 ณ โรงแรม อิมร่า ท่าแพ เชียงใหม่ ตำบลช้างม้อย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่.

ความรุนแรงเพื่อสร้างความเป็นธรรม เช่น ในกลุ่มสตรี และเด็กชาวม้ง พร้อมให้คำปรึกษาและส่งต่อความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานรัฐและเอกชน โดยมีสตรี และเด็กชาวม้งใน 13 จังหวัดเข้ารับบริการด้านคำปรึกษา และได้รับความช่วยเหลือรวม 103 คน อย่างไรก็ตาม การช่วยเหลือต่าง ๆ โดยเฉพาะในภาครัฐยังคงมีจำกัด ทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรโดยเฉพาะการลงพื้นที่ ในพื้นที่ห่างไกล⁵⁵⁵



ที่มา : ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.7 ผลกระทบจากภัยพิบัติ

ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ในหลายพื้นที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ รวมทั้งขาดกลไกสนับสนุนด้านการจัดการ ทรัพยากรและการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมจากภาครัฐ เช่น ชุมชนปกากะญอ บ้านห้วยหินลาด จ. เชียงราย ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ ได้แก่ น้ำป่าไหลหลาก และดินถล่มซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากผลกระทบจากการสัมปทานป่าไม้ในอดีต ทำให้ที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารถูกทำลาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิความมั่งคั่ง ในชีวิตและทรัพย์สิน และความมั่นคงทางอาหาร⁵⁵⁶ ชุมชนมานิในภาคใต้เผชิญปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ลดลง

1.8 กลไกการดำเนินงาน

และข้อจำกัดด้านทรัพยากรของรัฐ

แม้คณะกรรมการอำนวยการบูรณาการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาฐานข้อมูล การติดตามผล และส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แต่ยังคงขาดฐานข้อมูลเชิงลึก และการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบาย อีกทั้งหน่วยงานรัฐมีข้อท้าทาย ด้านงบประมาณ บุคลากร และการฝึกอบรมที่เพียงพอ ทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และการจัดกิจกรรมส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ ขาดความต่อเนื่องและไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย⁵⁵⁷

“นอกจากนี้ ปัญหาความแตกต่างทางภาษา การสื่อสาร และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่จำกัด

ส่งผลกระทบต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ในการสะท้อนความต้องการ และปัญหาอุปสรรคต่อหน่วยงานรัฐ”

ทำให้การดำเนินการของรัฐไม่สอดคล้องกับความต้องการ และปัญหาของชุมชน⁵⁵⁸

2. การตอบรับข้อเสนอแนะในรายงานปี 2567

มีความก้าวหน้าในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. โดยรัฐบาลได้ผลักดันและประกาศใช้ พ.ร.บ. คุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. 2568

⁵⁵⁵จาก “ยังมีบ้านให้กลับ” 12 ปีหลังการรื้อฟื้นประเพณีผู้: รับลูกสาวม้งกลับบ้าน, โดยสำนักสนับสนุนสุขภาวะประชากรกลุ่มเฉพาะ, 29 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://section09.thaihealth.or.th/2025/09/29/hmong-daughter/>

⁵⁵⁶จาก เปิดผลวิจัย ‘สัมปทานไม้ - โลกรวน’ ตัวการดินถล่ม ‘ชุมชนห้วยหินลาดใน’ หักล้างอคติชาติพันธุ์ทำลายป่า, โดย The Active, 21 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://theactive.thaipbs.or.th/news/disaster-20250221>

⁵⁵⁷จาก ลำพูน ประชุมคณะกรรมการอำนวยการบูรณาการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงจังหวัดลำพูน ครั้งที่ 1/2568 เตรียมจัดงานสืบสานตำนานวิถีชีวิตกะเหรี่ยงจังหวัดลำพูน ประจำปี 2568 ครั้งที่ 14 ภายในเดือนกุมภาพันธ์, โดย สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดลำพูน, 16 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://lamphun.prd.go.th/th/content/category/detail/id/33/iid/355937>

⁵⁵⁸จาก เวทีการประชุมหารือและออกแบบแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชุมชนชาติพันธุ์ ณ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 22 สิงหาคม 2568. โดย สำนักงาน กสม., ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) และภาคีเครือข่าย, กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).

เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2568 เพื่อรับรองสิทธิทางวัฒนธรรม และส่งเสริมความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญและ หลักการสากล โดยมุ่งให้กลุ่มชาติพันธุ์สามารถเข้าถึง สิทธิขั้นพื้นฐาน การดำรงรักษาวิถีวัฒนธรรม และการมี ส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ผ่านกลไกสภาคุ้มครอง วิถีชีวิตและพื้นที่คุ้มครอง การแก้ไขข้อพิพาทด้านที่ดิน และทรัพยากรบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจน เสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม เศรษฐกิจ และ สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

3. การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2568 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนและประสาน การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ หลายกรณี อาทิ กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจห้ามจัดกิจกรรม วัฒนธรรมของกลุ่มปกากะญอใน จ. สมุทรปราการ โดยได้ประสานการคุ้มครองอย่างเร่งด่วนให้หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องเข้าใจสิทธิชุมชนในการจัดกิจกรรม ตามวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีรื้อถอนที่อยู่อาศัยของ ชาวเลอุรักลาไว้อยู่ที่เกาะบุโหลนดอน จ. สตูล โดยประสาน ให้อุทยานแห่งชาติชะลอการจัดหาพื้นที่ทดแทน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

ด้านรายงานผลตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน และข้อเสนอแนะ มีผลดำเนินการที่สำคัญในแต่ละ ประเด็น อาทิ **ด้านสิทธิที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน** เช่น กรณีชุมชนชาวเลราไว้อยู่ จ. ภูเก็ต ได้รับผลกระทบจาก การบุกรุกคลองสาธารณะและพื้นที่สาธารณประโยชน์ โดยเอกชน กสม. ได้เสนอให้ตรวจสอบการออกเอกสารสิทธิ การฟื้นฟูพื้นที่ และการพิจารณาประกาศพื้นที่เป็นเขต คุ้มครองวัฒนธรรม กรณีหน่วยงานของรัฐไม่รังวัด แนวเขตเพื่อเพิกถอนหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (น.ส.ล.) และไม่จัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานส่งผลกระทบ ต่อการจัดการที่ดินของประชาชนชุมชนไทดำ จ. สุราษฎร์ธานี กสม. ได้เสนอให้เร่งรัดการรังวัดสอบเขตที่ดิน และเสนอผลต่อคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดิน สาธารณประโยชน์ พร้อมกำกับดูแลไม่ให้มีการบังคับ ขี้ไล่ชุมชนไทดำจนกว่าการแก้ไขปัญหาจะแล้วเสร็จ รวมทั้งเร่งรัดการจัดสรรงบประมาณเพื่อก่อสร้าง ถนนคอนกรีต และอนุญาตให้ใช้พื้นที่ป่าไม้สำหรับ สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน **ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ** เช่น

กรณีการกีดกันกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้อยู่ จากงานบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะหลีเป๊ะ จ. สตูล กสม. ได้เสนอให้จัดทำข้อตกลงร่วมที่เป็นธรรม และ ดำเนินการตามหลักการ UNGPs เพื่อให้กิจกรรมท่องเที่ยว เคารพต่อสิทธิชุมชนและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และ **ด้านสิทธิทางวัฒนธรรม** เช่น กรณีหน่วยงานรัฐจับกุม ขี้ไล่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ในเขตป่าห้วยกระซู่ อ. หนองหญ้าปล้อง จ. เพชรบุรี กสม. ได้เสนอให้จัดตั้ง คณะทำงานร่วมสำรวจและกำหนดแนวเขตการใช้ ประโยชน์ที่ดินแบบแปลงรวมไร้หมุนเวียนเพื่อสอดคล้อง กับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หารือกับชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับมติ ครม. ในการฟื้นฟู วิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงกรณีหน่วยงานของรัฐไม่สำรวจ กันแนวพื้นที่สุสานและพื้นที่เพิงพักชั่วคราว (บาซัด) เพื่อให้ชาวเลใช้หลบมรสุม โดย กสม. ได้เสนอให้อุทยาน แห่งชาติตะรุเตาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนด คำนียามและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับบาซัดและ พื้นที่ทางวัฒนธรรม

นอกจากนี้ กสม. ได้ติดตามการดำเนินการตาม ข้อเสนอแนะกรณีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และ พันธุ์พืช เตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติแม่เงาทับซ้อน กับที่ทำกินของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่หลุย จ. แม่ฮ่องสอน และเตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติ ถ้ำผาไททับที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน และป่าชุมชน ของกลุ่ม ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านกลาง จ. ลำปาง โดยอุทยาน แม่เงาและถ้ำผาไทได้ปรับลดพื้นที่และดำเนินการรับฟัง ความคิดเห็นร่วมกับชุมชนและกรมอุทยานฯ กำหนด แนวทางให้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมทั่วประเทศ และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้หารือกำหนดเขตวัฒนธรรมพิเศษ ร่วมกับชุมชน ซึ่งการดำเนินการของอุทยานทั้ง 2 แห่ง เป็นตัวอย่างที่ดีในการเคารพสิทธิในวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน กสม. ได้ร่วมมือ กับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ อาทิ การประชุมหารือและออกแบบแนวทางการพัฒนา พื้นที่ชุมชนชาติพันธุ์ การกำหนดแนวทางและเกณฑ์ สันนิษฐานการแก้ไขปัญหาความมั่นคงด้านที่ดินให้เหมาะสม กับบริบทพื้นที่เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและพัฒนา คุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างยั่งยืน

4. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4.1 รัฐบาล โดย มท. ควรกำหนดแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน ตัวชี้วัด และกรอบเวลาที่ชัดเจนในการเร่งรัดกระบวนการพิสูจน์และรับรองสัญชาติไทยแก่กลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้าเงื่อนไขตามกฎหมาย โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อให้บุคคลเหล่านี้ได้รับสิทธิพลเมืองขั้นพื้นฐานเพื่อให้เป็นไปตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567

4.2 รัฐบาลควรมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งผลักดันกฎหมายลำดับรองภายใต้ พ.ร.บ. คุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. 2568 และกำหนดให้หน่วยงานรัฐต้องจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประกอบการติดตามผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

4.3 รัฐบาล โดยกรมการปกครอง ร่วมกับศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร จัดทำระบบฐานข้อมูลประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ที่สะท้อนสถิติกลุ่มประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ตามความเป็นจริง รวมทั้งประสานกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เพื่อให้มีระบบการเก็บสถิติด้านสิทธิเลือกตั้งเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการประเมินการเข้าถึงสิทธิทางการเมือง และสถิติผู้แทนทางการเมืองที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์

4.4 รัฐบาล โดย พม. กระทรวงวัฒนธรรม (วธ.) และกรมประชาสัมพันธ์ ควรสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์โดยเฉพาะสิทธิของผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อขจัดอคติทางเพศ การเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ และยุติความรุนแรงต่อผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์

4.5 รัฐบาล โดย พม. สธ. ศธ. วธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันแก้ไขปัญหาการเข้าถึงบริการภาครัฐ และสิทธิสวัสดิการต่าง ๆ แก่กลุ่มชาติพันธุ์ โดยเสริมสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาโครงสร้างเสริมและคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ของตน เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานได้อย่างเสมอภาคและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน

4.6 รัฐบาล โดย พม. ยธ. และ วธ. ควรร่วมกันส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิสตรีกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะจากปัญหาความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศ และความไม่เสมอภาคระหว่างเพศจากจารีตประเพณีและความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในรูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่าย และสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมการสร้างความรู้ในเรื่องสิทธิสตรีให้กับคนในชุมชน โดยเฉพาะผู้นำชุมชน การส่งเสริมและสนับสนุนความเข้มแข็งของเครือข่ายสตรีกลุ่มชาติพันธุ์ นอกจากนี้ควรจัดให้มีล่ามสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อสนับสนุนการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ในการเข้าถึงสิทธิและบริการของภาครัฐ





4.7 สิทธิของกลุ่มคนจนเมือง

1. การประเมินสถานการณ์

ประเทศไทยมีคนจนซึ่งมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน 3,078 บาทต่อคนต่อเดือนจำนวน 3.43 ล้านคน⁵⁵⁹ และเมื่อพิจารณาตามดัชนีความยากจนหลายมิติ (Multidimensional Poverty Index: MPI)⁵⁶⁰ พบว่ามีคนจนสูงถึง 4.78 ล้านคน⁵⁶¹ นอกจากนี้มีกลุ่มคนไร้บ้าน⁵⁶² ทั่วประเทศประมาณ 2,499 คน เป็นชายมากกว่าหญิง และส่วนใหญ่อยู่ใน กทม.⁵⁶³ รวมทั้งมีกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง⁵⁶⁴ ซึ่งอยู่ในความคุ้มครองของรัฐ 11 แห่ง มี 5,024 คน⁵⁶⁵ ปัญหาของกลุ่มคนจนโดยเฉพาะในเขตเมืองสะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำในมิติต่าง ๆ และการเข้าถึงสิทธิของกลุ่มคนดังกล่าวโดยมีสถานการณ์ด้านสิทธิของกลุ่มคนจนเมืองที่สำคัญดังนี้



ที่มา : ประชาไท

1.1 สิทธิในที่อยู่อาศัย

กลุ่มคนจนเมืองส่วนใหญ่ยังคงประสบปัญหาด้านสิทธิในที่อยู่อาศัย ซึ่งรัฐได้พยายามแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของคนจนเมือง เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.) ดำเนินการแก้ไขปัญหาแก่ผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบทที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและการเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน 6,139 ครัวเรือน ได้แก่ โครงการบ้านมั่นคงเมืองและชนบท 3,971 ครัวเรือน โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง 70 ครัวเรือน และโครงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบราง 2,098 ครัวเรือน⁵⁶⁶ นอกจากนี้ การเคหะแห่งชาติ (กคช.) ดำเนินการฟื้นฟูชุมชนเมือง อาทิ ชุมชนดินแดง ชุมชนรามอินทรา และชุมชนห้วยขวางเพื่อพัฒนาที่อยู่อาศัยใหม่ รวมถึงพัฒนาสิ่งแวดล้อม สังคมเศรษฐกิจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัย⁵⁶⁷

⁵⁵⁹ จาก รายงานสถานการณ์ความยากจน และความเหลื่อมล้ำปี 2567, โดย สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 23 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/wordpress/wp-content/uploads/2025/09/Final-Report-2024_as-of-20250912.pdf

⁵⁶⁰ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้พัฒนาดัชนีความยากจนหลายมิติของประเทศไทย (Multi-dimensional Poverty Index: MPI) ขึ้น สะท้อนคุณภาพชีวิตใน 4 มิติสำคัญ ได้แก่ การศึกษา การใช้ชีวิตในแบบที่ดีต่อสุขภาพ ความเป็นอยู่ และความมั่นคงทางการเงิน.

⁵⁶¹ จาก รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2566, โดย สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 23 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/wordpress/wp-content/uploads/2025/04/article_20241003144258.pdf

⁵⁶² คือ บุคคลซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่สาธารณะและไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง.

จาก “คน” ไร้บ้านคือใคร และเรารู้จักคนไร้บ้านดีแค่ไหนกัน (1), โดย Penguin Homeless, 19 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://penguinhomeless.com/คนไร้บ้านคือใคร-และ/>

⁵⁶³ จาก เมื่อ “ชายวัยกลางคน” กลายเป็นคนไร้บ้านมากที่สุด: สำนักรวบรวมคนไร้บ้านไทยปี 2566 ผ่านการแจกบัตรและสำรวจคนไร้บ้านทั่วประเทศล่าสุด, โดย Penguin Homeless, 23 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก https://penguinhomeless.com/one_night_count-2566_homeless-thailand/

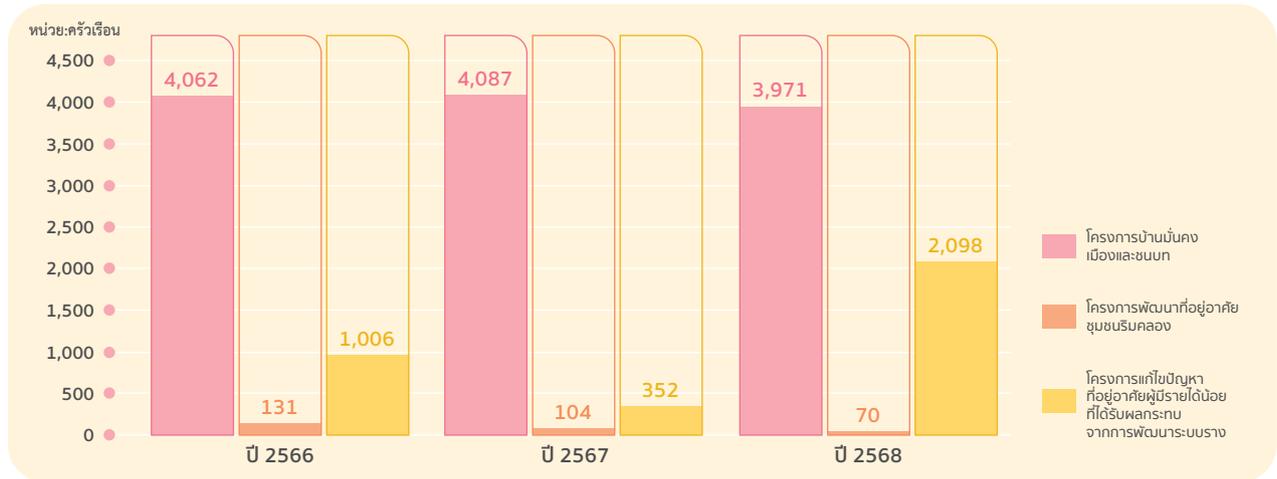
⁵⁶⁴ คือ บุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ รวมถึงอยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้.

⁵⁶⁵ จาก หนึ่งสิ่กรรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ตัวหนึ่งที่ พม 0604.02/4309 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2568 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย.

⁵⁶⁶ จาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 พฤศจิกายน 2568).

⁵⁶⁷ จาก การเคหะฯ โชว์ผลงานปี 2568 “สร้างบ้าน สร้างสุข เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี”, โดย การเคหะแห่งชาติ, 9 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.nha.co.th/2025/09/06/การเคหะฯ-โชว์ผลงานปี-2568-ส/>

ภาพที่ 4.1 : การดำเนินการแก้ไขปัญหาแก่ผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบทที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและการเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน



ที่มา : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

“กลุ่มคนไร้บ้าน ซึ่งพบข้อมูลจาก สสส. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการมี 2,499 คน⁵⁶⁸”

โดยรัฐได้ดำเนินการโครงการเพื่อจัดหาที่อยู่อาศัยชั่วคราว และจัดบริการสวัสดิการสังคม เช่น การตรวจสุขภาพและการรักษาพยาบาล การจัดทำทะเบียนประวัติบุคคล การส่งเสริมการฝึกอาชีพ การส่งเสริมการกลับคืนสู่ครอบครัวหรือชุมชน เช่น โครงการบ้านอิมใจของ กทม. โดยปรับปรุงอาคาร 3 ชั้น การประปาแม่จันทร์ เพื่อเป็นที่พักชั่วคราว (emergency shelters) โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งสามารถรองรับคนไร้บ้านได้วันละ 200 คน⁵⁶⁹ การจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพของคนไร้บ้านของ พม.⁵⁷⁰ นอกจากนี้ พม. อยู่ระหว่างร่างระเบียบว่าด้วยการส่งเสริม

และการสนับสนุนเกี่ยวกับการจัดหาที่พักอาศัยให้แก่คนไร้บ้าน เพื่อสนับสนุนงบประมาณให้แก่องค์กรด้านคนไร้บ้านที่ขึ้นทะเบียนกับ พอช.⁵⁷¹



ที่มา : มติชน

อย่างไรก็ตาม พบปัญหาในทางปฏิบัติเพื่อดำเนินการให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 56 มาตรา 71 และ ICESCR ข้อ 11 ในการจัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงและมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอ ได้แก่

⁵⁶⁸จาก หนังสือกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ด่วนที่สุด ที่ พม 0604.02/4309 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2568. งานเดิม.

⁵⁶⁹จาก หนังสือกรุงเทพมหานคร ที่ กท 1505/3965 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁵⁷⁰จาก เฝยผลสำรวจคนไร้บ้านทั่วประเทศพบ 2,719 ราย เสนอรัฐสนับสนุนสร้างบ้านกลางให้คนตกงาน-ผู้ป่วยมีที่อยู่อาศัย, โดย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 18 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://web.codii.or.th/20200124-10190/>

⁵⁷¹อาทิ ค่าที่พักไม่เกิน 1,500 บาท ค่าสาธารณูปโภคไม่เกิน 500 บาท ค่าเครื่องนุ่งห่ม และค่าบริหารจัดการ.

จาก นิกร - พม. ทหารร่วมสามพันธคนไร้บ้านฯ หนุนโครงการห้องเช่าคนละครึ่ง เตรียมวางกลไกทำงานระดับชาติ-ระดับพื้นที่ ศก, โดย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 20 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก https://www.m-society.go.th/ewtadmin/ewt/mso_web/ewt_news.php?nid=42188

1) ปัญหาการไร้ชื่อและการเวนคืนที่ไม่เป็นธรรม

อาทิ กรณีมาตรการจัดระเบียบทางเท้าและหาบเร่แผงลอยของ กทม. การลงทุนของโครงการขนาดใหญ่ อาทิ การพัฒนาระบบकुคลอง การระบายน้ำ การลงทุนด้านศูนย์การค้า และการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะ และกรณีเวนคืนที่ดินแนวเขตก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีส้ม บริเวณสถานีประชาสงเคราะห์ เขตดินแดง ที่ไม่เป็นธรรมเนื่องจากเงินค่าชดเชยที่ได้รับจากการเวนคืนที่ดินไม่เพียงพอที่จะซื้อที่อยู่อาศัยใหม่⁵⁷²

“ 2) ปัญหาความล่าช้าในการแก้ไขปัญหที่อยู่อาศัย เช่น การอนุมัติสัญญาเช่าที่ดินของชุมชนที่อยู่อาศัยในที่ดินของ สวท. ตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 มีความล่าช้า ”

3) ปัญหาการเข้าถึงที่อยู่อาศัย เช่น การเข้าถึง

โครงการ “บ้านเพื่อคนไทย” โดยพัฒนาที่ดินของ รฟท. เป็นบ้านที่อยู่อาศัยให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มวัยเริ่มทำงาน⁵⁷³ แต่กลุ่มคนจนเมืองไม่สามารถเข้าร่วมโครงการดังกล่าวได้เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบ มีรายได้น้อยและไม่แน่นอน และขาดเครดิตในการขอสินเชื่อในระบบเพื่อผ่อนชำระตามเงื่อนไขของโครงการ⁵⁷⁴ กรณีโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดงเรียกเก็บค่าบริการจัดการในอัตราที่สูง ได้แก่ ค่าสาธารณูปโภค ค่าเช่าที่จอดรถ การปรับเพิ่มค่าเช่า⁵⁷⁵ นอกจากนี้พบปัญหาขาดการบำรุงรักษาสาธารณูปโภคพื้นฐาน และมีชุมชนที่ยังเข้าไม่ถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

1.2 สิทธิด้านสุขภาพ

คนจนเมืองส่วนใหญ่ใช้หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เนื่องจากเป็นแรงงานนอกระบบที่ไม่ได้อยู่ในสิทธิประกันสังคม⁵⁷⁶ โดยพบปัญหาการเข้ารับบริการ เช่น ไม่ได้ย้ายสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติมาที่สถานพยาบาลใน กทม. การเตรียมเอกสาร และเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ทั้งนี้ คนจนเมืองที่ป่วยเป็นโรคติดต่อไม่เรื้อรัง เช่น เบาหวาน ความดัน ไขมัน และปัญหาสุขภาพจิต บางส่วนไม่ได้รับการรักษาและฟื้นฟูสุขภาพอย่างเหมาะสม เนื่องจากหากหยุดงานเข้ารับการรักษาพยาบาลจะขาดรายได้ และบางส่วนไม่มีบัตรประชาชนและทะเบียนบ้านจึงเป็นอุปสรรคต่อการใช้สิทธิรักษาพยาบาล⁵⁷⁷ นอกจากนี้ คนจนเมืองเป็นกลุ่มเปราะบางที่ได้รับผลกระทบอย่างมากจากโรคระบาด ปัญหา PM 2.5 และภัยพิบัติสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากขาดการเข้าถึงข้อมูลความรู้ด้านสุขภาพ การรักษาพยาบาล และอุปกรณ์ป้องกัน รวมถึงฐานะทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้ไม่สามารถป้องกันและรักษาสุขภาพของตนเองและครอบครัวได้อย่างเต็มที่⁵⁷⁸



ที่มา : เดลินิวส์

⁵⁷²จาก กสม.ศยามล ร่วมรายการสถานีประชาชน ประเด็นทบทวนค่าเวนคืนที่ดินการก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีส้ม, โดย สำนักงาน กสม., 22 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/16043>

⁵⁷³จำนวน 4 พื้นที่ ได้แก่ 1) พื้นที่โครงการ กม.11 กทม. 2) พื้นที่รอบสถานีรถไฟธนบุรี (ศิริราช) กทม. 3) พื้นที่รอบสถานีรถไฟจังหวัดเชียงใหม่ และ 4) พื้นที่รอบสถานีรถไฟเชียงราก จ. ปทุมธานี.

⁵⁷⁴จาก ‘ทีมฟ-สลัม 4 ภาค’ บุกรุกหน้าเขียบ ยกมติ ครม. จักรัฐบาลเร่งอนุมัติโครงการชุมชนรายได้น้อยเช่าที่ดินรถไฟ, โดย แนวหน้า, 11 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://www.naewna.com/local/860673>

⁵⁷⁵จาก รายงานผลการตรวจสอบที่ 57/2568 สิทธิชุมชนและสิทธิในที่อยู่อาศัย กรณีร้องเรียนว่าการดำเนินโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง (แพลตฟอร์มแดง) กระทบต่อมาตรฐานการครองชีพของผู้อยู่อาศัยเดิมในแพลตฟอร์มแดง เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร, โดย สำนักงาน กสม., 9 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/Examination-reports/14871>

⁵⁷⁶จาก เปิดรายงานความเหลื่อมล้ำปี ‘67 นำหวังชีวิตเปราะบาง ‘รายได้ต่ำ-หนี้สูง-เข้าถึงโอกาสน้อย’, โดย แนวหน้า, 16 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://www.naewna.com/local/861954>

⁵⁷⁷จาก ส่องสูตรแก้จนด้วยมาตรการวัดความเป็นธรรมของคนจนเมือง สานพลังลดความเหลื่อมล้ำ สู้ความเท่าเทียม, โดย The Active, 20 กรกฎาคม 2568. สืบค้นจาก <https://theactive.thaibps.or.th/news/welfare-20250720>

⁵⁷⁸จาก ผู้พิชกับคนจนเมือง : เมื่อการอยู่รอดต้องแลกกับความเสียง, โดย ไทยพีบีเอส, 10 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://localsthaibps.net/dustaffectedperson/>

กลุ่มคนไร้บ้าน แม้รัฐมีความพยายามในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพ อาทิ สปสช. ร่วมกับภาคีเครือข่ายช่วย “คนไทยไร้สิทธิ” ตรวจ DNA ยืนยันสถานะทางทะเบียน และจัดทำ “บัตรประชาชน” ให้แก่คนไร้บ้านเพื่อเข้าถึงสิทธิสวัสดิการสุขภาพผ่านระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ⁵⁷⁹ กทม. ดำเนินโครงการตรวจสุขภาพคนไร้บ้าน 2568 โดยตั้งเป้าตรวจสุขภาพ 300-400 คนพร้อมอำนวยความสะดวกทำบัตรประชาชน⁵⁸⁰ แต่ยังพบผู้ที่ตกหล่นทางทะเบียน เพราะไม่สามารถยืนยันตัวตนได้⁵⁸¹ ซึ่งสมาพันธ์คนไร้บ้านไทยได้ยื่นข้อเสนอต่อ สปสช. ให้จัดบริการสุขภาพเฉพาะกลุ่ม และดูแลคนไร้บ้านเข้าถึงสิทธิบัตรทอง เพื่อได้รับบริการสุขภาพพื้นฐานอย่างเท่าเทียม



ที่มา : นับเราด้วย

สถานการณ์ดังกล่าวเป็นข้อท้าทายในการดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 และมาตรา 55 ในการส่งเสริมให้บุคคลผู้ยากไร้ได้รับสิทธิบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง และเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้ในการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพ และ ICESCR ข้อ 12 รับรองสิทธิของทุกคนที่จะมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมาตรฐานสูงสุดเท่าที่เป็นได้

1.3 การเข้าถึงสิทธิทางเศรษฐกิจและสวัสดิการ

“คนจนเมืองส่วนใหญ่เป็นแรงงานรายวันทำงานไม่มั่นคง ประกอบอาชีพที่ไม่มีทักษะสูง ค่าตอบแทนต่ำ มีความเสี่ยงสูง และไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิแรงงาน”

เช่น รับจ้างทั่วไปรายวัน จักรยานยนต์รับจ้าง ทาบเร่แผงลอย ส่งผลให้ไม่มีเงินออมหรือทรัพย์สิน และขาดเครดิตในการขอสินเชื่อเงินกู้ในระบบ จึงต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนนอกระบบ ทำให้เผชิญปัญหาหนี้สินนอกระบบในปี 2568 พบกรณีผู้ค้าหาบเร่แผงลอยได้รับความเดือดร้อนจากนโยบายทวงคืนทางเท้าของ กทม. ที่ยกเลิกจุดผ่อนผันทำการค้าบางส่วน ทำให้ไม่สามารถค้าขายในพื้นที่เดิมได้ และปัญหาการจัดสรรพื้นที่ทำการค้าของแต่ละเขตที่แตกต่างกัน กรณีโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดงมีปัญหาเรื่องความชัดเจนในการจัดการแผงการค้ากระทบต่อการครองชีพของผู้อยู่อาศัย⁵⁸²

⁵⁷⁹จาก ช่วยคนไทยไร้สิทธิตรวจ DNA ยืนยันสถานะ ทำ “บัตร ปชช.” เพื่อเข้าถึงสวัสดิการสุขภาพ, โดย สำนักข่าว Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 19 มิถุนายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.hfocus.org/content/2025/06/34454>

⁵⁸⁰จาก กทม. ลุยตรวจสุขภาพคนไร้บ้านต่อเนื่องปีที่ 2 เน้นดูแลครบวงจร ตั้งเป้า ‘บ้านอ้อมใจ’ ศูนย์พักพิงชั่วคราว พร้อมเปิด ม.ค. 69, โดย เดอะ สแตนดาร์ด, 16 กุมภาพันธ์ 2568. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/bangkok-homeless-healthcare/>

⁵⁸¹จาก ‘รพ.ราชพิพัฒน์’ นำร่องช่วยคนจน (เมือง) ได้พิสูจน์ตัวตน เข้าถึงสิทธิสวัสดิการ, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 9 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/judprakai/1095409>

⁵⁸²จาก รายงานผลการตรวจสอบที่ 57/2568 สิทธิชุมชนและสิทธิในที่อยู่อาศัย กรณีร้องเรียนว่าการดำเนินโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง (แพลตฟอร์มแดง) กระทบต่อมาตรฐานการครองชีพของผู้อยู่อาศัยเดิมในแพลตฟอร์มแดง เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร. งานเดิม.

ทั้งนี้ รัฐได้พยายามส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการเพื่อแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจของชนเมือง อาทิ ครัวเรือน. เห็นชอบโครงการเพิ่มวงเงินสวัสดิการให้แก่ผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐปี 2568 ประมาณ 22,780 ล้านบาท โดยมีผู้ถือบัตร 13.40 ล้านราย⁵⁸³ กำหนดนโยบายลดค่าครองชีพของประชาชน โดยเฉพาะด้านพลังงาน อาทิ ค่าน้ำมัน ค่าไฟฟ้า และก๊าซหุงต้ม (LPG)⁵⁸⁴ มาตรการช่วยเหลือลูกหนี้รายย่อยเพิ่มเติมของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนและป้องกันไม่ให้นี้เสีย (NPL) เพิ่มขึ้น⁵⁸⁵ กคช. จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนสนับสนุนเงินออมและช่วยเหลือสมาชิก และสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสนับสนุนแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อการลงทุนพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมได้จัดหางานแก่คนไร้บ้าน เช่น กทม.⁵⁸⁶ และมูลนิธิกระจกเงา⁵⁸⁷ รวมถึง กทม. ได้จัดทำฐานข้อมูลคนไร้บ้านเพื่อติดตามช่วยเหลือและจัดสวัสดิการที่เหมาะสม โดยจัดตั้งจุดบริการสวัสดิการ (Drop In) ให้บริการทะเบียนเคลื่อนที่ที่บำบัดประชาชนแก่คนไร้บ้าน⁵⁸⁸



ที่มา : ไทยพีบีเอส

สำหรับคนไร้ที่พึ่งได้รับการคุ้มครองตาม พ.ร.บ. การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 ในปี 2568 ได้มีประกาศคณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เรื่อง กำหนดประเภทหรือลักษณะของคนไร้ที่พึ่ง เป็นบุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพและอยู่ในสภาวะลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ โดยต้องมีสัญชาติไทย⁵⁸⁹ ซึ่งข้อมูลจากศูนย์ช่วยเหลือสังคม พม. ให้บริการช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่งและขอทาน 8,891 ราย และกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการได้พัฒนาคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่งในสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง 11 แห่ง ได้แก่ คนเร่ร่อนที่ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง คนไร้ที่พึ่งที่ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม และคนขอทาน โดยการประกาศพื้นที่สร้างสรรค์ให้แสดงความสามารถแทนการขอเงิน⁵⁹⁰ รวมถึงจัดโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองแก่คนไร้ที่พึ่งคนเร่ร่อน และขอทาน โดยจัดกิจกรรมฟื้นฟูด้านสังคม ด้านการเรียนรู้ ด้านการแพทย์ และด้านอาชีพ ซึ่งมีผู้ได้รับการออกแบบการพัฒนารายบุคคล และผ่านการฝึกทักษะอาชีพให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ 163 คน⁵⁹¹

อย่างไรก็ตาม พบผู้ตกหล่นที่ไม่ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจำนวนมาก เนื่องจากการตั้งเกณฑ์ไม่ตรงกับคุณสมบัติคนจน ความแม่นยำของการคัดกรอง และไม่มีมาตรการใหม่⁵⁹² อีกทั้งรายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำประเทศไทยปี 2567 พบกลุ่มเป้าหมายหลักที่เป็นครัวเรือนยากจนบางส่วนยังเข้าไม่ถึงโครงการเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และเบี้ยผู้พิการ⁵⁹³ ด้านการเข้าถึงการศึกษา กศศ. พบนักเรียนยากจนพิเศษมากที่สุดในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา สูงถึง 1.30 ล้านคน

⁵⁸³จาก สรุปรายการประชุมคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 กันยายน 2568, โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 23 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/th/news/100817>

⁵⁸⁴จาก 'ลดค่าไฟ-ตรึงราคาก๊าซ' ภารกิจเร่งด่วน รวม.พลังงาน, โดย สำนักงานบริหารกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน, 23 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://enconfund.go.th/ลดค่าไฟ-ตรึงราคาก๊าซ-ท/>

⁵⁸⁵จาก สรุปรายการประชุมคณะรัฐมนตรี วันที่ 1 กรกฎาคม 2568 ประเด็นกระทรวงการคลัง และเศรษฐกิจ, โดย กระทรวงการคลัง, 23 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก https://drive.google.com/file/d/1VCwObnNxAAzQAlrYRXNi-8eg71KOC6l/_view

⁵⁸⁶จาก กทม. ลุยตรวจสุขภาพคนไร้บ้านต่อเนื่องปีที่ 2 เน้นดูแลครบวงจร ตั้งเป้า 'บ้านอิมใจ' ศูนย์พักพิงชั่วคราว พร้อมเปิด ม.ค. 69. งานเดิม.

⁵⁸⁷จาก เมื่อสภาพเศรษฐกิจคือ ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต หากเศรษฐกิจดี ก็ส่งผลให้คนเร่ร่อนอยู่ดีกินดี มีเงินจับจ่ายใช้สอยไม่ขาดมือ แต่เมื่อเศรษฐกิจแย่ คุณภาพชีวิตที่เคยได้เสปสุขก็อาจจะลดลง, โดย ไทยพีบีเอส, 30 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/now/content/2520>

⁵⁸⁸จาก หนังสือกรุงเทพมหานคร ที่ กท 1505/3965 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁵⁸⁹จาก ประกาศคณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เรื่อง กำหนดประเภทหรือลักษณะของคนไร้ที่พึ่ง. (2568, 3 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา, 142 (พิเศษ 323ง), 31 - 32.

⁵⁹⁰จาก คนไร้ที่พึ่ง, โดย กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 9 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://dsw.go.th/Service/1>

⁵⁹¹จาก หนังสือกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ด่วนที่สุด ที่ พม 0604.02/4309 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2568. งานเดิม.

⁵⁹²จาก ข้าหลวงบัตรคนจน: จนจริง 1.4 ล้านคนหลุด ไม่จน 10.1 ล้านคนได้, โดย ไทยพีบีเอส, 23 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/economy-146>

⁵⁹³จาก เปิดรายงานความเหลื่อมล้ำปี '67 นำห่วงชีวิตประบาง 'รายได้ต่ำ-หนี้สูง-เข้าถึงโอกาสน้อย'. งานเดิม.

“นักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ เพียง 1 ใน 10 คนเท่านั้นที่สามารถเข้าศึกษาต่อถึงระดับอุดมศึกษาได้สำเร็จ⁵⁹⁴ ซึ่งสะท้อนปัญหาการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของกลุ่มคนจนเมือง”

2. การตอบรับข้อเสนอแนะในรายงานปี 2567

มีความก้าวหน้าในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. โดยรัฐบาลจัดสรรงบประมาณในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ให้ พม. ดำเนินการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท 20,920 หลังคาเรือน โดยระหว่างปี 2560 - 2567 ได้ดำเนินการแล้ว 199,386 หลังคาเรือน อาทิ โครงการบ้านมั่นคง โครงการบ้านพอเพียง โครงการบ้านมั่นคงชุมชนริมคลองเปรมประชากรและคลองลาดพร้าว และโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบราง⁵⁹⁵

3. การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2568 กสม. รับเรื่องร้องเรียนไว้ดำเนินการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จำนวน 4 กรณี อาทิ กรณีผู้ค้าหาบเร่แผงลอยได้รับความเดือดร้อนจากนโยบายทางคืนทางเท้าของ กทม. โดย กสม. ได้ประสานการคุ้มครองและหาหรือแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ กทม. เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน⁵⁹⁶

ด้านรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ อาทิ กรณีร้องเรียนว่าการดำเนินโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง (แพลตฟอร์มแดง) กระทบต่อมาตรฐาน

การครองชีพของผู้อยู่อาศัยเดิมในแพลตฟอร์มแดง เนื่องจากเรียกเก็บค่าบริหารจัดการในอัตราที่สูง ซึ่ง กสม. มีข้อเสนอแนะไปยัง กคช. ร่วมกับ พม. ให้เร่งแก้ไขปัญหาให้เหมาะสม ทบทวนการเรียกเก็บค่าสาธารณูปโภค และค่าเช่าโดยคำนึงถึงประชาชนผู้มีรายได้น้อยเป็นอันดับแรก มาตรการหรือแนวทางในการช่วยเหลือเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เพื่อลดความเสี่ยงถูกบังคับให้ย้ายออก และป้องกันปัญหาคนไร้บ้านหรือไร้ที่อยู่อาศัยที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตจากการดำเนินโครงการฟื้นฟู

ด้านการจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เช่น กรณีสมาชิกเครือข่ายองค์กรชุมชนไม่สามารถชำระหนี้คืนโครงการได้เนื่องจากประสบภัยธรรมชาติ โรคระบาด และภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ โดยให้หน่วยงานจัดตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาและให้ความช่วยเหลือเครือข่ายองค์กรชุมชนที่ได้รับความเดือดร้อน ฟื้นฟูความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์กรชุมชน และกำหนดมาตรการหรือแนวทางการเพื่อป้องกันปัญหา และช่วยเหลือเยียวยาผู้ใช้สินเชื่อกฎหมายหรือทุพพลภาพ

4. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4.1 รัฐบาลควรเร่งรัดให้ พอช. กคช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมให้คนจนเมืองได้เข้าถึงที่อยู่อาศัยที่มั่นคง เพียงพอ และปลอดภัยในราคาที่สามารถจ่ายได้ และจัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม และสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยแก่คนในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนเป็นผู้มีบทบาทหลักในกระบวนการพัฒนาที่อยู่อาศัย และแก้ไขปัญหาความไม่มั่นคงในด้านต่าง ๆ ของชุมชน

⁵⁹⁴จาก รายงานฉบับพิเศษสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2567 และทิศทางสำคัญในปี 2568 : ประเทศไทยกับการแก้ปัญหาเชิงระบบเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. งานเดิม.

⁵⁹⁵จาก วรารุช ชี พม. ตั้งเป้าปีบฯ 68 พัฒนาที่อยู่อาศัยราคาถูก ช่วยผู้มีรายได้น้อย - ซ่อมแซมบ้านคนพิการ - ผู้สูงอายุ, โดย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 27 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก https://m-society.go.th/news_view.php?nid=40795

⁵⁹⁶จาก กสม. คายมล ประชุมหาหรือแนวทางแก้ไขปัญหาค้าหาบเร่แผงลอยได้รับความเดือดร้อนจากนโยบายทางคืนทางเท้าของกรุงเทพมหานคร, โดย สำนักงาน กสม., 1 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/15895>

4.2 รัฐบาลโดย พม. พอช. กคช. ควรออกแบบและ พัฒนาที่อยู่อาศัยและชุมชนโดยคำนึงถึงความต้องการ ของผู้สูงอายุ เด็ก ผู้หญิง และคนพิการสามารถใช้งานได้ อย่างเหมาะสมและมีความปลอดภัย รวมทั้งการเตรียม ความพร้อมรับมือภัยพิบัติต่าง ๆ

4.3 รัฐบาลควรเร่งรัดให้ รพท. ในการจัดทำสัญญา เช่าที่ดินให้กับชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างทาง รถไฟ จัดทำสัญญาเช่าที่เป็นธรรมร่วมกับผู้เช่า และพัฒนา พื้นที่ด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้แล้วเสร็จโดยเร็ว นอกจากนี้ควรนำที่ดินของหน่วยงาน เช่น รพท. การท่าเรือแห่งประเทศไทย (กทท.) กรมธนารักษ์มาพัฒนา เป็นโครงการที่อยู่อาศัยและที่ทำกินสำหรับผู้มีรายได้น้อย

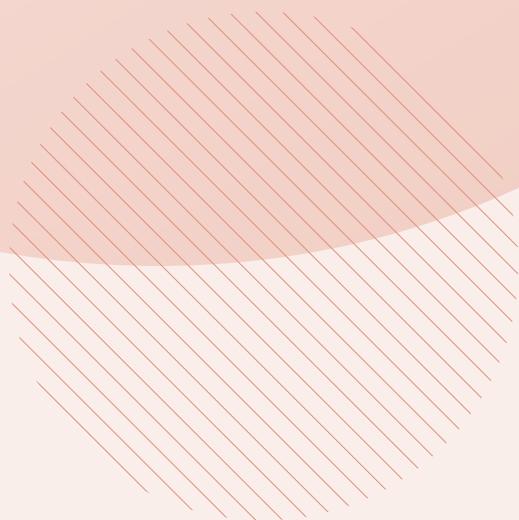
4.4 รัฐบาลโดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงาน การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มท. พม. และ กค. ควรจัดทำฐานข้อมูลของคนจนเมือง คนไร้บ้าน และคนไร้ที่พึ่ง เพื่อเก็บข้อมูลทางสถิติโดยจำแนกเพศ ประเภท ข้อท้าทาย ปัญหาอุปสรรค และความต้องการ ความช่วยเหลือ เพื่อคัดกรองสถานะของผู้ที่มีสิทธิได้ รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่สอดคล้องกับสถานการณ์ ของคนจนให้สามารถแก้ไขปัญหาของกลุ่มคนจนเมืองได้ อย่างครอบคลุมในทุกมิติ



ที่มา : freepik.com

05

สถานการณ์สิทธิมนุษยชน
ในพื้นที่ชายแดน



สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

186

สถานการณ์ความขัดแย้งบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา

193



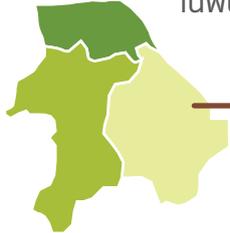


สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

พัฒนาการ

▶ การปรับลดพื้นที่ประกาศใช้ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพิ่มเติม

พื้นที่ทั้งหมด 33 อำเภอ



ยกเลิกแล้ว

16 อำเภอ



คงเหลือ 17 อำเภอ

▶ การจัดทำร่างระเบียบคณะกรรมการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.



▶ รัฐพัฒนาระบบการให้บริการวัคซีน โดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ให้บริการวัคซีนทุกวัน มีโครงการ “อสม. เคาะประตูบ้าน ชวนคนไทยฉีดวัคซีน” และให้บริการวัคซีนรวม



ปัญหาและอุปสรรค

เหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น



เหตุการณ์ความรุนแรง

503 เหตุการณ์

แบ่งเป็นเหตุอาชญากรรมต่อบุคคล	216	เหตุการณ์
รองลงมาเป็นเหตุการความมั่นคง	168	เหตุการณ์
ก่อวิน	115	เหตุการณ์
เหตุปะทะ	4	เหตุการณ์

เหตุการณ์ความรุนแรง

ผู้เสียชีวิต

57 ราย

ได้รับบาดเจ็บ

308 ราย



ผู้ต้องสงสัยหรือบุคคลตามหมายจับในคดีความมั่นคง 6 ราย
ถูกวิสามัญฆาตกรรม 6 ราย

สถิติเพิ่มขึ้น

จากปี 2567

(ข้อมูลจากกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ส่วนหน้า)

เหตุการณ์ความรุนแรง

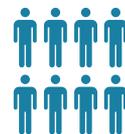
363 เหตุการณ์

ผู้เสียชีวิต

52 ราย

ได้รับบาดเจ็บ

189 ราย



ผู้ต้องสงสัยหรือบุคคลตามหมายจับในคดีความมั่นคง 8 ราย
ถูกวิสามัญฆาตกรรม 8 ราย



เด็กมีภาวะ
ทุพโภชนาการสูง
ข้อมูลจากศูนย์อนามัยที่ 12

จังหวัดยะลา
เด็กมีภาวะทุพโภชนาการ
ร้อยละ **12.37**



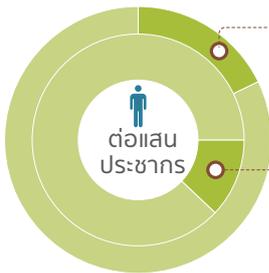
จังหวัดปัตตานี
เด็กมีภาวะทุพโภชนาการ
ร้อยละ **15.59**

จังหวัดนราธิวาส
เด็กมีภาวะทุพโภชนาการ
ร้อยละ **18.67**

สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 12.31

▶ เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ใน จ. ยะลาและปัตตานี ป่วยเป็นโรคหัดมากที่สุด ในประเทศไทย

ข้อมูลจากกรมควบคุมโรค



เด็กใน จ. ยะลา
ร้อยละ **17.82**



เด็กใน จ. ปัตตานี
ร้อยละ **12.07**

ในขณะที่อัตราการได้รับวัคซีนพื้นฐาน
ตามเกณฑ์อยู่ในระดับต่ำ
และผู้ป่วยส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับวัคซีน

▶ สตรีตั้งครรภ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เสียชีวิตหลังคลอดและติดสารเสพติดสูง

เสียชีวิตหลังคลอด
15
ราย



ติดสารเสพติด
58
ราย

ข้อมูลจากศูนย์อนามัยที่ 12

ข้อเสนอแนะ

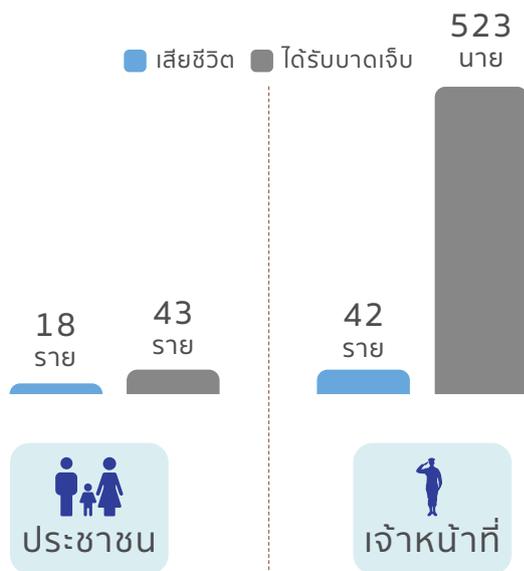
- ▶ ขับเคลื่อนนโยบายการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและการรับฟังความเห็นของประชาชนอย่างครอบคลุมควบคู่กับการทบทวนและยกเลิกการบังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- ▶ ดำเนินงานเชิงรุกเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพของเด็กและสตรีในพื้นที่





สถานการณ์ความขัดแย้งบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา

การโจมตีของทหารกัมพูชาบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา
ส่งผลต่อสิทธิในชีวิตร่างกาย
และทรัพย์สินของพลเรือนและทหาร



โรงพยาบาล
ได้รับผลกระทบ
20 แห่ง

โรงพยาบาลส่งเสริม
สุขภาพตำบล
ได้รับผลกระทบ
139 แห่ง



โรงเรียนและสถานศึกษา
ได้รับผลกระทบ
1,000 แห่ง



การสื่อสารของรัฐบาลที่ล่าช้า คลุมเครือ
และขาดเอกภาพ



การเผยแพร่ข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือน
จำนวนมากผ่านสื่อสังคมออนไลน์



การอพยพของประชาชนกระทบต่อการดำเนินชีวิตรายได้
และการประกอบอาชีพ เช่น หลีกเกณฑ์การช่วยเหลือเยียวยา
ผู้ที่ได้รับผลกระทบที่ไม่สอดคล้องกับความเสียหายของ
ที่พักอาศัยและพืชผลทางการเกษตรและผู้ที่ได้รับผลกระทบ
บางรายยังไม่ได้รับเงินเยียวยาจากรัฐ



ศูนย์อพยพในพื้นที่ขาดแคลนอาหารและสิ่งของ
จำเป็นในชีวิตประจำวัน ความล่าช้าและงบประมาณ
ที่ไม่เพียงพอในการบริหารจัดการศูนย์อพยพ

รัฐบาลให้ความช่วยเหลือ

ผู้ได้รับผลกระทบ
กรณีเสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บ



เป็นเงิน 66,050,000 บาท

ผู้เสียชีวิต

29 ราย

ทุพพลภาพถาวร

10 ราย

ได้รับบาดเจ็บ

401 ราย



▶ รัฐบาลพยายามคุ้มครองสิทธิในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน
ของประชาชน รวมถึงให้การช่วยเหลือเยียวยาด้านร่างกาย
และจิตใจแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความขัดแย้ง
บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา

กรณีบ้าน/ที่อยู่อาศัย
ได้รับความเสียหาย 885 หลัง



ดำเนินการซ่อมแซมแล้วเสร็จ

อยู่ระหว่างการซ่อมแซม

กรณีผู้อพยพ 296,569 คน/วีรเรือน

รวมเป็นเงิน
1,316.08
ล้านบาท



(ข้อมูลจากสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี)

ข้อเสนอแนะ

⚙️ สร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชนในการจัดการปัญหาข้อพิพาทบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา
ควบคู่กับการพัฒนาและยกระดับการสื่อสารในภาวะวิกฤตอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ
ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ



⚙️ ทบทวนแผนเผชิญเหตุให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทในแต่ละพื้นที่เพื่อให้
ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นควบคู่กับการเสริมสร้างองค์ความรู้และทักษะของประชาชน
ชักชวนความเข้าใจและการปฏิบัติตามแผนเผชิญเหตุอย่างต่อเนื่อง เพื่อสามารถ
รับมือกับสถานการณ์ รวมถึงเร่งเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างครอบคลุม





5.1 สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. การประเมินสถานการณ์

สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงเกิดขึ้น ส่งผลกระทบต่อสิทธิในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน แม้กลไกคณะกรรมการสิทธิของสภาผู้แทนราษฎร⁵⁹⁷ รัฐบาลและหน่วยงานด้านความมั่นคงได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่ปัญหาการขาดเสถียรภาพของรัฐบาลกระทบต่อความต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหา และกระบวนการพูดคุยสันติสุขได้หยุดชะงักตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2567 โดยมีสถานการณ์สำคัญและข้อท้าทาย ดังนี้



ที่มา : เรื่องเล่าเช้านี้

1.1 เหตุการณ์ความรุนแรงและการได้รับเยียวยา

ปี 2568 สถิติจากกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน. ภาค 4 สน.) รายงานว่า

เกิดเหตุการณ์ความรุนแรง 503 เหตุการณ์ แบ่งเป็นเหตุอาชญากรรมต่อบุคคล 216 เหตุการณ์ รองลงมา เป็นเหตุการณ์ความมั่นคง 168 เหตุการณ์ ก่อแ้ว 115 เหตุการณ์ และเหตุปะทะ 4 เหตุการณ์⁵⁹⁸ โดยมีผู้เสียชีวิต 57 ราย ได้รับบาดเจ็บ 308 ราย รวมทั้งมีรายงานผู้ต้องสงสัยหรือบุคคลตามหมายจับในคดีความมั่นคงถูกวิสามัญฆาตกรรม 6 ราย สถิติเพิ่มขึ้นจากปี 2567 ซึ่งเกิดเหตุการณ์ความรุนแรง 363 เหตุการณ์ มีผู้เสียชีวิต 52 ราย ได้รับบาดเจ็บ 189 ราย อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสถานการณ์ภาคใต้รายงานสถิติที่สูงกว่ารายงานของภาครัฐ โดยมีเหตุการณ์ความไม่สงบ 608 เหตุการณ์ มีผู้เสียชีวิต 114 ราย ผู้ได้รับบาดเจ็บ 409 ราย เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีได้รับผลกระทบต่อชีวิตและร่างกาย 43 ราย⁵⁹⁹ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2567 พบว่าจำนวนเหตุการณ์ และผู้เสียชีวิตลดลงเล็กน้อย แต่ผู้ได้รับบาดเจ็บเพิ่มขึ้น⁶⁰⁰



ที่มา : สำนักงาน กสม.

⁵⁹⁷ มีข้อเสนอแนะ อาทิ การกำหนดกลไกสร้างสันติภาพ การสร้างหลักประกันความปลอดภัยของประชาชน การอำนวยความสะดวก การยอมรับอัตลักษณ์และประวัติศาสตร์ของทุกกลุ่ม การกระจายและเพิ่มอำนาจให้ประชาชนตามหลักแห่งการปกครองตนเองภายใต้รัฐธรรมนูญ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและการศึกษา การแสวงหาทางออกทางการเมืองด้วยกระบวนการสันติภาพ และการติดตามตรวจสอบและสนับสนุนการสร้างสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้.

จาก รายงานการพิจารณาการศึกษาเรื่อง ยุติเพื่อพิจารณาศึกษา และเสนอแนวทางการส่งเสริมกระบวนการสร้างสันติภาพเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเพื่อพิจารณาการศึกษาและเสนอแนวทางการส่งเสริมกระบวนการสร้างสันติภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (น. 167 - 185), โดย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2568. สืบค้นจาก <https://www.scribd.com/document/921119008/รายงาน-กมธ-สันติภาพชายแดนใต้>

⁵⁹⁸ จาก หนังสือกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า ด่วนมาก ที่ นร 5119.1/1118 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2568 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

⁵⁹⁹ จาก รูปภาพของ Deep South Watch: สรุปรูปเหตุการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย Deep South Watch, 9 มกราคม 2569. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/deepsouthwatch/photos>

⁶⁰⁰ ปี 2567 มีเหตุการณ์ความไม่สงบ 632 เหตุการณ์ ผู้เสียชีวิต 129 ราย ผู้ได้รับบาดเจ็บ 357 ราย เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีได้รับผลกระทบต่อชีวิตและร่างกาย 43 ราย ข้อมูลจาก Deep South Watch.



ด้านการเยียวยา ศอ.บต. ให้ความช่วยเหลือเยียวยา แก่ผู้ได้รับผลกระทบกรณีเสียชีวิต 45 ราย ได้รับบาดเจ็บ 383 ราย พิการ 8 ราย และด้านทรัพย์สิน 126 ราย รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 38,722,172 บาท⁶⁰¹ ซึ่งเป็น การคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 25 และ ICCPR ข้อ 2 ใดๆก็ตาม

“ รัฐมีข้อท้าทายในการช่วยเหลือเยียวยา อาท การสร้างความเชื่อมั่นทาง จิตใจแก่ประชาชนและชุมชนให้ รู้สึกปลอดภัยหลังเกิดเหตุการณ์ การสร้างความไว้วางใจ โดยเฉพาะ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้ กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง รวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วม ในการสื่อสารระหว่างรัฐกับชุมชน อย่างมีประสิทธิภาพ⁶⁰² ”

1.2 การบังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง

รัฐบาลยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงเพิ่มเติมในพื้นที่ อ. ยะหา จ. ยะลา ส่งผลให้ พื้นที่ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ลดลงเหลือ 17 อำเภอ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว สอดคล้องตามข้อเสนอแนะของ กสม. และพันธกรณี ตาม ICCPR ข้อ 14 ที่มุ่งเน้นการประกันสิทธิ ของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม

อย่างไรก็ดี กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงที่ยัง มีผลบังคับใช้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งให้อำนาจ

เจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการบางประการ อาจกระทบต่อ สิทธิและการใช้เสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 34 ICCPR ข้อ 14 ข้อ 19 CAT ข้อ 2 และ CRC ข้อ 3 ดังนี้ 1) การควบคุมตัวบุคคลตาม กฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 และ พ.ร.ก. การบริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งพบรายงาน การร้องเรียนเกี่ยวกับการถูกทำร้ายร่างกายในระหว่าง การควบคุมตัว⁶⁰³ และบางกรณีมีได้กรรวมอยู่ในกลุ่มของ ผู้ถูกควบคุมตัว⁶⁰⁴ อีกทั้งพบข้อมูลผลกระทบด้านร่างกาย และจิตใจในกลุ่มอดีตผู้ต้องขังคดีความมั่นคงและบุคคล ในครอบครัว อาทิ ความเครียดสูง โรควิตกกังวล และ โรคซึมเศร้า⁶⁰⁵ 2) กรณีการตรวจเก็บ DNA จากบุคคลที่ ไม่ใช่ผู้ต้องหา ซึ่ง กสม. ยังคงได้รับรายงานจากประชาชน ในพื้นที่อยู่เป็นระยะ⁶⁰⁶ 3) การดำเนินคดีจากการใช้ เสรีภาพ โดยมีกรณีพนักงานอัยการสั่งฟ้องนักกิจกรรม ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในข้อหาตามประมวล กฎหมายอาญามาตรา 116 จากการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับ ปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ความมั่นคงในเหตุการณ์ปะทะ ในพื้นที่ จ. ปัตตานี กรณีนักกิจกรรมและนักศึกษา จำนวน 5 คน ในข้อหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 116 จากกิจกรรมทำประชามติจำลอง และ กรณีสื่อมวลชนกับประชาชนในพื้นที่รวม 7 คน ในข้อหาร่วมกันขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของ เจ้าพนักงานจากการรายงานข่าวเหตุวิสามัญฆาตกรรม ในพื้นที่ อ. ธารโต จ. ยะลา รวมถึงกรณีนักกิจกรรม 9 ราย ในข้อหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 209 และมาตรา 210 จากการจัดกิจกรรมบริเวณหาดวาสุกรี จ. ปัตตานี เมื่อปี 2565 ทั้งนี้ มีกรณีศาลพิพากษา ยกฟ้อง อาทิ กรณีศาลจังหวัดปัตตานียกฟ้องนักข่าว

⁶⁰¹จาก สถิติความสูญเสียจากเหตุการณ์ความไม่สงบฯ 2547-2568 - สถิติเยียวยาปี 2547 – 2568 (7), โดย ศอ.บต., 10 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.sbpac.go.th/home/?p=133932>

⁶⁰²จาก การประชุมเพื่อติดตามและขับเคลื่อนการดำเนินการตามข้อเสนอแนะจากรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567 ประเด็นสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้, 13 มิถุนายน 2568. สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

⁶⁰³จาก ผลงานวัฒนธรรมแจ้งเหตุการณ์ทราบฯ ม.29 ถึงศูนย์ป้องกันการทรมาณฯ ตลิ่งชัน, โดย มูลนิธิสานวัฒนธรรม, 4 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://crcfthailand.org/2025/08/05/60334/>

⁶⁰⁴จาก เหตุเจ้าหน้าที่คุมตัวเยาวชน แคมป์ทะเลหมอก อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย เครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบ จากกฎหมายพิเศษ JASAD, 29 พฤษภาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/p/1AVj7buHeY/>

⁶⁰⁵จาก หนังสือศูนย์สุขภาพจิตที่ 12 ที่ สธ 0819/422 ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2568 เรื่อง ขอส่งรายงานข้อมูลการดำเนินงานด้านสุขภาพจิต ปี 2568.

⁶⁰⁶จาก เจ้าหน้าที่ตำรวจ - ทหาร ขอเก็บ DNA ชาวบ้านในพื้นที่บ้านกูแบลตอ ต.กะลุวอ อ.เมือง จ.นราธิวาส [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย เครือข่าย ผู้ได้รับผลกระทบจากกฎหมายพิเศษ JASAD, 5 เมษายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/p/1T17DwrNK9/>

พลเมืองชายแดนใต้จากข้อหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 ในเหตุการณ์ระหว่างการรับศพผู้ถูกวิสามัญฆาตกรรมเพื่อนำไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและกรณีศาลจังหวัดนราธิวาสยกฟ้องนักปกป้องสิทธิมนุษยชนผู้หญิงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในข้อหาตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 14 จากกรณีโพสต์ข้อความเกี่ยวกับการค้างชำระค่าน้ำประปาของหน่วยทหารในพื้นที่ จ. ปัตตานี



ที่มา : ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน

1.3 สิทธิด้านสุขภาพของเด็ก

ยังคงพบสถานการณ์ที่น่าห่วงกังวลและอาจไม่สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญมาตรา 54 ICESCR ข้อ 11 ข้อ 12 และ CRC ข้อ 24 ในการส่งเสริมให้เด็กได้รับมาตรฐานสาธารณสุขสูงสุด ดังนี้ **1) การแพร่ระบาดของโรคหัด** ปี 2568 จ. ยะลาและปัตตานียังเป็นพื้นที่ที่มีเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีป่วยเป็นโรคหัดมากที่สุดในประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 17.82 และร้อยละ 12.07 ต่อแสนประชากรตามลำดับ ผู้ป่วยส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับวัคซีนหรือผู้ปกครองไม่ทราบหรือไม่แน่ใจเกี่ยวกับประโยชน์ของการรับวัคซีน⁶⁰⁷

⁶⁰⁷จาก สถานการณ์โรคหัด (Measles) ประเทศไทย ข้อมูล ณ วันที่ 27 ตุลาคม 2568, โดย กรมควบคุมโรค, 12 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก https://ddc.moph.go.th/uploads/ckeditor2/files/DOE_measles_27.10.2568.pdf

⁶⁰⁸จาก การประชุมเพื่อติดตามและขับเคลื่อนการดำเนินการตามข้อเสนอแนะจากรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567 ประเด็นสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้. งานเดิม.

⁶⁰⁹จาก หนังสือศูนย์อนามัยที่ 12 ยะลา ที่ สธ 0922.03/2076 ลงวันที่ 2 ตุลาคม 2568 เรื่อง ส่งรายงานข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

⁶¹⁰จาก “สส.ชากริยา” จีรัฐ แก้ปัญหาขาดงบ อาหารกลางวันตาดึกา เอกสารสิทธิ์ที่ดิน อ.จะนะ อ.ศรีสาคร ผ่าถันน้ำประปาภูเขาพัง, โดย พรรคภูมิใจไทย, 30 กรกฎาคม 2568. สืบค้นจาก <https://bhumjaitai.com/news/108367>

⁶¹¹จาก “รวม.นฤมล” ลุย จ.ยะลา รับฟังปัญหาครู ดันงบอาหารกลางวัน เพิ่มอัตราครู ลดภาระครู เดินหน้าปรับระบบบริหารบุคลากรและงบประมาณการศึกษาให้เท่าเทียมทั่วประเทศ [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย วิทยุศึกษา FM 92, 8 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/p/1BcQKKhR2X/>

“อุปสรรคสำคัญในการตัดสินใจ
 นำเด็กเข้ารับวัคซีน คือ
 ข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับ
 อาการเจ็บป่วยข้างเคียง
 ภายหลังได้รับวัคซีน
 การเข้ารับบริการได้เฉพาะในเวลาราชการ
 และความเชื่อทางศาสนา ประกอบกับ
 บทบาทของบิดาที่มีอิทธิพลต่อ
 การตัดสินใจไม่นำเด็กเข้ารับวัคซีน⁶⁰⁸”

แม้ว่า สธ. ได้พัฒนาการให้บริการวัคซีนรวมชนิด 5:1 เพื่อช่วยให้ผู้ปกครองไม่ต้องนำเด็กเข้ารับวัคซีนหลายเข็ม แต่วัคซีนดังกล่าวยังส่งผลให้เกิดอาการเจ็บป่วยข้างเคียงสำหรับวัคซีนทางเลือกที่มีผลข้างเคียงน้อยกว่า ผู้ปกครองต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม **2) เด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีภาวะทุพโภชนาการสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ** ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 เด็กใน จ. ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส มีภาวะทุพโภชนาการ ร้อยละ 12.37 ร้อยละ 15.59 และร้อยละ 18.67 ตามลำดับ สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 12.31⁶⁰⁹ ในขณะที่งบประมาณสนับสนุนค่าอาหารกลางวันแก่นักเรียนในศูนย์ศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดึกา) ได้รับไม่ครอบคลุม⁶¹⁰ อย่างไม่ดีในปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนได้อนุมัติงบกลางเป็นค่าอาหารกลางวันของนักเรียนทุกคนในโรงเรียนเอกชนในระดับก่อนประถมศึกษา - ประถมศึกษาปีที่ 6 จากเดิมที่จัดสรรให้เฉพาะนักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการ และ ศธ. รับข้อเสนอในการอุดหนุนอาหารเช้าหรือกลางวันแก่นักเรียนตาดึกาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้⁶¹¹ **3) สถานการณ์การพยายามฆ่าตัวตาย**



ของเด็กมีจำนวนสูงขึ้น โดยมีจำนวน 392 ราย เพิ่มขึ้นจากปี 2567 ที่มีจำนวน 91 ราย ในขณะที่ปี 2566 และ 2565 มีจำนวน 156 ราย และ 166 ราย ตามลำดับ ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการเข้าถึงบริการตรวจคัดกรองด้านสุขภาพจิตของเด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เพิ่มขึ้น สำหรับสาเหตุหลักยังคงมาจากความขัดแย้งและการสูญเสียความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีความสำคัญในชีวิต การถูกตำหนิให้อับอาย และการถูกกลั่นแกล้งหรือรังแก (bully) ตามลำดับ⁶¹²



นำเป็นห่วง การฉีดวัคซีนเด็กต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

- ▶ **จ.ยะลา** อ.กรงปับัง และ อ.บันนังสตา
- ▶ **จ.ปัตตานี** อ.ทุ่งยางแดง และ อ.กะพ้อ
- ▶ **จ.นราธิวาส** อ.ศรีสาคร และ อ.รือเสาะ



ที่มา : เพจ สวท.ยะลา กรมประชาสัมพันธ์

1.4 สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์

พบสถานการณ์การเสียชีวิตของมารดาหลังคลอดและสตรีตั้งครรภ์ติดสารเสพติดมีจำนวนสูง ปี 2568 พบมารดาเสียชีวิตหลังคลอด 15 ราย และสตรีตั้งครรภ์ติดสารเสพติด 58 ราย⁶¹³ การใช้สารเสพติดของสตรีตั้งครรภ์ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและพัฒนาการของเด็ก⁶¹⁴

นอกจากนี้ การให้บริการด้านสุขภาพแก่สตรีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่อาจไม่สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 มาตรา 48 ICESCR ข้อ 12 และ CEDAW ข้อ 12 อาทิ การเข้าถึงบริการฝากครรภ์ล่าช้าและไม่ต่อเนื่อง อัตราการเจ็บป่วยและภาวะแทรกซ้อนในสตรีตั้งครรภ์สูง ช่องว่างในการติดตามสตรีตั้งครรภ์ที่เคลื่อนย้ายถิ่นฐาน การเฝ้าระวังสตรีตั้งครรภ์ที่ใช้สารเสพติดยังไม่ทั่วถึง⁶¹⁵ และชุดตรวจสารเสพติดยังไม่อยู่ในชุดสิทธิประโยชน์ที่โรงพยาบาลสามารถเบิกค่าใช้จ่ายได้⁶¹⁶

1.5 สิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ

พบประชาชนในพื้นที่เคลื่อนไหวและมีข้อกังวลต่อโครงการของรัฐ ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน กระบวนการรับฟังความคิดเห็นที่ขาดการมีส่วนร่วมและความโปร่งใสในกระบวนการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม อาทิ โครงการประจวบระบายน้ำกรงปับัง จ. ยะลา โครงการโรงไฟฟ้าขยะในพื้นที่ จ. ปัตตานี และโครงการศึกษาการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง-บรรเทาอุทกภัยแม่น้ำสายบุรี⁶¹⁷ สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงข้อท้าทายของรัฐ



⁶¹²จาก หนังสือศูนย์สุขภาพจิตที่ 12 ที่ สธ 0819/422 ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2568. งานเดิม.
⁶¹³จาก การประชุมเพื่อติดตามและขับเคลื่อนการดำเนินการตามข้อเสนอแนะจากรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567 ประเด็นสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้. งานเดิม.
⁶¹⁴จาก กรมอนามัย เดือน สารเสพติดในนมแม่เป็นอันตรายต่อทารก แนะนำหญิงตั้งครรภ์ที่ติดยาต้องรับการรักษาด่วน, โดย กรมอนามัย, 9 มีนาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.anamai.moph.go.th/th/news-anamai/44077>
⁶¹⁵จาก หนังสือศูนย์อนามัยที่ 12 ยะลา ที่ สธ 0922.03/2076 ลงวันที่ 2 ตุลาคม 2568. งานเดิม.
⁶¹⁶จาก การประชุมเพื่อติดตามและขับเคลื่อนการดำเนินการตามข้อเสนอแนะจากรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567 ประเด็นสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้. งานเดิม.
⁶¹⁷จาก เครือข่ายพิทักษ์กลุ่มน้ำสายบุรียื่นจดหมายเปิดผนึกถึง กมธ.ความมั่นคง ตั้งข้อสังเกตโครงการแกภัยแล้ง-อุทกภัย ทรู้นต้นโครงสร้างถาวร ละเลยแนวทางชุมชน-สิ่งแวดล้อม, โดย Wartani, 18 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1196052325893855&set=a.602152418617185>

ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนและสิทธิในการรับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 41 มาตรา 43 (2) มาตรา 58 และ ICCPR ข้อ 25



ที่มา : ผู้จัดการออนไลน์

2. การตอบรับข้อเสนอแนะ ในรายงานปี 2567

มีความก้าวหน้าในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 รัฐบาลปรับลดพื้นที่ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงเพิ่มเติม โดยเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2568 ครม. มีมติยกเลิกการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในพื้นที่ อ. ยะหา จ. ยะลา ซึ่งเป็นอำเภอที่ 16 ที่ยกเลิกการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน

2.2 ศอ.บต. เสนอร่างระเบียบคณะกรรมการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ต่อ ครม. ซึ่งสำนักเลขาธิการ ครม. อยู่ระหว่างส่งร่างระเบียบดังกล่าวไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความเห็นและรวบรวมข้อมูลแนวทางการให้ความช่วยเหลือเยียวยา ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน เพื่อให้การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบเป็นไปอย่างครอบคลุม

2.3 สธ. พัฒนาระบบการให้บริการวัคซีน โดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ให้บริการ

วัคซีนทุกวันและมีโครงการ “อสม. เคาะประตูบ้านชวนคนไทยฉีดวัคซีน” เพื่อให้บริการครอบคลุมมากขึ้น รวมถึงให้บริการวัคซีนรวมแก่เด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อช่วยลดผลข้างเคียงในเด็กและอำนวยความสะดวกให้ผู้ปกครองไม่ต้องเดินทางเพื่อนำเด็กเข้ารับวัคซีนหลายเข็ม

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2568 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนจำนวน 31 เรื่อง โดยประธานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อาทิ กรณีปัญหาการขาดแคลนไฟฟ้าในพื้นที่ จ. ยะลา กรณีการติดตามทรัพย์สินที่เป็นของกลางคืนจากเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ จ. นราธิวาส และ จ. ปัตตานี และรับเรื่องไว้ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน 7 คำร้อง อาทิ กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายความมั่นคงกระทำความรุนแรงต่อบุคคลในระหว่างควบคุมตัว กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวโดยไม่บันทึกภาพและเสียง ทำร้ายร่างกายระหว่างการควบคุมตัว และไม่ส่งตัวเพื่อรักษาที่โรงพยาบาล และกรณีมูลนิธิการดะอ์วะฮ์และการศึกษาอิสลามดำเนินกิจการโดยละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ที่เข้ารับการบำบัดยาเสพติด

ด้านรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ เช่น

1) กรณีนักกิจกรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกดำเนินคดี SLAPP กสม. เห็นว่ามีการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจหลักสิทธิมนุษยชนที่ถูกต้องแก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานฝ่ายความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวทางสันติวิธีและแนวคิดด้านพหุวัฒนธรรม การใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงอัตลักษณ์ของชาวมุสลิม รวมถึงบทบาทหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และเร่งรัดการตรากฎหมาย ระเบียบหรือมาตรการเพื่อป้องกันการดำเนินคดี SLAPP เพื่อใช้เป็นมาตรการหรือกลไกในการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน⁶¹⁸

⁶¹⁸จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 10/2568 เรื่อง เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น กรณีร้องเรียนว่า นักปกป้องสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อปิดกั้นการมีส่วนร่วมสาธารณะ (SLAPP).





2) กรณีโครงการโรงไฟฟ้าชีวมวลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 4 แห่ง กสม. พบว่า โรงไฟฟ้าบางแห่งก่อปัญหามลพิษ จึงเสนอแนะให้คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงานเร่งบริษัทเอกชนผู้ประกอบกิจการโรงไฟฟ้าชีวมวลชี้แจงข้อมูลโครงการให้ประชาชนทราบและจัดให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่รอบโครงการอย่างแท้จริงอีกครั้ง รวมถึงจัดทำรายงานการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้านและทบทวนปรับปรุงรายงานดังกล่าวอย่างต่อเนื่องตามหลักการ UNGPs⁶¹⁹

3) กรณีเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงตรวจค้นยึดทรัพย์สิน และส่งคืนไม่ครบถ้วน กสม. เห็นว่าการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับระเบียบกองทัพภาคที่ 4 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ว่าด้วยวิธีการปฏิบัติในการตรวจค้น และการกักตัวบุคคลที่ต้องสงสัยตามกฎหมายอัยการศึก พ.ศ. 2457 และไม่สอดคล้องตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและกระทำร้ายบุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงเสนอแนะให้ กอ.รมน. ภาค 4 สน. ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และเยียวยาความเสียหาย รวมถึงกำชับให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องจนเสร็จสิ้นภารกิจ⁶²⁰

4) กรณีผู้ต้องสงสัย/ผู้ถูกกล่าวหาร้องเรียนว่าถูกกระทำทรมานระหว่างการควบคุมตัว ซึ่ง กสม. เสนอแนะให้ กอ.รมน. ภาค 4 สน. กำหนดแนวทางและระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยให้เหมาะสมและเท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์เป็นรายกรณีตามหลักความได้สัดส่วน เพื่อพัฒนากระบวนการซักถามให้มีประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงต่อการกระทำทรมานระหว่างการควบคุมตัว⁶²¹

นอกจากนี้ กสม. ได้ออกแถลงการณ์แสดงความเสียใจไปยังครอบครัวและญาติของผู้เสียชีวิต

ผู้ได้รับบาดเจ็บ รวมทั้งประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2 กรณี ได้แก่ 1) เหตุการณ์ลอบวางระเบิดในพื้นที่ จ. นราธิวาส ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นครู ตชด. เสียชีวิต 2 นาย และ 2) เหตุการณ์การก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมุ่งหมายให้เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนได้รับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน โดยขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงและนำตัวผู้กระทำผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยเร็ว เพิ่มมาตรการป้องกันเหตุร้ายที่อาจเกิดขึ้นเพื่อมิให้เจ้าหน้าที่และประชาชนตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงต่อเนื่อง และขอให้มีการเยียวยาความเสียหายอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมถึงเรียกร้องให้รัฐบาลเร่งดำเนินนโยบายสร้างสันติสุขอย่างมีประสิทธิภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และให้ทุกฝ่ายเคารพหลักสิทธิมนุษยชนเพื่อร่วมกันสร้างสันติสุขในพื้นที่

ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กสม. ประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง อาทิ การขับเคลื่อนภารกิจด้านความมั่นคงที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ร่วมกับ กอ.รมน. ภาค 4 สน. และการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของสถาบันศึกษาปอเนาะ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและพัฒนากลไกการดูแลและคุ้มครองเด็กที่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนร่วมกับองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสิทธิมนุษยชนให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายความมั่นคงและเยาวชนในพื้นที่ รวมถึงการพัฒนาเครื่องมือ โดยได้ทบทวนและปรับปรุงร่างคู่มือการปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนการอำนวยความสะดวกยุติธรรมและให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงอย่างมีประสิทธิภาพ

⁶¹⁹จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 29/2568 เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีกล่าวอ้างว่า โครงการโรงไฟฟ้าชีวมวลประชารัฐพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อาจกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน.

⁶²⁰จาก กสม. แถลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 35/2568. งานเดิม.

⁶²¹จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 5/2568 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีกล่าวอ้างว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายความมั่นคงกระทำทรมานในระหว่างการควบคุมตัวเพื่อดำเนินกรรมวิธีซักถาม.

4. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4.1 รัฐบาลควรขับเคลื่อนนโยบายการแก้ไข ปัญหาสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและการรับฟังความเห็น ของประชาชนอย่างครอบคลุมเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม การให้ความสำคัญต่อการเคารพสิทธิมนุษยชน อัตลักษณ์ ศาสนาและวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่ รวมถึง ผลักดันร่างระเบียบคณะกรรมการยุทธศาสตร์ ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าด้วยการให้ ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ให้มีผล ใช้บังคับโดยเร็ว

4.2 รัฐบาล โดย กอ.รมน. ภาค 4 สน. ควรทบทวน การบังคับใช้กฎหมายความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้เป็นระยะตามสถานการณ์และยกเลิกกฎหมาย ดังกล่าวในพื้นที่ที่หมดความจำเป็น ควบคู่กับการกำชับ เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงให้ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบ ที่เกี่ยวข้อง และ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปราม การทรมานฯ อย่างเคร่งครัด รวมถึงระมัดระวัง การดำเนินการที่อาจกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ ของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีการควบคุมตัว และ ชักถามเด็ก ควรมีทีมสหวิชาชีพ เข้าร่วม ในกระบวนการและคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก เป็นสำคัญ

4.3 รัฐบาล โดย ยช. ในฐานะฝ่ายเลขานุการ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและ การกระทำให้บุคคลสูญหาย ควรติดตามและรวบรวม

กรณีตามมาตรา 26 และมาตรา 29 ของ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างเป็นระบบ เพื่อประโยชน์ ในการวิเคราะห์สถานการณ์ประกอบการจัดทำนโยบาย แผนงาน และมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปราม การทรมาน การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และ การกระทำให้บุคคลสูญหายในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้

4.4 รัฐบาล โดย สธ. ควรประสานความร่วมมือกับ องค์กรทางศาสนาและ อปท. ในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้เพื่อสร้างความตระหนักรู้ต่อประชาชนในการนำเด็ก เข้ารับวัคซีน การดำเนินงานเชิงรุกในการคัดกรองปัญหา ด้านสุขภาพจิตของเด็กในพื้นที่ การส่งเสริมสิทธิอนามัย เจริญพันธุ์และสิทธิความเป็นมารดา รวมถึงสนับสนุน ทรัพยากรที่จำเป็นในการให้บริการคัดกรองและดูแล กลุ่มสตรีตั้งครรภ์ที่ติดสารเสพติดเพื่อป้องกันผลกระทบ ด้านสุขภาพของมารดาและเด็ก

4.5 รัฐบาล โดย กษ. ทส. อปท. และ ศอ.บต. ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ควบคู่ กับการให้ข้อมูลรายละเอียดโครงการและผลกระทบ ที่อาจเกิดขึ้นต่อประชาชนอย่างครบถ้วน รอบด้าน และ ครอบคลุมผู้มีส่วนได้เสีย รวมถึงนำความคิดเห็นของ ประชาชนไปประกอบการดำเนินโครงการและบริหาร จัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ตลอดจนการชดเชย เยียวยาให้แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม





5.2 สถานการณ์ความขัดแย้งบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา

1. การประเมินสถานการณ์

สถานการณ์ความขัดแย้งบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาในปี 2568 เริ่มตั้งแต่เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ เป็นต้นมา เช่น การปะทะกันบริเวณพื้นที่ “ช่องบก” อ. น้ำยี่น จ. อุบลราชธานี เจ้าหน้าที่ทหารไทยเหยียบทุ่นระเบิดเป็นเหตุให้ได้รับบาดเจ็บและพิการหลายนาย การปะทะกันของเจ้าหน้าที่ทหารทั้งสองฝ่ายโดยกัมพูชาใช้อาวุธหนักโจมตีโดยไม่เลือกเป้าหมาย เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม ส่งผลกระทบต่อพลเรือนไทยซึ่งอาศัยอยู่บริเวณแนวชายแดนและสถานที่สำคัญในพื้นที่ อ. ปราสาท จ. สุรินทร์ เช่น โรงพยาบาลและโรงเรียน ส่งผลให้ประชาชนเสียชีวิต 17 ราย ได้รับบาดเจ็บ 38 ราย และโรงพยาบาลในพื้นที่ จ. บุรีรัมย์ และ จ. ศรีสะเกษได้รับผลกระทบรวม 20 แห่ง โดย 9 แห่งต้องปิดบริการทั้งหมด และ 11 แห่งปิดบริการบางส่วน รพ.สต. ได้รับผลกระทบ 139 แห่ง โดย 128 แห่งปิดบริการทั้งหมด และ 11 แห่งปิดบริการบางส่วน



ที่มา : สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก

นอกจากนี้พบการเผยแพร่ข้อมูลที่บิดเบือนและคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น แม้จะมีการประชุมคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชา (Joint Boundary Commission: JBC) โดยบรรลู่ข้อตกลงร่วมกัน 3 ข้อ คือ 1) ใช้กลไกการประชุม JBC 2) ให้ทั้งสองฝ่ายถอนกำลังโดยห่างจากจุดปะทะ 200 เมตร และ 3) ให้อุดหนุน ออกลิ้น รักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ แต่ยังคงปรากฏรายงานการยั่วยุของทหารกัมพูชา การรุกร้าเข้ามาในพื้นที่ของไทยโดยพลเรือนกัมพูชา และเหตุการณ์ทหารไทยเหยียบทุ่นระเบิดส่งผลให้ได้รับบาดเจ็บ⁶²² ต่อมาเดือนธันวาคม ทหารกัมพูชาได้เริ่มปฏิบัติการทางทหารโดยยิงเข้ามาในฝั่งไทย การใช้โดรนพลีชีพ และยิงอาวุธหนักใส่ฐานปฏิบัติการทางทหารของไทย รวมถึงพื้นที่พลเรือนในจังหวัดตามแนวชายแดนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ทหารไทยเสียชีวิต 16 นาย ได้รับบาดเจ็บ 327 นาย และประชาชนเสียชีวิต 1 ราย⁶²³ ได้รับบาดเจ็บ 5 ราย⁶²⁴ ซึ่งเจ้าหน้าที่ทหารไทยได้ตอบโต้ปฏิบัติการทางทหารของกัมพูชาเพื่อป้องกันประเทศจากภัยคุกคาม

“การโจมตีพื้นที่พลเรือนและโรงพยาบาลเป็นการละเมิดต่อหลักสิทธิมนุษยชนสากลและกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ

(international humanitarian law: IHL) โดยเฉพาะอนุสัญญาเจนีวาและธรรมนูญกรุงโรม”

⁶²²จาก ทางไหม้ไลน์ทหารไทยเหยียบระเบิดแล้ว 7 ครั้ง เกิดหลังหยุดยิงถึง 4 ครั้ง!, โดย พีพีทีวี, 10 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.pptvhd36.com/news/สังคม/261137>

⁶²³จากสรุปสถานการณ์ความไม่สงบไทย-กัมพูชาทหารสละชีพ 16 นาย บาดเจ็บ 327 นาย-ประชาชนเสียชีวิต 1 ราย, โดย สำนักข่าวอิศรา, 14 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <https://isranews.org/article/isranews-news/144023-isra-nn-5.html>

⁶²⁴จาก สธ. เตรียมพร้อมแผนยกระดับ 2 เหตุชายแดนไทย-กัมพูชา เผยพลเรือนเจ็บเสียชีวิต, โดย Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 15 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.hfocus.org/content/2025/12/36395>

โดยปฏิบัติตามกฎการปะทะ (Rules of Engagement) อย่างเคร่งครัด มุ่งเฉพาะเป้าหมายทางทหารและหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อพลเรือนที่ไม่เกี่ยวข้อง⁶²⁵ นอกจากนี้ กัมพูชาได้ปิดจุดผ่านแดนไทย-กัมพูชาและระงับการเดินทางผ่านช่องทางบก ส่งผลให้มีผู้ที่ไม่สามารถเดินทางกลับประเทศไทยได้ประมาณ 6,000 - 8,000 คน⁶²⁶ ทั้งนี้ ผลจากการประชุมคณะกรรมการชายแดนทั่วไป (General Border Committee - GBC) ไทย-กัมพูชา สมัยวิสามัญ เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม ทั้งสองฝ่ายได้บรรลุข้อตกลงหยุดยิงร่วมกัน 16 ข้อ เพื่อยุติความขัดแย้งและฟื้นฟูสันติภาพตลอดแนวชายแดน โดยมีรายละเอียดข้อตกลง อาทิ ห้ามเคลื่อนย้ายกำลังพลเพิ่มเติม การเก็บกู้ทุ่นระเบิดให้แล้วเสร็จ และการส่งคืนทหารกัมพูชากลับประเทศ



ที่มา : สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก

สถานการณ์ความขัดแย้งและเหตุการณ์ปะทะส่งผลต่อสิทธิในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน สิทธิด้านการศึกษา สิทธิแรงงาน สิทธิเด็ก และเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น รวมถึงเสรีภาพของสื่อมวลชน ดังนี้

⁶²⁵จาก หนังสือชี้แจงของไทยต่อ OHCHR กรณีสถานการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา, โดย ไทยพีบีเอส, 14 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/359498>

⁶²⁶จาก กัมพูชาปิดด่านไม่ให้คนไทยกลับประเทศ กต. ชี้ละเมิดไม่เคารพหลักมนุษยธรรม, โดย ไทยพีบีเอส, 14 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/359484>

⁶²⁷จาก รอยจารึกในแผ่นดิน “อาลัย 42 ทหารกล้า” ความภูมิใจไทยทั้งชาติ, โดย ไทยพีบีเอส, 29 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/500618>

⁶²⁸จาก อัปเดตสถานการณ์ ยอดผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บ เหตุปะทะชายแดนไทย-กัมพูชา, โดย ไทยโพสต์, 23 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipost.net/general-news/835514/>

จาก กองทัพแพทยทหารไทยเสียชีวิตชายแดน 16 นาย บาดเจ็บ 327 นาย พร้อมดูแลสิทธิสวัสดิการ บำเหน็จเงินเดือน-ขั้นยศ เยียวยาครอบครัวครบ, โดย เดอะ สแตนดาร์ด. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/thai-army-border-casualties-support/>

⁶²⁹ขยายกรอบอัตราเงินเยียวยา ดังนี้ 1) กรณีประชาชนเสียชีวิตและทุพพลภาพได้รับเงินเยียวยา 8 ล้านบาท/ราย บาดเจ็บสาหัส 8 แสนบาท และบาดเจ็บมาก 4 แสนบาท/ราย และ 2) กรณีเจ้าหน้าที่รัฐ (ทหาร ทหารพราน ตำรวจตระเวนชายแดน) เสียชีวิตและทุพพลภาพได้รับเงินเยียวยารวมค่าเลี้ยงชีพ 10 ล้านบาท บาดเจ็บสาหัส 1 ล้านบาท บาดเจ็บมาก 5 แสนบาท.

1.1 สิทธิในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และการได้รับความช่วยเหลือเยียวยา

การโจมตีของกัมพูชาโดยไม่เลือกเป้าหมายต่อพลเรือนส่งผลกระทบต่อสิทธิในชีวิตและร่างกายของประชาชน ซึ่งได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 และ ICCPR ข้อ 6 มีพลเรือนเสียชีวิต 18 ราย ได้รับบาดเจ็บ 43 ราย ขณะที่เจ้าหน้าที่ทหารเสียชีวิต 42 นาย⁶²⁷ ได้รับบาดเจ็บ 523 นาย⁶²⁸ สถานการณ์การอพยพของประชาชนจากพื้นที่เสี่ยงเข้าสู่ศูนย์พักพิงใน 7 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 141,115 คน โดยมีพื้นที่ได้รับผลกระทบ 39 ตำบล 498 หมู่บ้าน ประชาชนได้รับความเดือดร้อน 303,586 คน การอพยพดังกล่าวกระทบต่อการดำเนินชีวิต รายได้และการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรที่ต้องละทิ้งพืชผลทางการเกษตรซึ่งเป็นรายได้หลักของครอบครัว



ที่มา : TNN

โดยรัฐบาลมีมาตรการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 25 และ ICCPR ข้อ 2 และได้ขยายกรอบอัตราเงินเยียวยาให้กับผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าว⁶²⁹ รวมถึง

มีมาตรการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบของหน่วยงานต่าง ๆ⁶³⁰ จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรัฐบาลให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบไปแล้วเป็นเงิน 66,050,000 บาท จำแนกเป็นผู้เสียชีวิต 29 ราย ทุพพลภาพถาวร 10 ราย ได้รับบาดเจ็บ 401 ราย⁶³¹ กรณีบ้าน/ที่อยู่อาศัยประจำได้รับความเสียหาย 885 หลัง ดำเนินการซ่อมแซมแล้วเสร็จ 701 หลัง อยู่ระหว่างการซ่อมแซม 184 หลัง และกรณีผู้ที่อพยพ 296,569 คน รวมเป็นเงิน 1,316.08 ล้านบาท ในส่วนของเจ้าหน้าที่ทหารที่ได้รับบาดเจ็บและพิการจากเหตุการณ์ปะทะ พม. ให้การช่วยเหลือโดยจัดหาอากาศยานเช่าเหมาโดรนนาวิก หรือ “sPace” รวมทั้งให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนให้การดูแลครอบครัวผู้ประสบภัย



ที่มา : ไทยรัฐนิวส์โชว์

อย่างไรก็ดี พบข้อห่วงกังวลต่อหลักเกณฑ์การช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบที่ไม่สอดคล้องกับความเสียหายของที่พักอาศัยและพืชผลทางการเกษตร การตกหล่นจากการได้รับการช่วยเหลือเยียวยาของเกษตรกรบางราย⁶³² รวมถึงความล่าช้าในการได้รับเงินเยียวยาของประชาชนและผู้ประกอบการในพื้นที่⁶³³

นอกจากนี้ เหตุการณ์ความรุนแรงยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ และผู้มีประวัติด้านสุขภาพจิต โดยพบผู้มีภาวะเครียดสูง 2,151 ราย และผู้ที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย 267 ราย⁶³⁴ แม้ว่ากรมสุขภาพจิตได้จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการตอบโต้ภาวะวิกฤตเพื่อประเมิน คัดกรอง และให้การปฐมพยาบาลด้านจิตใจแก่ผู้ประสบเหตุการณ์รุนแรงในเบื้องต้น แต่ประชาชนและผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ปะทะยังคงอยู่ในภาวะหวาดระแวง วิตกกังวลและอาจมีปัญหาด้านสุขภาพจิตสะสม ประกอบกับยังต้องเผชิญกับสงครามทางจิตวิทยาในพื้นที่ เช่น การใช้โดรน ขวาลือ ขวาสาร หรือการประกาศต่าง ๆ ที่ไม่ปรากฏแหล่งที่มา⁶³⁵ รัฐจึงจำเป็นต้องติดตามและเฝ้าระวังสถานการณ์ดังกล่าวควบคู่กับการบำบัดฟื้นฟูด้านจิตใจต่อผู้ได้รับผลกระทบอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 และ ICESCR ข้อ 12 ในการส่งเสริมสิทธิด้านสุขภาพและเข้าถึงบริการสาธารณสุขของประชาชน

⁶³⁰ อาทิ มาตรการช่วยเหลือด้านประกันชีวิตและประกันวินาศภัยของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย มาตรการทางภาษีเพื่อช่วยเหลือประชาชนและผู้ประกอบการของกรมสรรพากร และมาตรการพักชำระหนี้ สินเชื่อพิเศษเพื่อฟื้นฟูภายหลังได้รับผลกระทบ สินเชื่อดอกเบียดำ และสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของสถาบันการเงิน.

⁶³¹ จาก หนังสือสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ นร 0110/9571 ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2568 เรื่อง ขอจัดส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568.

⁶³² จาก ‘เด็ก สิทธิมนุษยชน พรมแดนสันติ’: ประสบการณ์และบทเรียนจากพื้นที่ชายแดนสู่ ‘เสียงสะท้อน’ ถึงหน่วยงานภาครัฐ, โดย ไทยพีบีเอส, 24 กันยายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/locals/contents/yuuuzvmcjacczdpdqy7axt>

⁶³³ จาก เจ้าของบิมน้ำมัน ‘ปตท.บ้านผือ’ สุดซ้ำ ผ่านเกือบ 4 เดือนไร้เยียวยาจากภาครัฐ, โดย เดลินิวส์, 19 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/news/5315621/>

⁶³⁴ จาก สธ. เผยผลกระทบเหตุไทยกัมพูชา พลเรือนเครียดหนัก เสียง่าตัวตายพุ่ง 267 คน รพ. เปิดบริการแล้ว 3 แห่ง, โดย Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 1 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.hfocus.org/content/2025/08/34861>

⁶³⁵ จาก ‘เด็ก สิทธิมนุษยชน พรมแดนสันติ’: ประสบการณ์และบทเรียนจากพื้นที่ชายแดนสู่ ‘เสียงสะท้อน’ ถึงหน่วยงานภาครัฐ. งานเดิม.

1.2 สิทธิเด็กและสิทธิทางการศึกษา

เหตุการณ์ความรุนแรงส่งผลกระทบต่อสิทธิในชีวิตและร่างกายของเด็ก การโจมตีโดยใช้อาวุธหนักต่อพื้นที่พลเรือนส่งผลให้เด็กเสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บหลายราย สำหรับสิทธิทางการศึกษาพบว่าโรงเรียนและสถานศึกษาประมาณ 1,000 แห่ง ต้องปิดการเรียนการสอนชั่วคราว บางแห่งถูกใช้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับประชาชนที่อพยพ และโรงเรียนบางแห่งได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ปะทะ ส่งผลต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของนักเรียนในพื้นที่⁶³⁶ การเผชิญเหตุการณ์ความรุนแรง การรับรู้ข่าวสาร การสูญเสียบุคคลในครอบครัว การอพยพหนีภัยไปอยู่ในศูนย์อพยพ และปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมใหม่ ส่งผลต่อสภาพอารมณ์และจิตใจของเด็ก รวมถึงในระยะยาวอาจเกิดภาวะ PTSD⁶³⁷ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สามารถทำให้เด็กและเยาวชนมีปัญหาด้านอารมณ์ สังคม และการเรียนรู้ อาจนำไปสู่การหลุดออกจากระบบการศึกษา

รัฐได้พยายามแก้ไขสถานการณ์สิทธิทางการศึกษาที่สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 54 และ ICESCR ข้อ 13 โดย สพฐ. ได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีปิดสถานศึกษาด้วยกรณีพิเศษหรือเหตุพิเศษเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน โดยให้โรงเรียนสามารถวางแผนออกแบบจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ตามความเหมาะสม⁶³⁸ รวมถึง กสศ. และภาคีเครือข่ายได้จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อฟื้นฟูจิตใจและจัดการเรียนรู้ทดแทนให้แก่เด็กที่ต้องหยุดเรียนจากสถานการณ์สู้รบใน 4 จังหวัดชายแดน ได้แก่ จ. อุบลราชธานี จ. ศรีสะเกษ จ. สุรินทร์ และ จ. บุรีรัมย์ เพื่อเป็นพื้นที่ปลอดภัยและให้คำปรึกษาเบื้องต้นสำหรับเด็กที่ต้องเผชิญภาวะความเครียด ความกลัว ความวิตกกังวลจากเหตุการณ์ โดยเฉพาะภาวะ PTSD

อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาเผชิญความท้าทายในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อให้เด็กได้รับการศึกษาตาม CRC ข้อ 2 ข้อ 3 และข้อ 29 อาทิ การขาดแคลนสัญญาณอินเทอร์เน็ต การขาดอุปกรณ์ที่เหมาะสมและความยากลำบากในการติดตามพัฒนาการของนักเรียน นอกจากนี้เด็กกัมพูชาบางส่วนไม่สามารถเข้ามาเรียนที่ฝั่งประเทศไทยได้ เนื่องจากการปิดจุดผ่านแดน รวมถึงมีการจับกุมและเตรียมส่งกลับเด็กนักเรียนอายุ 13 ปี ชาวกัมพูชาที่มีรหัส G ในข้อหาบุคคลต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งกรณีดังกล่าวกระทบต่อสิทธิในการศึกษา สิทธิในความปลอดภัย และสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็ก รวมถึงไม่สอดคล้องตาม CRC ข้อ 22 โดยเด็กอาจต้องเผชิญความเสี่ยงอันตรายและไม่มีที่อยู่อาศัยในประเทศกัมพูชา เนื่องจากเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่แรกเกิด อย่างไรก็ตาม พม. ได้ให้การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กกรายดังกล่าวแล้ว

1.3 สิทธิกลุ่มเปราะบางอื่น ๆ

ศูนย์บริหารการดูแลกลุ่มเปราะบางจากภัยพิบัติ (ศบปภ.) รายงานว่า พม. ให้การดูแลช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางที่ได้รับผลกระทบ โดยร่วมสนับสนุนศูนย์อพยพชั่วคราว 77 แห่ง มีจำนวนผู้เปราะบาง 39,760 ราย จำแนกเป็นเด็กเล็ก (อายุ 0 - 7 ปี) 5,270 ราย เด็ก (อายุ 7 - 18 ปี) 5,312 ราย ผู้สูงอายุ 18,030 ราย คนพิการ 1,367 ราย ผู้ยากไร้ 9,781 ราย ซึ่งพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดในแต่ละพื้นที่ได้คัดกรองเบื้องต้นเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางภายในศูนย์อพยพ อาทิ การให้คำปรึกษาแนะนำเรื่องสิทธิสวัสดิการต่าง ๆ การประสานส่งต่อกรณีต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ การตรวจประเมินสุขภาพร่างกายเบื้องต้น และบันทึกข้อมูลผู้ประสบปัญหา

⁶³⁶จาก 4 จว. โรงเรียนชายแดนเปิดเรียน อีก 955 โรงเรียนเช็คความปลอดภัย, โดย ไทยพีบีเอส, 4 สิงหาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/354997>

⁶³⁷โรคเครียดภายหลังเผชิญเหตุการณ์สะเทือนขวัญ หรือ PTSD (Post-traumatic stress disorder) เป็นความผิดปกติทางจิตใจที่เกิดขึ้นหลังจากเผชิญกับเหตุการณ์คุกคามที่กระทบกระเทือนต่อจิตใจอย่างรุนแรง หรือเผชิญเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความไม่ปลอดภัยที่อาจมีอันตรายถึงชีวิต ซึ่งผลกระทบเหล่านี้ส่งผลต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้ป่วย.

⁶³⁸เช่น ปรับโครงสร้างรายวิชาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ จัดรูปแบบการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น กำหนดภาระงานและการบ้านอย่างเหมาะสม กำหนดปฏิทินของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์และคุณภาพการเรียนรู้อุบัติเหตุของนักเรียน จัดพื้นที่หรือสถานที่ สื่ออุปกรณ์การเรียนรู้อื่นๆ เพื่อใช้ในการเรียนการสอนได้ตามความเหมาะสม.

ทางสังคม ทั้งนี้ รัฐใช้ข้อมูลจากแผนที่เพื่อระบุพิกัดของกลุ่มเปราะบางและใช้ข้อมูลจากระบบสมุดพกครอบครัวอิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือในการเคลื่อนย้ายกลุ่มเปราะบางไปยังพื้นที่ปลอดภัย⁶³⁹ อย่างไรก็ตามปัญหาและข้อท้าทายบางประการที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพรัฐในการดูแลสวัสดิภาพและมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอของประชาชนตาม ICESCR ข้อ 11 อาทิ การสื่อสารที่ล่าช้า กลุ่มเครือข่าย และขาดเอกภาพ ส่งผลให้ขาดความเชื่อมั่นในคำสั่งอพยพของรัฐ การขาดทักษะและองค์ความรู้ในการรับมือต่อภาวะวิกฤตของประชาชนในพื้นที่ การขาดระบบในการบริหารจัดการสิ่งของบริจาค ศูนย์อพยพในบางพื้นที่ขาดแคลนอาหารและสิ่งของจำเป็นในชีวิตประจำวัน ความล่าช้าและงบประมาณที่ไม่เพียงพอในการบริหารจัดการศูนย์อพยพ⁶⁴⁰



ที่มา : ไทยพีบีเอส

1.4 สิทธิแรงงาน

ข้อมูลจากสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว ณ เดือนพฤษภาคม 2568 ระบุว่า มีแรงงานกัมพูชาในประเทศไทย 512,184 คน ซึ่งมีจำนวนเป็นลำดับที่สองรองจากแรงงานสัญชาติเมียนมา เข้ามาทำงานในหลายภาคส่วน เช่น เกษตรกรรม ก่อสร้าง บริการ และโรงงานอุตสาหกรรม จากสถานการณ์ความขัดแย้งบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา มีแรงงานชาวกัมพูชาที่อยู่ในระบบเดินทางกลับ

ประเทศแล้วประมาณ 19,000 คน ในขณะที่ผู้ประสานงานเครือข่ายองค์กรด้านประชากรข้ามชาติประเมินว่ามีแรงงานกัมพูชาเดินทางกลับประเทศแล้วประมาณ 300,000 คน โดยสาเหตุเกิดจากความรู้สึกไม่ปลอดภัยต่อการอยู่อาศัยในประเทศไทยเนื่องจากกระแสความเกลียดชัง รวมทั้งการรับข่าวสารจากฝั่งกัมพูชา อาทิ หากไม่กลับประเทศอาจทำให้ครอบครัวในกัมพูชาถูกจับในข้อหากบฏ ถูกยึดที่ดิน หรือถูกถอนสัญชาติ รวมถึงพบรายงานแรงงานกัมพูชาบางส่วนตกเป็นเป้าหมายของการก่อวินาศกรรม⁶⁴¹ ทั้งนี้ รัฐบาลไทยไม่มีนโยบายผลักดันแรงงานกัมพูชากลับประเทศ โดยแรงงานกัมพูชาที่มีสถานะไม่ถูกต้องตามกฎหมายและได้รับการอนุญาตทำงาน สามารถทำงานได้ถึง 31 มีนาคม 2569 (หากไม่มีประกาศผ่อนผันใหม่) ส่วนกลุ่มที่ต่ออายุใบอนุญาตทำงานแล้ว สามารถทำเรื่องต่ออายุทำงานในไทยได้ถึงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2570 และสามารถต่ออายุได้จนถึงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2572⁶⁴²

1.5 เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และเสรีภาพของสื่อมวลชน

ภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทย-กัมพูชา เกิดการเผยแพร่ข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือนจำนวนมากผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อาทิ การนำเสนอข่าว ภาพข่าวที่บิดเบือนและสร้างความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสถานการณ์ การส่งต่อและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ภาพ และคลิปวิดีโอ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการตีความขัดแย้ง การให้ข่าวที่สร้างความเกลียดชังระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศ การวิเคราะห์ข่าวโดยไม่มีข้อมูลสนับสนุน และการพาดหัวข่าวที่ใช้ถ้อยคำเกินจริงเพื่อดึงดูดความสนใจ อันอาจทำให้ประชาชนเข้าใจผิดหรือเกิดความตื่นตระหนก รวมถึงกรณีสถานีโทรทัศน์บางแห่งเผยแพร่ข้อมูลและวิจารณ์ผู้ที่ออกมาแสดงความเห็นต่อการจัดการปัญหาสถานการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา

⁶³⁹จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ด่วนที่สุด ที่ พม 0209/20018 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁶⁴⁰จาก 'เด็ก สิทธิมนุษยชน พรหมแดนสันติ': ประสบการณ์และบทเรียนจากพื้นที่ชายแดนสู่ 'เสียงสะท้อน' ถึงหน่วยงานภาครัฐ. งานเดิม.

⁶⁴¹จาก 'เครือข่ายครอบครัวประชากรข้ามชาติ' ยื่น 'รพ.แรงงาน' ปมข้อห้วงใยสถานการณ์ 'แรงงานกัมพูชา', โดย ประชาไท, 30 พฤศจิกายน 2568. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2025/08/114089>

⁶⁴²จาก นางสาวตรีชัช เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน เปิดเผยว่า จากกรณีที่มีการนำเสนอข่าวว่าแรงงานสัญชาติกัมพูชาที่ทำงานในประเทศไทยต้องเดินทางกลับประเทศในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2569, โดย รัฐบาลไทย, 23 ธันวาคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaigo.gov.th/th/news/160350>

ด้วยถ้อยคำที่สร้างความเกลียดชัง ส่งผลให้บุคคลดังกล่าว ถูกข่มขู่ คุกคาม⁶⁴³ นอกจากนี้ องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ได้ออกแถลงการณ์แสดงข้อห่วงใยต่อสื่อมวลชน ในการลงพื้นที่รายงานข่าวที่มีความเสี่ยง โดยให้ความสำคัญ กับความปลอดภัยของสื่อมวลชนเป็นลำดับแรก รวมถึง การตรวจสอบข่าวและการรายงานข่าวที่ต้องเป็นไป อย่างรับผิดชอบ รอบคอบ สอดคล้องกับจริยธรรม วิชาชีพสื่อมวลชน⁶⁴⁴

จากภาพรวมสถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น พบว่า รัฐได้ดำเนินมาตรการเพื่อรักษาความมั่นคง ปลอดภัยและเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบและ ให้การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามที่ได้ รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญและพันธกรณีภายใต้สนธิสัญญา ระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้อง รวมถึง มีแผนรองรับสถานการณ์ในภาวะวิกฤต เช่น แผนการ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติพ.ศ. 2564 - 2570 แผนบริหารการดูแลกลุ่มเปราะบางจากภัยพิบัติ ระดับประเทศ/ระดับภาค/ระดับจังหวัด⁶⁴⁵ และแผน เตรียมความพร้อมแห่งชาติและแผนบริหารวิกฤตการณ์ พ.ศ. 2566 - 2570⁶⁴⁶ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม รัฐยังมี ข้อท้าทายสำคัญ

“ในการให้ข้อมูลหรือข่าวสารต่อสาธารณะ ในภาวะวิกฤตอย่างมีประสิทธิภาพ การรับมือกับการแพร่กระจาย ของข่าวปลอมและข้อมูล บิดเบือนในสื่อสังคมออนไลน์ อย่างทันก่วงที เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชน และป้องกันไม่ให้เกิดความเข้าใจ คลาดเคลื่อนหรือตื่นตระหนก การบริหารจัดการสถานการณ์ และเตรียมความพร้อมของประชาชน ในภาวะวิกฤต การจัดบริการที่เหมาะสม และเป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำ”

เช่น อาหาร ของใช้จำเป็น และการดูแลกลุ่มเปราะบาง การยกระดับการช่วยเหลือเยียวยาให้มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมผู้ได้รับผลกระทบทุกกลุ่มและมูลค่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง รวมถึงการจัดการต่อปัญหา ข้อพิพาทโดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติ และประชาชนควบคู่กับการยึดมั่นในหลักการ ด้านสิทธิมนุษยชนอย่างเคร่งครัดเพื่อแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของประเทศไทยในการให้ความสำคัญต่อ แนวทางสันติภาพ การปฏิบัติตามกฎหมายมนุษยธรรม และการเคารพสิทธิมนุษยชนของพลเรือนทั้งสองฝ่าย อย่างแท้จริง

2. การตอบรับข้อเสนอแนะ ในรายงานปี 2567

ไม่มีประเด็นสถานการณ์ความขัดแย้งบริเวณ ชายแดนไทย-กัมพูชา

3. การดำเนินการของ กสม.

กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสถานการณ์ ความขัดแย้งบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ กรณีการขอความช่วยเหลือด้านสุขภาพจิต แก่ผู้ได้รับผลกระทบจากการสู้รบในแนวเขตประเทศไทย และประเทศกัมพูชา กรณีการจับกุมเด็กอายุ 13 ปี เพื่อเตรียมผลักดันกลับประเทศกัมพูชา กรณีสถานการณ์ ปัญหาพิพาทในพื้นที่บ้านหนองจาน จ. สระแก้ว และ กรณีการใช้ถ้อยคำที่สร้างความเกลียดชังและการโจมตี ที่ลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อนักปกป้อง สิทธิมนุษยชน ซึ่ง กสม. ได้ประสานการคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนไปหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความช่วยเหลือ ตามหน้าที่และอำนาจ

นอกจากนี้ กสม. ได้ออกแถลงการณ์ต่อเหตุการณ์ 5 กรณี ได้แก่ กรณีกัมพูชาโจมตีพลเรือนและพื้นที่ โรงพยาบาลบริเวณแนวชายแดนไทย กรณีการสร้าง ข่าวปลอม ข่าวลวง ข้อมูลอันเป็นเท็จที่นำไปสู่

⁶⁴³จาก ‘กรรชัย’ ขอโทษ 2 นักสิทธิ นำเสนอไม่รอบด้านทำเสื่อมเสีย จนเกิดเรื่องที่ไม่ควรเกิด, โดย ประชาไท, 20 ตุลาคม 2568. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2025/10/115151>

⁶⁴⁴จาก 3 สมาคมข่าว ออกแถลงการณ์ ห่วงสื่อลงพื้นที่รายงานข่าวชายแดน คำนึงถึงความปลอดภัยสูงสุด. งานเดิม.

⁶⁴⁵จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่วนที่สุด ที่ พม 0209/20018 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

⁶⁴⁶จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ส่วนที่สุด ที่ สธ 0207.06/29720 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2568. งานเดิม.

ความเกลียดชัง และการเผยแพร่ข่าวปลอมผ่านช่องทาง การสื่อสาร กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าจับกุมนักเรียน กัมพูชาที่มีรหัส G เพื่อส่งกลับกัมพูชา กรณีการเคารพ ในความคิดเห็นที่แตกต่างและไม่ยอมรับการสร้าง ความเกลียดชัง อันมีที่มาจากการแสดงความคิดเห็น สาธารณะต่อการจัดการปัญหาสถานการณ์ชายแดน ไทย-กัมพูชา นำไปสู่การข่มขู่คุกคามบุคคลผู้มีความ คิดเห็นต่าง และกรณีความหวงก้างวลใน ความปลอดภัยและสวัสดิภาพของทหารและประชาชน บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา

4. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4.1 รัฐบาลควรดำเนินการเพื่อสร้างความเชื่อมั่น ต่อประชาชนเกี่ยวกับการจัดการปัญหาข้อพิพาท โดยคำนึงถึงการรักษาสันติระหว่างหลักสิทธิมนุษยชน และผลประโยชน์ของชาติ รวมถึงการสื่อสารความคืบหน้า ของการดำเนินการต่อประชาชนเป็นระยะ

4.2 รัฐบาลควรพัฒนาและยกระดับการสื่อสาร ในภาวะวิกฤตอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ โดยมุ่งเน้นการให้ ข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นกลาง และมีเอกภาพ เพื่อสร้าง ความเชื่อมั่นต่อสาธารณะ มีช่องทางการสื่อสาร ที่ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง รวมถึงการตรวจสอบ จัดการ และควบคุม การเผยแพร่ ข่าวปลอม (Fake News) และการสื่อสารที่สร้างความ เกลียดชัง (Hate Speech) ในช่องทางสื่อสารต่าง ๆ อย่างทันทั่วถึง เพื่อป้องกันความตื่นตระหนกของประชาชน

4.3 รัฐบาล โดย มท. กท. และ ตร. ควรเร่งรัด การชดเชยเยียวยาแก่ผู้ได้รับผลกระทบ พร้อมทั้ง พิจารณาทบทวนหลักเกณฑ์การช่วยเหลือเยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบให้สอดคล้องกับความเสียหายที่เกิดขึ้น

และมีมาตรการช่วยเหลือเยียวยาด้านเศรษฐกิจแก่ ประชาชนที่ต้องอพยพในช่วงที่มีสถานการณ์ความขัดแย้ง

4.4 รัฐบาล โดย มท. ควรร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ ทบทวนแผนเผชิญเหตุให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่อยู่เสมอ ควบคู่กับ การเสริมสร้างองค์ความรู้และทักษะของประชาชน ในการรับมือต่อสถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรงทางอาวุธ ซักซ้อมความเข้าใจและการปฏิบัติตามแผนเผชิญเหตุ อย่างต่อเนื่อง เพื่อเตรียมความพร้อมต่อสถานการณ์ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงพัฒนาระบบบริหารจัดการ ศูนย์พักพิงเพื่อให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเป็นระบบมากขึ้น

4.5 รัฐบาล โดย สธ. ควรเฝ้าระวัง ติดตาม ดูแล และฟื้นฟูสุขภาพจิตของผู้ได้รับผลกระทบจาก ความรุนแรงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยเฉพาะ เด็ก สตรี ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และกลุ่มเปราะบางอื่น ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงและมีความเสี่ยง ต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิตในระยะยาว



06

unəşu







บทสรุป

รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2568 ได้นำเสนอสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทยในรอบปีที่ผ่านมาและวิเคราะห์พัฒนาการที่สำคัญ ความท้าทายตลอดจนประเมินผลการดำเนินนโยบายและมาตรการของรัฐที่มีผลกระทบต่อการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของประชาชนทุกกลุ่มตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนและกรอบกฎหมายภายในประเทศ พร้อมข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

ในปี 2568 สถานการณ์สิทธิมนุษยชนสะท้อนให้เห็นการดำเนินการของรัฐทั้งทางบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการที่สำคัญให้ประชาชนเข้าถึงและได้รับการแก้ไขปัญหาสิทธิมนุษยชน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในด้านต่าง ๆ ได้แก่

ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง รัฐบาลได้เสนอปรับปรุงแก้ไขร่าง พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ให้ครอบคลุมประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรม แต่ยังมีข้อท้าทาย เช่น การส่งตัวผู้ลี้ภัยชาวอุยกูร์กลับไปยังประเทศต้นทางซึ่งขัดกับหลักการไม่ผลักดันไปเผชิญอันตราย (non-refoulement) และนักปกป้องสิทธิมนุษยชนถูกดำเนินคดี SLAPP

ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อาทิ การแก้ไขกฎหมายโดยเพิ่มจำนวนวันลาคลอดเป็น 120 วัน และสิทธิลาเพื่อช่วยคู่สมรสซึ่งคลอดบุตร 15 วัน ข้อท้าทาย อาทิ กรณีการหลอกลวงคนไปทำงานต่างประเทศ กรณีโรงพยาบาลรัฐกว่า 495 แห่งมีปัญหาสถานะทางการเงินซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการรักษาพยาบาล

ด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล อาทิ การประกาศใช้ พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568 มาตรา 1567 (2) เพื่อคุ้มครองเด็กในการถูกล่วงโทษจากผู้ปกครอง การจัดทำทะเบียนประวัติตามยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล และ ครม. มีมติเห็นชอบมาตรการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าวในพื้นที่พิกังษ์ชั่วคราว อย่างไรก็ตาม กลุ่มบุคคลยังเผชิญปัญหาการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานและสวัสดิการอย่างครอบคลุม

สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในพื้นที่ชายแดน อาทิ เหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้กลับมา มีแนวโน้มสูงขึ้น ขณะที่กระบวนการพูดคุยสันติสุขหยุดชะงักตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2567 สถานการณ์ความขัดแย้งบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาและการโจมตีโดยไม่เลือกเป้าหมายต่อพลเรือนของกัมพูชาส่งผลกระทบต่อสิทธิในชีวิตและร่างกายของประชาชน

จากการประเมินสถานการณ์พบว่า ข้อท้าทายในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนสะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้าง ซึ่งเป็นปัญหาที่ฝังรากอยู่ในระบบสถาบัน นโยบาย กฎหมาย และความสัมพันธ์ทางอำนาจของสังคม ที่ส่งผลกระทบต่อการใช้สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน อาทิ การละเมิดสิทธิมนุษยชนอันเกิดจากข้อจำกัดในความตระหนักรู้ด้านสิทธิมนุษยชนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โครงสร้างอำนาจและการเมืองระบบยุติธรรมและการบังคับใช้กฎหมาย การรวมศูนย์อำนาจ และการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคม



รายงานฉบับนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการดำเนินการตามหลักสิทธิมนุษยชน เสริมสร้างธรรมาภิบาล และการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม ที่เป็นไปตามพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ตลอดจนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาคประชาสังคม ในขับเคลื่อนการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

และได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ และการปฏิบัติที่มุ่งเสริมสร้างการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้การพัฒนาประเทศสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน เพื่อความเป็นธรรม ความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคน



ภาคผนวก

ประกาศแต่งตั้งประธานกรรมการและ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4

206

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4

209

ภาพเครื่องหมายราชการของ
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

210

อักษรย่อและความหมาย

211

เอกสารอ้างอิง

216



**HUMAN
RIGHTS**

ประกาศแต่งตั้งประธานกรรมการ และกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4

หน้า ๓

เล่ม ๑๓๘ ตอนพิเศษ ๑๑๔ ง

ราชกิจจานุเบกษา

๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๔



ประกาศ

แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ
พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกาศว่า

ตามที่ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งประธานกรรมการ
และกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามประกาศลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๘
ต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐
มีผลใช้บังคับ เป็นเหตุให้ประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามประกาศดังกล่าว
พ้นจากตำแหน่ง แต่ให้ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ที่แต่งตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ นั้น

บัดนี้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภา และวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบ ผู้มีคุณสมบัติ
และไม่มีลักษณะต้องห้ามเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จำนวนหกคน
และผู้ได้รับความเห็นชอบดังกล่าวได้ประชุมเพื่อเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานกรรมการ
สิทธิมนุษยชนแห่งชาติแล้ว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๔๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ประกอบมาตรา ๘ และมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการ
สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้ง
ประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ดังนี้

ประกาศแต่งตั้งประธานกรรมการ และกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4

หน้า ๔

เล่ม ๑๓๘ ตอนพิเศษ ๑๑๔ ง ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๔

- | | |
|------------------------------|---------------------------------------|
| ๑. นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์ | เป็นประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ |
| ๒. นางปรีดา คงแป้น | เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ |
| ๓. นายสุชาติ เศรษฐมาลินี | เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ |
| ๔. นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์ | เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ |
| ๕. นางสาวปติกาญจน์ สิริเดช | เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ |
| ๖. นายวสันต์ ภัยหลีกส์ | เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ |
- ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๔ เป็นปีที่ ๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พรเพชร วิชิตชลชัย
ประธานวุฒิสภา

ประกาศแต่งตั้งประธานกรรมการ และกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4

หน้า ๒

เล่ม ๑๓๙ ตอนพิเศษ ๑๗๐ ง

ราชกิจจานุเบกษา

๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๕



ประกาศ

แต่งตั้งกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกาศว่า

ตามที่ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งประธานกรรมการและ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รวมจำนวน ๖ คน ตั้งแต่วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๔ นั้น บัดนี้
วุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบ นางสาวสุภัทรา นาคะผิว ผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม
เพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ให้ครบตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๔๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ประกอบมาตรา ๘ และมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการ
สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้ง
นางสาวสุภัทรา นาคะผิว เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่นี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๕ เป็นปีที่ ๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พรเพชร วิชิตชลชัย
ประธานวุฒิสภา

คณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4



นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์
ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ



นางปรีดา คงแป็น
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ



ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ



นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ



นางสาวปิติกาญจน์ สิทธิเดช
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ



นายวสันต์ ภัยหลิกลี
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ



นางสาวสุภัทรา นาคะพิว
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ภาพเครื่องหมายราชการ ของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รูปทรงดอกบัว

คือ ความมีคุณธรรม
ความเอื้ออาทรระหว่างเพื่อนมนุษย์



รูปมือ

คือ การโอบอุ้มคุ้มครอง
ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ
ของทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งในระดับ
ประเทศและระหว่างประเทศ ด้วยหลัก
แห่งความเสมอภาคและภราดรภาพ



รูปคนล้อมเป็นวงกลม

คือ ความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน
ในสังคมเพื่อให้เกิดพลังในการ
เสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน
ให้เป็นส่วนสำคัญ
ในกระบวนการพัฒนาประเทศ



สีน้ำเงิน

คือ ความมุ่งมั่นอดทนในการทำงาน
เพื่อสร้างความสามัคคีและการประสาน
พลังจากทุกภาคส่วนของสังคม
ในการเสริมสร้างวัฒนธรรม
สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย



อักษรย่อและความหมาย

(เรียงตามตัวอักษรนำจากภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

ก.พ.	คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
กกต.	คณะกรรมการการเลือกตั้ง
กค.	กระทรวงการคลัง
กคช.	การเคหะแห่งชาติ
กต.	กระทรวงการต่างประเทศ
กทท.	การทำเรือแห่งประเทศไทย
กทม.	กรุงเทพมหานคร
กฟผ.	การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
กยศ.	กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา
กษ.	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กสทช.	คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ
กสม.	คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กสศ.	กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
กท.	กระทรวงกลาโหม
กอ.รมน.	กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร
กอ.รมน. ภาค 4 สน.	กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า
คค.	กระทรวงคมนาคม
คณะกรรมการ CEDAW	คณะกรรมการว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี (Committee on the Elimination of Discrimination against Women)
คณะกรรมการ วลพ.	คณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ
คทช.	คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ
ครม.	คณะรัฐมนตรี
จ.	จังหวัด
ดศ.	กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
ตร.	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ทส.	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
รปท.	ธนาคารแห่งประเทศไทย

น.ส.ล.	หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง
บข.สอท.	กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี
ปวช.	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ
ปวส.	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
ผภร.	ผู้หนีภัยจากการสู้รบจากเมียนมา
ผภสม.	ผู้หนีภัยความไม่สงบชาวเมียนมา
พ.ร.ก.	พระราชกำหนด
พ.ร.ฎ.	พระราชกฤษฎีกา
พ.ร.บ.	พระราชบัญญัติ
พ.ร.ป.	พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
พ.ศ.	พุทธศักราช
พณ.	กระทรวงพาณิชย์
พน.	กระทรวงพลังงาน
พม.	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
พอช.	สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
มท.	กระทรวงมหาดไทย
ยธ.	กระทรวงยุติธรรม
รง.	กระทรวงแรงงาน
รพท.	การรถไฟแห่งประเทศไทย
รฟม.	การรถไฟฟ้ามหานครแห่งประเทศไทย
วธ.	กระทรวงวัฒนธรรม
ศธ.	กระทรวงศึกษาธิการ
ศอ.บต.	ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
ศูนย์ CI	ศูนย์ออกเอกสารรับรองบุคคล (Certificate of Identity)
ศูนย์ MLC	ศูนย์การเรียนรู้ได้แก่ข้ามชาติ (Migrant Learning Center)
ส.ป.ก.	สำนักงานการปฏิรูปที่ดิน
สตง.	สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน
สตม.	สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง
สธ.	กระทรวงสาธารณสุข
สป.ศธ.	สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

สป.สธ.	สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
สปป. ลาว	สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
สปสช.	สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
สพฐ.	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สมช.	สภาความมั่นคงแห่งชาติ
สว.	สมาชิกวุฒิสภา
สส.	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
สสว.	สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
สสส.	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
สำนักงาน ก.พ.	สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
สำนักงาน ก.ล.ต.	สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
สำนักงาน กสทช.	สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ
สำนักงาน กสม.	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
อก.	กระทรวงอุตสาหกรรม
อปท.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
อสม.	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

AICHR	คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights)
ATD	มาตรการทางเลือกอื่นแทนการกักตัว (Alternatives to Detention)
CAT	อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน และการกระทำอื่น ๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention Against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)
CEDAW	อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women)
CPR	การช่วยฟื้นคืนชีพ (Cardiopulmonary Resuscitation)
CRC	อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)
CRPD	อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities)

CSDDD	การตรวจสอบตลอดห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจ (Corporate Sustainability Due Diligence Directive)
DNA	สารพันธุกรรมที่ส่วนประกอบของสิ่งมีชีวิตทำหน้าที่เก็บข้อมูลทางพันธุกรรม (deoxyribonucleic acid)
DSI	กรมสอบสวนคดีพิเศษ (Department of Special Investigation)
HIV	ไวรัสชนิดหนึ่งที่ทำให้ลายระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย (Human Immunodeficiency Virus)
HRDD	กระบวนการตรวจสอบด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence)
ICCPR	กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights)
ICERD	อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination)
ICESCR	กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)
ICPPED	อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญ โดยถูกบังคับ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance)
ILO	องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization)
IO	การปฏิบัติการข่าวสาร (Information Operation)
JBC	คณะกรรมการเขตแดนร่วม (Joint Boundary Commission)
MOU	บันทึกความเข้าใจ เป็นเอกสารที่ใช้บันทึกข้อตกลงร่วมกันระหว่างสองฝ่ายขึ้นไป (Memorandum of Understanding)
MOU-ATD	บันทึกความเข้าใจ เรื่อง การกำหนดมาตรการและแนวทางแทนการกักตัวเด็ก ไว้ในสถานกักตัวคนต่างด้าวเพื่อรอการส่งกลับ (ATD MOU)
NAP	แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights)
NRM	กลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism)
NSM	กลไกการคัดกรองคนต่างด้าว (National Screening Mechanism)
ODOS	โครงการทุนการศึกษาเพื่อขยายโอกาสและพัฒนาประเทศ (Outstanding Development Opportunity Scholarship)

OECD	องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OHCHR	สำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (United Nations Human Rights Office of the High Commissioner)
OPCAT	พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน (Optional Protocol to the Convention against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)
PISA	โครงการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Programme for International Student Assessment)
PM 2.5	ฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (Particulate Matter with diameter of less than 2.5 micron)
PRTR	รายงานและเปิดเผยการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายมลพิษ (Pollutant Release and Transfer Register)
PTSD	โรคเครียดหลังผ่านเหตุการณ์ร้ายแรง (Post-Traumatic Stress Disorder)
SLAPP	การดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน (Strategic Lawsuit Against Public Participation)
SMEs	วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises)
SOP	มาตรฐานขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ถูกกำหนดขึ้นภายในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สม่าเสมอ และสอดคล้องกับนโยบายขององค์กร SOP (Standard Operating Procedure)
UDHR	ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)
UNDRIP	ปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง (United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples)
UNGPs	หลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (UN Guiding Principles on Business and Human Rights)
UNHCR	สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (The United Nations High Commissioner for Refugees)

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย สำนักอนามัยผู้สูงอายุ. (2568). คู่มือแนวทางการอบรมนักฟื้นฟูการอบรมนักฟื้นฟูสุขภาพชุมชน 30 ชั่วโมง. สืบค้นจาก <https://eh.anamai.moph.go.th/th/elderly-manual/224157#>
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กองต่อต้านการค้ามนุษย์. (2568). ระบบฐานข้อมูลของประเทศไทยด้านการดำเนินคดีและการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (E-AHT). สืบค้นจาก <https://e-aht.com/startup/gotoPowerBIBoard>
- กระทรวงมหาดไทย. (2568). ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง ให้สถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทยตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 แก่บุคคลที่อพยพเข้ามาในราชอาณาจักรไทยและอาศัยอยู่มานาน. *ราชกิจจานุเบกษา*, 142(พิเศษ 206ง), 3 - 7.
- กระทรวงยุติธรรม. (2565). พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุ้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565. *ราชกิจจานุเบกษา*, 139(66ก), 46 - 57.
- คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ สำนักงานภูมิภาคกรุงเทพฯ. (2560). อนุสัญญาเจนีวา ลงวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ. 1949. สืบค้นจาก https://blogs.icrc.org/th/wp-content/uploads/sites/104/2017/06/GenevaConventions_2017_Final1.pdf
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2568). *Harassment Report*. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives /77200>
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2568). ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย. สืบค้นจาก <https://ethnicity.sac.or.th/>
- ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.). (2568). รายงานประจำปีศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. สืบค้นจาก <https://www.sbpac.go.th/home/wp-content/uploads/2025/04/O7-ส่วนที่-1-ปกบทสรุปผู้บริหารค่านำสารบัญ.pdf>.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2568). รายงานผลการปฏิบัติงานสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. สืบค้นจาก <https://web.codi.or.th/about-us/operating-results/>.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2498). พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498. สืบค้นจาก [https://opsd.mod.go.th/กฎหมายที่เกี่ยวข้อง/pdf/14-พ-ร-บ-ธรรมนูญศาลทหาร2498\(1\).aspx](https://opsd.mod.go.th/กฎหมายที่เกี่ยวข้อง/pdf/14-พ-ร-บ-ธรรมนูญศาลทหาร2498(1).aspx)
- _____. (2522). พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522. สืบค้นจาก <https://searchlaw.ocs.go.th/council-of-state/#/public/doc/cEVhclA4am5UUUtFTFZXCgZVNmdwUT09>
- _____. (2539). พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539. สืบค้นจาก <https://searchlaw.ocs.go.th/council-of-state/#/public/doc/d1dEeFgzZURMT0Y3azJNc0 wvNzR2Zz09>
- _____. (2546). พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. สืบค้นจาก <https://searchlaw.ocs.go.th/council-of-state/#/public/doc/QVFPWXZqblNjSDZQbnJJSllYN3BZdz09>
- _____. (2551). พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551. สืบค้นจาก <https://searchlaw.ocs.go.th/council-of-state/#/public/doc/SFhtM1phYzBHQmtlWlVs ULZBUW83UT09>
- _____. (2558). พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558. สืบค้นจาก <https://searchlaw.ocs.go.th /council-of-state/#/public/doc/VTVOeEFiWFhoc1VpQ3lRTWRKdWErZz09>
- _____. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. สืบค้นจาก <https://searchlaw.ocs.go.th/council-of-state/#/public/doc/VG9mbS9RRXZhdjNGYy9Xcm 5LTjd1Zz09>

เอกสารอ้างอิง (รูปภาพ)

กนกพร โชคจรัสกุล. (2568, มีนาคม 1). *สำรวจ 'รถไฟฟ้าสายสีแดง' ไม่มีจุดเชื่อมต่อ ไม่เอื้อต่อผู้พิการ?*.

สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/judprakai/1168975>

กรมการปกครอง fanpage. (2568, ตุลาคม 9). *กรมการปกครอง เผยผลการขับเคลื่อนภารกิจแก้ไขปัญหาสัญชาติ และสถานะบุคคล.*

สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1144016787856149>

กรมประชาสัมพันธ์. (2568, มีนาคม 19). *กรม. อนุมัติหลักการร่าง พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว และ ร่าง พ.ร.บ.กระทำความผิดต่อเด็กผ่านสื่อออนไลน์.* สืบค้นจาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/374156>

กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2568, สิงหาคม 26). *กรมโรงงานฯ-สุดชอย เปิดโปงลักลอบทิ้งกากพิษในฉะเชิงเทรา พบขบวนการครอบครัวเดียวกัน ซุกของเสียใต้ดินอีกกว่า 2 หมื่นตัน.* สืบค้นจาก <https://www.diw.go.th/webdiw/pr68-554/>

กรุงเทพธุรกิจ. (2568, ธันวาคม 4). *ปี 68 คนไทยป่วยจากฝุ่น PM 2.5 กว่า 10 ล้านคน ร่างกาย 3 ระบบหนักสุด.* สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/health/well-being/1210622>

_____. (2569, มกราคม 9). *ปี 68 เด็กไทยเกิดใหม่ต่ำสุดรอบ 75 ปี.* สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1356675646498018>

กองต่อต้านการค้ามนุษย์ สป.พม.. (2568, มีนาคม 11). *กองต่อต้านการค้ามนุษย์ ขอเสนอเกร็ดความรู้ “กลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism : NRM)”.* สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1024048246449338>

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2568, กุมภาพันธ์ 24). *รายงานฉบับพิเศษสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2567 และทิศทางการศึกษาในปี 2568 ประเทศไทยกับการแก้ปัญหาเชิงระบบเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (น. 21).* สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2025/02/Inequality-situation-report.pdf>

กองบรรณาธิการ GreenNews. (2568, กันยายน 19). *“คำยินดีและความท้าทาย กฎหมายชาติพันธุ์” ณ วันแรกที่บังคับใช้ วันนี้.* สืบค้นจาก <https://greennews.agency/?p=41936>

เกตนสิริ ทศพลไพศาล. (2568, สิงหาคม 9). *กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล : ภูมิปัญญา วิถีชีวิต กับสิทธิการบริหารจัดการทรัพยากรที่รัฐละเลย.* สืบค้นจาก <https://www.greenpeace.org/thailand/story/57410>

ข่าวจริงประเทศไทย. (2568, มิถุนายน 20). *รัฐบาลเปิดช่องทางใหม่ “แอป DepFund” ให้ผู้พิการและผู้ดูแลผู้เฒ่าเงินกองทุนฯ ดอกเบี้ย 0% ม่อนนาน 5 ปี.* สืบค้นจาก <https://www.realnewsthailand.net/article/39701/>

_____. (2568, พฤศจิกายน 18). *กฎหมายคุ้มครองแรงงาน ฉบับใหม่ ที่ควรรู้!!* สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/realnewsthailand/posts/กฎหมายคุ้มครองแรงงาน-ฉบับใหม่-ที่ควรรู้%EF%B8%8Fเมื่อวันที่-7-พย68-ที่ผ่านมา-ราชกิจจานุ/1508528031281449/>

_____. (2569, มีนาคม 27). *นโยบาย “3 เร่ง 3 ลด 3 เพิ่ม” เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในสภาวะวิกฤตเป็นวาระแห่งชาติ.* สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1282435000557421>

คลังสื่อวิชาการ งานคุณครู. (2567, กันยายน 25). *ชุดพัฒนาความฉลาดรู้ตามแนว PISA.* สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/100092474508631/posts/ชุดพัฒนาความฉลาดรู้ตามแนว-pisaมีครบทั้งสามด้าน-ด้านการอ่าน-ด้านคณิตศาสตร์-ด้านวิ/434201096339037/>

- ชานันท์ ยอดหงษ์ และอภิวรรณ หวังเจริญไพศาล. (2568, ธันวาคม 7). ถึงเวลาต้องมีกฎหมาย anti-SLAPP สกัดธุรกิจฟ้องปิดปากชาวบ้าน. สืบค้นจาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/legal-38>
- เดลินิวส์. (2568, 7 มิถุนายน). ลุยตรวจสุขภาพคนไร้บ้าน ปีที่ 2 หวังทุกคนเข้าถึงสุขภาพดี. สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/news/4790223/>
- เดอะ สแตนดาร์ด [The Standard]. (2568, กรกฎาคม 22). ศาลทหารชั้นฎีกา พิพากษาคดีน้องเมย นักเรียนเตรียมทหารที่เสียชีวิต จากการฮาร์วงวินัย สั่งจำคุกรุ่นพี่ 4 เดือน 16 วัน รอลงอาญา 2 ปี [Post]. X. สืบค้นจาก <https://x.com/thestandardth/status/1947553011263488121>
- _____. (2568, พฤศจิกายน 21). สรุปลม ‘คุก VIP’ เมื่อเรือนจำพิเศษ กลายเป็นพื้นที่พิเศษให้แก๊งจีนเทา. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/vip-prison-grey-chinese-gang/>
- _____. (2568, มกราคม 22). วันที่ 23 มกราคม 2568 จะเป็นวันประวัติศาสตร์ ที่กฎหมายสมรเท่าเทียมมีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการ. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/p/1AAg8ZE8JQ/>
- ไทยพีบีเอส [Thai PBS]. (2568, สิงหาคม 25). ชาวบ้านร้อง “เงินเยียวยา” ไม่สมเหตุผล เหตุปะทะชายแดนไทย-กัมพูชา วันใหม่ ไทยพีบีเอส 25 ส.ค. 68 [Video file]. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=BZ0JleLLYaA>
- ไทยโพสต์. (2568, มิถุนายน 9). เปิดแผน 5 ปีแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย-คุณภาพชีวิต ชุมชนชายฝั่งทะเลอันดามัน 6 จังหวัด 14,388 ครัวเรือน. สืบค้นจาก <https://www.thaipost.net/public-relations-news/157898/>
- ไทยรัฐนิวส์โชว์. (2568, สิงหาคม 5). ครม. เคาะเงินเยียวยา เหตุปะทะที่ชายแดนไทย-กัมพูชา ทหารเสียชีวิต จ่าย 10 ล้านบาท/คน ส่วนประชาชนเสียชีวิต จ่าย 8 ล้านบาท/คน. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/p/1HLSAacd2/>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2568, พฤษภาคม 30). สุขภาพจิต หนึ่งในปัญหาสำคัญที่สังคมไทยควรเฝ้าระวัง. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/2789509>
- _____. (2568, ธันวาคม 30). เช็กด่วน 5 พฤติกรรมเข้าข่าย “Sexual Harassment” แบบไหนผิด? พ.ร.บ.ใหม่เริ่มบังคับใช้แล้ว. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/2905059>
- จิตติยา จารุโพบูลย์พันธ์ และชญาดา จิรกิตติถาวร. (2568, พฤษภาคม 28). สังคมสูงวัยไม่กลัว ถ้า “วัยเก่า” มีที่ยืนในตลาดแรงงาน. สืบค้นจาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/life-133>
- _____. (2568, สิงหาคม 15). ครึ่งทศวรรษคนจนเมือง: ไขปริศนาความจน ผู้สังคมเท่าเทียม. สืบค้นจาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/life-175>
- แนวหน้า. (2568, พฤษภาคม 30). ‘กสม.’ จี้แก้ปัญหา ‘จ้างเหมาบริการภาครัฐ’ หลังกลุ่ม ‘ธรรมาภิบาล-การโรง’ ร้องกระทบสิทธิแรงงาน. สืบค้นจาก <https://www.naewna.com/local/888243>
- _____. (2568, มิถุนายน 6). นักโทษเรือนจำเชียงราย! เสี่ยงรับสารโลหะหนัก ใช้น้ำบำบัด-น้ำดิบจากแม่น้ำกก. สืบค้นจาก <https://www.naewna.com/local/889795>
- บีบีซี นิวส์ไทย. (2568, ธันวาคม 13). “ฮุน มาเนต” เผยกัมพูชาพร้อมสนับสนุนข้อเสนอมาเลเซียหยุดยิงชายแดนคืนนี้. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/articles/c4g993w79rjo>
- ประชาไท. (2568, กุมภาพันธ์ 27). ประชาไทพบ ตม.สวนพลูย้ายผู้ต้องกัก 3 ชุดกลางดึก ไม่ทราบเป็นอุกฤษหรือไม่ หลังมีข่าวสื่อไทยอาจส่งกลับจีน. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2025/02/112242>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2568, กุมภาพันธ์ 5). ชาวยะลารวมตัวคัดค้านโครงการประทุระบายน้ำอ.กรงปินัง. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/south/detail/9680000011843>

- พิชญ์สินี ชัยทวีธรรม. (2568, กุมภาพันธ์ 20). รอ ‘สุริยะ’ ประกาศตัวแก้ปัญหา 3 วันแล้ว คนจนเมืองปักหลักชุมนุม ปมสัญญาเช่าที่
การรถไฟฟ้า ไม่เป็นธรรม. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2025/02/112190>
- พิพัฒน์พงษ์ ศรีวิชัย. (2568, กรกฎาคม 8). ตัดงบลุ่ม ไม่ใช่แค่ตัดการสื่อสาร แต่คือการปิดโอกาสชีวิต ‘คนหุนทวน’ ตั้งแต่ทำงาน ร้องทุกข์
จนถึงการไปหาหมอ. สืบค้นจาก <https://themomentum.co/feature-ttrs/>
- _____. (2568, กันยายน 12). ‘ห้องปิดปาก’ ตอนกระแสคำเจี๊ยบ คุณคามพยาน เปิดเผยข้อมูลไม่ได้ BIOTHAI เผยหลังถูกฟ้องหมิ่น.
สืบค้นจาก <https://themomentum.co/report-slapp-biothai/>
- พีพีทีวี. (2568, มีนาคม 30). สภาวิศวกรเผย ผู้ติดใต้ตึก สดง. ถล่ม กระจายอยู่ทั่วอาคาร. สืบค้นจาก <https://www.pptvhd36.com/news/สังคม/245849>
- เพจ สวท.ยะลา กรมประชาสัมพันธ์. (2568, กันยายน 4). สถานการณ์การฉีดวัคซีนเด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงน่าเป็นห่วงฯ.
สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/p/1DvW43wM69/>
- มติชน. (2568, ธันวาคม 4). ‘เพราะคนไร้บ้านเป็นส่วนหนึ่งของสังคม’ ศูนย์พักพิง ‘บ้านอ้อมใจ’ คืบ 80% รีโนเวตประปาแม่ศรี.
สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/prachachuen/news_5489276
- มูลนิธิสืบสานวัฒนธรรม. (2568, มีนาคม 26). สอดส่องและปกป้องความเป็นมนุษย์ด้วย ม. 26 และ 29 พ.ร.บ. ป้องกันการทรมาน-อุ้มหาย.
สืบค้นจาก <https://crcfthailand.org/2025/03/26/58743/>
- มูลนิธิสืบนาคะเสถียร. (2568, มิถุนายน 19). มลพิษแม่น้ำกก ภัยข้ามพรมแดนที่ไม่ได้เกิดจากธรรมชาติ. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/SeubNakhasathienFD/posts/มลพิษแม่น้ำกก-ภัยข้ามพรมแดนที่ไม่ได้เกิดจากธรรมชาติหนึ่งในภัยเงียบที่กำลังสืบคลา/750686894160001/>
- เรื่องเล่าเช้านี้. (2568, พฤษภาคม 4). “นิต้าโพล” เปิดผลสำรวจ “2 ทศวรรษ แก้ไขปัญหาชายแดนภาคใต้” คน 3 จังหวัดชายแดนใต้
หุบ “รัฐบาล” ไม่ให้ความสำคัญ มองสถานการณ์แยเหมือนเดิม แต่การพัฒนาความเจริญ-ความสัมพันธ์ เจ้าหน้าที่
กับประชาชนดีขึ้น. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/p/1DjeCYHWWwA/>
- _____. (2568, พฤษภาคม 28). ศาลสั่งจำคุก ‘ครูฝึก-รุ่นพี่’ ทหารเกณฑ์หนักสุด 20 ปี ซ่อมวินัย ‘น้องเน’ จนเสียชีวิต แม่ลั่นโทษ
น้อยไป [Video file]. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=4bSOsmSXF4>
- วราธร เลิศรัตน์. (2568, มกราคม 11). หยุตชุดหลุมฝังประเทศด้วย ‘เงินอุดหนุนเกษตรกร’ แบบเดิม ๆ. สืบค้นจาก <https://www.the101.world/farmer-income-support-reform/>
- ศักดิ์สิทธิ์ ประดับศิลป์. (2568, มกราคม 19). รัฐบาลเตือน ผู้ใหญ่วัยเกษียณ หลังพบ มิจฉาชีพ แก๊งคอลเซ็นเตอร์ หลอกกลุ่มนี้มากขึ้น.
สืบค้นจาก <https://thainews.prd.go.th/thainews/news/view/843075/?bid=1>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2568, พฤศจิกายน 20). อัยการสั่งฟ้องคดี ม.116 “5 นักกิจกรรม-นศ. ปัตตานี” กรณีเสวนา
สิทธิในการกำหนดอนาคตตัวเอง-กิจกรรมประชามติจำลอง. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/p/168rPqwqQe/>
- _____. (2568, พฤศจิกายน 20). อัยการสั่งฟ้องคดี ม.116 “5 นักกิจกรรม-นศ. ปัตตานี” กรณีเสวนาสิทธิในการกำหนด
อนาคตตัวเอง-กิจกรรมประชามติจำลอง. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/p/168rPqwqQe/>
- สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก. (2568, กรกฎาคม 24). ทภ.2 รายงาน จรวด BT-21 กัมพูชาตกใส่ป้อม ปตท.บ้านผือ นักเรียนและ
ประชาชนได้รับบาดเจ็บจำนวนมาก. สืบค้นจาก <https://thaitv5hd.com/web/content.php?id=53122>
- _____. (2568, ธันวาคม 27). ถ้อยแถลง 16 ข้อ GBC ไทย-กัมพูชา หยุตยันทันที. สืบค้นจาก <https://thaitv5hd.com/web/content.php?id=60044>

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2568). หนังสือสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ด่วนที่สุด ที่ พม 5314/8141 ลงวันที่ 24 ธันวาคม 2568 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน ของประเทศไทย 2568.

สภาการศึกษา. (2567, มีนาคม 1). ฟรี E-Book คู่มือการดำเนินงานระบบธนาคารหน่วยกิตแห่งชาติ. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=734437155489538>

สภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ. (2568, พฤศจิกายน 11). สภาการสื่อมวลชนฯ รับรองร่างแนวปฏิบัติกรรณการรายงานข่าวเด็ก-ข่าวอาชญากรรม และเหตุการณ์ความรุนแรง และคู่มือจริยธรรมสื่อมวลชนฯ. สืบค้นจาก <https://www.presscouncil.or.th/11380>

สำนักข่าวชายขอบ. (2568, มกราคม 10). เทย์อ์คัมมนุษย์ 9 ชาตินี้ขึ้นหนังสือร้อง กสม.ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนน้ำเมย รั่วให้ออนรัฐบาลไทยสกัดแก๊งมาเฟียจีน แฉถูกทรมาณสารพัด สุดอนาถแม้แต่หญิงท้องยังถูกบังคับจนพยายามฆ่าตัวตาย. สืบค้นจาก <https://transbordernews.in.th/home/?p=41022>

สำนักข่าวอิศรา. (2568, กุมภาพันธ์ 18). นายกฯ ตีตก ‘ร่าง พ.ร.บ.บำนาญประชาชน’ 3 ฉบับ-‘ภาค ปชช.’ ไม่แปลกใจ เหตุ รบ. มุ่งแจก ‘เงินหมื่น’. สืบค้นจาก <https://www.isranews.org/article/isranews-short-news/135768>

สำนักงาน กสทช.. (2569, มกราคม 15). โครงการจัดให้มีบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงสำหรับคนพิการ. สืบค้นจาก <https://sim-disabled.nbt.go.th/>

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2568, กุมภาพันธ์ 4). กสม. ยืนยันหลักการสิทธิมนุษยชน ไม่ผลักดันบุคคลกลับสู่อันตราย. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/nhrct/posts/กสม-ยืนยันหลักการสิทธิมนุษยชน-ไม่ผลักดันบุคคลกลับสู่อันตรายenglish-translation-b/944110744575988/>

_____. (2568, เมษายน 11). กสม. แฉลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 14/2568 กสม. มีข้อเสนอแนะในการคุ้มครองสิทธิเด็ก กรณีได้ถูกนำไปทำคอนเทนต์โดยละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวและเสี่ยงต่อภัยออนไลน์ – ชงแก้กฎหมายกองทุนยุติธรรม เพื่อให้ประชาชนผู้ยากไร้เข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียม. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/index.php/th/NHRC-News-and-Important-Events/14375>

_____. (2568, เมษายน 23). แฉลงการณ์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เรื่อง ขอประณามการก่อเหตุยิงสามเณร ขณะเดินทางไปบิณฑบาตในพื้นที่ อ.สะบ้าย้อย จ.สงขลา เป็นเหตุให้มรณภาพ. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/p/18EhPwiwA2/>

_____. (2568, พฤษภาคม 5). กสม. ตรวจสอบโครงการระบบโครงข่ายไฟฟ้าของ กฟผ. ในพื้นที่ อ.สองแคว จ.น่าน แนะนำตรวจสอบสิทธิมนุษยชนรอบด้านและเร่งศึกษาวิจัยผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1033472012306527>

_____. (2568, มิถุนายน 6). กสม. มีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี กรณีปัญหามลพิษในแม่น้ำกกและแม่น้ำสายจากการทำเหมืองแร่ ในเมียนมา เสนอเร่งแก้ไขเยียวยาประชาชน และสร้างความร่วมมือระดับภูมิภาคแก้ผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน. สืบค้นจาก www.facebook.com/nhrct/posts/กสม-มีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี-กรณีปัญหามลพิษในแม่น้ำกกและแม่น้ำสายจากการทำเหมือง&/1039672898353105/

_____. (2568, สิงหาคม 26). กสม. ศยามล ประชุมรับฟังข้อเท็จจริงกรณีปัญหาที่ดินทำกินของประชาชนในเขตอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน อำเภอชุมแพ และอำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น. สืบค้นจาก www.facebook.com/nhrct/posts/กสม-ศยามล-ประชุมรับฟังข้อเท็จจริงกรณีปัญหาที่ดินทำกินของประชาชนในเขตอุทยานแห่งชาติ/1104927798494281/

_____. (2568, ตุลาคม 24). กสม. ตรวจสอบกรณีหน่วยงานความมั่นคงจัดทำบัญชีกลุ่มเป้าหมายบุคคลและองค์กรเฝ้าระวัง และใช้ IO โจมตี ซึ่งมีกรละเมิดสิทธิฯ แนะนำทบทวนตรวจสอบและแก้ไข. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/nhrct/posts/กสม-ตรวจสอบกรณีหน่วยงานความมั่นคงจัดทำบัญชีกลุ่มเป้าหมายบุคคลและองค์กรเฝ้าระวัง-1160718076248586/>

- (2568, ธันวาคม 26). *กสม. ตรวจสอบกรณีแรงงานไทยที่ไปเก็บเบอร์รี่ในสวีเดนและฟินแลนด์ถูกละเมิดสิทธิฯ* หน่วยงานจัดทำข้อตกลงจัดส่งแรงงานระหว่างประเทศที่เป็นธรรม ชงดีเอสไอเร่งรัดสอบสวนคดีค้ามนุษย์. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/p/1BmXKfhdH1/>
- (2568, ธันวาคม 26). *ประธาน กสม. มีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศจากฝุ่น PM 2.5 เพื่อลดผลกระทบต่อด้านสิทธิมนุษยชน.* สืบค้นจาก www.facebook.com/nhrct/posts/ประธาน-กสม-มีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี-เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศจากฝุ่น-/1210311824622544/
- (2568, ธันวาคม 31). *แถลงการณ์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เรื่อง การละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการคุกคามทางเพศ เป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ สะท้อนความไร้คุณภาวะ.* สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/16435>
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2568 มีนาคม 7). *สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เปิดเผยแพร่รายชื่อบุหรี่ไฟฟ้า.* สืบค้นจาก gcc.go.th/2025/03/07/สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค-133/
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568, ธันวาคม 8). *นายกรัฐมนตรีส่งมอบบันทึกเบื้องต้น (Initial Memorandum: IM) ของประเทศไทยให้ OECD อีกก้าวสำคัญของการเข้าเป็นสมาชิก.* สืบค้นจาก <https://www.nesdc.go.th/isc12082568/>
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2568, มิถุนายน 3). *“ตู้ห่วยใย” ขยายให้บริการแล้ว 10 พื้นที่ ติดตั้งใน รพ. รวม 4 แห่ง ช่วย “ลดคิวผู้ป่วยนอก”.* สืบค้นจาก <https://www.nhso.go.th/th/communicate-th/thnewsforperson/10-4>
- (2568, กรกฎาคม 13). *บอร์ด สปสช. ไฟเขียวจ้าง 1.8 หมื่น “Caregiver” ดูแลผู้มีภาวะพึ่งพิงทั่วประเทศ หนุนกระตุ้นเศรษฐกิจ สร้างงาน เต็มเต็มระบบสุขภาพชุมชน.* สืบค้นจาก <https://www.nhso.go.th/th/communicate-th/thnews-forperson/1-8-caregiver>
- อติรุจ ดือระ. (2568, มกราคม 8). *สส. เสียงส่วนใหญ่ เห็นชอบตัดคำว่า ‘ชนเผ่าพื้นเมือง’ ออกจาก พ.ร.บ. ชาตินิรโทษุ เหตุวันกระทบความมั่นคง-แบ่งแยกดินแดน.* สืบค้นจาก <https://www.sdgmovement.com/2025/01/10/indeginious-people-thai-law/>
- เอ็นพีที คอนเนค. (2568, สิงหาคม 17). *ศูนย์สั่งการชายแดนประเทศเพื่อนบ้านด้านเมียนมา จ.ตาก ส่งผู้หนีภัยความไม่สงบชาวเมียนมา 213 คน กลับมาตุภูมิหลังเหตุสู้รบที่บ้านใกล้ย้อเลสงบลง.* สืบค้นจาก <https://thainews.prd.go.th/thainews/news/view/1355369/?bid=1>
- Prachachat - ประชาชาติ. (2568, ตุลาคม 26). *สแกนเนอร์ ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นปัญหาระดับโลก เมื่อผู้คนจากหลากหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกาหลีใต้ ถูกหลอกลวงเข้าสู่กัมพูชา ภายใต้กระบวนการค้ามนุษย์ของแก๊งสแกนเนอร์.* สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/p/18aeSesdup/>
- ThailandPlus. (2568, กุมภาพันธ์ 5). *ด่วนที่สุด !!! สภาโหวตรับหลักการ ร่าง พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. เป็นกฎหมายเร่งด่วนในการพิจารณา.* สืบค้นจาก <https://www.thailandplus.tv/archives/898816>
- The Active. (2568, กุมภาพันธ์ 14). *ครม. รับทราบรายงานผลการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อจัดตั้งสำนักบริหารการมัธยมศึกษา (สภม.) แยกจาก สพฐ. หวังแก้ไขให้หน่วยงานมีคล่องตัวและตอบโจทย์พื้นที่มากยิ่งขึ้น.* สืบค้นจาก <https://theactive.thaipbs.or.th/news/learning-education-20240214>
- (2568, พฤษภาคม 1). *‘แรงงานแพลตฟอร์ม’ จีรัฎฐ์ระดับ สิทธิ สวัสดิการเท่าเทียม – เครือข่ายแรงงาน ยื่นนายกฯ 6 ข้อเรียกร้องเร่งด่วน.* สืบค้นจาก <https://theactive.thaipbs.or.th/news/socialmovement-20250501>
- (2568, สิงหาคม 26). *นำร่อง One Map ทับลาน บทพิสูจน์ แก้ปัญหาที่ดิน (26 ส.ค. 68) ตรงประเด็น [Video file].* สืบค้นจาก <https://theactive.thaipbs.or.th/video/politics-20250826>

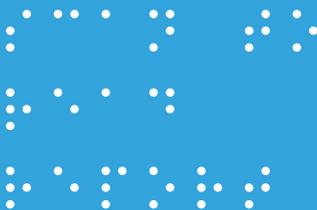
- The MATTER. (2568, มีนาคม 25). #ห้ามตีเด็ก กฎหมายแพ่งแก้ไขใหม่ เริ่มบังคับใช้แล้ววันนี้. สืบค้นจาก <https://thematter.co/brief/240642/240642>
- _____. (2568, มิถุนายน 8). ภาระงานล้น โคนปีบให้ควมเวร : ปัญหาจากระบบทำงานแบบเครื่องจักร ที่ทำให้ หมอ-พยาบาล ลาออก. สืบค้นจาก <https://thematter.co/social/doctors-nurses-overwork/205485>
- The Momentum. (2568, สิงหาคม 6). สภาฯ ผ่านกฎหมายชาติพันธุ์ฉบับแรก คุ้มครองสิทธิ-ส่งเสริมวิถีชีวิตชาติพันธุ์. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1195135085993873>
- The Reporters. (2568, สิงหาคม 26). POLITICS: ครม. เห็นชอบปลดล็อกผู้หนีภัยเมียนมา ทำงานในไทย ลดปัญหาการลักลอบทำงานผิดกฎหมาย ลดภาระของรัฐในการดูแลผู้อพยพระยะยาว. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1142210881434279>
- The Story of แม่หญิงฟ้าฟ้า. (2568, ธันวาคม 15). ต่วน! “ผู้รายงานพิเศษยูเอ็น” โพสต์เฟซบุ๊กจี “กต.” ไทย รับมือภัยคุกคามชีวิต ‘จร-สุเมธ’ สองนักปกป้องสิทธิฯ ภาคตะวันออกหลังทั้งสองถูกขู่ฆ่า ซึ่งเป็น รูปแบบการตอบโต้ที่กว้างขวางขึ้นหลังทั้งคู่ออกมาตรวจสอบโรงงานกำจัดขยะที่ไม่ได้มาตรฐานตามนโยบาย EEC. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/17t7iZ2ubz/>
- TNN. (2568, กรกฎาคม 8). เปิดสถิติเด็กหายปี 2568 สูงถึง 265 ราย นำกังวลพบเด็กอายุ 15-18 ปี ถูกหลอกไปทำงานสแกมเมอร์. สืบค้นจาก <https://www.tnnthailand.com/social/222107/>
- _____. (2568, กรกฎาคม 25). ประณามกัมพูชาโจมตี 11 จุด - ชาวบ้าน 4 จว. “อพยพหนีแสน” TNN ข่าวเช้า 25-07-2025 [Video file]. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=nUxcTCHNm4>
- Today. (2568, ตุลาคม 18). “อังคณา-สุณัย” ยื่นคำร้องถึง ผบ.ตร. ขอคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน หลังถูกข่มขู่-คุกคามออนไลน์ต่อเนื่อง. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/TODAYth.FB/photos/อังคณาสุณัย-ยื่นคำร้องถึง-ผบตร-ขอคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน-หลังถูกข่มขู่-คุก/1213963077222305/>
- Wartani. (2568, พฤศจิกายน 6). [Justice] ศาลนราธิวาสยกฟ้อง “อัญชญา หิมมิหน๊ะ” คดี พ.ร.บ.คอมฯ เหตุไม่มีเจตนาทุจริต โพสต์สอบถามค่าน้ำประปามีสยิดเป็นการทำงานเพื่อสาธารณะ. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/p/17QiF7j154/>
- Aicreator1. [2026]. United for equality celebrating human rights for all. Retrieved from https://www.freepik.com/premium-ai-image/united-equality-celebrating-human-rights-all_339546660.htm





สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

120 หมู่ 3 อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคารบี) ชั้น 6 - 7
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ถนนแจ้งวัฒนะ
แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทรศัพท์ 0 2141 3888, 0 2141 3831
Website: www.nhrc.or.th
E-mail: evaluation@nhrc.or.th



สแกนเพื่ออ่านรายงาน



QR Code (Word)



QR Code (e-book)



QR Code (PDF)

ISBN 978-616-8274-43-9